

Μεταφράσεις του κράτους σε συριακό έδαφος

Συλλογή κειμένων για τη Rojana
και το Ισλαμικό κράτος

Το βιβλίο Μεταφράσεις του κράτους σε συριακό έδαφος: Συλλογή κειμένων για τη Rojana και το Ισλαμικό Κράτος, εκδόθηκε σε 500 αντίτυπα στην Αθήνα τον Απρίλιο του 2017 και διανέμεται χωρίς αντίτιμο. Δεν αναγνωρίζουμε κανένος είδους πνευματικά δικαιώματα. Η έκδοση μπορεί να χρησιμοποιηθεί ελεύθερα για κινηματική χρήση. Για επικοινωνία: ajanib@espin.net

**ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
ΣΕ ΣΥΡΙΑΚΟ ΕΔΑΦΟΣ**

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΕΜΑΣ

Συναντηθήκαμε αρχές του '16, προερχόμενες από λίγο-πολύ κοντινές διαδρομές, αναζητώντας στη λεγόμενη ξενόγλωσση βιβλιογραφία την πληρέστερη κατανόηση της συγκρουσιακής πραγματικότητας γύρω μας. Μπορούσε μια ομάδα μεταφράσεων να βοηθήσει τον εαυτό της, καθώς και τους συντροφικούς κύκλους από τους οποίους προέρχονταν τα μέλη της, αναδεικνύοντας την καθ' όλα διεθνή διάσταση μιας συνθήκης και φωτίζοντάς τη από μια οπτική γωνία διαφορετική από τη δικιά μας εδώ; Μετά από κάποιες συζητήσεις πειστήκαμε πως το σχέδιό μας απαντάει σε μια πραγματική ανάγκη κι ως φαίνονται οι εσωτερικές δυσκολίες σχεδόν μεγαλύτερες από τα εξωτερικά εμπόδια. Θέλαμε να ξεκινήσουμε ένα νέο εγχείρημα, αλλά η αλήθεια είναι πως δεν ξέραμε ακριβώς από πού, γιατί πρώτα και κύρια έπρεπε να καταπολεμήσουμε την αίσθηση ότι ζούμε σε μια συνθήκη που συνεχώς μας υπερβαίνει. Γι' αυτό και επιβεβαιώσαμε πως η άνευ όρων πραγματοποίηση του μεταφραστικού μας project περνάει αναγκαστικά μέσα από την εναντίωση στο υπάρχον. Και αυτό ήταν κάτι που επιθυμούσαμε...

Ως Σύντροφοι/ισσες από Ρεσάλτο, Θερσίτη and friends... ξεκινήσαμε διερευνητικά με την έκδοση «Μετανάστευση, προσφυγιά και εργασία», μετάφραση ενός κειμένου της ομάδας Wildcat πάνω στην ιστορία της υποδοχής μεταναστών στη

Γερμανία, η οποία διανεμήθηκε χέρι με χέρι, και πάντα χωρίς αντίτιμο, σε κοντινούς συντρόφους και συντρόφισσες. Αποτιμώντας το πρώτο μας αυτό βήμα είναι αλήθεια πως μας προέκυψε η διάθεση να συζητήσουμε περισσότερο μεταξύ μας, πως η μετάφραση και η τεχνική συζήτηση από μόνες τους δεν αρκούν. Σε διαδοχικές απογευματινές συναντήσεις καταβλήθηκε ειλικρινής προσπάθεια να συνδυαστούν, σε μια πετυχημένη συνταγή, οι αναρχικές/αντιεξουσιαστικές αναφορές με ένα οργανωτικό σχήμα που θα διατηρεί τα συναισθηματικά χαρακτηριστικά της παρέας και τη δέσμευση της πολιτικής ομάδας· το γλυκό πέτυχε μόνο όταν η έμφαση πέρασε από την αναζήτηση ταυτότητας στην επιδίωξη μιας διαδικασίας συζήτησης που να μας ικανοποιεί. Και νομίζουμε ότι τα καταφέραμε.

Μπορεί, για ένα εκδοτικό project σαν το δικό μας, να αποτελέσει εγγενή παράγοντα αποσταθεροποίησης η προνομιακή αναφορά στον πλανητικό χαρακτήρα των εξουσιών και των ανταγωνισμών που γεννούν; Πόσο μπορεί να υποτεθεί ότι οι αιτίες που δημιούργησαν αυτό το project βρίσκονται «έξω» από αυτό; Όσο παύει να είναι ξένος για εμάς ο κόσμος των εξουσιαστών· όσο αρνούμαστε να δεχτούμε ότι υπάρχουν μίσση και επιθυμίες, ανταγωνισμοί και ήττες, που μας αφορούν εκεί «έξω», όπου κι αν είναι αυτό· όσο παύουμε να αντιλαμβανόμαστε το «ξένο» ως οικείο, όσο εσωτερικεύουμε τη χιλιόμετρική απόσταση και την αναπαράγουμε θεωρητικά ως διαχωρισμό. Ρίχνοντας φως στην προλεταριακή συνθήκη, ajanib λοιπόν, το όνομα των απάτριδων Κούρδων που ζούσαν στη Συρία χωρίς υπηκοότητα, χωρίς δικαίωμα κατοχής ιδιοκτησίας κ.α. αντιστρέφοντάς το και νοσηματοδοτώντας το με τις δικές μας προθέσεις. Ο αντικρατισμός των οποίων θα παρέμενε ειρηνικός, αν δεν επεδίωκε να αναμετρηθεί με το τι συνεπάγεται πραγματικά η κατάρρευση ενός κράτους και η δημιουργία νέων υπό συνθήκες πολέμου.

Περιεχόμενα

Πρόλογος.....8

Μέρος Α΄

Κριτικές παρατηρήσεις για το καθεστώς της Rojana

1. Επιστολή προς φίλους «Ροζαβιστές».....20

2. Κουρδικό ζήτημα, «Ισλαμικό Κράτος»,
ΗΠΑ και περίχωρα.....34

3. Για την κατανόηση της Κουρδικής Αντίστασης.....80

4. Ροζάβα: Πραγματικότητα και Ρητορική.....114

Μέρος Β΄

Στο εσωτερικό του Χαλιφάτου

1. Χαλιφάτο και Βαρβαρότητα - Α΄ Μέρος.....148

2. Χαλιφάτο και Βαρβαρότητα - Β΄ Μέρος.....174

3. Χαλιφάτο και Βαρβαρότητα:
περιμένοντας τη Ράκκα - Γ΄ Μέρος.....208

Γλωσσάρι οργανώσεων.....250

Χάρτης.....252

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Μετά από πολύμηνη διαδικασία συζητήσεων, προχωράμε στην έκδοση της παρούσας συλλογής κειμένων για τη Rojana και το Ισλαμικό Κράτος σε μια συγκυρία που ο εμφύλιος πόλεμος στη Συρία, αλλά και πιο πέρα ακόμα, στα εδάφη του Ιράκ, απέχει πολύ από την ολοκλήρωσή του, ενώ το καθεστώς της επόμενης μέρας δεν έχει προς το παρόν ξεκαθαριστεί πλήρως. Μολονότι, οπωσδήποτε, αν υπάρχει κάτι εγγυημένο εδώ και καιρό, είναι η παραμονή του Άσαντ στην εξουσία και η σταδιακή αποκατάσταση της καπιταλιστικής ομαλότητας.

Δεν είναι, όμως, μόνο αυτός ο λόγος, δηλαδή η χρονική συνέχιση του πολέμου, που ενδεχομένως καθιστά επίκαιρη αυτή την έκδοση. Η κατάσταση στα τρία καντόνια της βόρειας Συρίας, πιο γνωστά με το όνομα Rojana, και οι κοινωνικές σχέσεις που αναπτύσσονται εκεί βρίσκουν ακόμα θέση στη λεγόμενη πολιτική ατζέντα των ημερών μας, ενώ, στο εξωτερικό, μέσα στο 2016, εκδόθηκαν και αρκετά βιβλία πάνω στον πόλεμο της Συρίας και τη λεγόμενη «επανάσταση» των Κούρδων στην περιοχή που ελέγχουν. Με τον τρόπο μας, επιδιώκουμε να συμβάλλουμε κι εμείς στην ευρύτερη συζήτηση που έχει συστηματοποιηθεί τουλάχιστον από το 2014 και μετά, αν και όχι με τη συνήθη διθυραμβική αντιμετώπιση.

Όσοι ασχοληθούν με όσα γράφονται στα επτά κείμενα που αποτελούν αυτό το βιβλίο, τέσσερα για την κατάσταση που επικρατεί στη Rojana και τρία αντίστοιχα για το Ισλαμικό Κράτος, ίσως μας κατηγορήσουν ότι μας ενδιαφέρει η πολιτική καθαρότητα και ότι επιδιώκουμε να παραμείνουμε στο απυρόβλητο, αποφεύγοντας να λερώσουμε τα χέρια μας παίρνοντας θέση για μια «πραγματική» επανάσταση, η οποία, σύμφωνα με το αυτό το πολιτικό σκεπτικό, είναι αναπόφευκτα γεμάτη αντιφάσεις. Αντιπαρερχόμενες αυτά τα εύκολα συμπεράσματα, ισχυριζόμαστε πως το να επιδιώκεις να κατανοήσεις τις παρούσες αντιφάσεις μιας δοσμένης κοινωνικής διαδικασίας και να αγωνίζεσαι για το ξεπέρασμά τους με επαναστατικό τρόπο

διαφέρει πολύ από το να υπερασπίζεσαι τις ίδιες τις αντιφάσεις ως τέτοιες, σαν η ίδια η ύπαρξή τους να υπονοούσε την αφετηρία μιας κοινωνικής επανάστασης.

Δεν αμφιβάλλουμε πως στην περιοχή της βόρειας Συρίας που οι Κούρδοι και οι υποστηρικτές τους αποκαλούν Δυτικό Κουρδιστάν, έχουν υπάρξει ιστορικά προλεταριακοί αγώνες. Δικός μας στόχος με αυτή την έκδοση είναι να προσπαθήσουμε, κατά το δυνατόν, να διαπεράσουμε το ιδεολογικό πέπλο που έχει πέσει πάνω στις πραγματικές κοινωνικές σχέσεις που επικρατούν στην περιοχή και να βγάλουμε ορισμένα συμπεράσματα για την τρέχουσα περίοδο. Δεν έχουμε σκοπό να απαξιώσουμε τις όποιες προσπάθειες καταβάλλουν οι Κούρδοι για μια καλύτερη ζωή, αλλά είναι αναγκαίο να τους αναγνωρίσουμε ως μια εθνότητα, όπως όλες οι άλλες, η οποία είναι διαιρεμένη σε κοινωνικές τάξεις και στις οποίες την καθημερινότητα ενοικούν όλων των ειδών οι καταπίεσεις και εξουσίες. Δεν υπάρχει καμία περίπτωση να υποστηρίξουμε γενικά και άκριτα οποιαδήποτε αντίληψη φέρει μια αγωνιζόμενη κοινωνική ομάδα για τον εαυτό της, συμπεριλαμβανομένης της αυτοθυματοποιητικής αναφοράς σε έναν «έθνος χωρίς πατρίδα». Το έθνος δεν μπορεί ποτέ να αποτελέσει προϋπόθεση της κριτικής, αλλά μόνο έναν από τους κύριους στόχους της.

Δεν μετέχουμε της αριστερίστικης λογικής που θέλει να υποστηρίζει τους εθνικοαπελευθερωτικούς αγώνες σε ένα σημείο του πλανήτη, κοινοβουλευτικές (αριστερές κατά προτίμηση) δυνάμεις σε ένα άλλο και τον κουρδικό δημοκρατικό συνομοσπονδισμό σε ένα τρίτο. Το πρόβλημα είναι η ίδια η έννοια του αυτοκαθορισμού ενός λαού και η διαταξική εξουσιαστική προοπτική δημιουργίας ενός κράτους, με την οποία αυτή συνδέεται άρρηκτα, καθώς υλοποιείται. Το ίδιο ισχύει και για την περίπτωση του Ισλαμικού Κράτους, μόνο που εκεί κύριο ενοποιητικό χαρακτηριστικό αποτελεί η ισλαμική θρησκεία, εξίσου ασύμβατη όπως κάθε θρησκεία με όποια προοπτική χειραφέτησης.

Η δική μας οπτική γωνία, που διαπερνάει και τα έξι από

τα επτά κείμενα που δημοσιεύουμε (μόνη ίσως εξαίρεση το κείμενο των Crimethinc) επικεντρώνει στους κοινωνικούς αγώνες ως τέτοιους και στις προσδοκίες των από κάτω χωρίς να υιοθετεί μια αντιιμπεριαλιστική αντίληψη και χωρίς, φυσικά, να ταυτίζεται με κάποιο στρατόπεδο στον πόλεμο που ξεκίνησε σε συριακό έδαφος από το 2011 και μετά. Επειδή, εντούτοις, η κουρδική απόπειρα ανοικοδόμησης μιας εναλλακτικής στο υπάρχον επιδιώκει να τοποθετηθεί πιο κοντά στις δικές μας, δυτικές, εμπειρίες αγώνα –και σίγουρα επειδή μας είναι απόμακρες οι όποιες προσδοκίες για μια καλύτερη ζωή που διαμεσολαβούνται από τους φονταμενταλιστές ιθύνοντες του Ισλαμικού Κράτους (το δεύτερο μέρος αυτής της έκδοσης προσπαθεί να καταπιαστεί με αυτό το ζήτημα)– χρειάζεται να πούμε κάποια πιο συγκεκριμένα πράγματα για τη θέση του ΡΚΚ και του ΡΥΔ, του κομματικού κλώνου του, στην περιοχή.

Το κουρδικό έθνος διεκδικεί μια επικράτεια που βρίσκεται ανάμεσα στη Συρία, την Τουρκία, το Ιράν και το Ιράκ, εντός μιας ευρύτερης περιοχής πλούσιας σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο. Σε αυτή την επικράτεια, εδώ και έναν αιώνα, οι Κούρδοι αγωνίζονται με διαφορετικούς τρόπους και υπό διαφορετικές ηγεσίες για τον εθνικό αυτοκαθορισμό τους.

Η τωρινή συνθήκη που έχει διαμορφωθεί στη Rojava αντιμετωπίζεται συνήθως αποκομμένη από το ιστορικό πλαίσιο, μέσα από το οποίο έχει προκύψει. Γενικά μιλώντας, προκύπτει από τον συνδυασμό τριών παραγόντων: της ένοπλης πάλης που διεξάγει το ΡΚΚ στην Τουρκία από το 1984, η οποία έχει περάσει από διάφορα στάδια της εισβολής στο Ιράκ το 2003 από τις ΗΠΑ και τους συμμάχους τους, η οποία επέτρεψε για πρώτη φορά σε κουρδικές δυνάμεις (αν και εχθρικά προσκείμενες προς το ΡΚΚ) να έχουν υπό τον αποκλειστικό έλεγχό τους μια περιοχή της εξέγερσης ενάντια στο καθεστώς Άσαντ, και του εμφυλίου πολέμου που ακολούθησε, στον οποίο το ΡΚΚ/ΡΥΔ συνεργάστηκε με τις ΗΠΑ, αλλά και τον Άσαντ. Παρόλο που αναγνωρίζουμε τη σημασία της γεωπολιτικής προσέγγισης στη χαρτογράφηση του συσχετισμού δυνάμεων και των

συμφερόντων όλων των εμπλεκόμενων στον συριακό εμφύλιο πόλεμο, δίνουμε ιδιαίτερη σημασία στον τελευταίο παράγοντα, την εξέγερση των Σύριων προλετάριων εναντίον του καθεστώτος, καθώς είναι αυτή που προκάλεσε την απομάκρυνση των δυνάμεων της τάξης από τη βόρεια Συρία και επέτρεψε στους Κούρδους να τη θέσουν υπό τον έλεγχό τους. Χωρίς, βέβαια, να έρθουν σε ευρεία αντιπαράθεση με τον συριακό στρατό και επιλέγοντας να συνεργαστούν μαζί του σε βάθος χρόνου.

As θυμηθούμε λοιπόν ότι, το 2011, σε πολλές πόλεις της Συρίας –συμπεριλαμβανομένης και της Rojava– ξέσπασε μια εξέγερση ενάντια στο καθεστώς Άσαντ, η οποία κατεστάλη βιαιώς και, καθώς οι από τα κάτω αποφάσισαν να απαντήσουν στη βία που δέχονταν, οδηγήθηκαν σε ένοπλη αντιπαράθεση διαρκείας με τις δυνάμεις της τάξης. Η αρχική απελευθερωτική συνθήκη και η αλληλοβοήθεια μεταξύ των προλετάριων, σε συνδυασμό με τις μαζικές λιποταξίες από τον συριακό στρατό, μετασχηματίστηκε σταδιακά σε εμφύλιο πόλεμο. Κύριο ρόλο στην ενσωμάτωση των διάφορων διάσπαρτων ομάδων αντίστασης σε μια κάθετη δομή με στόχο την ανατροπή του καθεστώτος Άσαντ και την αντικατάστασή του με ένα άλλο έπαιξε ο FSA και η διασύνδεσή του με διάφορες ηγεμονικές φράξιες που επεδίωξαν να επιβληθούν η μια στην άλλη, καθιστώντας τον FSA αρκετά ασταθή πολιτικά και στρατιωτικά.

Είναι μέσα σε αυτό το πλαίσιο που το PKK/PYD κατόρθωσε να θέσει υπό τον έλεγχό του τα τρία καντόνια στη βόρεια Συρία, όπου πλειοψηφεί ο κουρδικός πληθυσμός: αφενός, απομακρύνοντας τις αντιστάσεις απέναντι στο καθεστώς από το υπόλοιπο εξεγερσιακό συγκείμενο και διοχετεύοντάς τες προς όφελος ενός σχεδίου δημιουργίας ενός νέου κράτους στην περιοχή` αφετέρου, συγκρουόμενο με τις υπόλοιπες δυνάμεις που πολεμούν τη συριακή κυβέρνηση, δηλαδή τον FSA και το Ισλαμικό Κράτος, το οποίο αναδύεται σταδιακά ως βασική δύναμη όταν ο ριζοσπαστικός ισλαμισμός γίνεται η κύρια έκφραση εναντίωσης στο καθεστώς. Εκτιμούμε ότι το πρότζεκτ

διακυβέρνησης του ΡΚΚ/ΡΥΔ στην περιοχή απέκτησε σημασία και έγινε γνωστό σε διεθνή κλίμακα –βρίσκοντας ανταπόκριση και βοήθεια από ένα μεγάλο εύρος πολιτικών δυνάμεων, από τη σοσιαλδημοκρατία και τους φιλελεύθερους μέχρι την άκρα αριστερά και τους αναρχικούς– ακριβώς λόγω της αντιπαράθεσής του με το Ισλαμικό Κράτος. Αντανάκλαση αυτής της συνθήκης αποτελεί, κατά κάποιον τρόπο, και η διαίρεση της παρούσας έκδοσης σε δυο μέρη, το καθένα αφιερωμένο στις δυο πιο σημαντικές δυνάμεις που εμφανίστηκαν στο προσκήνιο και αυτοπαρουσιάστηκαν ως φορείς υλοποίησης ενός επαναστατικού οράματος.

Οι σκέψεις που κατατίθενται στα κείμενα αυτής της συλλογής επιδιώκουν να μιλήσουν για αυτά τα οράματα από μια κριτική σκοπιά, καθώς με τον έναν ή τον άλλο τρόπο επικρατεί σύγχυση σχετικά με το καθεστώς που επικρατεί ειδικά στη Rojava και το οποίο χαρακτηρίζεται «επαναστατικό» από πολλές και διαφορετικές πλευρές, με διαφορετικά κίνητρα και επιδιώξεις. Η παρούσα έκδοση φιλοδοξεί να συμβάλλει, κατά το δυνατόν, στη διεξαγωγή αυτής της συζήτησης με καλύτερους όρους. Παρόλο που δεν θα συνοπογράφαμε κάθε θέση που μπορεί να εκφράζεται στα επτά κείμενα που μεταφράστηκαν και συμπεριλαμβάνονται στην παρούσα έκδοση, για εμάς είναι αναγκαίο να μπορέσουμε να κατανοήσουμε τις εκεί διεργασίες προκειμένου να διακρίνουμε τις όποιες ρήξεις λαμβάνουν χώρα, αλλά και τις ιδεολογίες με τις οποίες νομιμοποιείται η αποκατάσταση νέων σχέσεων κυριαρχίας και η ανάδυση νέων κρατικών σχηματισμών.

Η αρνητική απάντηση στο ερώτημα αν στη Rojava λαμβάνει χώρα μια επανάσταση περνάει αναγκαστικά μέσα τη φύση του ΡΚΚ ως πολιτικού κόμματος. Ιδρυμένο το 1978, είχε για πολλά χρόνια ανοιχτά μαρξιστικές-λενινιστικές καταβολές επηρεασμένες από τα μαοϊκά αντάρτικα, τα οποία πριμοδοτούσαν την αντιπαράθεση με τον στρατό του αντιπάλου στην ύπαιθρο, τη στρατιωτική πειθαρχία, την απαγόρευση ερωτικών σχέσεων μεταξύ των μελών τους στο μέτωπο κ.α. Στην

πορεία του χρόνου, και υποτίθεται μετά από την ιδεολογική στροφή του φυλακισμένου ηγέτη του Ocalan, το κόμμα, στο 8ο Συνέδριό του το 2002, θα προσχωρήσει σε μια τάση περισσότερο κοντά στον ελευθεριακό σοσιαλισμό υιοθετώντας την αρχή του δημοκρατικού συνομοσπονδισμού. Αυτή η ιδεολογική στροφή εκφράζει ως έναν βαθμό την κριτική προς την παραδοσιακή έννοια του έθνους-κράτους, καθώς προπαγανδίζει την ομοσπονδιακή οργάνωση της κοινωνίας, την οικολογική συνείδηση και τον φεμινισμό. Ως τέτοια, όμως, έχει εγγενή και αξεπέραστα όρια, όσο κι αν δηλώνει πως σχετίζεται με τον ελευθεριακό κοινοτισμό.

Σε κάθε περίπτωση, ο χαρακτηρισμός του PKK ως τρομοκρατική οργάνωση από το NATO και η διάλυση της ΕΣΣΔ –μαζί με τη στήριξη που αυτή παρείχε σε διάφορα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα ανά τον πλανήτη– αλλά και η στροφή για στήριξη προς το κίνημα κατά της παγκοσμιοποίησης, αποτελούν σοβαρούς λόγους που υπαγόρευαν την αλλαγή στρατηγικής του PKK. Κατά την άποψή μας, και παρά το μέγεθός της, αυτή η ιδεολογική μετατόπιση δεν συνεπάγεται και εγκατάλειψη του στρατηγικού στόχου, ο οποίος παραμένει να αφορά στη δημιουργία ενός κράτους στην περιοχή που θα μπορούσε να αναγνωριστεί από τον ΟΗΕ και να ενταχθεί απρόσκοπτα στην παγκόσμια αγορά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση του ιρακινού Κουρδιστάν. Η δική μας κριτική, παρόλα αυτά, κατευθύνεται στην ίδια τη δημιουργία ενός κράτους ως τέτοια, αν και μεταξύ μας δεν συμφωνούμε πλήρως ως προς το ποιο θα μπορούσε να είναι το περιεχόμενο ενός σύγχρονου αντικρατισμού, εδώ, σήμερα.

Το κράτος δεν συνιστά απλά μια δομή που αποτελείται από μια κυβέρνηση, μια αστυνομία, έναν στρατό και έναν διοικητικό μηχανισμό, αλλά συνιστά μια σχέση, την υλοποίηση της τάξης του καπιταλιστικού κόσμου και μικρή σημασία έχει αν αντλεί τη νομιμοποίησή του από ένα κοινοβούλιο ή έναν αυτοδιοικητικό μηχανισμό τεσσάρων επιπέδων, όπως στην περίπτωση της Rojava. Αν και το PKK/PYD ισχυρίζεται ότι δεν έχει

σκοπό τη δημιουργία ενός κράτους, αυτό συμβαίνει γιατί είναι το ίδιο που παίζει τον ρόλο του κράτους· ρόλος που επιβεβαιώνεται από τις ιδεολογικοπολιτικές πρακτικές που εφαρμόζει στην περιοχή. Γι' αυτό και τα στελέχη του έχουν δίκιο όταν λένε ότι στη Rojava υπάρχει «ένα κράτος χωρίς κράτος». Ένα κράτος δεν εδαφικοποιείται απαραίτητα ως αμιγές έθνος-κράτος –αν και οι Κούρδοι αποτελούν τη μεγάλη πλειοψηφία των κατοίκων των τριών καντονιών, την οποία το ΡΚΚ φροντίζει να διασφαλίζει– αλλά παίρνει μορφή όσο δεν αμφισβητούνται οι καπιταλιστικές κοινωνικές σχέσεις, η ατομική ιδιοκτησία, οι έμφυλες και φυλετικές διακρίσεις, το μονοπώλιο της βίας (που κατέχει το ΡΚΚ/PYD, όσο κι αν υπάρχουν πολιτοφυλακές άλλων εθνοτικών ομάδων), η υποχρεωτική στράτευση όσων είναι άνω των 18 ετών κ.α.

Οπωσδήποτε, το ΡΚΚ δεν εννοεί την κατάληψη της κρατικής εξουσίας με τον κλασσικό μαρξιστικό-λενινιστικό τρόπο και επιδιώκει πλέον την εισαγωγή μιας ορισμένης κριτικής στο κράτος μέσω της αρχής του δημοκρατικού συνμοσπονδισμού, όπου η έννοια του κράτους αντικαθίσταται από την έννοια της συνμοσπονδίας και όπου, στις καλύτερες εκδοχές της, η πρακτική της κοινωνικής οργάνωσης αναλαμβάνεται από μια περισσότερο ή λιγότερο αμεσοδημοκρατική διαδικασία. Αυτό είναι και το στοιχείο που εκ των πραγμάτων σαγηνεύει αναρχικούς κύκλους ανά την υφήλιο, οι οποίοι κατά τα άλλα μιλάνε για καταστροφή του κράτους. Ο κίνδυνος, για εμάς, προέρχεται από το γεγονός ότι, όταν η κριτική δεν κατευθύνεται στο κράτος ως κεντρικό κόμβο της καπιταλιστικής κοινωνίας, μη αναδεικνύοντας έτσι την πραγματική φύση του, καταλήγουμε να υπερασπιζόμαστε το υπάρχον με μια νέα μορφή. Οφείλουμε να επιμείνουμε στην αναγκαιότητα κατανόησης και κριτικής της καπιταλιστικής κοινωνίας με όσο το δυνατόν πληρέστερο τρόπο. Όταν μιλάμε για κοινωνική επανάσταση, μιλάμε για κατάργηση της ολότητας των καπιταλιστικών κοινωνικών σχέσεων: του κράτους, της ατομικής ιδιοκτησίας, της μισθωτής εργασίας, της αξίας, του εμπορεύματος...

Προτιμούμε, όταν μιλάμε για επανάσταση, να μιλάμε λιγότερο για ζητήματα μορφής και περισσότερο περιεχομένου. Η σύγκριση της εικόνας μιας ένοπλης γυναίκας-μέλους μιας κουρδικής πολιτοφυλακής με την εικόνα μιας ένοπλης γυναίκας-μέλους μιας πολιτοφυλακής στη Βαρκελώνη του '36 συνιστά σύγκριση μεταξύ δυο πολύ διαφορετικών ιστορικών περιόδων και όχι εύκολη άσκηση αισθητικής ταύτισης ή αναζήτησης ταυτότητας. Από την άλλη, η εύκολη ταύτιση του Ισλαμικού Κράτους με τον φασισμό παρακάμπτει τις ταξικές αντιθέσεις στο εσωτερικό της ίδιας της κουρδικής επικράτειας και ουσιαστικά καλεί σε συμφιλίωση με την ντόπια αστική τάξη και τους συμμάχους της ως το μικρότερο κακό. Για μια ακόμη φορά, εφευρίσκονται ιστορικές παραλληλίες που στηρίζονται σε λανθασμένη κατανόηση των δυο περιόδων και όχι στον κριτικό απολογισμό των αγώνων της τάξης μας.

Σε αυτό το σημείο, θα θέλαμε να πούμε δυο λόγια για τη θέση της γυναίκας στη Rojava, η οποία αναμφισβήτητα έχει βελτιωθεί χειροπιαστά με την αλλαγή καθεστώτος στην περιοχή. Ωστόσο, και χωρίς να ισχυριζόμαστε ότι έχουμε εξαντλήσει το ζήτημα, οι ενδείξεις που έχουμε είναι ότι η αμφισβήτηση των σχέσεων έμφυλης καταπίεσης έχει προχωρήσει σε περιορισμένο βαθμό. Η παρουσία των ανδρών στον δρόμο και στο κοινωνικό πεδίο ευρύτερα είναι κυρίαρχη. Επιπλέον, βρισκόμαστε πραγματικά στο σκοτάδι όσον αφορά τα υπόλοιπα υποκείμενα που υφίστανται έμφυλη καταπίεση, κυρίως οι ομοφυλόφιλοι/ες και οι trans. Και όπως φαίνεται στο site του ίδιου του PKK, η φεμινιστική θεωρία του κόμματος προέρχεται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τα γραπτά ανδρών και ειδικά του ηγέτη/πατριάρχη του Ocalan, και όχι από κάποιο ανεξάρτητο φεμινιστικό κίνημα. Επίσης, παραμένει ανοικτό το ερώτημα του κατά πόσο μπορεί η συμμετοχή στον στρατό να αποτελεί βήμα προς τη γυναικεία χειραφέτηση, με άλλα λόγια πως ο μιλιταρισμός μπορεί να εντάσσεται σε μια πορεία απελευθερωτική, δεδομένου ότι εγγενώς προάγει τον σεξισμό, τις ιεραρχίες, την υπακοή, τις εξουσιαστικές σχέσεις εν γένει. Άλλωστε, η εμπειρία των

εθνικοαπελευθερωτικών αγώνων δείχνει ότι η συμμετοχή των γυναικών στον στρατό δεν οδήγησε απαραίτητα στη χειραφέτηση, μετά τη νικηφόρα κατάληξή τους. Ας θυμηθούμε την περίπτωση των Σαντινίστας, των οποίων η πολιτοφυλακή, αποτελούμενη κατά 30% από γυναίκες, είχε εντυπωσιάσει πολλούς αριστεριστές τη δεκαετία του '80: αυτό δεν εμπόδισε, αρκετά χρόνια αργότερα, το «επαναστατικό καθεστώς» να επιβάλλει σκληρότερη νομοθεσία όσον αφορά την άμβλωση. Ακόμα και με αυτές τις προβληματικές, δεν τίθεται καν θέμα σύγκρισης της θέσης της γυναίκας στη Rojava με τη θέση της στο Ισλαμικό Κράτος, δεν μπορούμε όμως να συμμεριστούμε σε καμία περίπτωση την ενθουσιώδη υποδοχή των εικόνων των μαχητριών του PKK/PYD από τα δυτικά μέρη και όχι μόνο. Αυτές οι εικόνες έχουν καταλήξει να είναι ένα οπτικό σημείο αναφοράς του επικοινωνιακού χειρισμού του κουρδικού καθεστώτος. Και μόνο αυτή η εργαλειακή χρήση της εικόνας, η αισθητικοποίηση της μορφής του μαχόμενου γυναικείου πληθυσμού –συνήθως ευπαρουσίαστου βάση των κυρίαρχων πρότυπων ομορφιάς– δημιουργεί δικαιολογημένα ερωτήματα του κατά πόσο αυτή η χειραφέτηση υπάρχει μόνο στις εμπόλεμες ζώνες και αναλώνεται στις милитарιστικές της αναφορές και κατά πόσο έχει προσχωρήσει στην καρδιά του πραγματικού πεδίου σύγκρουσης κάθε έμφυλης χειραφέτησης, του πεδίου των καθημερινών κοινωνικοπολιτικών σχέσεων. Όπως και να το κάνουμε, η διαχείριση της συγκεκριμένης οπτικής αναφοράς έχει να κάνει πολύ με την αντιπαραβαλλόμενη εικόνα της καταπιεσμένης από τα ισλαμικά καθεστώτα γυναίκας και το πόσο πιο εύπεπτη και ταυτοποιήσιμη είναι από το δυτικό κοινό.

*

Στην εποχή μας, που ελάχιστα προσφέρεται για επαναστατική εσχατολογία, πέρα από οποιαδήποτε ανάλυση των όποιων επαναστατικών σκιρτημάτων στους αγώνες, πέρα από οποιαδήποτε κατονομασία της αντεπανάστασης που τους αντιπαρα-

τίθεται, χρειάζεται να ενδιαφερθούμε για τη συγκρουσιακή πορεία του καπιταλισμού, τις κρίσεις που φέρει η αναπαραγωγή του, καθώς και για τις εξεγέρσεις που προκαλεί και θα εξακολουθήσει να προκαλεί. Γιατί, ναι μεν οι σημερινές εξεγέρσεις και οι σημερινοί αγώνες δεν θα παραγάγουν κατά μηχανικό τρόπο επαναστατικές προοπτικές, αλλά μόνο μέσα σε αυτές τις στιγμές και στη βάση των πρακτικών που αναπτύσσονται εκεί θα μπορέσει ίσως να αναδυθεί ξανά η επαναστατική προοπτική.

Βρισκόμαστε πολύ μακριά από το 2003, όταν με αφορμή την επικείμενη επέμβαση των δυτικών δυνάμεων στο Ιράκ, πραγματοποιούνται αντιπολεμικές διαδηλώσεις ταυτόχρονα σε πολλές πόλεις του πλανήτη μετασχηματιζόμενες οι ίδιες σε γεγονός παγκόσμιας εμβέλειας. Μπορούμε αναμφίβολα να διακρίνουμε εκεί την επιρροή του λεγόμενου κινήματος κατά της παγκοσμιοποίησης καθώς, όποια κι αν ήταν τα εγγενή όριά του, ήταν το μόνο μέχρι εκείνη τη χρονική στιγμή που έθεσε με πραγματικούς όρους το ζήτημα της επικοινωνίας μεταξύ των αγωνιζόμενων και της αλληλεγγύης πέρα από τα σύνορα. Πρέπει να μεσολαβήσουν αρκετά χρόνια εντός καπιταλιστικής κρίσης για να περάσει η σκυτάλη στα λεγόμενα κινήματα των πλατειών και την Αραβική Άνοιξη και να πραγματωθεί ξανά, όποιοι κι αν είναι οι περιορισμοί της, η αναγνώριση της κοινότητας με τους εξεγερμένους μιας διπλανής επικράτειας, κοντινότερης από όσο πιστευόταν αρχικά. Έστω κι αν οι επιμέρους κρατικές νοσηματοδοτήσεις του πολιτικού δεν ανατράπηκαν ολοσχερώς, και στις δυο περιπτώσεις. Ο πόλεμος στη Συρία οπωσδήποτε δεν έχει προκαλέσει παρόμοιες αντιπολεμικές διαδηλώσεις, και αυτό μόνο πρόβλημα μπορεί να είναι: μπορεί το Χαλέπι να προσπέρασε το Σαράγεβο σε ισοπέδωση, πόσοι όμως θα αναγνωρίσουν στους νεκρούς και τους εκτοπισμένους του, κατεξοχήν προλεταριακό πυρήνα της εναντίωσης στο καθεστώς Άσαντ, ως δικούς τους; Αυτή η έκδοση ας θεωρηθεί ως μια μικρή απάντηση σε αυτή την ερώτηση.

Q Μέρος

Κριτικές παρατηρήσεις για
το καθεστώς της Rojava ●

Επιστολή προς φίλους «ροζαβιστές»¹

«Εντούτοις, κατά τη διάρκεια των ετών που μάθαινα τη ζωή και την επανάσταση, πολύ γρήγορα, μέσω λιγοστών πληροφοριών, ανησυχητικά σημάδια έφταναν κι από κει κάτω»

Ngo Van

Αυτή η επιστολή δεν απευθύνεται σε αγωνιστές που, ακολουθώντας τα μήντια, σερφάρουν από κίνημα σε αγώνα για να οικοδομήσουν ένα κόμμα ή μια οργάνωση. Απευθύνεται σε σας, φίλους και συντρόφους από διαφορετικές πόλεις των οποίων εκτιμούμε τις σκέψεις και την κριτική διαίσθηση και μοιραζόμαστε συχνά τις ίδιες θέσεις, αλλά με τους οποίους μερικές φορές διαφωνούμε².

Αυτό συμβαίνει ιδιαιτέρως όσον αφορά τη Ροζάβα. Αντίθετα με εσάς, και για χρονικό διάστημα ενάμιση χρόνου, έχουμε κάτι παραπάνω από αμφιβολίες για τη χρήση της λέξης «επανάσταση» όσον αφορά τον χαρακτηρισμό αυτού που συμβαίνει σε εκείνη την περιοχή. Αμφιβολίες που αφορούν εξίσου τον τρόπο με τον οποίο αυτή η «διαδικασία» παρουσιάζεται και υποστηρίζεται στη Δύση.

Αυτή η επιστολή δεν έχει στόχο να εξαντλήσει το ζήτημα, ούτε να «διαλύσει» τις θέσεις σας ή να προσπαθήσει να σας πείσει (σίγουρα όχι παραθέτοντας τη μία μετά την άλλη πηγές και αναφορές, τις οποίες κι εσείς διαθέτετε αλλά τις οποίες εμείς διαβάζουμε διαφορετικά, ούτε χρησιμοποιώντας τα παραδείγματα της Ρωσίας του 1917 ή της Ισπανίας του 1936).

1. *Lettre à des amis «rojavistes»*. Γαλλικό κείμενο που δημοσιεύτηκε στο site <https://ddt21.noblogs.org>

2. Τα «εμείς» και «εσείς» παραπέμπουν επίσης σε ένα ρευστό σύνολο αναρχικών, ελευθεριακών, μαρξιστικών (μη μπολσεβίκικων), αυτόνομων οργανώσεων, ομάδων –περισσότερο ή λιγότερο επίσημων– και ατόμων, οι οποίες σχηματίζουν τον λεγόμενο «ριζοσπαστικό» ή «επαναστατικό» «χώρο», εντός του οποίου λίγο-πολύ συμμετέχουμε.

Πρόκειται περισσότερο για τη διατύπωση σημείων και πεδίων συζήτησης, την αποφυγή του βαλτώματος σε έναν πόλεμο θέσεων που θα ήταν ατυχής.

Αυτό που μας φαίνεται ότι διακυβεύεται εδώ, και τίθεται υπό αμφισβήτηση, είναι η ματιά μας πάνω σε ένα κίνημα ή μια κατάσταση, ο τρόπος με τον οποίο τα κρίνουμε και τα μεταχειριζόμαστε, μεταξύ αναλυτικής και γεωγραφικής απόστασης, μεταξύ λόγου και συγκεκριμένης συνθήκης. Όπως ακριβώς η εμπλοκή μας σε άμεσους αγώνες (πάντοτε μερικοί, συχνά ρεφορμιστικοί ή αμυντικοί), έτσι και η τοποθέτηση πάνω σε κάτι που συμβαίνει χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά δεν πρέπει να εξαρτάται από μια κάποια επαναστατική νόρμα ή «καθαρότητα» ούτε μια κάποια εφαρμογή προϋπαρχόντων μοντέλων³. Δεν πρέπει να απορρίπτουμε το τάδε ή το δείνα κίνημα επειδή δεν μας μοιάζει αρκετά ριζοσπαστικό, αλλά να διερωτόμαστε πάνω στο περιεχόμενό του κυρίως από τη σκοπιά των ταξικών σχέσεων.

Η εμπειρία της Ροζάβα δεν πρέπει να τυγχάνει διαφορετικής μεταχείρισης. Όπως κάθε κοινωνική συνθήκη σε αυτόν τον καπιταλιστικό κόσμο, έτσι και αυτή διαπερνάται από ταξικές αντιφάσεις. Αν και είναι δύσκολο να μετρηθούν, να διαγνωστούν ακριβώς οι δυναμικές και οι φορείς τους, κάποια ερωτήματα είναι επιβεβλημένα: Ποιοι μετασχηματισμοί βρίσκονται σε εξέλιξη; Πού αποκρυσταλλώνονται οι αντιφάσεις, ποιοι είναι οι ενεργοί φορείς τους; Ποιοι συσχετισμοί δυνάμεων αποκαθίστανται; Ποια είναι η απόσταση ανάμεσα στον λόγο και τα πραγματικά συμφέροντα; Ανάμεσα στις επιθυμίες μας για επανάσταση και τα όρια που αυτές αντιμετωπίζουν; Quid με το προλεταριάτο; Ποιο είναι το επαναστατικό όραμά μας; κ.α.

3. Δεν κατέχουμε το σχέδιο της «καθαρής» επαναστατικής διαδικασίας και δεν πιστεύουμε στην ύπαρξη ούτε στη δυνατότητα ύπαρξης ενός τέτοιου σχεδίου.

Μόνοι εναντίον όλων;

Η «επαναστατική εμπειρία» της Ροζάβα παρουσιάζεται σαν να πρέπει να αντιμετωπίσει τη γενική εχθρότητα και τις απειλές των ιμπεριαλιστικών και «φασιστικών» στρατών της περιοχής, αν όχι ολόκληρου του πλανήτη.

As θυμηθούμε καταρχήν το σύμφωνο μη-επίθεσης, εξαιτίας του οποίου, από το 2012 και μετά, οι ένοπλες δυνάμεις της Ροζάβα και της Δαμασκού συνυπάρχουν η μια δίπλα στην άλλη (εκτός από σπάνιες διενέξεις), φτάνοντας μέχρι την τακτική συνεργασία μερικές φορές (στο Al-Hasakah το 2015, στο Χαλέπι και τον διάδρομο του Azaz το 2016), αλλά και τη συνδιοίκηση ορισμένων τομέων (στο Al-Hasakah ή το Qamichli). Μια συνεργασία που προκαλεί πολλές διαμάχες και πολεμικές.

Το 2014, επαναστάτες αγωνιστές διαδήλωσαν στη Γαλλία προκειμένου οι δυτικές στρατιωτικές δυνάμεις να στηρίξουν από αέρος τις YPG και να τους προμηθεύσουν όπλα. Εκείνη την περίοδο μας προτάθηκε να συγκεντρώσουμε μερικές χιλιάδες ευρώ προς όφελος των YPG, κυρίως για αγορά όπλων. Από τότε και μετά, οι ΗΠΑ, ακολουθούμενες από άλλα Κράτη, τους προμήθευσαν τόνους όπλων και πυρομαχικών. Οι επαναστάτες αγωνιστές το παραδέχονται, αλλά κατηγορούν σήμερα τους Δυτικούς ότι δεν παρείχαν βαρύ οπλισμό στις YPG⁴.

Όσον αφορά το πεδίο της μάχης, η στρατιωτική επιχείρηση που ενοποίησε γεωγραφικά τα καντόνια του Kobane και του Cizîrê (από τον Οκτώβριο του 2014 ως τον Ιούνιο του 2015) έδειξε τη στενή συνεργασία μεταξύ YPG και δυτικής αεροπορίας (επομένως, αναπόφευκτα, και αμερικάνικών ειδικών δυνάμεων στο έδαφος). Οι YPG, λοιπόν, συγκέντρωσαν γύρω τους, σε μια πολιτική και στρατιωτική συμμαχία (τις FDS), πολλές ένοπλες αραβικές ομάδες, για των οποίων τον ελευθεριακό χαρακτήρα μπορούμε να αμφιβάλλουμε.

Στο χρονικό διάστημα Φεβρουαρίου-Μαρτίου 2016, οι ίδιες

4. Οι ΗΠΑ διαφωνούν, υποστηρίζοντας ότι ο βαρύς οπλισμός θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί εναντίον του τούρκικου στρατού.

οι μάχες γύρω από το καντόνι του Afrin έδειξαν ότι υπήρχε a minima επιχειρησιακή συνεργασία μεταξύ YPG, συριακού στρατού πιστού στο καθεστώς και ρώσικης αεροπορίας. Ας είναι. Αντάρτικες ομάδες, οι οποίες μέχρι τότε συμμαχούσαν με την Al-Nosra (το συριακό παρακλάδι της Al-Qaïda), προτίμησαν σε αυτή την περίπτωση να ενωθούν με τις FDS.

Με τέτοιες συμμαχίες, μια πολύ πιο αχανή επικράτεια προς διαχείριση και μια πολύ μεγάλη πληθυσμιακή διαφοροποίηση, ο «πραγματισμός» της κουρδικής διοίκησης δεν θα διακινδύνευε την ίδια την αποδυνάμωσή της.

Όσον αφορά το διπλωματικό επίπεδο, οι γυναίκες εκπρόσωποι (sic) των YPG στέλνονται τακτικά σε δυτικές χώρες για να κάνουν επαφές. Η εποχή που παρουσιάζονταν ως πλήρως απομονωμένες, θύματα των επαναστατικών θέσεών τους (ενώ ακόμα και η αρχηγός τους είχε γίνει δεκτή στα Ηλύσια Πεδία) έχει παρέλθει. Η παρουσία τους στις διαπραγματεύσεις της Γενεύης εμποδίστηκε από την Τουρκία, ενώ χώρες όπως η Ρωσία ήταν υπέρ αυτής. Η κυβέρνηση της Ροζάβα, παρεμπιπτόντως, άνοιξε διπλωματική αντιπροσωπεία στη Μόσχα τον περασμένο φεβρουάριο και με την ευκαιρία διοργανώθηκε μια μικρή πρόσχαρη γιορτή (idem στην Πράγα τον απρίλιο).

Από πολιτικής, διπλωματικής και στρατιωτικής πλευράς η διοίκηση του PYD/YPG, την οποία καλοπιάνουν τόσο οι ΗΠΑ όσο και η Ρωσία, κατάφερε με ομορτυνιστικό τρόπο να ανεβάσει το ύψος της προσφοράς και να επωφεληθεί· δηλαδή, να ενισχύσει το πολιτικό της βάρος αποκτώντας στρατιωτική στήριξη και μια διεθνή σχεδόν αναγνώριση.

Όσον αφορά τη μηντιακή στήριξη, είναι πολύ διαδεδομένη και ιδιαίτερος θετική. Στη Γαλλία οι μαχήτριες των YPG (και οπωσδήποτε οι μαχήτριες των YPJ) παρουσιάζονται ως πρότυπα αντοχής, φεμινισμού, δημοκρατίας και ανεκτικότητας. Πρόκειται για την περίπτωση της Arte στο κανάλι France 2 περνώντας από το LCP, idem και στο ραδιόφωνο όπου, από το Radio Libertaire μέχρι το Radio Courtoisie περνώντας από το France Culture, εκθειάζονται ως οι μαχήτριες της ελευθερίας.

Είναι λογικό το PYD να αναζητεί υποστήριξη και να στηρίζεται σε επαρκείς υπηρεσίες επικοινωνίας και προπαγάνδας, αλλά αυτό εγείρει εντούτοις ερωτήματα. Το PYD παρουσιάζεται όντως στον κόσμο ως προπύργιο της δημοκρατίας, υπεύθυνος εταίρος, πρωτεργάτης στον αγώνα ενάντια στην τρομοκρατία και τον ισλαμισμό. Πρόκειται για καμουφλάζ; Οι διπλωμάτες και οι στρατιωτικοί των ιμπεριαλιστικών χωρών εν γνώσει τους εξαπατώνται πλήρως εδώ και χρόνια; Ο ιμπεριαλισμός έχει τόσο λίγο συνείδηση των συμφερόντων του που ανέχεται ή ακόμα και υποστηρίζει στο Kobane μια «επαναστατική διαδικασία», ακόμα και «εν τω γίγνεσθαι» με άμεση δημοκρατία, «ισότητα» των φύλων, «αυτοδιαχείριση» των πηγών κλπ., όλα αυτά που προφανώς εμποδίζει στο Λονδίνο, το Παρίσι ή το Σικάγο; Δεν έχει άλλες επιλογές;

Περί πολέμου;

Η αντίσταση των κούρδων στα συντρίμια του Kobane συγκίνησε τον πλανήτη και προκάλεσε ένα κύμα διεθνούς υποστήριξης. Στη συνέχεια, και χάρις στην υποστήριξη της αμερικάνικης ή της ρώσικης αεροπορίας, οι YPG έκαναν μια μακρά σειρά επιτυχημένων επιθέσεων, οι οποίες επέτρεψαν τον κουρδικό έλεγχο σε μια αχανή επικράτεια.

Αναβρασμός των μαχών ή πολιτική θέληση; Οι κριτικές που γίνονται γενικά σε έναν στρατό δεν έλειψαν στην περίπτωση των YPG: ρημαγμένα χωριά, εκτοπισμένοι πληθυσμοί, αραβικές κατοικίες πυρπολημένες, αστυνομία χαμηλής εκτίμησης, υποχρεωτική στράτευση, νεολαίοι των οποίων τα χαρτιά δεν είναι εντάξει οδηγούνται με τη βία στα στρατόπεδα για να κάνουν τη στρατιωτική θητεία τους κλπ. Οι συριακές οργανώσεις που αντιτίθενται στο PYD (μερικές φορές κούρδικες οι ίδιες, σε γενικές γραμμές μέλη του CNS⁵) καταγγέλλουν τακτικά τους

5. Conseil National Syrien (Συριακό Εθνικό Συμβούλιο) που υποστηρίζεται κυρίως από την Τουρκία και τη Σαουδική Αραβία.

εκβιασμούς και τη βίαιη συμπεριφορά του. Οι διεθνείς οργανώσεις που υπερασπίζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα επιβεβαιώνουν ορισμένες από αυτές τις καταγγελίες αλλά αναγνωρίζουν ότι, ανάμεσα στους αντιμαχόμενους της περιοχής, οι κούρδοι είναι οι λιγότεροι υπόλογοι για αυτού του είδους τις ενέργειες. Όσον αφορά τις αρχές της Ροζάβα, αναγνωρίζουν ένα μέρος αυτών των «εκβιασμών» και «παραπτώματων» και υποσχέθηκαν ή πραγματοποίησαν έρευνες και επανορθώσεις (για παράδειγμα σχετικά με την κατάταξη παιδιών στον στρατό) με στόχο να ανταποκριθούν στα δυτικά στάνταρ δημοκρατίας, Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και διεξαγωγής του πολέμου. Παρεμπιπτόντως, η δημιουργία ενός «αληθινού» στρατού ανακοινώθηκε πρόσφατα (οι Forces de protection autonomes [αυτόνομες Δυνάμεις προστασίας], FPA).

Μας φαίνεται δύσκολο να διακρίνουμε σε αυτές τις «παρακλίσεις» το έργο προλετάριων που πρέπει να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες ενός συγκεκριμένου αγώνα... είναι περισσότερο οι ανάγκες του πολέμου που εξηγούν τη «βίαιη συμπεριφορά» των μαχητών του YPG.

Εθνικισμός;

Η τρέχουσα κατάσταση στο συριακό Κουρδιστάν έλκει την καταγωγή της από την ήττα των συριακών εξεγέρσεων του 2011, την εξέλιξη μιας περιφερειακής συνθήκης χαρακτηρισμένης από στρατιωτικό χάος και τη δυναμική των εθνικιστικών κουρδικών κομμάτων που έχουν συγκεκριμένα συμφέροντα και αντιφατικές συμμαχίες.

Το PYD, κουρδική οργάνωση, είναι η πολιτική δύναμη που έχει επιβληθεί σε αυτή τη ζώνη. Ο λόγος του δεν σχετίζεται με τον εθνικισμό του παρελθόντος, αυτόν του PKK· το λεξιλόγιο άλλαξε. Τα στελέχη και οι αγωνιστές του PYD-YPG δεν είναι, φαίνεται, όλα της μόδας, επειδή τα λόγια τους σημαδεύονται συχνά από τον κουρδικό «πατριωτισμό» και εξαίρουν τις ιδιαιτερότητες αυτού του «εκ φύσεως αντάρτη» λαού με την «αιώ-

νια» κουλτούρα κ.α.⁶

Γι' αυτό και το ζήτημα του λαού και της κουρδικής ταυτότητας (γλώσσα, κουλτούρα, ιστορία, έθιμα, κλπ.) παραμένει αδιαχώριστο από το πολιτικό σχέδιο της Ροζάβα. Όπως το σχέδιο της επικράτειάς της, του Κουρδιστάν, δηλαδή της επικράτειας που ορίζεται ως η ζώνη στην οποία κατοικούσαν κατά πλειοψηφία κούρδοι στο παρελθόν. Και αν οι κούρδοι διοικητές επιμένουν πολύ στην προστασία των εθνικών και θρησκευτικών μειονοτήτων (στον λόγο του Κοινωνικού Συμβολαίου⁷) είναι οπωσδήποτε ως εκπρόσωποι της πλειοψηφίας.

Το σχέδιο του PYD παρουσιάζεται λοιπόν όχι ως ειδικά κουρδικό και με τη δυνατότητα, σε έναν δεύτερο χρόνο, να εφαρμοστεί στο σύνολο της Συρίας ή της Μέσης Ανατολής. Οι YPG, παρεμπιπτόντως, έχουν καταλάβει ζώνες γύρω από τα καντόνια του Kobane και του Cizîrê, όπου οι κούρδοι μειοψηφούν· αλλά οι εντάσεις μεταξύ αραβικών πληθυσμών και κούρδων στρατιωτών παραμένουν.

Αυτή η εδαφική επέκταση –αλλά και οι αναγκαιότητες της στρατολόγησης, του πολέμου ή της προπαγάνδας– εξηγούν γιατί οι YPG ενσωμάτωσαν στο εσωτερικό τους άραβες, ενόησαν τη δημιουργία ειδικών εθνικών ή θρησκευτικών μονάδων (συριακών, γεζίντι) και, σίγουρα, συμμαχησαν από τον Οκτώβριο του 2015 και μετά με αραβικές πολιτοφυλακές (στο εσωτερικό του FDS).

Εξουσία και δημοκρατία

As περάσουμε στη λειτουργία του PYD, τον συριακό βραχίονα του PKK, γνωστό και από τον εξουσιαστικό χαρακτήρα του, ο οποίος, φαίνεται, έχει αλλάξει πολύ. As το δεχτούμε

6. Θα μπαίναμε στον πειρασμό να πούμε πως οι λέξεις δεν έχουν ίσως το ίδιο απολύτως νόημα παντού. Στη Γαλλία, ο *minimum* χαρακτηρισμός ενός τέτοιου λόγου θα ήταν «αντιδραστικός».

7. Το κοινωνικό Συμβόλαιο είναι το σύνταγμα της Ροζάβα που υιοθετήθηκε στις 29 Ιανουαρίου 2014.

προς το παρόν. Αλλά ας σημειώσουμε ότι αυτός ο τύπος οργάνωσης, ο οποίος υπό συννηθισμένες συνθήκες υφίσταται τους κεραυνούς των αντιεξουσιαστών, επωφελείται εδώ μιας περίεργης επιείκειας. Ίσως αυτό συμβαίνει γιατί το PYD εξαγγέλλει τη βούλησή του να καταλάβει την εξουσία του Κράτους και γινόμαστε μάρτυρες ενός είδους εκσυγχρονισμού της παλιάς θεωρίας περί «μαρασμού του Κράτους», της αστυνομίας⁸ του και του στρατού του.

Όπως περιγράφεται από το ίδιο, στη Ροζάβα, το PYD βρίσκεται σε διαδικασία οικοδόμησης μιας πολιτικο-διοικητικής δομής της οποίας η φιλοσοφική έμπνευση βρίσκεται στα έργα του Murray Bookchin και η νομική έμπνευση στις διεθνείς συνθήκες πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Αυτή η δομή θα είχε ως αποστολή, στο τελικό στάδιο, την υπέρθεσή της στο συριακό Κράτος, του οποίου θα αναγνώριζε τη νομιμότητα και την ακεραιότητα των συνόρων.

Πρόκειται για αυτό που εξαγγέλλουν το κοινωνικό Συμβόλαιο και οι διοικητές της Ροζάβα, αυτό για το οποίο συζητούν οι μεγάλες δυνάμεις αυτή την περίοδο και αυτό που, συγκεκριμένα, μοιάζει να εγκαθιδρύεται. Από την περίοδο 2012-2013 και μετά, ενισχύεται και κανονικοποιείται η διοίκηση της Ροζάβα, τελειοποιούνται οι δομές της που σχετίζονται με τη δικαιοσύνη, την αστυνομία, τον στρατό ή την εκπαίδευση (κυρίως στα πιο προστατευμένα καντόνια, μέχρι τώρα στη Cizîrê και το Afrin) διασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο την εκπλήρωση ενός ορισμένου αριθμού καθηκόντων, τα οποία μέχρι τώρα αναλάμβανε το συριακό Κράτος.

Θα σημειώσουμε ομοίως ότι η διοικητική δομή που έχει εγκαθιδρυθεί στη Ροζάβα θα αποτελούσε, στην περίπτωση που η Συρία κατέρρεε εντελώς ή θα κηρυσσόταν ανεξαρτησία, σχεδόν ένα κράτος (θα του έλειπε μόνο η νομισματική κυριαρχία).

8. Ο David Graeber αναφέρει τη μαρτυρία του διευθυντή της ακαδημίας της αστυνομίας της Ροζάβα, των Asayish: ο μακροπρόθεσμος στόχος θα ήταν να εκπαιδευτεί κάθε πολίτης για ένα χρονικό διάστημα έξι εβδομάδων προκειμένου να καταστεί άχρηστο το επάγγελμα του αστυνομικού.

Προφανώς, η Ροζάβα δεν είναι μόνο αυτά. Η λέξη «επανάσταση» ή τουλάχιστον το επίθετο «επαναστατικός» βρέθηκε σε πολλά στόματα και πολλά πληκτρολόγια για να περιγράψει την τρέχουσα διαδικασία, της οποίας η βάση είναι διπλή:

Από τη μια πλευρά, έχουμε να κάνουμε με ένα λαϊκό κίνημα εξέγερσης, αντίστασης, αυτοάμυνας και επιβίωσης σε κατάσταση πολέμου.

Από την άλλη, υπάρχει η εφαρμογή του σχεδίου του ΡΥΔ, το οποίο θεωρητικά συνδυάζει κεντρική εξουσία (στο μοντέλο των δυτικών δημοκρατιών) και τοπική αυτοδιοίκηση της καθημερινότητας από τους κατοίκους.

Μένει να μάθουμε πώς αρθρώνονται στην πραγματικότητα αυτά τα δύο και πώς αυτή η άρθρωση αντιστοιχίζεται σε ό,τι λαμβάνει χώρα επί τόπου⁹. Οι δυτικοί επισκέπτες δεν έλειψαν και οι χαρούμενες μαρτυρίες διαδέχτηκαν η μια την άλλη στις στρατευμένες εφημερίδες και τα blogs. Ακολουθεί μια γενική περιγραφή της συνθήκης, όπως προκύπτει από τα σχετικά δημοσιεύματα:

Πρόκειται για μια συμπαθητική και θερμή ατμόσφαιρα δοσμένη με πάμπολλες λεπτομέρειες, αυθόρμητες συζητήσεις σε εντελώς ελεύθερο πλαίσιο (σπάνια πράγματα σε αυτόν τον κόσμο).

Λέγονται λίγα πράγματα πάνω στην οικονομία, αν όχι ότι η ανατροπή των καπιταλιστικών κοινωνικών σχέσεων μετατίθεται για αργότερα και ότι η ατομική ιδιοκτησία θεωρείται ιερή από το κοινωνικό Συμβόλαιο. Αναφέρεται στην καλύτερη των περιπτώσεων η δημιουργία μερικών αγροτικών συνεργατικών¹⁰.

9. Περνάμε σε ένα κρίσιμο ερώτημα: αυτή η διαδικασία αποτελεί συνέχεια των διαδηλώσεων της συριακής άνοιξης του 2011 ή, αντίθετα, έθεσε τέλος στη δεύτερη αντικαθιστώντας τη με το πολιτικό σχέδιο του ΡΥΔ που κατέβηκε από τα βουνά μετά την αποχώρηση των στρατευμάτων του Άσαντ;

10. Η λειτουργία υπό καθεστώς αυτοδιαχείρισης ενός και μόνου εργοστασίου στη Ροζάβα έχει ήδη γίνει αντικείμενο δεκάδων άρθρων και εξώφυλλο πολλών στρατευμένων εφημερίδων.

Παρουσιάζεται το οργανόγραμμα δημοκρατικής λειτουργίας της Ροζάβα, όπως μπορούμε να το διαβάσουμε στη Wikipedia. Δεν λέγεται σχεδόν τίποτα, εκτός από ένα ή δυο παραδείγματα χαμηλών τόνων, πάνω στην πραγματική λειτουργία των εκατοντάδων ή χιλιάδων λαϊκών συνελεύσεων που υποτίθεται καλύπτουν τα χωριά και τις συνοικίες της χώρας.

Αλλά ας το πούμε απλά: το γεγονός ότι στην τάδε συνοικία οι κάτοικοι συναντιούνται κάθε εβδομάδα για να συζητήσουν και να αποφασίσουν να δημιουργήσουν κάπου έναν συλλογικό λαχανόκηπο, να επιδιορθώσουν έναν δρόμο ή να κατασκευάσουν έναν χώρο συνάντησης –και ότι μπορούν να βρουν στήριξη και χρηματοδότηση από μια περιεκτική δημοτική διοίκηση– είναι κάτι πολύ καλό γι' αυτούς. Σημειώνουμε όμως ότι δεν είναι αυτός ο τρόπος με τον οποίο παίρνονται οι πολιτικές, διπλωματικές και στρατιωτικές αποφάσεις.

Σημειώνεται η αποκατάσταση μιας τυπικής ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών. Το γεγονός της συμμετοχής των γυναικών σε συζητήσεις και μάχες θα αποτελούσε σοκ και θα προκαλούσε αναπόφευκτες τροποποιήσεις στις κοινωνικές σχέσεις μεταξύ των φύλων. Εδώ, επίσης, μπορούμε να αναρωτηθούμε ποιο είναι, πέραν της προπαγάνδας (ιδιαίτερως ισχυρής σε αυτό το ζήτημα), το πραγματικό εύρος αυτού του φαινομένου από το οποίο φαίνεται να διαφεύγουν μεγάλα κομμάτια της κοινωνίας. Idem για την ίσως καρικατουριστική οπτική πάνω στην κατάσταση των κούρδων γυναικών στη Συρία πριν το 2012.

Καθώς η δυναμική μιας οργάνωσης είναι πριν από όλα η διασφάλιση της επιβιώσής της, του ρόλου της και της εξουσίας της, θα προκαλούσε ιδιαίτερη έκπληξη αν το ΡΥΔ ή η διοίκηση της Ροζάβα οργάνωναν την ίδια την εξαφάνισή τους προς όφελος μιας συνέλευσης των λαϊκών συνελεύσεων.

Αν έπρεπε εν τέλει να εγκαθιδρυθεί σε αυτή την περιοχή ένα δημοκρατικό καθεστώς, το οποίο θα εμπνεόταν από δυτικά μοντέλα αλλά με μια δόση συμβουλευτικών τοπικών συνελεύσεων, αυτό θα συνιστούσε μεγάλο νεωτερισμό για την περιοχή

και ένα οπωσδήποτε μικρότερο κακό για τους κατοίκους της. Το ΡΥΔ θα είχε εκεί αναμφίβολα ηγεμονικό ρόλο για πολύ καιρό αλλά, με τον χρόνο, τα πράγματα θα μπορούσαν να εξελιχθούν. Είναι αυτή μια αισιόδοξη ή μια απαισιόδοξη οπτική;

Αύριο;

Γίνεται λόγος για λαϊκή δυναμική, σίγουρα μουδιασμένη από τον πόλεμο, αλλά με τη δυνατότητα αναθέρμανσης στη συνέχεια, αργότερα. Θα έπρεπε να διατηρήσουμε την ελπίδα, και σίγουρα να πιστεύουμε ότι η ανθρωπότητα (ή το προλεταριάτο) θα χειραφετηθεί κάνοντας πρώτα τον πόλεμο και μόνο μετά την επανάσταση. Αυτό μας φαίνεται τρελό. Πρόκειται όμως για την επιλογή που θα είχε κάνει το ΡΥΔ και η οποία αντιστοιχεί στο παλιό «επαναστατικό» σχήμα (η κλασική φάση της μετάβασης που περιορίζεται έτσι εδώ σε μια «πολιτική επανάσταση»).

Δεν πιστεύουμε ότι η επανάσταση (αυτή η μεγάλη ανατροπή που θα καταργήσει την ταξική κοινωνία) θα μπορέσει να προκύψει από μια σειρά στρατηγικών επιλογών που θα έπρεπε να υλοποιηθούν με τη σωστή σειρά. Δεν γνωρίζουμε με τι θα μοιάζει, αλλά χωρίς να αρνούμαστε τον αναγκαστικά βίαιο χαρακτήρα της επιτρέπουμε στους εαυτούς μας μια κατάφαση: δεν θα είναι μια σειρά νικών του στρατού των προλετάριων (μεταθέτοντας για αύριο τους ριζοσπαστικούς μετασχηματισμούς της κοινωνίας) επί του στρατού των καπιταλιστών. Η επανάσταση δεν είναι πόλεμος. Και αν μερικές φορές κατά την περίοδο διεξαγωγής ενός πολέμου μπορεί να προκληθεί πολιτική αστάθεια, να παραχθούν εντάσεις και κοινωνική αποσύνθεση, στην περίπτωση μας δεν πρόκειται για αυτό αλλά για το αντίθετο.

Η λέξη «επανάσταση» δεν μας φαίνεται, το έχετε καταλάβει, κατάλληλη για να περιγραφεί η κατάσταση στη Ροζάβα, εκτός κι αν χρησιμοποιήσουμε την κενή νοήματος και ανώδυνη πρόσληψή της που ξαναγίνεται της μόδας. Εξίσου ακατάλληλη

μας φαίνεται και η φράση «επαναστατική διαδικασία», ακόμα κι αν δεν είναι παρά «εν δυνάμει»... γιατί τι επιπλέον υπάρχει εδώ από ό,τι στην Κίνα ή την Αλγερία; Στη Ροζάβα κυριαρχεί ο πόλεμος, λαϊκός αν θέλετε αλλά πόλεμος όπως και να 'χει.

Τίθεται εδώ το ζήτημα της υποστήριξης¹¹. Και ποιον να υποστηρίξουμε; (πέρα από έναν υποτιθέμενο αιώνιο «λαό» που εξαιρείται από την πάλη των τάξεων και εκ φύσεως επαναστατικό;)

Να υποστηρίξουμε το «κίνημα»; Τον «αγώνα»; Το «προλεταριάτο»; Πώς αυτή η υποστήριξη μπορεί να μεταφραστεί συγκεκριμένα; Το πιο κατάλληλο θα ήταν, όπως σε όλες τις περιπτώσεις, να αγωνιζόμαστε τοπικά ενάντια στη δική μας αστική τάξη, αλλά αυτό είναι γνωστό. Οπότε, πέρα από το συμβολικό, ποια αλληλεγγύη είναι δυνατή σε 4.000χλμ απόσταση; Μέχρι τώρα, οι επαναστάτες αγωνιστές, οι περισσότεροι εμπλεκόμενοι και ενθουσιασμένοι σίγουρα εξήραν τα θετικά χαρακτηριστικά των YPG-YPJ, ένοπλου βραχίονα του PYD (μερικές φορές παραλείποντας τα ακρωνύμια). Αν υπήρξε υποστήριξη, λίγο κριτική και σίγουρα οικονομική, κατευθύνθηκε προς αυτή την οργάνωση (ή εν τέλει προς τις δομές που ελέγχει). Και πιστεύουμε πως εδώ υπάρχει λόγος μεγάλης ανησυχίας¹².

Αυτό το κόμμα, που κυριαρχεί στην πολιτική σκηνή της περιοχής και υποκρίνεται πως εκπροσωπεί τα συμφέροντα του κουρδικού «λαού», είναι η δύναμη που αυτή τη στιγμή πλαισι-

11. Στη ζωή δεν υπάρχει μόνο η επανάσταση. Η δική μας οπτική μας οδηγεί βέβαια να βλέπουμε σε κάθε αγώνα τα διακυβεύματα της ταξικής πάλης. Αλλά αν και θεωρητικά είναι πάντοτε πιθανό, είναι πάντοτε αναγκαίο; Υπάρχουν «ιδεώδη» που δεν έχουν τίποτα επαναστατικό, που είναι ανθρωπιστικά ή ανθρωποκεντρικά, αλλά μπορούν να υποστηριχτούν· οικολογικοί ή ρεφορμιστικοί αγώνες στους οποίους θα έπρεπε να μπορούμε να συμμετέχουμε χωρίς ντροπή· άμεσες ανάγκες, οι οποίες, μερικές φορές, μπορούν να βρίσκουν απαντήσεις που δεν είναι μόνο μαρξιστικές ή αναρχικές. Και αυτό δεν είναι κάτι δραματικό.

12. Σκεφτόμαστε παρεμπιπτόντως ότι αν μια τέτοια οργάνωση εμφανιζόταν αύριο στη Γαλλία, με το ίδιο πρόγραμμα, θα είμασταν (εσείς κι εμείς) από τους πρώτους που θα κατήγγειλαν τον κίνδυνο (και θα υφίσταντο την καταστολή).

ώνει την κοινωνία. Θα ήταν εντελώς απατηλό να ελπίζει κανείς στην υποστήριξη, στο εσωτερικό του PYD, της τάδε ριζοσπαστικής τάσης ενάντια στη δείνα μετριοπαθή. Εξίσου απατηλό με την υποστήριξη ενός καθεστώτος με την ελπίδα πως η αυτόνομη δράση των προλετάρων θα το ξεπεράσει.

Διότι το γνωρίζετε, ή το έχετε καταλάβει, και θα το πούμε ψυχρά: πιστεύουμε πως η διοίκηση που εγκαθιδρύεται σήμερα στα βόρεια της Συρίας εκ των πραγμάτων διασφαλίζει σε εκείνη τη ζώνη τα καθήκοντα ενός Κράτους που είναι αδύναμο, διατηρώντας μέσα στο χάος τα θεμέλια της καπιταλιστικής κοινωνίας (αξία, μισθωτή εργασία, τάξεις, ατομική ιδιοκτησία, παραγωγή). Αύριο, στη βάση των διαπραγματεύσεων μεταξύ της Ροζάβα και των άλλων Κρατών, αυτή η διοίκηση θα διασφαλίσει την τάξη, θα διαχειριστεί τον πληθυσμό και τις τάξεις. Όσο προοδευτική κι αν είναι, είναι ακριβώς αυτή η διοίκηση την οποία θα πρέπει να αντιμετωπίσουν οι κούρδοι και άραβες προλετάριοι¹³. Οι δυνάμεις που θα τους καταστείλουν θα είναι οι Asayish και, αν χρειαστεί, οι YPG.

Μπροστά σε αυτό το ίσως απότομο τέλος, αλλά εν αναμονή των αντιδράσεών σας, δεχτείτε τους πολλούς χαιρετισμούς μας.

TKGV, Μάιος 2016
tkgv@riseup.net

13. Και quid με τους λιποτάκτες, που δεν υποτάχθηκαν στη στρατιωτική θητεία στη Ροζάβα; Βρίσκονται, πράγματι, μεταξύ των μεταναστών που σήμερα αναζητούν καταφύγιο στην Ευρώπη. Δεν είναι πολύ πιθανό ότι θα ζητήσουν στήριξη από αυτούς που βοηθούν τον στρατό από τον οποίο διαφεύγουν! Ένα site της συριακής αντιπολίτευσης, που αντιτίθεται εξίσου και στο PYD, γνωστοποίησε το φθινόπωρο του 2015 μια πρώτη διαδήλωση ενάντια στη στρατολόγηση σε μια πόλη της Ροζάβα.

«Κουρδικό ζήτημα», Ισλαμικό Κράτος, ΗΠΑ και περίχωρα¹

Το κείμενο που ακολουθεί είχε ετοιμαστεί αρχικά για μία εκδήλωση –που πραγματοποιήθηκε στην Μπολόνια στις αρχές του Σεπτεμβρίου 2014– με τον Ντανιέλε Πεπίνο, συγγραφέα του άρθρου «Kurdistan. Nell’occhio del ciclone»². Αδυνατώντας να συμμετέχουμε στην εκδήλωση, ξαναδουλέψαμε το αρχικό κείμενο και αυτό που ακολουθεί μπορεί να διαβαστεί είτε σαν μία σειρά σημειώσεων στο περιθώριο του προαναφερθέντος κειμένου είτε σαν ένα αυτόνομο κείμενο.

Το «Kurdistan. Nell’occhio del ciclone» έχει το αδιαμφισβήτητο προτέρημα ότι παρουσιάζει με σαφήνεια τις πολιτικές δυνάμεις που είναι ενεργές στην περιοχή του Κουρδιστάν, όμως το άρθρο εγείρει κάποια ερωτήματα με τα οποία εμείς θα θέλαμε να ασχοληθούμε. Πέρα από μία απλή αξιοποίηση της επέμβασης των πολιτοφυλακών του ΡΚΚ προς υποστήριξη των κούρδων Γεζίντι που απειλούνται από το Ισλαμικό Κράτος (IS) στο βόρειο Ιράκ, ο συγγραφέας εμφανίζεται σαν απολογητής αυτής της οργάνωσης και της υποτιθέμενης «ελευθεριακής» στροφής της (ο αποκαλούμενος «δημοκρατικός συννομοσπονδισμός»). Επιπλέον, η απουσία μίας περιγραφής των κοινωνικών και ταξικών δυνάμεων που εκφράζει η κάθε δύναμη, κάνει τις ενέργειές τους να εμφανίζονται ως το προϊόν απλών υποκειμενικών επιλογών, τις οποίες κάνουν ακαθόριστα άτομα. Τέλος, διάφορα ζητήματα, από τη χρηματοδότηση του ίδιου του ΡΚΚ μέχρι τις συμμαχίες που διαμορφώνονται στη Μέση Ανατολή, εξετάζονται επί τροχάδην. Φυσικά για να αναλύσει κανείς εξαντλητικά όλα αυτά τα ζητήματα θα έπρεπε να γράψει ολόκληρα βιβλία, και για αυτόν το λόγο πιστεύουμε ότι οι

1. *Ιταλικό κείμενο των Il Latto Cativo που δημοσιεύτηκε των Οκτώβρη του 2014. Το κείμενο έχει αναρτηθεί αρχικά στο site των Παιδιών της Γαλαρίας.*

2. «Κουρδιστάν: Στο μάτι του κυκλώνα» (Nunatak, v. 35, καλοκαίρι 2014)

σημειώσεις που ακολουθούν θα είναι εξίσου ελλιπείς. Όμως νομίζουμε ότι θα μπορέσουν να ρίξουν ένα διαφορετικό φως τόσο στις πρόσφατες εξελίξεις στο «κουρδικό ζήτημα», όσο και στα όσα συμβαίνουν για ακόμα μια φορά στη Μέση Ανατολή. Χωρίς να ξεχνάμε ότι, εάν αυτό μπορεί να έχει κάποια χρησιμότητα για εμάς ή για άλλους, αυτή βρίσκεται στο γεγονός ότι μπορεί να θέσει όχι το ζήτημα της αυτονομίας (ό,τι κι αν σημαίνει αυτή), αλλά του κομμουνισμού.

Το κουρδικό ζήτημα: μια ιστορική ανασκόπηση

Η εμφάνιση ενός συγκεκριμένου «κουρδικού ζητήματος» μετά το τέλος του πρώτου παγκοσμίου πολέμου, θα πρέπει να εγγραφεί στη χαοτική διαδικασία του σχηματισμού των εθνών-κρατών στην Εγγύς και Μέση Ανατολή. Παντού, ο σχηματισμός ενός σύγχρονου έθνους-κράτους συνεπάγεται την ανάγκη να συμπίπτουν τα διοικητικά σύνορα του Κράτους με εκείνα μίας και μοναδικής εθνικής κοινότητας. Τα πολυεθνικά κράτη αποτελούν ως επί το πλείστον προβληματικές ή εξαιρετικές καταστάσεις: το έθνος-κράτος, δηλαδή το Κράτος του Κεφαλαίου, είναι μονο-εθνικό, δεδομένου ότι η σχέση μεταξύ του ατόμου και του Κράτους που αυτό έχει κατασκευάσει δεν μπορεί να ανεχτεί την υπακοή σε ενδιάμεσες κοινότητες· επομένως το Κράτος και το έθνος πρέπει να συμπίπτουν. Η διαδικασία αυτή δεν έχει τίποτα το «φυσικό», είναι μία διαδικασία ομογενοποίησης που συμπεριλαμβάνει κάθε είδους πρόχειρες λύσεις, και μπορεί να χρησιμοποιήσει ήπιες μορφές αφομοίωσης όπως και την πιο κτηνώδη μορφή εθνικής καθάρσης. Εάν αληθεύει ότι στην Ευρώπη το παζλ των πληθυσμών αποτέλεσε μικρότερο εμπόδιο απ' ό,τι στα Βαλκάνια ή τη Μέση Ανατολή, ο λόγος δεν οφείλεται τόσο στη μικρότερη ή μεγαλύτερη πολυπλοκότητα ή την επιλυσιμότητα του παζλ αυτού καθαυτού, αλλά στο γεγονός ότι, εάν στην Ευρώπη ο σχηματισμός των εθνών-κρατών πραγματοποιήθηκε με την ώθηση μιας ενδογενούς καπιταλιστικής ανάπτυξης, που με τη σειρά

της κατέστη εφικτή χάρη σε μία ακριβή διαδοχή προγενέστερων τρόπων παραγωγής, στα Βαλκάνια και τη Μέση Ανατολή αυτός ακολούθησε μια καπιταλιστική ανάπτυξη που πήγαζε από αλλού και τους ενδοκαπιταλιστικούς ανταγωνισμούς που προκλήθηκαν απ' αυτήν. Από τον κατακερματισμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, δηλαδή το διαμοιρασμό των εδαφών της από τις νικήτριες δυνάμεις του πολέμου, τη Γαλλία και τη Μεγάλη Βρετανία, προέκυψε η μετέπειτα δημιουργία, από τη μία, του Ιράκ και της Συρίας, υπό βρετανική εντολή το πρώτο και γαλλική η δεύτερη, και από την άλλη της Τουρκίας με την άνοδο του εθνικιστικού κινήματος του Μουσταφά Κεμάλ (Ατατούρκ). Ο τελευταίος, αμέσως, βρέθηκε αντιμέτωπος με τον πολυεθνικό χαρακτήρα του μελλοντικού τουρκικού Κράτους (Τούρκοι, Κούρδοι και Έλληνες της Ανατολίας), αν και αυτή είχε ήδη «απλοποιηθεί» λόγω της εξόντωσης των Αρμενίων από τους Νεότουρκους τη διετία 1915-'16 (1.200.000 νεκροί). Όσον αφορά τους Κούρδους, η Συνθήκη των Σεβρών (10 Αυγούστου 1920) είχε ήδη προβλέψει τη δυνατότητα δημιουργίας ενός μικρού ανεξάρτητου κουρδικού κράτους, υπό τον όρο ότι αυτό θα ανταποκρινόταν στη συλλογική βούληση του κουρδικού πληθυσμού καθώς και ότι θα ιδρυόταν και ένα αρμενικό κράτος σε ορισμένες επαρχίες της ανατολικής Ανατολίας. Οι προϋποθέσεις αυτές απορρίφθηκαν από ορισμένους φύλαρχους και από τους σείχηδες (γαιοκτήμονες), λόγω της πολύ μικρής έκτασης που θα καταλάμβανε το προβλεπόμενο κουρδικό κράτος σε σχέση με το μέγεθος της περιοχής που καταλάμβαναν οι κουρδικοί πληθυσμοί, έκταση που άλλωστε θα μειωνόταν ακόμα περισσότερο από τη δημιουργία ενός αρμενικού κράτους. Ο εμβρυώδης κουρδικός εθνικισμός επιχειρήσει τότε να προσδεθεί στους κεμαλιστές, οι οποίοι σαν απάντηση, αφού κατόρθωσαν να παγιώσουν τις θέσεις τους, κατέστειλαν, πέρα από τους μαρξιστές, και την κουρδική αντιπολίτευση κοντά στο Κοζγίρι (1921) και επέβαλαν με τη Συνθήκη της Λοζάννης (1923) την αναθεώρηση της Συνθήκης των Σεβρών που είχε υπογραφεί τρία χρόνια νωρίτερα, ορίζοντας τα σημε-

ρινά σύνορα της Τουρκίας και αφήνοντας έτσι το νότιο Κουρδιστάν υπό βρετανική εντολή.

Η ιστορία του κουρδικού κινήματος χωρίζεται σε δύο μεγάλες περιόδους: η πρώτη, από το 1919 μέχρι το 1990 με μία σαφή τομή το 1946 (Δημοκρατία του Μαχαμπάντ), είναι η περίοδος του εθνικισμού με τη στενή έννοια· η δεύτερη, από το 1990 μέχρι σήμερα, είναι εκείνη που θα αποκαλέσουμε, ακολουθώντας τον Χαμίτ Μποζαρσλάν, ως «κρίση του εθνικισμού». Αν και σε μικρότερο βαθμό απ' ό,τι στην υπόλοιπη Μέση Ανατολή, αυτές οι μεγάλες ιστορικές καμπές αποτυπώνουν την εναλλαγή, στο εσωτερικό του κουρδικού χώρου, τριών διαφορετικών φραξιών της αστικής τάξης που ηγούνταν της κοινωνίας: γαιοκτητική αστική τάξη, διανοούμενη μικροαστική τάξη και πετρελαϊκή αστική τάξη. Η πρώτη περίοδος –την οποία σημαδεύει η ηγεμονία της γαιοκτητικής αστικής τάξης– χαρακτηρίζεται από μια σειρά βίαιων εξεγέρσεων: από το 1919 μέχρι το 1930. Στο ιρανικό Κουρδιστάν την εξέγερση καθοδηγεί η συνομοσπονδία των φυλών υπό την ηγεσία του Shikak – την οποία αρχικά υποστήριξαν οι κεμαλιστές, για να της εναντιωθούν στη συνέχεια. Στο Ιράκ, το κίνημα καθοδηγεί, αρχικά, ο σείχης Μαχμούντ Μπαρζαντζί –ο οποίος αυτοανακηρύχθηκε Βασιλιάς του Κουρδιστάν– και στη συνέχεια η οικογένεια Μπαρζανί. Στην Τουρκία, καταγράφονται δεκαοκτώ εξεγέρσεις μέσα σε λιγότερο από δεκαπέντε χρόνια (1927-'30 στο Αραράτ· 1936-'38 στο Ντερσίμ)· οι Κούρδοι της Συρίας συμμετέχουν σε πολλά από αυτά τα κινήματα. Το τελευταίο σημαντικό γεγονός αυτής της περιόδου είναι η ανακήρυξη, στις 22 Ιανουαρίου 1946, μίας αυτόνομης δημοκρατίας στο Ιράν, στο κενό που είχε δημιουργήσει η σοβιετική κατοχή ενός τμήματος της χώρας. Η Δημοκρατία του Μαχαμπάντ, αδυνατώντας να κινητοποιήσει το σύνολο των Κούρδων του Ιράν (μολονότι προστρέχουν να την υπερασπιστούν πολυάριθμοι Κούρδοι από την Τουρκία και το Ιράκ), σπαρασσόμενη από εσωτερικές διαμάχες, θα διαλυθεί στις 15 Δεκεμβρίου του 1946 από τον ιρανικό στρατό και ο πρόεδρος της, ο Μουχάμεντ, θα εκτε-

λεστεί. Το KDP του Μουσταφά Μπαρζανί με τους πεσμεργκά του, που είχε προστρέξει από το Ιράκ για να υποστηρίξει τη Δημοκρατία, κατέφυγε στην ΕΣΣΔ όπου θα παραμείνει μέχρι το 1958.

Τις εξεγέρσεις αυτές, που συχνά επεκτείνονταν και πέρα από τα σύνορα ενός κράτους και συνήθως επέσειαν την κατηγορία ότι υποδαυλιζονταν από ξένες δυνάμεις, κατέστειλαν από κοινού οι εμπλεκόμενες χώρες:

Καμία από αυτές (οι νεογέννητες αστικές τάξεις της Τουρκίας, της Συρίας, του Ιράν και του Ιράκ, σ.σ.) δεν είχε τον παραμικρό δισταγμό να πράξει μέχρι τέλους το βρώμικο έργο της. Η πρώτη που διακρίθηκε για την άγρια καταστολή εις βάρος των Κούρδων ήταν η «προοδευτική» αστική τάξη της Τουρκίας, υπό την ηγεσία του Κεμάλ Ατατούρκ, για τον οποίο ίσως [sic!, σ.σ] ακόμα η ίδια η Τρίτη Διεθνής των πρώτων χρόνων έτρεφε αρκετές ψευδαισθήσεις [...] ο κεμαλισμός εξαπέλυσε, από το '25 μέχρι το '37, την αιματηρή καταστολή των επαναλαμβανόμενων λαϊκών εξεγέρσεων, μέχρι του σημείου να υποβιβάσει τους Κούρδους σε «ορεσίβιους Τούρκους» και το Κουρδιστάν σε Ανατολική Τουρκία, χάρη σε εκστρατείες ειρήνευσης στις οποίες η τουρκική κυβέρνηση (ειδικά το '25) είχε την αποτελεσματική βοήθεια της Γαλλίας. Η αραβο-ιρακινή αστική τάξη, από τη μεριά της, η οποία εφήρμοσε και συνεχίζει να εφαρμόζει το βίαιο εξαραβισμό της πετρελαιοφόρας κουρδικής περιοχής του Κιρκούκ, σε μια πρώτη φάση με τη συμβολή της Μεγάλης Βρετανίας ('43-'45) και σε μία δεύτερη με τη, αν μη τι άλλο, στρατιωτική υποστήριξη της ΕΣΣΔ ('61- '75), σύντριψε ένα γενικευμένο ανταρτοπόλεμο. Η ιρακινή αστική τάξη, η οποία ούτε καν με τον ψευτο-επαναστάτη δρ. Μοσαντέκ δεν αναγνώρισε την ύπαρξη ενός εθνικού κουρδικού ζητήματος στο Ιράν, διακρίθηκε όχι μόνο για τη διαρκή καταστολή, που από κάποιες απόψεις θύμιζε «τελική λύση», εις βάρος των Κούρδων του Ιράν, αλλά και για την ενεργό συμμετοχή της στην καταστολή των εξεγέρσεων των Κούρδων της Τουρκίας (τη δεκαετία του '30), καθώς και για τον αισχρό κυνισμό με τον οποίο, σε

συνεργασία με τη ΣΙΑ και τον Κίσινγκερ, έπαιξε το χαρτί της «υποστήριξης» των Κούρδων του Ιράκ το '75. Η αστική τάξη της Συρίας, τέλος, η πιο... προοδευτική απ' όλες (όπως γνωρίζουν καλά οι Παλαιστίνιοι των προσφυγικών στρατοπέδων της Συρίας), παρόλο που στην επικράτειά της δεν αντιμετώπιζε κάποιον πραγματικό «κουρδικό κίνδυνο», εκδίωξε από τις εκτάσεις που διέμεναν 140.000 φτωχούς κούρδους αγρότες και εγκατέστησε στη θέση τους άραβες, χρησιμοποίησε συστηματικά εις βάρος των Κούρδων διοικητικές διακρίσεις, αστυνομικές διώξεις και τιμωρητικές απολύσεις καθώς και πάσης φύσεως τεχνάσματα της... προόδου.³

Το διάστημα ανάμεσα στο '46 και το '58 είναι «η εποχή της σιωπής»: με εξαίρεση κάποιες μεμονωμένες τοπικές εξεγέρσεις και την τοπική εκλογική επιτυχία του KDP (80% των ψήφων) στο Ιράν του Μοσαντέκ, το κουρδικό κίνημα έμοιαζε σε αφασία. Ωστόσο η ένταση της καταστολής, από μόνη της, δεν αρκεί για να εξηγήσει την κατάσταση αυτή. Πράγματι, τη δεκαετία του '50 σημειώνεται η απαρχή μιας μαζικής εξόδου από την ύπαιθρο, ιδιαίτερα στο τουρκικό και το ιρακινό Κουρδιστάν, όπου οι πόλεις του Ντιγιαρμπακίρ, του Ερμπίλ και της Σουλεϊμάνιγια ξεπερνούν τους 100.000 κατοίκους). Χάρη στην ανάπτυξη του δικτύου μεταφορών και την εντατικοποίηση της σχολειοποίησης στο τουρκικό Κουρδιστάν –που με τη σειρά τους συνδέονται με την ανάπτυξη της τουρκικής βιομηχανίας– κάνει την εμφάνισή της μία μικροαστική τάξη που αποτελείται κυρίως από δασκάλους και εκπρόσωπους των ελεύθερων επαγγελμάτων, καθώς και από αυτοδίδακτους τεχνίτες· πολλοί νέοι που προέρχονται από τα φτωχότερα στρώματα του πληθυσμού αποκτούν την ευκαιρία να αφοσιωθούν στις σπουδές. Αυτή η μορφωμένη μικροαστική τάξη –που σχηματίσθηκε στη Δυτική Τουρκία, στην Ιστανμπούλ και την Άγκυρα, οι μοναδι-

3. "Con il proletariato e i lavoratori rivoluzionari del Kurdistan" [Με το προλεταριάτο και τους επαναστάτες εργαζόμενους του Κουρδιστάν], ένθετο στο Quaderni Marxist, τ. 3, 1984.

κές πανεπιστημιακές πόλεις που υπήρχαν στη χώρα τη δεκαετία του '50– αναβίωσε τον κουρδικό εθνικισμό τις δεκαετίες του '60 και του '70, μετά το πρώτο πραξικόπημα στην Τουρκία (1960), προσδίδοντας στο κίνημα έναν πιο σαφή εθνικο-λαϊκό χαρακτήρα:

Οι πατριώτες της αριστεράς κατόρθωσαν να κινητοποιήσουν τις μάζες. Η επιτυχία τους συνδεόταν με την ικανότητά τους να «εκμεταλλευτούν ορισμένες οικονομικές δυσκολίες» και να αναδείξουν ορισμένες ανισότητες (την υπανάπτυξη της Ανατολικής Τουρκίας, την ανεπάρκεια των πόρων που δέσμευαν τα πενταετή πλάνα). Επίσης οφειλόταν εξίσου στην ικανότητά τους να συνταχθούν με τους πληθυσμούς που επλήγησαν από την απαλλοτρίωση των αγροτικών εκτάσεων προς όφελος της πετρελαϊκής βιομηχανίας στην επαρχία Μπατμάν. Ξεσηκώθηκαν για να υπερασπιστούν και τους αγρότες και εργάτες της επαρχίας αυτής που ζητούσαν να απασχοληθούν στην εξόρυξη του πετρελαίου. Έγιναν οι συνήγοροι των ακτημόνων αγροτών και των, στην πλειοψηφία τους αγροτικών, πληθυσμών που υφίσταντο τη βία των ειδικών μονάδων του στρατού.⁴ Είναι η λεγόμενη «γενιά του '49».

Το πραξικόπημα της 12ης Μαρτίου 1971 στην Τουρκία, προκάλεσε βίαιες αντιδράσεις, εκκινούμενες και από την οικονομική κατάσταση· είναι «τα χρόνια της ακυβερνησίας», στη διάρκεια των οποίων η μία κυβέρνηση διαδεχόταν την άλλη, αδυνατώντας όλες να διατηρήσουν στα χέρια τους τα νήια της κατάστασης, μέχρι το νέο στρατιωτικό πραξικόπημα του 1980. Σε αυτήν τη φάση, οι παράνομες κουρδικές οργανώσεις πολλαπλασιάζονται· η κοινωνική τους σύνθεση είναι σχεδόν η ίδια με εκείνη της αμέσως προηγούμενης περιόδου: φοιτητές και ελεύθεροι επαγγελματίες· αντιθέτως, ο μέσος όρος ηλικίας των μελών τους πέφτει και από πολιτική άποψη στρέφονται προς το μαρξισμό-λενινισμό που εκείνη την εποχή ήταν πολύ

4. Özcan Yılmaz, *La formation de la nation kurde en Turquie* [Ο σχηματισμός του κουρδικού έθνους στην Τουρκία] PUF, Παρίσι 2013, σελ. 114.

της μόδας στους ευρωπαϊούς διανοούμενους. Μετά τη γενική αμνηστία της 26ης Απριλίου 1974, οι Κούρδοι που είχαν συλληφθεί μετά το πραξικόπημα του 1971 για πολιτικά αδικήματα, απελευθερώθηκαν και όσοι είχαν καταφύγει στο εξωτερικό μπόρεσαν να επιστρέψουν. Τότε δημιουργούνται οργανώσεις όπως το PSKT (Σοσιαλιστικό Κόμμα του Τουρκικού Κουρδιστάν, το οποίο έχει ως στόχο ένα αυτόνομο Κουρδιστάν στα πλαίσια μιας σοσιαλιστικής Τουρκίας) και το PKK (το Εργατικό Κόμμα του Κουρδιστάν, υπέρ της ανεξαρτησίας του Κουρδιστάν). Οι κουρδικές οργανώσεις που δημιουργήθηκαν την περίοδο αυτή θα επιδοθούν σε έναν ανηλεή αγώνα μεταξύ τους και μόνο το PKK και (σε μικρότερο βαθμό) το PSKT θα επιβιώσουν μέχρι το πολλοστό πραξικόπημα του 1980.

Αρχικά το PKK ήταν μόλις κάτι περισσότερο από μία σχέση νεαρών φοιτητών, που η πολιτική τους κουλτούρα περιοριζόταν σε έναν πολύ θολό μαρξισμό και κυρίως στην προσωπολατρία του Αμπντουλάχ Οτσαλάν (που ανήκε στην «γενιά του '49»· ο ταξικός χαρακτήρας που διεκδικεί το όνομα της οργάνωσης παραμένει σε καθαρό φραστικό επίπεδο, ή κάτι το ευκαίιο. Μια πρωτο-κομματική δομή υφίστατο ήδη από το 1974, αλλά το κόμμα ιδρύθηκε επίσημα μόλις το 1978. Αυτό διακήρυξε ότι τελικός στόχος του ήταν η απελευθέρωση του Κουρδιστάν από την τουρκική αποικιοκρατία, «η οποία είχε τη στήριξη του ιμπεριαλισμού, από το εξωτερικό, και των μεταπρατών φεουδαρχών, στο εσωτερικό». Οι κούρδοι «φεουδάρχες» (δηλαδή η γαιοκτητική αστική τάξη) και φύλαρχοι περιγράφονται ως «η σημαντικότερη κοινωνική αιτία που εμποδίζει την ανάπτυξη του κουρδικού έθνους»⁵. Το PKK, επομένως, αντιγράφει το μοντέλο οργανώσεων ανάλογου προσανατολισμού (μαρξιστικές-λενινιστικές, γκεβαριστικές, τριτοκοσμικές κλπ.) που, καλώς ή κακώς, είχαν εξαπλωθεί μέχρι τότε στη Λατινική Αμερική, την Ασία και την Αφρική, αλλά μπαίνει στο προσκήνιο με μία μικρή καθυστέρηση, ενώ αυτές είχαν αρχίσει

5. Βλ. Kurdistan Devriminim Yolu, το πολιτικό μανιφέστο της οργάνωσης.

να ακολουθούν καθοδική πορεία. Ιδιαίτερα στην περιοχή της Εγγύς και Μέσης Ανατολής,

Η συντριπτική ήττα που υπέστησαν οι αραβικοί στρατοί από εκείνον του Ισραήλ [είναι] αδιαμφισβήτητα το κυριότερο γεγονός που [σπάει] οριστικά την ακολουθία των συνεχόμενων επιτυχιών του επαναστατικού αραβικού εθνικισμού, αντιμπεριαλιστικού και ενωτικού, πρωτοπορία του οποίου ήταν η νασερική Αίγυπτος μετά την εθνικοποίηση του Σουέζ το 1956.⁶

Αν και μακροπρόθεσμα οι συνέπειες αυτής της καθυστέρησης θα γίνουν αισθητές, αυτή δεν είναι άμεσα αντιληπτή. Από το 1978, η οργάνωση γίνεται αρκετά ισχυρή για να εξαπολύσει τον «επαναστατικό πόλεμο ενάντια στους φεουδάρχες»· σε αυτήν τη φάση η δράση της συνίσταται κυρίως σε απόπειρες δολοφονίας (επιτυχημένες και μη) εις βάρος φυλάρχων, αλλά συμμετέχει και στις τοπικές εκλογές (το 1979 εκλέγεται ο πρώτος υποψήφιος που έχει την υποστήριξη του ΡΚΚ στο Μπατμάν). Ταυτόχρονα, ο «επαναστατικός πόλεμος» διεξάγεται και εναντίον των αντίπαλων οργανώσεων: οι συγκρούσεις μεταξύ του ΡΚΚ και του ΚΥΚ (Εθνικοί Απελευθερωτές του Κουρδιστάν) στις επαρχίες του Μαρντίν και του Χακάρι είναι εξαιρετικά αιματηρές, με δεκάδες νεκρούς και τραυματίες. Μετά το πραξικόπημα του 1980, η πλειοψηφία των μελών του ΡΚΚ που δεν κατόρθωσαν να εγκαταλείψουν την Τουρκία, συνελήφθησαν (τα επίσημα στοιχεία μιλάνε για 1.800 συλληφθέντες, αλλά μόνο η φυλακή του Ντιγιαρμπακίρ «φιλοξένησε» περίπου 5.000 Κούρδους κατηγορούμενους για συμμετοχή στο ΡΚΚ)· δεκάδες κρατούμενοι πέθαναν στη διάρκεια απεργιών πείνας.

Το 1981 ξεκίνησε η αναδιοργάνωση του ΡΚΚ στο εξωτερικό, αλλά, από τη σκοπιά της διεθνούς κατάστασης, η κρίσιμη χρονιά είναι το 1979: η Αίγυπτος του Σαντάτ αναγνώρισε το

6. Georges Corm, *Petrolio e rivoluzione. Il Vicino Oriente negli anni d'oro* [Πετρέλαιο και επανάσταση. Η χρυσή εποχή της Εγγύς Ανατολής], Jaca Book, Μιλάνο 2005

Ισραήλ (συμφωνίες του Καμπ Ντέιβιντ) επισημοποιώντας έτσι τη χρεοκοπία του παναραβικού σοσιαλισμού· η ιρανική επανάσταση, που ξεκίνησε στα εργοστάσια και τις λαϊκές συνοικίες, έφερε στην εξουσία τον Χομεϊνί· η ΕΣΣΔ κατέλαβε το Αφγανιστάν. Σε αυτό το ζοφερό σκηνικό, μέσα στο οποίο η συνοχή αυτού που ακόμα μπορούσε να πλασάρεται ως ένα σχετικό ενιαίο αντιιμπεριαλιστικό μέτωπο, λιώνει σαν το χιόνι στον ήλιο (προς όφελος του ισλαμισμού), το κουρδικό ζήτημα εξελίσσεται θέλοντας ή μη μέσα στις συγκρούσεις ανάμεσα στα κράτη που διαμοιράζονται τα κουρδικά εδάφη, από τις εντάσεις μεταξύ της Τουρκίας και της Συρίας μέχρι τον πόλεμο Ιράκ-Ιράν. Στα αιτήματα για αυτονομία και τον αντι-ισλαμικό προσανατολισμό των Κούρδων του Ιράν, οι αγιατολάχ απάντησαν με σκληρότητα (45.000 νεκροί σύμφωνα με κάποιους υπολογισμούς)· το ιρανικό KDP και η Komalah⁷ αναδιπλώνονται τότε στο Ιράκ. Από την άλλη πλευρά των συνόρων, οι Κούρδοι του Ιράκ –αντιμέτωποι με τον εξαραβισμό της επαρχίας του Κιρκούκ που προώθησε ο Σαντάμ Χουσεϊν προκειμένου να «προστατεύσει το αραβικό έθνος»– αποδέχονται την υποστήριξη του Ιράν. Μετά το 1988 (τελευταία φάση του ιρανο-ιρακινού πολέμου) το ιρακινό καθεστώς προχώρησε στη συστηματική εξόντωση τους κάνοντας χρήση χημικών όπλων, προκαλώντας 180.000 θύματα· οι δυτικές δυνάμεις καταδίκασαν τις διώξεις εναντίον των Κούρδων, χωρίς όμως να επιβάλλουν συγκεκριμένες κυρώσεις, τουλάχιστον μέχρι τον πρώτο πόλεμο του Κόλπου. Σε ένα άλλο μέτωπο, το 1979, η διακοπή των διπλωματικών σχέσεων με το Ιράκ, οι εντάσεις με την Τουρκία καθώς και η ανάγκη να εδραιώσει την ηγεμονία των Αλεβιτών και να περιθωριοποιήσει τους Σίιτες, ωθούν τον Χαφέζ αλ Άσαντ⁸ να παρουσιαστεί ως προστάτης των Κούρδων της πε-

7. Πολιτική οργάνωση των Κούρδων του Ιράν (βλ. παρακάτω).

8. Ηγέτης της θρησκευτικής ομάδας των Αλεβιτών, γραμματέας του Αραβο-Σοσιαλιστικού Κόμματος Μπάαθ (εθνικιστικού) και πρόεδρος της Συρίας από το 1971 μέχρι το 2000· πατέρας του σημερινού προέδρου Μπασάρ αλ Άσαντ.

ριοχής. Η ηγεσία του ΡΚΚ, την οποία η Συρία προσεταιρίστηκε στα πλαίσια αυτής της στρατηγικής, κατέφυγε στη Συρία για να ξεφύγει από την καταστολή του τουρκικού κράτους το ίδιο έτος. Το συριακό καθεστώς επέτρεψε στο ΡΚΚ τη στρατολόγηση νέων μελών και το τελευταίο αποδείχθηκε ένα χρήσιμο εργαλείο για τον έλεγχο του συριακού Κουρδιστάν. Ενώ στο Λίβανο ο εμφύλιος πόλεμος βρισκόταν ακόμα στην πρώτη φάση του (1975- 1990), το ΡΚΚ, εννοείται χάρη στην προστασία της Δαμασκού, απόκτησε βάσεις στην κοιλάδα Μπεκάα, όπου ίδρυσε την πρώτη στρατιωτική ακαδημία του. Το 1983, το ΚΔΡ, προκειμένου να αποτρέψει την Τουρκία από το να συνεργαστεί με το Ιράκ, υπέγραψε ένα σύμφωνο συνεργασίας με το ΡΚΚ που επέτρεψε στο τελευταίο να οργανώσει επιχειρήσεις ανταρτοπολέμου από τα ιρακινά εδάφη που συνορεύουν με την Τουρκία. Στις 15 Αυγούστου 1984, το ΡΚΚ επανέλαβε την ένοπλη πάλη επιτιθέμενο σε δύο θέσεις του τουρκικού στρατού. Αυτή την περίοδο άρχισε να συντελείται μία αλλαγή στην κοινωνική βάση της οργάνωσης:

Το αντάρτικο του ΡΚΚ προσελκύει πολύ γρήγορα την προσοχή των νεαρών Κούρδων που πυκνώνουν τις γραμμές του. Στρατολογεί μαζικά νέα μέλη στην ύπαιθρο, αλλά και στις κουρδικές πόλεις, κούρδους νεαρούς και εργάτες στις μεγάλες τουρκικές πόλεις, σε ορισμένες ευρωπαϊκές πόλεις, στη Συρία και στη Λιβύη. Το ΡΚΚ αποκτά έτσι ένα κυρίως αγροτικό χαρακτήρα.⁹

Σε αυτό το σημείο, έχει ενδιαφέρον να δούμε και όσα αναφέρει ο Paul White στο βιβλίο του «Primitive rebels or revolutionary modernizers? The kurdisch national movement in Turkey» σχετικά με την κοινωνική βάση του ΡΚΚ. Να τι προκύπτει από μία προσωπική συνομιλία του συγγραφέα με τον Αμπντουλάχ Οτσαλάν που πραγματοποιήθηκε το 1992:

9. Özcan Yılmaz, ό.π., σελ. 144.

-**Οτσαλάν:** Το ΡΚΚ έχει την υποστήριξη όσων εργάζονται: των αγροτών, της μικροαστικής τάξης, της αστικής τάξης των πόλεων. Το ΡΚΚ υποστηρίζουν οι φτωχοί πατριώτες και η μεσαία τάξη.

-**White:** Μα ποια είναι η πολυπληθέστερη ομάδα; Κατονομάσατε διάφορες κοινωνικές ομάδες. Νομίζω ότι η κύρια ομάδα, η πιο μεγάλη, είναι οι φτωχοί αγρότες, σωστά;

-**Οτσαλάν:** Ε, ναι, είναι οι κύριοι υποστηρικτές του αγώνα μας. Ειδικά αυτήν τη στιγμή, είναι εκείνοι που υποστηρίζουν με μεγαλύτερη ζέση την πάλη. Πριν τις 15 Αυγούστου (του 1984, σ.σ.), πριν τη δεκαετία του '80, όταν άρχισαν όλα, ήταν κυρίως οι νέοι των πόλεων, οι διανοούμενοι, η μεσαία τάξη των πόλεων.¹⁰

Το 1985 η τουρκική κυβέρνηση άρχισε να οργανώνει συστηματικά τις επιχειρήσεις εναντίον των ανταρτών, αρχικά δημιουργώντας τις πολιτοφυλακές των χωριών, δηλαδή φυλές που εξοπλίστηκαν ενάντια στο ΡΚΚ. Αυτά τα μέτρα δεν ήταν αρκετά για να εμποδίσουν το ΡΚΚ από το να διεξάγει επιχειρήσεις, μετά το 1987, σε όλες τις ορεινές περιοχές του τουρκικού Κουρδιστάν. Όταν το τουρκικό κράτος κήρυξε τις κουρδικές πόλεις σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης (1987), το ΡΚΚ απάντησε, την άνοιξη του 1989, με μία σειρά εκκλήσεων για μαζική δράση. Η ανταπόκριση των «μαζών» ήταν θετική: το 1989, στο Σιλόπι, επ' ευκαιρίας της κηδείας ενός αντάρτη του ΡΚΚ, η νεκρική πομπή μετατρέπεται σε διαδήλωση διαμαρτυρίας· περίπου ένα μήνα αργότερα, το περιστατικό επαναλήφθηκε και στις γειτονικές πόλεις. Το Μάρτιο του 1990, στη Νουσαγίμπ, η κηδεία ενός άλλου αντάρτη μετατρέπεται σε εξέγερση. Σε αυτό το κύμα ταραχών συμμετέχουν χιλιάδες άτομα, και στη διάρκεια των διαμαρτυριών υπάρχουν δεκάδες θύματα. Στο 20 Μαρτίου 1990, στη Νουσαγίμπ, δεκάδες χιλιάδες διαδηλωτές

10. Paul White, *Primitive rebels or revolutionary modernizers? The kurdish national movement in Turkey* [Πρωτόγονοι εξεγερμένοι ή επαναστάτες εκσυγχρονιστές; Το κουρδικό εθνικό κίνημα στην Τουρκία], Zed Books, Λονδίνο και Νέα Υόρκη 2000, σελ. 156.

διαμαρτυρήθηκαν ενάντια στην αστυνομική καταστολή. Μέχρι τα τέλη του 1990, οι μαζικές διαμαρτυρίες έχουν εξαπλωθεί σε όλες τις «νοτιο-ανατολικές επαρχίες» της Τουρκίας. Το 1991, το κίνημα έχει πλέον εξαπλωθεί σχεδόν σε όλες τις κουρδικές πόλεις και σε πολλές τουρκικές πόλεις (Αγκυρα, Ιστανμπούλ, Άδανα, Ιζμίρ, Ντενιζλί). Για όλη την περίοδο που εξετάζουμε, παράλληλα με τις κινητοποιήσεις, συνεχίστηκε η έξοδος των Κούρδων προς την Ευρώπη· κύριοι προορισμοί τους είναι η Ομοσπονδιακή Γερμανία, η Γαλλία και η Σουηδία.

Τη δεκαετία του '90 –παρά την κατασταλτική πολιτική του τουρκικού κράτους και την όξυνση της εμφύλιας ενδοεθνικής σύρραξης μεταξύ του PKK και των Κούρδων του Ιράκ (KDP)– ο ανταρτοπόλεμος αναπτύχθηκε πέρα από κάθε λογική πρόβλεψη, στη βάση του αιτήματος για τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου κουρδικού κράτους. Το 1995, ιδρύθηκε ένα εξόριστο κουρδικό κοινοβούλιο (με έδρα στην Ευρώπη) και, μολονότι δεν επιτεύχθηκε ο στόχος του σχηματισμού μιας τοπικής κυβέρνησης, το PKK έφτασε να εκτελεί μια σειρά λειτουργιών του κράτους, όπως η φορολόγηση και η απονομή της δικαιοσύνης. Στην ίδια περίοδο έκαναν την εμφάνισή τους και «Κούρδοι λεγκαλιστές», έκφραση μίας μεσαίας τάξης (το 62,5% έχει τελειώσει το λύκειο), που είναι διχασμένη ανάμεσα στο αντάρτικο και τη θέληση να έρθει σε διάλογο με την κυβέρνηση και την «κοινωνία των πολιτών» της Τουρκίας. Η ύπαρξη ενός λεγκαλιστικού ρεύματος, η επιρροή του οποίου δεν είναι ευκαταφρόνητη (αν και δεν έρχεται άμεσα σε σύγκρουση με την προοπτική του αντάρτικου), σε συνδυασμό με τον αρνητικό απολογισμό της στρατιωτικής εκστρατείας, η οποία διατήρησε σε υψηλά επίπεδα την κινητικοποίηση των Κούρδων, αλλά ουσιαστικά δεν έφερε καμία σημαντική «κατάκτηση», ώθησαν το PKK να ακολουθήσει άλλους δρόμους (στους οποίους θα αναφερθούμε στη συνέχεια). Όμως, στα τέλη της δεκαετίας του '90, ήρθε το σοκ της σύλληψης του Αμπντουλάχ Οσσελάν. Μετά απ' αυτό το γεγονός, την περίοδο ανάμεσα στο 1999 και το 2005, επικράτησε σχετική ηρεμία: η προοπτική

της ένταξης της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση φέρνει σε δύσκολη θέση το ΡΚΚ, το οποίο, προφανώς, δεν έχει κανένα συμφέρον να θέσει εμπόδια στην ενταξιακή διαδικασία, λόγω του πραγματικού ή υποτιθέμενου οφέλους που θα αποκόμιζαν οι Κούρδοι της Τουρκίας όσον αφορά την αναγνώρισή τους. Επομένως, το ΡΚΚ ανακοίνωσε μία μονομερή «εκεχειρία» που αποσκοπούσε κα στο να αποτρέψει την εκτέλεση του Οτσαλάν. Η «μακριά ανακωχή» ήταν μία φάση χαλάρωσης για τον άμαχο πληθυσμό του Κουρδιστάν, αλλά και δυσαρέσκειας για πολλά μέλη του ΡΚΚ, όπως και πολλών εσωτερικών διενέξεων που επιλύθηκαν με τη βία. Η τουρκική κυβέρνηση συνέχιζε ακατάπαυστα της στρατιωτικές επιχειρήσεις εναντίον του, γεγονός που μακροπρόθεσμα δεν μπορούσε παρά να οδηγήσει στην επανάληψη των ένοπλων ενεργειών από το ΡΚΚ. Από το 2005 μέχρι σήμερα, οι συγκρούσεις ανάμεσα στο ΡΚΚ και τον τουρκικό στρατό είναι συνεχείς. Κάποιες από τις ενέργειες του ΡΚΚ είχαν ως στόχο και αμάχους (Ντιγιαρμπακίρ, 3 Ιανουαρίου 2008: 5 νεκροί και 68 τραυματίες). Οι πιέσεις της τουρκικής κυβέρνησης στις ΗΠΑ επέτρεψαν στην Τουρκία να πραγματοποιήσει στρατιωτικές επιχειρήσεις στο έδαφος του Ιράκ, ώστε να καταστρέψει τις βάσεις του ΡΚΚ στα βουνά του Καντίλ: την 1η Δεκεμβρίου 2007 πραγματοποιήθηκε η πρώτη αεροπορική επίθεση· στις 22 Φεβρουαρίου 2008 ήρθε η σειρά των χερσαίων δυνάμεων. Η «Επιχείρησης Ήλιος» ολοκληρώθηκε με το θάνατο 240 «τρομοκρατών» αλλά και 28 τούρκων στρατιωτών. Τότε οι ΗΠΑ αναθεώρησαν τη αρχική τους απόφαση και ανακάλεσαν τη συγκατάθεσή τους, γεγονός που αύξησε το κύρος του ΡΚΚ. Το Μάιο του 2009, ο Γιασάρ Μπουγιούκανιτ – αρχηγός του τουρκικού γενικού επιτελείου που μόλις είχε συνταξιοδοτηθεί – δήλωσε στα μμ ότι η Τουρκία δεν θα κατορθώσει να εκδιώξει το ΡΚΚ από τις βάσεις του στο Καντίλ, ακόμα κι αν στείλει εκεί το σύνολο του τουρκικού στρατού.

Ακόμα και σήμερα οι κάτοικοι του τουρκικού Κουρδιστάν, στη μεγάλη πλειοψηφία τους, ζουν στη φτώχεια. Η «έφοδος των επενδύσεων», που είχε υποσχεθεί στα τέλη της δεκαετίας

του '90 ο τούρκος πρωθυπουργός Ετσεβίτ, παρέμεινε ουσιαστικά νεκρό γράμμα. Παρά τη σημαντική οικονομική ανάπτυξη που γνώρισε η Τουρκία, η περιοχή στην οποία κατοικούν οι Κούρδοι παραμένει η φτωχότερη της χώρας.

Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι οι ανισότητες ανάμεσα στις κουρδικές επαρχίες και την υπόλοιπη Τουρκία, παρά τις αλλαγές που έχουν συντελεστεί, παραμένουν πολύ μεγάλες. Η σύρραξη μεταξύ του ΡΚΚ και του τουρκικού στρατού, είχε καταστροφικές επιπτώσεις στις οικονομικές δραστηριότητες της κουρδικής υπαίθρου, και ειδικά στην κτηνοτροφία, επιδεινώνοντας ακόμα περισσότερο την κατάσταση [...] Σήμερα, η φτώχεια πλήττει το 85 με 90% των κατοίκων των νοτιο-ανατολικών επαρχιών (τουρκικό Κουρδιστάν) και το ποσοστό ανεργίας (18%) είναι πολύ υψηλότερο από εκείνο της υπόλοιπης Τουρκίας (11,8%). Το 2006, στις κουρδικές επαρχίες έφτασε μόνο το 8% των πόρων που προορίζονταν για την τόνωση των επενδύσεων. Τον Ιούνιο του 2010, μόνο το 5% των επιχειρήσεων που είναι μέλη της Ένωσης των Τούρκων Βιομηχάνων και Επιχειρηματιών (TUSIAD), η οποία εκπροσωπεί το 65% της βιομηχανικής παραγωγής της Τουρκίας, βρισκόταν στις κουρδικές επαρχίες.¹¹

Η εσωτερική μετανάστευση οδήγησε ένα μεγάλο αριθμό Κούρδων να αναζητήσει εργασία στα μεγάλα αστικά κέντρα της δυτικής Τουρκίας. Αν και δεν διαθέτουμε ασφαλείς πληροφορίες σχετικά, είναι βάσιμο να υποθέσουμε ότι οι μισθοί των κούρδων εργατών είναι σε γενικές γραμμές χαμηλότεροι από εκείνους των τούρκων συναδέλφων τους. Τα τελευταία χρόνια (ειδικά το 2010), κυρίως επ' ευκαιρίας των συγκρούσεων ανάμεσα στο ΡΚΚ και τον τουρκικό στρατό, στις μεγάλες πόλεις της Τουρκίας σημειώθηκαν πραγματικά αντι-κουρδικά πογκρόμ, γεγονός που ενδεχομένως σχετίζεται –εάν η υπόθεσή μας είναι ακριβής– με τις πιέσεις που ασκεί στους μισθούς η ύπαρξη αυτής της φτηνής εργασιακής δύναμης.

11. Özcan Yılmaz, ό.π., σελ. 178.

Από την άλλη πλευρά των τουρκικών συνόρων, στο Ιράν, μετά την εποχή του Καταμί, που είχε γεννήσει πολλές ελπίδες (καθώς και πολλές ψευδαισθήσεις) για την παραχώρηση ενός καθεστώτος αυτονομίας, η εκλογή του Μαχμούντ Αχμαντιντζάντ, το 2005, είχε ήδη προκαλέσει εξεγέρσεις σε αρκετές πόλεις του ιρανικού Κουρδικού, που συνοδεύτηκαν από μερικές ενέργειες του ΡΙΑΚ (Κόμμα της Ελεύθερης Ζωής στο Κουρδιστάν, που ιδρύθηκε το 2003 από μερικά πρώην μέλη του ΚΔΡ του Ιράν)· το 2008, η γενική απεργία η οποία προκηρύχθηκε στη μνήμη ενός κούρδου αγωνιστή που σκοτώθηκε το 1989, είχε μεγάλη ανταπόκριση στις κυριότερες κουρδικές πόλεις. Το 2009, στις ίδιες πόλεις οι διαμαρτυρίες ενάντια στην επανεκλογή του Αχμαντιντζάντ ήταν μαζικές και το 2010, τέσσερις Κούρδοι ακτιβιστές δικάστηκαν και εκτελέστηκαν. Η εκλογή του μετριοπαθούς Χασάν Ροχανί, το 2013, μετρίασε το ριζοσπαστισμό της περιόδου του Αχμαντιντζάντ, τόσο όσον αφορά τον αντιαμερικανισμό, που αποδείχθηκε ιδιαίτερα επιζήμιος για την ιρανική οικονομία, στο γεωπολιτικό επίπεδο, όσο και όσον αφορά την πολιτική «σιδερένιας πυγμής» απέναντι στην κουρδική μειονότητα.

Στη Συρία, η εκδίωξη του Οτσαλάν από τη χώρα το 1998 κατόπιν εντολής τους Χαφέζ αλ Άσαντ, σήμανε το τέλος τους συρο-κουρδικού ειδυλλίου, ενώ ο θάνατος του ίδιου του Άσαντ πατρός, το 2000, το κατέστησε οριστικό. Από εκείνη τη στιγμή και μετά, η δυσaráσκεια και το αίτημα για «εκδημοκρατισμό» (καθώς και οι φιλο-αμερικανικές συμπάθειες) των Κούρδων της Συρίας θα εκδηλωθούν σε πλείστες όσες ευκαιρίες μέχρι τις διαδηλώσεις του 2011 και το ξέσπασμα του εμφυλίου πολέμου το επόμενο έτος· έναν πόλεμο από τον οποίο η κουρδική αντιπολίτευση μάλλον αποστασιοποιήθηκε (μια στάση για τα αίτια της οποίας θα πρέπει να αναρωτηθούμε). Λόγου χάριν, το 2004, στη διάρκεια ενός ποδοσφαιρικού αγώνα που είχε αντιμέτωπες την τοπική ομάδα του Καμιτσλί (η μεγαλύτερη κουρδική πόλη της Συρίας) και εκείνη της Ντίρ εζ Ζορ, η παρέμβαση της αστυνομίας μετά από ένα φραστικό

καβγά ανάμεσα σε Άραβες και Κούρδους οπαδούς, προκάλεσε 7 νεκρούς, γεγονός που με τη σειρά του πυροδότησε ένα κύμα εξεγέρσεων που από το Καμιτσί εξαπλώθηκε στις πόλεις του Αφρίν, του Χαλεπίου και της Δαμασκού. Οι εξεγερμένοι έκαψαν φωτογραφίες των Άσαντ, πατέρα και γιου, και ανέμιζαν κουρδικές και αμερικανικές σημαίες κραυγάζοντας «Λευτεριά στο Κουρδιστάν!».

Στο Ιράκ, οι ένδοξες μέρες του αυτονομιστικού αντάρτικου του ΚDP του Μουσταφά Μπαρζανί απέχουν έτη φωτός: [...] ο πόλεμος του Κόλπου του 1991, άλλαξε ριζικά τα δεδομένα όσον αφορά το κουρδικό ζήτημα. Ο πόλεμος είχε ως αποτέλεσμα τη θέσπιση μίας προστατευόμενης περιοχής μέσα στην οποία οι ιρακινοί κούρδοι μπόρεσαν να δημιουργήσουν θεσμούς που διαχειρίζονται μόνοι τους. [...] Τέλος, ο πόλεμος του Ιράκ του 2003 που εκθρόνισε τον Σαντάμ Χουσεΐν, οδήγησε στην επανένωση του Ιράκ με τον περιφερειακό χώρο του, και επισημοποίησε το ρόλο των ιρακινών Κούρδων ως στρατηγικών συμμάχων των Ηνωμένων Πολιτειών. Οι Κούρδοι του Ιράκ μπόρεσαν να αποκτήσουν σημαντική επιρροή πάνω στους Κούρδους της Τουρκίας, της Συρίας και του Ιράν. Η εμπειρία των Κούρδων του Ιράκ επηρέασε και τις τουρκικές αρχές, οι οποίες πλέον δεν μπορούν να αγνοήσουν τη νέα πολιτική και οικονομική θέση των ιρακινών Κούρδων σε σχέση με τα σύνορά τους.¹²

Μετά τη λήξη των στρατιωτικών επιχειρήσεων του 1991, η απώλεια εκ μέρους της ιρακινής κυβέρνησης του ελέγχου στα εδάφη της, επέτρεψε στο PKK, πέρα από το να ανεφοδιάζεται με προμήθειες και πυρομαχικά, να αποκτήσει και ένα μεγαλύτερο περιθώριο ελιγμών στο Ιράκ. Όμως η άνοδος του σημερινού ΚDP του Μασούντ Μπαρζανί (σύμμαχος της Άγκυρας και των ΗΠΑ) και μαζί του μίας αστικής τάξης συνδεδεμένης με την πρόσοδο από το πετρέλαιο, έκανε τη ζωή του PKK αρκετά

12. Sabri Cigerli & Didier Le Saout, Öcalan et le PKK [Ο Οτσαλάν και το PKK], Maisonneuve & Larose, Παρίσι 2005, σελ. 385-386.

δύσκολη. Όχι μόνο λόγω των ενδο-κουρδικών συγκρούσεων που προκάλεσε, αλλά και λόγω της περιοδικής επανεμφάνισης «διαλυτικών» φραξιών στο εσωτερικό του ΡΚΚ, στις οποίες θα επανέλθουμε στη συνέχεια.

Αυτά σε σχέση με το παρελθόν. Σήμερα το κουρδικό ζήτημα βρίσκεται και πάλι στην πρωτοσέλιδα των εφημερίδων, κυρίως αφότου άρχισε να εξαπλώνεται το διαβόητο Ισλαμικό Κράτος (IS). Ο διεθνής Τύπος πανηγυρίζει για τη σωτήρια επέμβαση των «Κούρδων» προς όφελος των Γεζίντι στο βόρειο Ιράκ. Το γεγονός ότι τα μμε παραλείπουν να αναφέρουν ότι οι περί των ο λόγος Κούρδοι είναι οι αποκαλούμενοι και ως «τρομοκράτες» του ΡΚΚ ή του ΡΥΔ και όχι οι πεσμεργκά του Μασούντ Μπαρζανί, οι οποίοι αντίθετα το έβαλαν στα πόδια, δεν αλλάζει τους όρους της συζήτησης, που είναι μία τετριμμένη μετωπική λογική ενάντια στο IS. Μπορούμε να την υιοθετήσουμε; Η απάντηση είναι όχι. Ας δούμε το γιατί.

Αναδιάρθρωση του κεφαλαίου και απο-εθνικοποίηση του Κράτους

Δεν μπορούμε να κατανοήσουμε τη σημερινή εξέλιξη του κουρδικού ζητήματος και την πορεία που ακολούθησαν οι πολιτικές εκφράσεις του –με πρώτο το ΡΚΚ– εάν δεν εξετάσουμε το τέλος της χρυσής εποχής των «εθνικισμών από τα κάτω» – σοσιαλιστικών ή «προοδευτικών»– στην περιφέρεια και την ημι-περιφέρεια του καπιταλιστικού συστήματος και τα αίτια που το προκάλεσαν. Αυτή η πολιτικό- κοινωνική προοπτική έβρισκε το λόγο ύπαρξής της στην παγκόσμια δομή του καπιταλιστικού συστήματος, όπως αυτή παγιώθηκε την περίοδο από το τέλος του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου μέχρι την κρίση του 1973. Βασισμένη στη διαίρεση σε ένα «κέντρο» και μία «περιφέρεια» –και κυρίως σε σταθερές σχέσεις, που είχαν επιβληθεί σε εθνική κλίμακα, ανάμεσα στο ένα και την άλλη– αυτή η δομή είχε αναθέσει στο πρώτο την ευθύνη και την τιμή να αποτελέσει την ατμομηχανή της συσσώρευσης με μία εντα-

τική βιομηχανική ανάπτυξη και στη δεύτερη τον εξαρτημένο ρόλο του προμηθευτή πρώτων υλών σε χαμηλό κόστος· το «σοσιαλιστικό μπλοκ» με όλες τις εσωτερικές συγκρούσεις του (ΕΣΣΔ εναντίον Κίνας κλπ) ήταν μία κλειστή περιοχή συσσώρευσης, αποκλεισμένη από την παγκόσμια αγορά, η οποία λειτουργούσε σαν πόλος έλξης για όλες τις προσπάθειες των χωρών της περιφέρειας να «αποσυνδεθούν» (Samir Amin) από το ρόλο που τους είχε ανατεθεί. Η διαφοροποίηση αυτή στο επίπεδο του κοινωνικού σχηματισμού αποκτούσε ένα νόημα –όπως συμβαίνει σε κάθε εποχή του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής– μόνο μέσα στις αμοιβαίες σχέσεις στο εσωτερικό του παγκόσμιου καταμερισμού της εργασίας («η οικονομία-κόσμος»), του οποίου η συνολική συνοχή δεν απέκλειε το ενδεχόμενο εσωτερικών συγκρούσεων:

Η συνύπαρξη αυτών των παραλλαγών ήταν εφικτή χάρη στο διεθνές νομισματικό σύστημα που επέτρεπε μία αυτονομία στα μοντέλα εθνικής ρύθμισης. Πράγματι, η ακόμα πενιχρή συνεισφορά του εξωτερικού εμπορίου στο ΑΕΠ, ο χαμηλός βαθμός χρηματοπιστωτικής ενοποίησης λόγω του ελέγχου της διεθνούς κίνησης των κεφαλαίων, το δικαίωμα υποτίμησης των εθνικών νομισμάτων στα πλαίσια ενός συστήματος σταθερών αλλά διευθετήσιμων συναλλαγματικών ισοτιμιών, προσέδιδαν ένα βαθμό ελευθερίας στην οικονομική πολιτική.¹³

Τόσο στα καπιταλιστικά κέντρα όσο και, κατά τρόπο εκ διαμέτρου αντίθετο, στις χώρες της περιφέρειας η ανάπτυξη των διαμεσολαβητικών θεσμών είχε, λοιπόν, ένα εθνικό χρώμα και επέτρεπε την ανάπτυξη εθνικών ρυθμίσεων του φορντιστικού καθεστώτος ανάπτυξης (ή υπανάπτυξης, σ.σ.).¹⁴

Η κρίση της δεκαετίας του '70, η οποία εκδηλώθηκε για πρώτη φορά με το πρώτο πετρελαϊκό σοκ, σημάδεψε εξίσου την κρίση αυτής της δομής· με τη σχετική αποβιομηχάνιση της Ευρώπης

13. Michel Aglietta & Giorgio Lunghini, *Sul capitalismo contemporaneo* [Για το σύγχρονο καπιταλισμό], Bollati Boringhieri, Torino 2001, σελ. 33.

14. Ο.π.

και των ΗΠΑ, την κατάρρευση του «σοσιαλιστικού μπλοκ» και την αποσύνθεση του Τρίτου Κόσμου σε «αυτούς που βούλιαξαν» (ο Τέταρτος και ο Πέμπτος Κόσμος) και σε «αυτούς που σώθηκαν» (οι αναδυόμενες χώρες: Βραζιλία, Κίνα, Ινδία, Τουρκία κλπ), προέκυψε ένα νέο σχήμα το οποίο – πόρρω απέχει από το να καταργήσει ή να αμβλύνει την πόλωση ανάμεσα στον κέντρο και την περιφέρεια (η λεγόμενη άνιση ανάπτυξη)– την κατέστησε ακόμα πιο περίπλοκη, από-εθνικοποιώντας την. Επιβλήθηκε μια διαφορετική τριχοτόμηση, δομημένη ιεραρχικά σε ζώνες: Στην κορυφή βρίσκονται τα καπιταλιστικά υπέρ-κέντρα τα οποία είναι συνδεδεμένα με το χρηματοπιστωτικό κεφάλαιο και την υψηλή τεχνολογία· στη μέση, βρίσκεται μία ενδιάμεση ζώνη χωρισμένη σε μεταφορές και εμπορική διανομή από τη μια, συναρμολόγηση, συχνά για λογαριασμό τρίτων, από την άλλη· στη βάση της πυραμίδας βρίσκονται ζώνες στις οποίες έχουν εκδηλωθεί κρίσεις ή αποτελούν «κοινωνικές χωματερές», οι οποίες χαρακτηρίζονται από την εξάπλωση κάθε είδους μαύρης οικονομίας. Η τριχοτόμηση αυτή αναπαράγεται με φρακταλικό τρόπο, σε όλες τις κλίμακες, από τον πλανήτη ολόκληρο μέχρι την τελευταία γειτονιά.¹⁵ Το χρηματοπιστωτικό κεφάλαιο, σαν ένα νέο είδος «ιδανικού συλλογικού καπιταλιστή», γίνεται ο βασικός φορέας αυτού του σχήματος (και η διόγκωσή του την κατάλληλη στιγμή συγκρατείται από το σπάσιμο διάφορων «φουσκών»)· είναι το τμήμα που πρέπει να καταβληθεί για ένα νέο κύκλο συσσώρευσης που πρέπει να μπορεί να αντλεί, να μεταφέρει και να επανεπενδύει την υπεραξία οπουδήποτε και οποτεδήποτε εμφανίζονται προοπτικές για μεγαλύτερο κέρδος.

Σήμερα το μεγάλο κεφάλαιο βρίσκεται πάνω από το εθνικό κράτος και απέναντι του τείνει να υιοθετήσει μία σχέση ταυτόχρονα εργαλειακή και συγκρουσιακή. Εργαλειακή, επειδή προσπαθεί να το κάνει να υποκύψει στα συμφέροντά του,

15. Βλ. *Théorie Communiste & Alcuni fautori della comunizzazione, A fair amount of killing*, 2004

τόσο μέσω της άμεσης δράσης των λόμπι όσο και μέσω της καθοδήγησης των αγορών. Συγκρουσιακή, επειδή η μεταφορά των συμφερόντων του σε ολόκληρο τον πλανήτη δημιουργεί στις οικονομίες των εθνών, κυρίων εκείνων του ανεπτυγμένου καπιταλισμού, οικονομικά προβλήματα που δημιουργούν δυσκολίες στη λειτουργία του «εθνικού συλλογικού καπιταλιστή» που έπαιζαν τα Κράτη στο παρελθόν.¹⁶

Όπως και να έχει, η παρακμή των «εθνικών σοσιαλισμών» στις χώρες της περιφέρειας και της ημι-περιφέρειας και η καπιταλιστική αναδιάρθρωση ταυτίζονται, στο βαθμό που η κοσμοποίηση τίθεται –από τα υπέρ-κέντρα μέχρι τις ζώνες-χωματερές, από τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέχρι την εξάπλωση «βαλκανοποιημένων» ζωνών– ως μία διαδικασία από-εθνικοποίησης του Κράτους. Εντούτοις, αυτή δεν πρέπει να γίνει αντιληπτή με τελεολογικό τρόπο, επειδή δεν πρόκειται για την οριστική υπέρβαση του έθνους-κράτους εκ μέρους της «παγκοσμιοποίησης», ούτε αυτή η τελευταία είναι το πραγματικό ανώτατο στάδιο, στο οποίο επιτέλους φτάσαμε, του καπιταλισμού· το έθνος-κράτος έγινε ένα από τα λειτουργικά στοιχεία ενός συστήματος που το υπερβαίνει:

Πράγματι, ο στόχος του Μπρέτον Γουντς ήταν να προστατεύσει τα έθνη-κράτη Κράτη απέναντι στις υπερβολικές διακυμάνσεις του διεθνούς συστήματος. Ο στόχος της σημερινής παγκόσμιας εποχής είναι τελείως διαφορετικός: παγκόσμια συστήματα και λειτουργικά μοντέλα πρέπει να εισαχθούν στα έθνη-κράτη, ανεξάρτητα από τους κινδύνους στους οποίους εκθέτονται οι οικονομίες τους λόγω αυτού του γεγονότος. Ωστόσο, η δυναμική αυτή δείχνει επίσης τον τρόπο με τον οποίο τα έθνη-κράτη έπρεπε να συμμετάσχουν στη διαδικασία αυτή: η ένταξη πλανητικών συστημάτων και μοντέλων λειτουργίας σε ένα πλαίσιο εξαιρετικά θεσποποιημένων εθνών-κρατών δεν

16. Ernesto Screpanti, *L'imperialismo mondiale e la grande crisi* [Ο παγκόσμιος ιμπεριαλισμός και η μεγάλη κρίση], 2013, σελ. 10.

είναι εύκολο έργο.¹⁷

Η απο-εθνικοποίηση του Κράτους αποτελεί ένα συνεκτικό σύστημα, που υπερκαθορίζει την πολιτική μορφή που αποκτά η ταξική πάλη: κατ' αυτό τον τρόπο η εξέγερση ορισμένων προλεταριοποιημένων πληθυσμών της Κεντρικής και Νοτίου Αμερικής μπορεί να ταυτιστεί ιδεολογικά με τον ιθαγενισμό· στην Παλαιστίνη, είναι αδύνατο να μην αντιληφθεί κανείς τη σύνδεση ανάμεσα στη δεύτερη Ιντιφάντα και την ανοδική πορεία της Χαμάς· γενικά στη Μέση Ανατολή, η βάση του πολιτικού Ισλάμ αποτελείται από τα φτωχότερα κοινωνικά στρώματα και, σε αντίθεση με ό,τι συνέβαινε τη χρυσή περίοδο του αραβικού εθνικισμού, αυτό φτάνει ακόμα και να τροφοδοτείται από τους αγώνες τους· στην Ευρώπη, η προάσπιση του εθνικού ενάντια στο παγκόσμιο εμφανίζεται αναπόφευκτα κάθε φορά που υπάρχουν εταιρείες που κλείνουν ή εταιρείες που μεταφέρουν τις δραστηριότητές τους εκεί όπου τα εργατικά χέρια κοστίζουν φθηνότερα. Επιπλέον το «πρόβλημα της μετανάστευσης» και το «πρόβλημα της Ευρώπης» ωθούν τα «αυτόχθονα» κομμάτια της εργατικής τάξης προς την αποχή από τις εκλογές ή προς ένα λίγο-πολύ δεξιόστροφο λαϊκισμό.¹⁸

Όλα αυτά δεν έχουν καμία απολύτως σχέση με μία υποτιθέμενη αποσύνθεση του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής που, εάν κάποιος δεν παρέμβει, υποτίθεται ότι θα μας οδηγήσει στη «βαρβαρότητα». Το Ισλαμικό Κράτος δεν είναι ένας αναχρονισμός, αποτέλεσμα της διαδικασίας αποσύνθεσης των κοινωνικών σχέσεων, αλλά μία πολιτική οντότητα προσαρμοσμένη στην εποχή και το περιβάλλον που την παράγει: είναι το

17. Saskia Sassen, *Territorio, autorità, diritti. Assemblaggi dal medioevo all'età globale* [Εδαφος, εξουσία, δικαιώματα. Συναρμοολογήσεις από το Μεσαίωνα μέχρι την παγκόσμια εποχή], Bruno Mondadori, Μιλάνο 2008.

18. Βλ. "Perché la classe operaia va in paradiso (e a destra)" [Για ποιο λόγο η εργατική τάξη πηγαίνει στον Παράδεισο (και στη δεξιά)], *Il Giornale*, 25/4/2012· "Grillo, la classe operaia in paradiso assieme alle partite IVA" [Γκρίλο, η εργατική τάξη στον παράδεισο μαζί με τα μπλοκάκια], *La Stampa*, 30/1/2013.

απο-εθνικοποιημένο Κράτος με σάρκα και οστά, που στη Μέση Ανατολή –συνεπεία των ίδιων λόγων που καθόρισαν τη δύση του παναραβικού εθνικισμού– δεν μπορεί παρά να σημαίνει, κυριολεκτικά, Ισλαμικό Κράτος. Από ιδεολογική σκοπιά, η επανασύσταση του Χαλιφάτου και η ανακατάληψη της Ιερουσαλήμ παρουσιάζονται σαν μία αξιόπιστη απάντηση, από κάθε άποψη άξια να διαδεχθεί το «αραβικό έθνος» ως κοινωνικός και γεωπολιτικός παράγοντας· και –κάτι που είναι ακόμα σημαντικότερο– αυτή δεν είναι ουρανοκατέβατη, επειδή ακόμα και η καθημερινή ταξική πάλη, στο βαθμό που (και έως ότου) παραμένει περιορισμένη στο εσωτερικό των σχέσεων διανομής, βρίσκει τη φυσιολογική πολιτική προέκτασή της στη διεκδίκηση μιας ανακατανομής του εισοδήματος, που στην περιοχή της Μέσης Ανατολής δεν μπορεί παρά να σημαίνει επανοικειοποίηση και ανακατανομή της προσόδου. Η ύπαρξη του προλεταριάτου στο εσωτερικό των κατηγοριών του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, βρίσκει πάντα κάποια μορφή πολιτικής «μετάφρασης» σε ένα δεδομένο πλαίσιο, αλλά δεν υπάρχει κανένας πειστικός λόγος ώστε αυτή να βρει απαραίτητα διέξοδο σε έναν εργατικό (και κοσμικό) ρεφορμισμό σαφώς αναγνωρίσιμο, έτσι όπως συνέβη στη Δύση (μαζικά σοσιαλδημοκρατικά και σταλινικά κόμματα). Η σφαίρα της ανακατανομής του πλούτου είναι εκείνος ο θορυβώδης τόπος στον οποίο τα οικονομικά αιτήματα των προλετάρων είναι δυνατόν να μετατραπούν –ανάλογα με την περίσταση και το κοινωνικό πλαίσιο– στην πολιτική διεκδίκηση μίας πλήρους δημοκρατίας (η «πραγματική Εδέμ των δικαιωμάτων του ανθρώπου»... και του πολίτη) σε αντίθεση με τη δημοκρατία που πραγματικά υπάρχει, ή σε μία δίκαια και σωστή τάξη πραγμάτων, χωρίς διαφθορά, επειδή βασίζεται στο Θεϊκό Νόμο. Εξάλλου, το γεγονός ότι η πολιτική μορφοποίηση της ταξικής πάλης βρίσκει διέξοδο στη θρησκεία –όπως ήδη είδαμε να γίνεται στην Πολωνία της «Αλληλεγγύης» (1980)– δεν αποτελεί μία ιδιαιτερότητα του αραβικού κόσμου: «η θρη-

σκεία είναι το όπιο του λαού»¹⁹, ασφαλώς, αλλά μόνο στο βαθμό που επικυρώνει την πάλη των προλετάρων στο εσωτερικό του φετιχισμού (οι σχέσεις παραγωγής ανεστραμμένες σε σχέσεις διανομής)· αυτό δεν σημαίνει ότι, στο εσωτερικό αυτού του τελευταίου, η θρησκεία δεν μπορεί να είναι και «ο αναστεναγμός του καταπιεζόμενου πλάσματος, η καρδιά ενός άκαρδου κόσμου»²⁰. Ότι όλα αυτά, ύστερα, γίνονται εις βάρος των δικαιωμάτων των γυναικών, και επιπλέον εις βάρος των προλετάρων γυναικών, αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η διεξαγωγή της ταξικής πάλης –κάθε φορά που καλεί τις γυναίκες να συμμετάσχουν σε αυτήν, ως σύζυγοι ή απευθείας ως εργαζόμενες– θέτει το ζήτημα της (εκ νέου) τοποθέτησής τους στο χώρο του σπιτιού και, ακριβέστερα, στο ρόλο της αναπαραγωγής της εργασιακής δύναμης· ειρήσθω εν παρόδω, αυτό σχετίζεται και με τον «πρωταγωνιστικό ρόλο» των γυναικών στη στρατιωτική πτέρυγα του ΡΚΚ: ο ανταρτοπόλεμος δεν καταργεί τον ανταγωνισμό μεταξύ των φύλων, αλλά τον μετατοπίζει σε ένα άλλο πεδίο, δίνοντας συχνά στις γυναίκες μεγαλύτερο περιθώριο κινήσεων.

Όσον αφορά το Ισλαμικό Κράτος, αυτό δεν αποτελεί εξαίρεση σε ό,τι έχει προηγηθεί:

Στη Συρία το IS παρουσιάζεται ως μία αποτελεσματική ένοπλη ομάδα, που πληρώνει τους μαχητές του, τους δίνει τροφή και διασφαλίζει την ανακατανομή του πλούτου σε φτωχούς και λιμοκτονούντες πληθυσμούς. Δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ανοικοδόμηση ενός εκπαιδευτικού συστήματος για τους νεότερους. Συσσωρεύει σημαντικούς πόρους (φόρους, λαθρεμπόριο, λύτρα, πετρέλαιο).²¹

Ακόμα και η Valeria Poletti –ανεξάρτητη ερευνήτρια που πρόσφατα δημοσίευσε μία μελέτη πάνω στη σύγχρονη Μέση

19. Καρλ Μαρξ, Κριτική της φιλοσοφίας του δικαίου του Χέγκελ, Εισαγωγή.

20. Ό.π.

21. "Comment faire la guerre à l'État Islamique?" (Πώς πρέπει να διεξαχθεί ο πόλεμος ενάντια στο Ισλαμικό Κράτος;), από την ιστοσελίδα της Le Monde, 21/9/2014, η έμφαση δική μας.

Ανατολή, λεπτομερέστατη αλλά διαπνεόμενη από παναραβική νοσταλγία, η οποία εντοπίζει την αιτία για την άνοδο του πολιτικού Ισλάμ σε μία υποτιθέμενη στρατηγική των ΗΠΑ που αποσκοπεί στη δημιουργία σεχταριστικών διαχωρισμών στο εσωτερικό του «αραβικού έθνους»– παραδέχεται ότι: [...] οι Ισλαμιστές του Islamic State of Iraq and al-Sham (ISIS) στη Συρία, άμεση απόρροια του ιρακινού ΙΣΙ, διακηρύσσουν ότι μάχονται εναντίον των στρατευμάτων του Άσαντ, αλλά, στην πραγματικότητα, ο σκοπός τους είναι να εγκαθιδρύσουν βραχυπρόθεσμα ένα υποκατάστατο του χαλιφάτου στις περιοχές που κατέκτησαν οι πολιτοφυλακές τους. Επομένως, τρομοκρατούν τους πολίτες και παίρνουν τα όπλα εναντίον των άλλων μαχητών, είτε αυτοί είναι κοσμικοί είτε τζιχαντιστές που δεν ανήκουν στη φράξιά τους, του επαναστατικού μετώπου [...] Το ISIS [...] αν και εναγκαλίζεται τη διεθνή οπτική της Αλ-Κάιντα και συμμερίζεται την ίδια ακραία οπτική της απόλυτης κυριαρχίας και ολικής εφαρμογής της σαρία, δεν έχει την επιδοκιμασία της μητρικής οργάνωσης [της Αλ-Κάιντα] όχι μόνο λόγω της διακηρυγμένης πρόθεσής της να δημιουργήσει ένα κράτος-χαλιφάτο στα εδάφη που έχει θέσει υπό τον έλεγχό του, αλλά και λόγω ιδεολογικών αποκλίσεων. Επιπλέον, οι τρομοκρατικές μέθοδοι με τις οποίες διαχειρίζεται την εξουσία (απαγωγές, βασανιστήρια, αποκεφαλισμοί, σεχταριστικές δολοφονίες εις βάρος των Σιιτών), οι οποίες προκάλεσαν τη βαθιά εκθρόνηση του πληθυσμού, αποδοκιμάζονται ακόμα και από την ηγεσία της Αλ-Κάιντα.

Παρόλα αυτά, το ISIS, ακριβώς επειδή δεν παρουσιάζεται μόνο ως ένα τζιχαντιστικό ένοπλο κίνημα, αλλά διαχειρίζεται όντως τη διοίκηση και εγγυάται τη λειτουργία των κοινωνικών δομών, πέτυχε να αποκτήσει την υποστήριξη ενός τμήματος του πληθυσμού.²²

22. Valeria Poletti, *L'incendio del Medio Oriente, le connessioni inattese* [Η πυρκαγιά της Μέσης Ανατολής, οι απροσδόκτες διασυνδέσεις], 2014, διαθέσιμο στο διαδίκτυο, σελ. 113-114, η έμφαση δική μας

Στο γεωπολιτικό επίπεδο, η απο-εθνικοποίηση του Κράτους μεταφράζεται, αντίθετα, στο τέλος του συστήματος των άκαμπτων συμμαχιών που χαρακτήριζε το διπολικό κόσμο μετά το 1945, το οποίο αντικαθιστάται από ένα σύστημα ευέλικτων συμμαχιών, κάτι που είναι ορατό σήμερα στη Μέση Ανατολή.

Από την πρώτη στιγμή της εμφάνισής του τον περασμένο Απρίλιο, το ISIS άλλαξε την πορεία του πολέμου στη Συρία. Υποχρέωσε επανειλημμένως τη συριακή αντιπολίτευση να διεξάγει διμέτωπο αγώνα. Εμπόδισε την είσοδο ανθρωπιστικής βοήθειας στη Συρία, και μπλόκαρε την έξοδο των ειδήσεων. Και προκειμένου να κατακτήσει την εξουσία, υποχρέωσε την κυβέρνηση των ΗΠΑ και τους ευρωπαίους συμμάχους της να αναθεωρήσουν τη στρατηγική της ασυνεχούς υποστήριξης στη μετριοπαθή και ρητορική αντιπολίτευση που απαιτούσε την απομάκρυνση του σύριου προέδρου Μπασάρ αλ-Άσαντ. [...] Εν τω μεταξύ, ορισμένες υπηρεσίες πληροφοριών, μεταξύ των οποίων και εκείνη της Γερμανίας, αποκατέστησαν σχέσεις με τη συριακή κυβέρνηση. Είναι πολύ πιθανό το ενδεχόμενο μιας περαιτέρω επανανομιμοποίησης του καθεστώτος Άσαντ λόγω της διόγκωσης της απειλής της Αλ-Κάιντα.²³

Σε ένα τέτοιο κυκεώνα, οι αλλαγές συμμαχιών και η μεταπήδηση από το ένα στρατόπεδο στο άλλο αποτελούν κανόνα και επομένως κανείς πρέπει να είναι επιφυλακτικός. Όμως σε σχέση με το PYD, ο σύριος σύμμαχος του PKK, ο συγγραφέας του «Kurdistan. Nell'occhio del ciclone» γράφει: Εδώ, μετά την εξέγερση ενάντια στο συριακό καθεστώς [το PYD] δεν συντάχθηκε ούτε με το καθεστώς του Άσαντ ούτε με τους «σύριους εξεγερμένους», ακολουθώντας έναν «τρίτο δρόμο» που συνίσταται στην απελευθέρωση και την υπεράσπιση του εδάφους του για να το διοικήσει, μαζί με τα άλλα κόμματα και οντότητες της κοινωνίας των πολιτών, όχι αποκλειστικά της κουρδικής, σε ένα είδος «ομοσπονδιακής δημοκρατίας από τα κάτω».

23. Valeria Poletti, ό.π., σελ 114.

Ο συγγραφέας παραλείπει να πει ότι αυτός ο υποτιθέμενος «τρίτος δρόμος» δεν είναι και πολύ πραγματικός, δεδομένου ότι τον επιτρέπει ο ίδιος ο Αλ-Άσαντ, σε ένα είδος άγραφης συμφωνίας βάσει της οποίας το συριακό καθεστώς επιτρέπει στη Ροζάβα ένα βαθμό αυτονομίας με αντάλλαγμα την ουδετερότητα του κούρδων της Συρίας στο διεξαγόμενο εμφύλιο πόλεμο. Φυσικά, μπορεί κανείς να ισχυριστεί –όπως κάνει η χαρούμενη παρέα των Wu Ming στο κείμενό τους “La guerra all’ISIS, il ruolo del PKK e la zona autonoma della Rojava” [Ο πόλεμος ενάντιο στο ISIS, ο ρόλος του PKK και η αυτόνομη ζώνη της Ροζάβα], διαθέσιμο στο διαδίκτυο– ότι η αυτονομία των κούρδων στη Ροζάβα πηγαιίνει προς την κατεύθυνση της δημοκρατικής συνομοσπονδίας που πρεσβεύει το PKK, αλλά εμείς νομίζουμε ότι μάλλον πηγαιίνει προς την κατεύθυνση της οικοδόμησης πρωτο-κρατικών δομών οι οποίες, κάτω υπό ιδιαίτερες συνθήκες, θα μπορούσαν στο μέλλον να αποτελέσουν τα θεμέλια ενός ανεξάρτητου κουρδικού Κράτους. Πέραν τούτου, εάν δεχτούμε σαν υπόθεση εργασίας ότι το PKK, το PYD και οι πολιτοφυλακές τους είναι εξολοκλήρου αυτοχρηματοδοτούμενα (φόροι, εμβάσματα από τους μετανάστες κλη)²⁴, παραμένει το πρόβλημα του ποιος τους πουλάει τα όπλα, μέσα από ποια κανάλια κλπ. Λόγου χάρη, θα ήταν δυνατό να παραμένουν ανοικτοί οι διάδρομοι μέσα από τους οποίους φτάνουν τα όπλα στις περιοχές που ελέγχουν το PKK και οι σύμμαχοί του, χωρίς την, περισσότερο ή λιγότερο διακριτική, προστασία τουλάχιστον ενός από τα μεγάλα κράτη της περιοχής; Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι το PKK και το PYD ανεφοδιάζονται από τη μαύρη αγορά όπλων της Συρίας, από λιποτάκτες του συριακού στρατού. Αυτό ίσως να ανταποκρίνεται εν μέρει στην αλήθεια, αλλά αρκούν αυτά τα όπλα ώστε οι κουρδικές πολιτοφυ-

24. Όπως μας πληροφορεί η συλλογικότητα Endnotes, που επιμελήθηκε τη μετάφραση του παρόντος κειμένου στα αγγλικά, σύμφωνα με μία αναφορά του International Crisis Group, οι περιοχές που ελέγχονται από PYD δέχονται χρηματική βοήθεια από τη συριακή κυβέρνηση, ενώ το PKK δέχεται περιοδικά υλική βοήθεια από την κυβέρνηση του Ιράν.

λακές να αντισταθούν στην προέλαση του Ισλαμικού Κράτους, το οποίο τώρα διαθέτει, εκ των πραγμάτων, μια πραγματική κρατική δομή, ελέγχει πετρελαιοπηγές και, κυρίως, οικειοποιήθηκε μία τεράστια ποσότητα όπλων του ιρακινού στρατού που τράπηκε σε φυγή; Εν των μεταξύ, οι τελευταίες ειδήσεις που φτάνουν από την περιοχή (στις 07-10-2014, σ.σ.) λένε ότι οι σημαίες του Ισλαμικού Κράτους κυματίζουν στις στέγες της Κομπάνι, στη Συρία, και το PYD ζήτησε επίσημα την αποστολή ενισχύσεων από το τουρκικό Κουρδιστάν:

«Η κινητοποίηση για την Κομπάνι δεν είναι αρκετή, η διεθνής κοινότητα πρέπει να παρέμβει», προειδοποίησε την Πέμπτη ο Redur Xelil, ο εκπρόσωπος του YPG (η στρατιωτική πτέρυγα του PYD, σ.σ.), στη σελίδα του στο Twitter. «Σε αντίθετη περίπτωση θα έχουμε ακόμα μία γενοκτονία όπως στο Σιντζάρ, αλλά στην Κομπάνι», δήλωσε, αναφερόμενος στη μαζική φυγή των δεκάδων χιλιάδων Γιεζίντι από την περιοχή του Σιντζάρ, στο κοντινό Ιράκ.²⁵ Όποιος θέλει να καταλάβει, καταλαβαίνει.

Από την άλλη, το συμφέρον των ΗΠΑ για τη δημιουργία ενός στρατοπέδου που θα αποτελέσει ένα ανάχωμα στο ISIS είναι πολύ πραγματικό και ελάχιστη αξία έχουν τα συνομωσιολογικά σενάρια των διαφόρων επίδοξων Μάικλ Μουρ σχετικά με την υποστήριξη των ΗΠΑ στην άνοδο του ριζοσπαστικού Ισλάμ και της Αλ-Κάιντα.²⁶ Ακόμα κι αν αφήσουμε κατά μέρος το ζήτημα του ελέγχου των πετρελαϊκών κοιτασμάτων και των κοιτασμάτων φυσικού αερίου, το Ισλαμικό Κράτος συνεχίζει το θέαμα των εκτελέσεων δυτικών αιχμαλώτων που φορούν στολές στυλ «Γκουαντάναμο», και ο Ομπάμα δεν έμεινε με σταυρωμένα τα χέρια. Φυσικά, οι εποχές της 11ης Σεπτεμβρίου και του Τζορτζ Μπους του νεότερου έχουν περάσει, αλλά –όπως διαπιστώνουμε– ο βαθμός διάλυσης των διεθνών σχέσεων αυτήν τη στιγμή δεν είναι τέτοιος ώστε να

25. Από την ιστοσελίδα των Financial Times, 18-9-2014.

26. Βλ., παραδείγματος χάριν, "Operazione ISIS, l'obbiettivo è la Cina" [Επιχείρηση ISIS, ο στόχος είναι η Κίνα], Il Manifesto, 16/9/2014.

εμποδίσει τη στρατιωτική παρέμβαση ενός συνασπισμού υπό την ηγεσία των ΗΠΑ – και μάλιστα νομιμοποιημένη από την ανάγκη προστασίας των «ανθρωπίνων δικαιωμάτων». Δεδομένου ότι οι σημαντικότερες κοσμικές δυνάμεις της περιοχής είναι –παρά τη μεταξύ τους εχθρότητα– το συριακό καθεστώς και «οι κούρδοι», τα μελλοντικά σενάρια θα μπορούσαν να μας φέρουν προ εκπλήξεων.²⁷ Ας μιλήσουμε ξεκάθαρα: αυτό που προδιαγράφεται είναι ένα σενάριο «στυλ Γιουγκοσλαβίας», ένας ανηλεής εμφύλιος πόλεμος και «ανθρώπινα δικαιώματα» να πέφτουν από τον ουρανό. Στην περίπτωση που ένα τέτοιο σενάριο αποδειχθεί αληθινό, το ζήτημα είναι να ξέρουμε ποια θα μπορούσε να είναι η έκβασή του: μία επαναχάραξη των κρατικών συνόρων στη Μέση Ανατολή (με την ενδεχόμενη δημιουργία ενός ανεξάρτητου κουρδικού Κράτους) ή η παγίωση ενός αυξανόμενου χάους χωρίς να διαφαίνεται καμία επαναστατική διέξοδος (τουλάχιστον προς στιγμήν); Κατά τα φαινόμενα, η ίδια η ύπαρξη του PKK και η πεισματική αντίθεση της Τουρκίας στην παραχώρηση αυτονομίας στους κούρδους, είναι οι κύριες αντίρροπες δυνάμεις στο πρώτο από αυτά τα δύο ενδεχόμενα. Αλλά είναι πραγματικά έτσι; Και εάν ναι, για ποιο λόγο; Η απάντησή μας είναι ακόμα μια φορά αρνητική, και στο επόμενο κεφάλαιο θα εξηγήσουμε τους λόγους για αυτό. Η όποια «λύση» –είτε επαναστατική είτε αντεπαναστατική– θα είναι σε κάθε περίπτωση στενά ενδογενής και γεωγραφικά περιορισμένη στο χώρο της Μέσης Ανατολής· νέα και μακρόβια σύνορα θα μπορέσουν να δημιουργηθούν μόνο στο ευρύτερο πλαίσιο μίας μελλοντικής αναδιάρθρωσης του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, για το οποίο δεν υπάρχουν παρά ελάχιστα και αόριστα σημάδια. Αλλά και το άλλο σκέλος της εναλλακτικής λύσης εξαρτάται εξίσου από ό,τι θα συμβεί αλλού (θα επιστρέψουμε σε αυτό το σημείο). Ορισμένοι πιστεύουν ότι

27. Βλ., "Usa con l'Iran e Turchia con i curdi, quelle strane alleanza contro il Califfo" [Οι ΗΠΑ με το Ιράν και η Τουρκία με τους κούρδους, οι παράξενες συμμαχίες εναντίον του Χαλίφη], La Repubblica, 2/9/2014.

αυτός ο πόλεμος, ο οποίος βρίσκεται μόλις στις απαρχές του, θα μπορούσε να διαρκέσει για χρόνια. Κατά τη γνώμη μας, αποτελεί συνέχεια των ασταθών ή ζοφερών αποτελεσμάτων των Αραβικών Ανοίξεων (Αίγυπτος, Τυνησία και, σε μικρότερο βαθμό, Λιβύη) και θα καταλήξει να σκιαγραφήσει μία φάση μακροχρόνιου συστημικού χάους.

Οι τρεις γεωπολιτικές προβλέψεις που διατύπωσε ο Τζιο-βάνι Αρίγκι στο βιβλίο *Ο Μακρύς Εικοστός Αιώνας*, βασίζονταν στην ιδέα ότι η φυγή προς τα εμπρός προς ένα χρηματοπιστωτικό νεοφιλελευθερισμό απλώς θα επιμήκυνε την ηγεμονία των ΗΠΑ, και τελικά θα οδηγούσε είτε στη δημιουργία μίας παγκόσμιας αυτοκρατορίας με κέντρο την Ευρώπη, σε μια πλανητική κοινωνία της αγοράς που θα είχε σαν άξονα την Ασία είτε σε ένα μακροχρόνιο συστημικό χάος. Μία πλήρης εκδοχή του πρώτου ενδεχομένου μπορεί ενδεχομένως να αποκλειστεί. [...] Η ανάδυση ενός νέου ηγεμονικού κέντρου μοιάζει εξίσου απίθανη. [...] Η πιο πιθανή εξέλιξη είναι ο συνδυασμός της πρώτης και της τρίτης υπόθεσης: ένα συντονισμός δυνάμεων που ενδεχομένως θα είναι σε θέση να εμποδίσει μία οικονομική κατάρρευση, αλλά ανίκανος να οργανώσει τη μετάβαση προς μία νέα φάση βιώσιμης καπιταλιστικής ανάπτυξης. Μπαίνουμε σε μία φάση άκαρπων συγκρούσεων ανάμεσα σε έναν αποδυναμωμένο καπιταλισμό [η ηγεμονία των ΗΠΑ, σ.σ.] και μία σειρά διάσπαρτων πόλων αντίστασης, στο εσωτερικό απονομιμοποιημένων και χρεοκοπημένων πολιτικών δομών.²⁸

Η «ελευθεριακή» στροφή του ΡΚΚ

Ο Χαμίτ Μποζαρσλάν περιγράφει ως εξής τη σύγχυση που έχει προκληθεί την τελευταία δεκαετία στο εσωτερικό του κουρδικού κινήματος από τους μετασχηματισμούς που προσπαθήσαμε να περιγράψουμε στην προηγούμενη παράγραφο:

28. Gopal Balakrishnan, "Speculations on the stationary state", *New Left Review*, v. 59, Σεπτέμβριος- Οκτώβριος 2009.

Όλα δείχνουν ότι το κουρδικό κίνημα φτάνει για ακόμα μια φορά στο τέλος ενός ιστορικού κύκλου, που σημαδεύτηκε από τις δικές του μορφές κοινωνικοποίησης, έκφρασης, στράτευσης και ακόμα και των δικών του μορφών βίας. Το φαινόμενο δεν είναι ασφαλώς νέο. Τη δεκαετία του '60, μία ολόκληρη γενιά εθνικιστών αγωνιστών και μαχητών που είχαν ως σημείο αναφοράς τη Δύση, ορισμένοι ενεργοί ήδη από τη δεκαετία του '20, έδωσε τη θέση της σε μία νέα γενιά αγωνιστών ή πολεμιστών που, στη μεγάλη τους πλειοψηφία, ταυτίζονταν με την αριστερά. Η αποτυχία της εξέγερσης του Μουσταφά Μπαρζανί στο Ιράκ (1961-1975), θέατρο τόσο ρήξεων όσο και μετάδοσης μνήμης μεταξύ των γενεών, είχε δώσει με τη σειρά της ώθηση σε νέους πρωταγωνιστές, το PUK (Πατριωτική Ένωση του Κουρδιστάν) στο Ιράκ, το Komalah (ομαδοποίηση) στο Ιράν και το PKK στην Τουρκία, που βρέθηκαν στην πρώτη γραμμή της ένοπλης πάλης. [...] Σήμερα, όντας ισχυροί χάρη στη νομιμοποίηση που απέκτησαν στη διάρκεια των αγώνων του παρελθόντος που πλέον έχουν τελειώσει, αυτοί οι παλιοί αγωνιστές εξακολουθούν να κατέχουν θέσεις ευθύνης στο ιρακινό Κουρδιστάν, αλλά τώρα πια εμφανίζονται με την ιδιότητα των ανδρών ή γυναικών της πολιτικής, των γραφειοκρατών ή ακόμα και των επιχειρηματιών. [...] Παρά τις αποχρώσεις που εμφανίζονται ανάλογα με την κατάσταση που επικρατεί σε κάθε χώρα, σε όλη τη διάρκεια του ιστορικού κύκλου που έκλεισε, το κουρδικό κίνημα παρέμεινε αγκιστρωμένο στην αριστερά, σε αντίθεση με ό,τι συνέβη με άλλα κινήματα διαμαρτυρίας της Μέσης Ανατολής μετά το 1979, τα οποία σε μεγάλο βαθμό συνδέθηκαν με τον ισλαμισμό. Σήμερα τα αποτελέσματα της πτώσης του Τείχους του Βερολίνου γίνονται αισθητά και στο Κουρδιστάν, έστω και με είκοσι χρόνια καθυστέρησης, δημιουργώντας μία παράξενη αίσθηση κενού. Εάν το κουρδικό κίνημα διαμαρτυρίας συνεχίζει να τρέφεται από έναν εθνικισμό που είναι ικανός να κινητοποιεί, μέσω των συμβόλων και των ιστορικών ή γεωγραφικών απεικονίσεών του, οι τελευταίες δεν είναι πια σε θέση να νομιμοποιήσουν μία

σεχταριστική πάλη με ένα λόγο και ένα φαντασικό παγκόσμιας εμπέλειας, που θα είχαν την ικανότητα να την υπερβούν και να της δώσουν ένα νόημα.²⁹

Η στροφή που έγινε στο εσωτερικό του ΡΚΚ, δηλαδή η εγκατάλειψη της προοπτικής για τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου κουρδικού κράτους, που εντάσσεται ξεκάθαρα στο πλαίσιο που περιγράφει ο Μποζαρσλάν, απαντάει σε τρία διαφορετικά είδη αναγκών: 1) την αναγνώριση ενός αντικειμενικού γεγονότος, το ξεπέρασμα των «εθνικισμών από τα κάτω»· 2) την αρνητική έκβαση της στρατηγικής του ανταρτοπολέμου, σύμβολο της οποίας είναι η σύλληψη του Αμπντουλάχ Οτσαλάν στο Ναϊρόμπι το 1999· 3) τις κοινωνικές αλλαγές που σημειώθηκαν στο ιστορικό Κουρδιστάν τα τελευταία 25 χρόνια.

Σε σχέση με το πρώτο σημείο, το ξεπέρασμα των «εθνικισμών από τα κάτω» μπορεί να εξηγηθεί από την καπιταλιστική αναδιάρθρωση (όπως αναφέρθηκε προηγουμένως), αλλά –πολύ πιο πεζά– αποτελεί αντικειμενικό γεγονός ότι με τη διάλυση της ΕΣΣΔ εξαφανίστηκε ο κύριος χρηματοδότης αυτών των εθνικισμών. Στο διπολικό κόσμο που αναδύθηκε μετά το 1945, με τρόπο διαφοροποιημένο αλλά σε κάθε περίπτωση συνεπή, η ανυπομονησία των «καταπιεσμένων εθνών» να αποκτήσουν την ανεξαρτησία τους και οι προσπάθειες ανάπτυξης ενός εσωστρεφούς καπιταλισμού στα κράτη του Τρίτου Κόσμου, τα οποία είχαν ήδη αποκτήσει τύποις την ανεξαρτησία τους, αλλά που μαστίζονταν από την «ανάπτυξη της υπανάπτυξης» (μία μεταπρατική αστική τάξη που πουλάει φτηνά πρώτες ύλες στις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις για να χρηματοδοτήσει την κατανάλωσή της αντί να επενδύσει στη βιομηχανία και στη δημιουργία μίας εσωτερικής αγοράς που θα την στηρίξει), δεν θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν (ούτε να σχεδιαστούν) εάν απουσίαζε η αιγίδα κάποιας Σοσιαλιστικής Πατρίδας και

29. Hamit Bozarslan, *Conflit kurde. Le brasier oblie du Moyen-Orient* [Κουρδική σύρραξη. Η ξεχασμένη πυρκαγιά της Μέσης Ανατολής], Ed. Autrement, Παρίσι 2009, σελ. 22-24.

τα εξαιρετικά χαμηλότοκα και με μακροχρόνια αποπληρωμή δάνεια που έδινε αυτή. Η ατυχία (που αποτελεί και τη δυναμικότητα) του κουρδικού εθνικισμού ήταν ότι βρέθηκε χωρίς «άγιους στον παράδεισο», καθώς η διεκδίκηση ενός ανεξάρτητου Κουρδιστάν αποτελούσε πονοκέφαλο για τις πριμαντόνες του αραβικού αντιιμπεριαλισμού που είχαν την υποστήριξη της ΕΣΣΔ.

Σε σχέση με το δεύτερο σημείο, είναι χρήσιμο να υπενθυμίσουμε ότι ο Οτσαλάν, αρκετό καιρό πριν τη σύλληψή του το 1999, ήταν προσανατολισμένος στην αναζήτηση μίας «πολιτικής λύσης», κάτι που ήδη από τότε ισοδυναμούσε με μία αναθεώρηση προς τα κάτω του ιστορικού αιτήματος της ανεξαρτησίας – με την ελπίδα ότι έτσι θα αποκτούσε την εύνοια των «ιμπεριαλιστών» της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίοι παρέμεναν ασυγκίνητοι και στο τέλος επέτρεψαν τη σύλληψή του. Η έκβαση της ευρωπαϊκής «περιπλάνησης» του Οτσαλάν, αναγνωρίστηκε από ολόκληρο το εθνικιστικό κουρδικό κίνημα ως μία ιστορική ήττα και καθόρισε, μεταξύ άλλων, την αποχώρηση μεγάλου αριθμού μελών του. Πρέπει να προσθέσουμε ότι η «πνευματική» κρίση του ΡΚΚ συνδυάστηκε με την προσχώρηση του ΚΔΡ του Μασούντ Μπαρζανί στο φιλο-αμερικανικό στρατόπεδο και δεν είναι λίγοι εκείνοι που ελπίζουν ότι αυτή η συμμαχία θα επιτρέψει να επιτευχθεί διά της διπλωματικής οδού εκείνο που το ΡΚΚ δεν μπόρεσε να πετύχει χρησιμοποιώντας το «μαρξισμό» και τον ανταρτοπόλεμο. Εξάλλου, οι ελπίδες που γέννησε η εκτίμηση που χαίρουν οι ιρακινοί Κούρδοι στα μάτια των ΗΠΑ είναι δικαιολογημένες, αν και η ίδρυση ενός κουρδικού κράτους δεν φαίνεται να βρίσκεται στην ημερήσια διάταξη: στο πλαίσιο των στρατηγικών μελετών του στρατού των ΗΠΑ διεξάγεται μία συζήτηση σχετικά με την προοπτική δημιουργίας ενός ανεξάρτητου κουρδικού κράτους (βλ. το παράρτημα).

Όσον αφορά τις καθαρά κοινωνικές αλλαγές που πραγματοποιούνται σε ολόκληρο το ιστορικό Κουρδιστάν, όσο κι αν είναι της μόδας να παρουσιάζονται οι δυναμικές του κουρ-

δικού χώρου σαν να συντελούνται σε ένα είδος εξωτικού ορεσίβιου μικροκλίματος,

Το κοινωνικό πλαίσιο της δεκαετίας του 2000 δεν μπορεί να συγκριθεί με τις προγενέστερες περιόδους. Οι διαμαρτυρίες των Κούρδων διεξάγονται σε ένα χώρο που σε μεγάλο βαθμό είναι αστικοποιημένο. Το τοπίο της υπαίθρου με το οποίο ήταν συνδεδεμένοι οι Κούρδοι, τόσο στην καθημερινή πραγματικότητα τους όσο και στο φαντασιακό των οριενταλιστών, έχει ουσιαστικά εκλείψει [...]. Στο Ιρακινό Κουρδιστάν, όπου τα κουρδικά χωριά καταστράφηκαν μαζικά στη διάρκεια της δεκαετίας του '80 από το καθεστώς του Σαντάμ Χουσεϊν, τα τρία τέταρτα του πληθυσμού ζουν στις τρεις μεγάλες πόλεις, την Ερμπίλ, την Ντιχόκ και τη Σουλεϊμανία. [...] Στη Συρία, ο κεντρικός πυρήνας των κούρδων πολιτικών έδωσε πάντα τους αγώνες του στις πόλεις και σήμερα, ακόμα περισσότερο απ' ό,τι στο παρελθόν, στο προσκήνιο βρίσκονται οι διανοούμενοι και οι νεολαίοι. Στο Ιράν, παρομοίως, αν και η εξουσία δεν εφήρμοσε ποτέ μία πολιτική εσκεμμένης καταστροφής της κουρδικής υπαίθρου, η δημογραφική και πολιτική βαρύτητα των αγροτικών περιοχών μειώνεται προς όφελος καμιάς δεκάδας πόλεων που, αν και είναι από τις λιγότερο ανεπτυγμένες οικονομικά, χαρακτηρίζονται από μία μεγάλη ζωτικότητα. Εάν ο πληθυσμός της πλειοψηφίας των κουρδικών πόλεων αυτής της χώρας κυμαίνεται ανάμεσα στους 100 με 150 χιλιάδες κατοίκους, η Ουρμιά φτάνει τους 600.000. Η ίδια δυναμική παρατηρείται και στην Τουρκία, όπου το φυλετικό φαινόμενο ήταν τόσο απότομο στο παρελθόν της κουρδικής αντίστασης. [...] Ένα άλλο στοιχείο, πολύ πιο αισθητό απ' ό,τι στο παρελθόν, αφορά τη βαρύτητα των εσωτερικών διασπορών στο καθένα από αυτά τα κράτη. Εάν η Βαγδάτη σταμάτησε, για προφανείς λόγους, να είναι ένα μέρος συγκέντρωσης των Κούρδων, άλλες πρωτεύουσες ή μεγάλες πόλεις επεκτείνουν το χώρο των Κούρδων πολύ πιο μακριά από το ιστορικό Κουρδιστάν: η Ιστανμπούλ –όπου ζουν μερικά εκατομμύρια Κούρδοι– και μερικές άλλες τουρκικές πόλεις, το Χαλέπι και η Δαμασκός, όπου ζουν περίπου 600.000 Κούρδοι,

ή ακόμα και η Τεχεράνη. [...] Τέλος, εάν δεν αποτελεί νέο η παρουσία περισσότερων από ένα εκατομμύριο Κούρδων στην Ευρώπη, αυτή η άλλη διασπορά, πολύ διαφορετική από εκείνη που είχε σχηματιστεί στην πρώην ΕΣΣΔ ή στον αραβικό κόσμο, και ειδικά στο Λίβανο, έχει αναδιαμορφωθεί εξίσου ριζικά [...], τραγουδιστές ποπ ή μηχανικοί, ιδιοκτήτες εστιατορίων ή ανειδίκευτοι εργάτες, παραμένουν αφοσιωμένοι στην κουρδική υπόθεση χωρίς όμως να δέχονται τον έλεγχο μίας πολιτικής οργάνωσης πάνω στην καθημερινή τους ζωή.³⁰

Η καθιέρωση της Τουρκίας ως μίας «αναδυόμενης» οικονομίας από τη μία, και η πετρελαική τοξίνωση της Μέσης Ανατολής από την άλλη, δημιούργησαν ένα χάσμα ανάμεσα σε ένα Κουρδιστάν αστικό και φτωχό αλλά σε επέκταση και ένα Κουρδιστάν αγροτικό και ορεσίβιο σε εγκατάλειψη, γεγονός που οδηγεί το PKK –στη διάρκεια της δεκαετίας του '90– να είναι όλο και περισσότερο η έκφραση και ο φορέας των αιτημάτων του δεύτερου, αφήνοντας το πρώτο σε άλλες δυνάμεις.

Υπό το πρίσμα των όσων είπαμε προηγουμένως, είναι προφανές ότι η υποτιθέμενη «ελευθεριακή» στροφή του PKK δεν είναι λοιπόν η Επιτέλους Αποκεκαλυμμένη Αλήθεια που κάθε κοινωνικό κίνημα θα έπρεπε να υιοθετήσει. Αντίθετα, αυτή απαντάει στα εξής συγκεκριμένα προβλήματα: 1) το πρόβλημα της «ιστορικής νομιμοποίησης», που συνδέεται με τη δύση (κρίση) των παραδοσιακών μοντέλων του μαρξιστικού-λενινιστικού ή τριτοκοσμικού αντάρτικου· 2) ένα πρόβλημα «ιδεολογικής δικαιολόγησης» μπροστά σε μία συντριπτική ιστορική ήττα· 3) ένα πρόβλημα «πολιτισμικής προσαρμογής» σε ένα τελείως διαφορετικό κοινωνικό πλαίσιο. Αυτός ήταν ο λόγος που το PKK προσπάθησε να προσδεθεί στο κίνημα της άλλης παγκοσμιοποίησης.³¹ Το «κίνημα των κινημάτων»,

30. Hamit Bozarslan, ό.π., σελ. 20-22.

31. Το γεγονός ότι σήμερα το PKK και το YPG προσφέρονται μια χαρά στα υπολείμματα του κινήματος για την άλλη παγκοσμιοποίηση προκειμένου να επιχειρήσουν να αναβιώσουν τις φαντασίες τους για καπιταλισμούς με ανθρωπινό πρόσωπο, μας το αποδεικνύει ο καθηγητής Sandro Mezzadra (Σάντρο

ο «λαός του Σιάτλ», παρείχαν στον Οτσαλάν και τους συντρόφους του όλο το απαραίτητο υλικό για να πραγματοποιήσουν την επιβεβλημένη από τη συγκυρία θεωρητική και οργανωτική ανανέωση, μεταξύ άλλων και σε ό,τι αφορά την άρθρωση μίας προοπτικής που ήταν και παραμένει εκείνη της εθνικής απελευθέρωσης, μολονότι αποποιείται τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου κουρδικού κράτους. Από τη νέα του θεωρητική πηγή, το ΡΚΚ αντλεί τόσο τα δυνατά όσο και τα αδύνατα σημεία της: ανάμεσα στα πρώτα είναι μία αποτελεσματική ρητορική, ικανή να κοινοποιήσει τον κόσμο, που προκρίνει τις αλλαγές που πρέπει να πραγματοποιηθούν εδώ και τώρα, την επίκληση της ηθικής, την κριτική της ιεραρχίας, το εγκώμιο της οριζοντιότητας, ένα θεωρητικό εκλεκτικισμό (οικολογία, φεμινισμός κλπ.) που αρνείται τις ενοποιητικές συνθέσεις, οι οποίες θυμίζουν υπερβολικά «μαρξισμό»· στις δεύτερες βρίσκονται μία επιμο-

Μετσάντρα), ο οποίος σε ένα πρόσφατο άρθρο του με τίτλο "Kobane è sola?" [Η Κομπάνι είναι μόνη;] (διαθέσιμο στο euronomade.info). Αυτός ο επιφανής καθηγητής του Πανεπιστημίου της Μπολόνια, μας εξηγεί ότι στην αυτονομιστική εμπειρία της Ροζάβα «πρέπει να αναγνωρίσουμε τις διασυνδέσεις με την πιο πρόσφατη ιστορία μας, [...] τον απόηχο του Σιάτλ, της Γένοβας, του ζαπατισμού [...] ένα νήμα συνέχειας που ξετυλίγεται από τις εξεγέρσεις στη Βόρειο Αφρική και τις χώρες του Μασρέκ το 2011, περνώντας από το ισπανικό 15Μ, το κίνημα του Occupy, τις εξεγέρσεις στην Τουρκία και τη Βραζιλία πέρσι [...]»· επομένως εμείς θα έπρεπε να «διεκδικήσουμε εκείνον το κομμουνισμό (sic!), να κατέβουμε στο δρόμο και να ταχθούμε υπέρ της άμυνας της Κομπάνι και της Ροζάβα. Να επαναφεύρουμε από εδώ, με τελείως υλικούς όρους, την εναντίωση στον πόλεμο». Να επαναφεύρουμε την εναντίωση στον πόλεμο, βεβαίως, αλλά αφού εκδηλώσουμε τη θλίψη μας για «τη σποραδικότητα και την απόλυτη αναποτελεσματικότητα» των επιδρομών του διεθνούς συνασπισμού. Πότε να περιμένουμε τις εκκλήσεις για την αποστολή χερσαίων δυνάμεων; Επειδή «μία αστυνομική επιχείρηση που διεξάγεται με αεροπορικούς βομβαρδισμούς είναι ένα παράδοξο. Μία αστυνομική επιχείρηση που ξεκινάει εγκαταλείποντας το έδαφος και τους ανυπεράσπιστους ανθρώπους που πρέπει να προστατέψει, στις συμμορίες των εγκληματιών, εάν δεν είναι ένα τεράστιο λάθος, είναι μία τρέλα.» (Adriano Sofri, "Non chiamatela guerra" [Μην τον αποκαλείτε πόλεμο], La Repubblica, 7 Μαΐου 1999). Σ.τ.μ.: Ο Sofri είναι ο πρώην ηγέτης της ιταλικής ακροαριστερής οργάνωσης Lotta Continua που ήταν ενεργή της δεκαετία του '70. Το 1999, αρθρογράφησε υπέρ των «ανθρωπιστικών» βομβαρδισμών του ΝΑΤΟ στη Σερβία και το Κόσοβο.

νή στην αυτοδιάθεση και την αυτονομία που κρύβει το προγραμματικό κενό: στα πιο πρόσφατα κείμενα του Οτσαλάν που έχουν μεταφραστεί στα ιταλικά – Δημοκρατικός Συνομοσπονδισμός και Πόλεμος και Ειρήνη στο Κουρδιστάν, διαθέσιμα στο διαδίκτυο– με εξαίρεση κάποιες γενικές εκκλήσεις για μία πιο δίκαιη αναδιανομή του πλούτου, μάταια θα αναζητήσει κανείς ποια κοινωνικά μέτρα σκοπεύει να υιοθετήσει το ΡΚΚ στην περίπτωση που ιδρυθεί η υποθετική δημοκρατική συνομοσπονδία που προσβέυει. Η σύνθεση της κοινωνικής του βάσης, το πλαίσιο μέσο στο οποίο δρα, οι θεωρητικές του αναφορές, κάνουν το ΡΚΚ να μοιάζει όλο και περισσότερο με ένα είδος μεσανατολικού ΕΖΛΝ, αλλά... για ακόμα μια φορά το ΡΚΚ έρχεται στο προσκήνιο με καθυστέρηση: η στροφή του δημοκρατικού συνομοσπονδισμού συντελείται επίσημα το 2002, ενώ οι διαμαρτυρίες που κατέληξαν σε εξέγερση επ' ευκαιρίας του G8 της Γένοβας το 2001, σημαίνουν την αρχή της αργής παρακμής του κινήματος για την άλλη παγκοσμιοποίηση. Τότε πού πρέπει να στραφούν; Σε ποιον πρέπει να απευθυνθούν; Μία φράση του ΡΚΚ, της οποίας ηγείται ο Οσμάν Οτσαλάν (αδελφός του Αμπντουλάχ) έχει έτοιμη την απάντηση: στις Ηνωμένες Πολιτείες. Από την άλλη, η σπουδαιότητα του κουρδικού πιονιού στη σκακιέρα του Ιράκ κάνει τις ΗΠΑ να σκεφτούν το ενδεχόμενο να ανοίξουν ένα δίαυλο επικοινωνίας και με το ΡΚΚ, που θα μπορούσε να οδηγήσει σε ένα δούναι και λαβείν με αμοιβαία οφέλη και για τις δύο πλευρές: από τη μία, το ΡΚΚ θα έπρεπε να ενώσει τις δυνάμεις του στην προσπάθεια για τον «εκδημοκρατισμό» της περιοχής και να θέσει τέλος στις ενδο-κουρδικές συγκρούσεις, ενώ οι Ηνωμένες Πολιτείες θα δεσμεύονταν να άρουν όλα τα εμπόδια στις διεθνείς δραστηριότητες του ΡΚΚ και να ασκήσουν πιέσεις για μία βελτίωση των συνθηκών κράτησης του Αμπντουλάχ Οτσαλάν. Ο Οσμάν Οτσαλάν επιβεβαίωσε την ύπαρξη επαφών ανάμεσα στο ΡΚΚ «σε τοπικό επίπεδο» και τις ΗΠΑ: [...] οργανώθηκαν ανεπίσημες συναντήσεις με ορισμένους αμερικανούς επίσημους χάρη σε διαμεσολαβητές που βρίσκονται κοντά στην οργάνωσή μας.

Υπήρξαν μορφές μιας αμοιβαίας αναγνώρισης. Οι αμερικανοί επιθυμούν να κερδίσουν τη συμπάθεια των Κούρδων· από την πλευρά μας, εμείς επιθυμούμε να βρούμε μία από κοινού λύση με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Εμείς δεν συνεργαστήκαμε με το καθεστώς του Σαντάμ Χουσεΐν και ποτέ δεν σταθήκαμε εμπόδιο στα αμερικανικά συμφέροντα, ενώ οι αμερικανοί έβλαψαν του Κούρδους· είμαστε σε γνώση του ρόλου που έπαιξαν στη σύλληψη του Αμπντουλάχ Οτσαλάν.³²

Η διαμάχη ως προς το ποια στάση πρέπει να υιοθετηθεί απέναντι στις ΗΠΑ οδήγησε, το 2004, σε μία διάσπαση: η φράση του Οσμάν Οτσαλάν αποσχίστηκε και ίδρυσε το ανοιχτά φιλο-αμερικανικό ΡWD (Πατριωτικό Δημοκρατικό Κόμμα):

Η οργάνωση δεν θεωρεί τις Ηνωμένες Πολιτείες μία αποικιοκρατική δύναμη, αλλά τη χώρα που έσωσε τους Κούρδους. [...] Το ΡWD, για να υπογραμμίσει την υποστήριξή της στις Ηνωμένες Πολιτείες, θα αποστείλει στις 7 Νοεμβρίου 2004 συγχαρητήρια επιστολή στον Πρόεδρο Τζορτζ Μπους για τη επανεκλογή του.³³

Δεν αναφέρουμε αυτά τα επεισόδια για να υποστηρίξουμε την ύπαρξη ενός μεγάλου σχεδίου ή μίας συνομωσίας στην οποία το ΡΚΚ είναι ο πολλοστός κρυφός σύμμαχος των ΗΠΑ, αλλά είναι απολύτως αναγκαίο να τονίσουμε: 1) το διαφορούμενο χαρακτήρα του ΡΚΚ και το γεγονός ότι αυτό ανέκαθεν προχωρούσε στα τυφλά· 2) το γεγονός ότι στην περίπτωση που πράγματι διαφαινόταν η υπόθεση ενός ανεξάρτητου Κουρδιστάν, το ΡΚΚ θα βρισκόταν στη δύσκολη θέση να επιλέξει εάν θα συμμετάσχει στην ίδρυσή του με σκυμμένο το κεφάλι ή να διακινδυνέψει την περαιτέρω περιθωριοποίησή του και την έναρξη ενός νέου αιματηρού κύκλου ενδο-κουρδικών συγκρούσεων.

As κλείσουμε αυτή την αναφορά με μία γενικότερη σκέψη.

32. Courier International, 23-29 Οκτωβρίου 2003. 31 Sabri Cigerli & Didier Le Saout, ό.π., σελ. 381.

33. Sabri Cigerli & Didier Le Saout, ό.π., σελ. 381.

Τουλάχιστον μετά τα πραξικοπήματα στη Συρία (1966) και το Ιράκ (1968) που έφεραν στην εξουσία τα κόμματα Μπάαθ, η ανατρεπτική πλευρά του κουρδικού ζητήματος βρισκόταν στο γεγονός ότι ήταν μία ζωντανή διαμαρτυρία του διαμερισμού της Μέσης Ανατολής μεταξύ των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων και του φιλο-σοβιετικού αντιιμπεριαλισμού που ισχυριζόταν ότι εναντιωνόταν σ' αυτόν το διαμερισμό. Οι σημερινές εξελίξεις δείχνουν ακόμα μια φορά ότι ένας ολόκληρος ιστορικός κύκλος ολοκληρώθηκε και εξάντλησε όλες τις εσωτερικές του δυνατότητες, συμπεριλαμβανομένης εκείνης που υποστηρίζει «μέχρι τέλους (δηλαδή, μέχρι το δικαίωμα απόσχισης και μέχρι την ήττα της χώρας "τους") το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση των καταπιεζόμενων λαών για έναν προλεταριακό σκοπό και μία ρητά προλεταριακή στρατηγική».³⁴ Κανένας ιστορικο-κοινωνικός καθορισμός και καμία κοινοτιστική πρόταση δεν αντιπροσωπεύουν, από μόνα τους, ένα εμπόδιο στην αξιοποίηση του κεφαλαίου. Το εθνικό ζήτημα παραμένει, αλλά κυρίως σαν ένα ζήτημα για το κεφάλαιο: η κομμουνιστική επανάσταση θα μπορέσει να το επιλύσει μόνο στις δικές της βάσεις. Σε αντίθετη περίπτωση, θα το κάνει η αντεπανάσταση με το δικό της τρόπο, ικανοποιώντας τις εθνικές διεκδικήσεις ή διαφορετικά οργανώνοντας το βίαιο εκτοπισμό ή την εξόντωση του εν λόγω πληθυσμού.

Ο κουρδικός λαός είναι σε μεγάλο βαθμό «διεθνοποιημένος». [...] Εκατομμύρια κούρδοι εργάτες απασχολούνται στα εργοστάσια και στα χωράφια των ανεπτυγμένων δυτικών χωρών. Πολέμησαν στο πλάι των προλετάρων της Δύσης και ακόμα πιο λυσσασμένα από αυτούς, δεδομένου ότι δεν είχαν τίποτα να χάσουν. Για αυτά τα εκατομμύρια, που βίωσαν τις ώριμες συνθήκες της προλεταριακής επανάστασης, μία επιστροφή στις συνθήκες του «αστικού εθνικο-απελευθερωτικού αγώνα» θα ήταν ένα τεράστιο βήμα προς τα πίσω.³⁵

34. "Con il proletariato e i lavoratori rivoluzionari del Kurdistan", ό.π.

35. "Quale rivoluzione per il Kurdistan? [Ποια επανάσταση για το Κουρδικό]

Είναι αλήθεια, και είναι αλήθεια και για τους μη «διεθνοποιημένους» κούρδους προλετάρους, αλλά μόνο από τη σκοπιά της κατάργησης των τάξεων, δηλαδή του «... του κινήματος που καταργεί...».

**«... το κίνημα που καταργεί...»:
το τοπικό, το εθνικό, το παγκόσμιο**

Ένα μεγάλο νεφέλωμα «κινήματων» –οπλισμένα και μη, που κινούνται μεταξύ της κοινωνικής ληστείας και του οργανωμένου ανταρτοπολέμου– δρουν στις πιο άθλιες περιοχές του παγκόσμιου καπιταλιστικού σκουπιδότοπου, παρουσιάζοντας χαρακτηριστικά όμοια με εκείνα του σημερινού ΡΚΚ. Αυτά, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, προσπαθούν να αντισταθούν στην καταστροφή ήδη περιθωριακών οικονομιών επιβίωσης, στη λεηλασία των τοπικών φυσικών και μεταλλευτικών πόρων, ή στην επιβολή της καπιταλιστικής ιδιοκτησίας της γης, η οποία περιορίζει ή εμποδίζει την πρόσβαση σ' αυτήν και τη χρήση της· μπορούμε να αναφέρουμε σαν παραδείγματα την πειρατεία στις θάλασσες ανοικτά της Σομαλίας, το MEND στη Νιγηρία, τους Ναζαλίτες στην Ινδία, τους Μαπούτσε στη Χιλή. Μολονότι οι μορφές πάλης και ο λόγος που υιοθέτησαν αυτά τα κινήματα δεν είναι μόνο επιφαινόμενα, είναι σημαντικό να κατανοήσουμε το κοινό περιεχόμενο τους που είναι η αυτοάμυνα. Μία αυτοάμυνα που μπορεί να θεωρηθεί ζωτική, αλλά που δεν διαφέρει, όσον αφορά τη φύση της, από εκείνη που εκφράζεται σε οποιαδήποτε συνδικαλιστική ενέργεια που αποσκοπεί στην υπεράσπιση του μισθού ή των συνθηκών εργασίας εκείνων που συμμετέχουν σε αυτήν. Ακριβώς όπως θα αποτελούσε ένα τρικ να παρουσιάσουμε ένα μισθολογικό αγώνα, ακόμα κι αν είναι εξαιρετικά σκληρός και ευρύς, σαν ένα «επαναστατικό κίνημα», κατά τον ίδιο τρόπο θα ήταν παραπλανητικό να αποδώσουμε σε αυτό τον τύπο αυτοάμυνας που ασκούν εξαθλιωμένοι πληθυσμοί ένα εγγενές επανα-

στατικό νόημα. Φυσικά ένα τέτοιο ταχυδακτυλουργικό κόλπο μπορεί να πιάσει πατώντας στην ηθική, δηλαδή αντιπαραθέτοντας από τη μια τους «προνομιούχους δυτικούς» και από την άλλη της «Γης τους κολασμένους» που είναι έτοιμοι για την επανάσταση. Όμως αυτός ο ρετρό αντιμπεριαλισμός σύντομα αποδεικνύεται ξεπερασμένος. Είτε μας αρέσει είτε όχι δεν μπορούμε να ξεχάσουμε ότι αυτά τα κινήματα συχνά βρίσκονται όχι σε ένα υποτιθέμενο και ανύπαρκτο έξω από την παραγωγή και κυκλοφορία της αξίας, αλλά στο περιθώριό τους, και ορισμένες φορές υπερασπίζονται μικρούς αρχαίους κόσμους (πανάρχαια έθιμα κλπ.) που οι καπιταλιστικές κοινωνικές σχέσεις καταστρέφουν ή έχουν από καιρό αλλάξει. Όμως δεν είναι δυνατόν να είμαστε ταυτόχρονα και υπέρ της κομμουνιστικής επανάστασης και υπέρ της διατήρησης των μικρών αρχαίων κόσμων. Εάν αληθεύει ότι ο καπιταλισμός τους αποσταθεροποιεί, τότε και η επαναστατική καταστροφή του καπιταλισμού δεν θα μπορούσε παρά να έχει το ίδιο αποτέλεσμα. Ταυτόχρονα δεν έχει νόημα και το να υποστηρίζουμε την καταστροφή τους από τον καπιταλισμό: εμείς πιστεύουμε ότι αυτά τα κινήματα θα πρέπει να ενσωματωθούν ή/και να απορροφηθούν (κάτι που δεν μπορεί παρά να προκαλέσει συγκρούσεις) από το πραγματικό κίνημα για την καταστροφή του κεφαλαίου και ότι αυτό δεν είναι εφικτό να γίνει μέσω πολιτικών ελιγμών (δημοκρατικές ή λενινιστικές συμμαχίες), ούτε με ενδιάμεσα μέτρα τα οποία αποσκοπούν στην όξυνση της αναγκαστικής προλεταριοποίησης που προσπαθεί να επιτύχει το κεφάλαιο. Ωστόσο, η διαδικασία αυτή δεν μπορεί παρά να ξεκινήσει από την καρδιά του τρόπου παραγωγής (κάτι που δεν σημαίνει απαραίτητα «η Δύση») και όχι από την περιφέρειά του. Δεν μπορούμε να ξεχάσουμε την πάντα παγκόσμια εξάπλωση του καπιταλιστικού συστήματος και την ιεραρχία που δημιουργεί: έτσι όπως ένας ταμίας, ένα δάσκαλος και ένας εργάτης –όντας όλοι μισθωτοί εργάτες– δεν έχουν τις ίδιες πιθανότητες να επιδράσουν στην παραγωγή υπεραξίας, κατ' αυτό τον τρόπο μία εξεγερσιακή κρίση δεν έχει την ίδια σπουδαιότητα και τις ίδιες συνέπειες

σε παγκόσμιο επίπεδο, εάν εκδηλωθεί στο Καζακστάν ή στη Γερμανία (το ζήτημα να εντοπίσουμε τον «αδύναμο κρίκο της αλυσίδας» παραμένει ακόμα επίκαιρο).

Η μόνη τοπική κοινωνική κρίση που πραγματικά προεικό- νισε με τι θα μπορούσε να μοιάζει μία επαναστατική διαδικασία στις μέρες μας και την αδυναμία της καπιταλιστικής σχέσης να αναπαραχθεί, είναι η Αργεντινή του 2001: μία μεγάλη χώρα (σε αντίθεση με την Ελλάδα του 2008), εκβιομηχανισμένη, σχετικά «ανεπτυγμένη», που βρίσκεται από τη μια μέρα στην άλλη στο χείλος της αβύσσου λόγω μίας νομισματικής κρίσης. Εκεί, στο κίνημα που ακολούθησε το κραχ, όλες οι αυτο-λογί- es (αυτοοργάνωση, αυτονομία, αυτοδιαχείριση) αποκάλυψαν τον καθαρά αμυντικό χαρακτήρα τους, επειδή αυτο-οργανω- νόμαστε πάντα στη βάση αυτού που είμαστε στο εσωτερικό του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής (εργάτης της μιας ή της άλλης επιχείρησης, κάτοικος αυτής ή της άλλης γειτονιάς), ενώ η εγκατάλειψη του αμυντικού («δικεκδικητικού») πεδίου συμπί- πτει με το γεγονός ότι όλα αυτά τα υποκείμενα αναμειγνύονται μεταξύ τους και ότι οι διαχωρισμοί υποχωρούν, επειδή αρχίζει να υποχωρεί η σχέση που τις δομεί: η σχέση κεφαλαίου-μι- σθωτής εργασίας. Αυτό ισχύει σε κάθε κλίμακα, και στο πα- γκόσμιο επίπεδο: μία γενικευμένη κοινωνική κρίση δεν είναι το άθροισμα τοπικών κρίσεων που εξελίσσονται παράλληλα, χωρίς να έρχονται σε επαφή. Αφού οι εξεγερσιακές ή προ-ε- ξεγερσιακές κρίσεις αγγίζουν ένα βαθμό επέκτασης, οι εξεγερ- μένοι σε μία δεδομένη χώρα θα υποχρεωθούν –από την ίδια την ανάγκη να συνεχίσουν τη σύγκρουση– να αναζητήσουν υποστήριξη πέρα από τα εθνικά σύνορα, ή να μετακινηθούν μαζικά (ή να διασκορπιστούν) έξω από αυτά τα σύνορα για να υποστηρίξουν την εξέγερση αλλού. Μόνο έτσι –υλικά, και όχι στη βάση αφηρημένων διεθνιστικών εκκλήσεων– η κομμουνι- στική επανάσταση μπορεί να καταστρέψει τους διαχωρισμούς και να ενοποιήσει την ανθρωπότητα.

Ο κομμουνισμός δεν μπορεί να είναι μία «δημοκρατική συνομοσπονδία» που θα εξαπλωθεί σε ολόκληρο τον κόσμο

για τον απλό λόγο ότι η συνομοσπονδία προϋποθέτει ακόμα το έθνος ως υποκείμενο που συνδέεται ομοσπονδιακά: πατρίδα μας όλη η γη, ασφαλώς... αλλά ένας Κούρδος παραμένει πάντα ένας Κούρδος και ένας Ιταλός του νότου παραμένει... ένας χωριάτης. Είναι μία απλή αντιπαραβολή ανόμοιων πραγμάτων, και αυτό είναι ακόμα υπερβολικά λίγο.

Μπροστά στη χρεοκοπία του υπαρκτού μαρξισμού και του υπαρκτού σοσιαλισμού, έφυγε από τη μόδα η εξύμνηση της ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων και μία αντι-παραγωγίστικη –εκ διαμέτρου αντίθετη– ιδεολογία επικράτησε στο εσωτερικό της «αντικαπιταλιστικής κριτικής». Όμως η εξύμνηση σχεταριστικών-τοπικιστικών κινήματων αποδεικνύεται μία αντίφαση αν λάβουμε υπόψη μας την οπτική του παρατηρητή που τα εξυμνεί, η οποία –έχοντας πάει συνήθως να τα βρει στην άλλη άκρη του κόσμου– είναι κάθε άλλο παρά σχεταριστική-τοπικιστική. Είναι η αντίφαση του ανθρωπολόγου που πηγαίνει να μελετήσει τους κατοίκους των Νήσων Τρόμπριαντ και ισχυρίζεται ότι δεν είναι ο ιμπεριαλισμός που τον πήγε εκεί.

Το ιστορικό νόημα του κεφαλαίου δεν βρίσκεται στην ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων, αλλά στην παγκόσμια αλληλεξάρτηση που δημιουργήσε. Στο περίφημο απόσπασμα από τη Γερμανική Ιδεολογία πάνω στο «πραγματικό κίνημα που καταργεί την παρούσα κατάσταση των πραγμάτων», ο Μαρξ εξυμνεί την έλευση μίας παγκόσμιας ιστορίας, που προκλήθηκε από τον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής και προσθέτει:

Δίχως αυτό, 1) ο κομμουνισμός δεν θα μπορούσε να υπάρξει παρά σαν ένα τοπικό γεγονός, 2) οι ίδιες δυνάμεις επικοινωνίας δεν θα μπορούσαν να αναπτυχθούν σαν παγκόσμιες [...] και 3) κάθε επέκταση της επικοινωνίας θα καταργούσε τον τοπικό κομμουνισμό. Εμπειρικά ο κομμουνισμός είναι δυνατός μονάχα σαν πράξη των κυρίαρχων λαών μονομιάς και ταυτόχρονα [...].³⁶

36. Καρλ Μαρξ, Η Γερμανική Ιδεολογία, τ. Α', Gutenberg, Αθήνα 1997, σελ.

Κατ' αυτή την έννοια –εκτός κι αν σκεφτόμαστε ότι είναι εφικτό να κάνουμε «την αναρχία σε μία μόνο χώρα», έτσι όπως μία εποχή ήθελαν να κάνουν το σοσιαλισμό σε μία μόνη χώρα– το ερώτημα εάν το PKK, ο EZLN ή οποιαδήποτε άλλη οργάνωση είναι ή όχι «επαναστατική», είναι ένα λάθος ερώτημα: καμία οργανωτική συνέχεια, από τους σημερινούς αγώνες μέχρι την επανάσταση, δεν είναι νοητή, για τον απλό λόγο ότι το υποκείμενο που οργανώνεται δεν θα είναι πια το ίδιο. Το ζήτημα τίθεται τελείως διαφορετικά: να πάμε να δούμε ποιες αντιφατικές δυναμικές εμπεριέχονται σε μία συγκεκριμένη κοινωνική πραγματικότητα ή σε ένα συγκεκριμένο αγώνα –των οποίων η μία ή άλλη οργάνωση μπορεί στην καλύτερη περίπτωση να είναι μια μορφοποίηση– και ποιες ρήξεις μπορούν να παράγουν. Αυτοί είναι οι όροι του προβλήματος. Εδώ η Ρόδος, εδώ και το πήδημα!

Παράρτημα: Το μέλλον της Μέσης Ανατολής σύμφωνα με τον αντισυνταγματάρχη Ralph Peters

Τα νέα σύνορα στη Μέση Ανατολή, σύμφωνα με τον αντισυνταγματάρχη Ralph Peters «[...] Η πιο κατάφωρη αδικία στις διαβόητες άδικοις περιοχές ανάμεσα στα Βαλκάνια και τα Ιμαλάια είναι η απουσία ενός ανεξάρτητου κεντρικού κράτους. Υπάρχουν 27 με 36 εκατομμύρια Κούρδοι που ζουν στις όμορες περιοχές της Μέσης Ανατολής (οι αριθμοί είναι ανακριβείς επειδή κανένα κράτος δεν έχει επιτρέψει μέχρι τώρα μία ειλικρινή απογραφή τους). Περισσότεροι από το σημερινό πληθυσμό του Ιράκ, ακόμα και ο μετριοπαθέστερος υπολογισμός καθιστά τους Κούρδους τη μεγαλύτερη εθνική ομάδα χωρίς το δικό της κράτος. Ακόμα χειρότερα, οι Κούρδοι καταπιέζονται απ' όλες σχεδόν τις κυβερνήσεις που ήλεγξαν τους λόφους και τα βουνά στα οποία ζουν από την εποχή του Ξενοφώντα.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες και οι σύμμαχοί τους έχασαν μία

χρυσή ευκαιρία για να αποκαταστήσουν αυτή την αδικία μετά την πτώση της Βαγδάτης. Ένα κράτος- Φρανκεστάιν, κατασκευασμένο από κομμάτια που δεν ταιριάζουν μεταξύ τους, το Ιράκ θα έπρεπε να χωριστεί αμέσως σε τρία μικρότερα κράτη. Δεν το κάναμε από δειλία και κοντόφθαλμη οπτική, υποχρεώνοντας τους Κούρδους του Ιράκ να υποστηρίξουν τη νέα ιρακινή κυβέρνηση, κάτι το οποίο κάνουν απρόθυμα, ως *quid pro quo* για την καλή μας θέληση. Όμως σε περίπτωση που γινόταν ένα ελεύθερο δημοψήφισμα, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι περίπου το εκατό τοις εκατό των Κούρδων του Ιράκ θα ψήφιζαν υπέρ της ανεξαρτησίας.

Όπως θα το έκαναν και οι Κούρδοι της Τουρκίας, που υποφέρουν εδώ και χρόνια, και οι οποίοι υφίστανται από δεκαετίες μια βίαιη στρατιωτική καταστολή και τον υποβιβασμό τους, εδώ και πολλές δεκαετίες, σε «ορεσίβιους Τούρκους», σε μια προσπάθεια να ξεριζώσουν την ταυτότητά τους. Ενώ, στην Τουρκία, η δυσχερής θέση των Κούρδων είχε αμβλυυνθεί κάπως στη διάρκεια των τελευταίων δέκα χρόνων, η καταστολή ξαφνικά οξύνθηκε ξανά και το ανατολικό πεμπτημόριο της Τουρκίας θα έπρεπε να θεωρείται μία κατεχόμενη περιοχή. Όσον αφορά τους Κούρδους της Συρίας και του Ιράν, και αυτοί, με τη σειρά τους, θα έτρεχαν να ενωθούν με το ανεξάρτητο Κουρδιστάν, εάν μπορούσαν. Η άρνηση των νόμιμων δημοκρατιών του κόσμου να υπερασπιστούν την ανεξαρτησία των Κούρδων, είναι ένα αμάρτημα της παράλειψης πολύ βαρύτερο από τα αδέξια, μικρότερα αμαρτήματα που διαπράττονται εις βάρος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τα οποία συνήθως συγκινούν τα μμε της χώρας μας. Και παρεμπιπτόντως, ένα ελεύθερο Κουρδιστάν που θα εκτεινόταν από το Ντιγιαρμπακίρ μέχρι το Ταμπίζ [πόλη του ιρανικού Κουρδιστάν. σ.τ.μ.], θα ήταν το πιο φιλοδυτικό κράτος στην περιοχή που εκτείνεται ανάμεσα στη Βουλγαρία και την Ιαπωνία.³⁷

37. Αποσπάσματα από το άρθρο του Ralph Peters, "Blood borders" [Ματωμένα σύνορα], Armed Forces Journal, Ιούλιος 2006 (<http://larsanderson.org/>)

Il Latto Cativo,
Οκτώβρης 2014

Για την κατανόηση της Κουρδικής αντίστασης¹

Ιστορική αναδρομή και ρεπορτάζ

Μέχρι πρόσφατα, λίγοι στον δυτικό κόσμο είχαν ακούσει για τους Κούρδους, πόσο μάλλον για το επαναστατικό ιστορικό τους. Ερχόμενοι στο προσκήνιο λόγω του αγώνα τους κατά του Ισλαμικού Κράτους σε Ιράκ και Συρία, τράβηξαν την προσοχή τόσο από τα συστημικά όσο και από τα ριζοσπαστικά και επαναστατικά μέσα μαζικής ενημέρωσης όλου του κόσμου. Οι Κούρδοι, που συχνά συνοψίζονται επιφανειακά και με ρομαντική διάθεση ως ένας πληθυσμός που μάχεται κατά των ισλαμιστών, έχουν μακρά ιστορία σε αγώνες αντίστασης κατά μήκος των συνόρων διαφόρων χωρών. Μαχόμενοι για την απελευθέρωσή τους ακόμα από τη διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, αν όχι και νωρίτερα, οι θρησκευτικές εξεγέρσεις που ηγήθηκε ο σεΐχης Σαΐντ το 1925 και η εξέγερση κατά του σχεδίου αφομοίωσης στο Ντερσίμ το 1937 είναι μόνο δυο παραδείγματα από τη μακρά κληρονομιά της κουρδικής αντίστασης. Χωρίς αμφιβολία όμως, η πιο αποτελεσματική και με μεγάλη διάρκεια κουρδική αντίσταση είναι αυτή που ξεκίνησε από το PKK (Εργατικό Κόμμα του Κουρδιστάν) πριν από 40 χρόνια. Η αντίσταση κατά του ISIS στη βόρεια Συρία (Δυτικό Κουρδιστάν – Ροζάβα)² και η πάλη για την αυτονομία των Κούρδων στην Τουρκία (βόρειο Κουρδιστάν – Μπακούρ) είναι

1. Understanding the Kurdish Resistance. Αγγλικό κείμενο που δημοσιεύτηκε στο site <https://crimethinc.com>

2. Γεωγραφικά το Κουρδιστάν ορίζεται μέσα από βασικές κατευθύνσεις: Έτσι το Δυτικό Κουρδιστάν, που βρίσκεται στη Βόρεια Συρία ονομάζεται Rojava (Δύση); Το Βόρειο Κουρδιστάν που είναι στη νοτιοανατολική Τουρκία, λέγεται Bakur (Βορράς), το νότιο Κουρδιστάν που είναι στο Βόρειο Ιράκ και ονομάζεται Bashur (Νότος), και ανατολικό Κουρδιστάν είναι στο νοτιοδυτικό Ιράν, που είναι η Rojhelat (Ανατολή) .

οι αιχμές των αγώνων του ΡΚΚ που κρατούν δεκαετίες τώρα. Παρόλ' αυτά το ΡΚΚ είναι σήμερα πολύ διαφορετικό απ' ό,τι όταν πρωτοσυστάθηκε, και οι φιλοδοξίες του έχουν εξελιχθεί μαζί με τα πολιτικά του περιεχόμενα.

Αυτό που ακολουθεί είναι η προσπάθειά μου να μοιραστώ όσα έμαθα και είδα κατά τη διάρκεια των επισκέψεών μου στο Κουρδιστάν, τόσο στο Μπακούρ όσο και στη Ροζάβα. Είναι μια μεγάλη και σύνθετη ιστορία γεμάτη αντιφάσεις, κάποιες από τις οποίες θα παρουσιαστούν στο κείμενο που ακολουθεί. Έχοντας έρθει αντιμέτωποι με απίστευτες ανισότητες, οι ευέλικτοι Κούρδοι κατάφεραν να κάνουν τη θεωρία πράξη μαζί με μια καλοδουλεμένη στρατηγική. Για να καταλάβουμε το κίνημά τους σήμερα, ας ξεκινήσουμε μελετώντας πως αυτό προέκυψε.

Οι πρώτες μέρες του ΡΚΚ

Το ΡΚΚ είναι το αποτέλεσμα δυο διαφορετικών ιστορικών διεργασιών. Η πρώτη κι η πιο βασική είναι ο σχηματισμός του Τουρκικού έθνους-κράτους, ένα πλάνο που βασίστηκε στην εξάλειψη όλων των μη-μουσουλμάνων και στην αφομοίωση όλων των μη-τουρκικών εθνικοτήτων. Ο δεύτερος και πιο άμεσος παράγοντας είναι το ισχυρό κίνημα φοιτητών και νέων στα τέλη της δεκαετίας του '60 και του '70 στην Τουρκία.

Για να κατανοήσουμε τη σύγχρονη πολιτική της Τουρκίας, είτε πρόκειται για την επίσημη άρνηση της γενοκτονίας των Αρμενίων είτε για την καταστολή του κουρδικού κινήματος, πρέπει να αναγνωρίσουμε το πόσο βαθιά είναι πλεγμένο το νήμα του υπερεθνικισμού στον κοινωνικό ιστό. Είναι αντίστοιχο του μπααθισμού³ που επικρατεί σε άλλα σημεία της περιοχής, που τώρα πλησιάζει στο τέλος του. Υπάρχουν όλα τα απαραίτητα συστατικά: ένας δεινός και χαρισματικός ηγέτης, ο Μουσταφά

3. Αλ-Μπααθ ή Μπααθ που σημαίνει «αναγέννηση» ή «ανάσταση»: Αραβική εθνικιστική ιδεολογία που προωθεί την ενοποίηση του αραβικού κόσμου σε ένα ενιαίο κράτος. [Σ.τ.Μ]

Κεμάλ⁴, η δημιουργία μια εθνικής ταυτότητας, της τουρκικής, και η αφομοίωση σε μια ηγεμονική –αλλά παρόλ’ αυτά κατασκευασμένη κουλτούρα. Στην Τουρκία, η επίσημη δημιουργία του έθνους-κράτους, το 1923 ήταν ένα έργο εκσυγχρονισμού από μόνο του. Διάφορες ομιλούμενες γλώσσες (π.χ. κουρδικά, αραβικά, αρμένικα, ελληνικά) όπως και το αραβικό αλφάβητο (τροποποιήθηκε και χρησιμοποιήθηκε στα γραπτά οθωμανικά, κουρδικά και περσικά επιπλέον των αραβικών) απορρίφθηκαν υπέρ του λατινικού αλφάβητου, μια γλώσσα που ονομάστηκε Τουρκικά επανεφευρέθηκε, εκσυγχρονίζοντας την ομιλούμενη τουρκική με μια μεγάλη δόση ευρωπαϊκής επιρροής. Μορφές θρησκευτικής έκφρασης, από τις δημόσιες συναθροίσεις μέχρι το ντύσιμο, κατεστάλησαν στο όνομα του σύγχρονου κοσμικού κράτους. Συγχρόνως, το Ισλάμ ρυθμίστηκε από το κράτος, και κρατήθηκε εφεδρικά ώστε να χρησιμοποιηθεί κατά αριστερών και μειονοτήτων. Ως ένα εθνοποιοτικό πλάνο, ο Κεμαλισμός στην ουσία έσπειρε τους σπόρους της ίδιας της καταστροφής, κι η ειρωνεία είναι πως είναι υπεύθυνος τόσο για το νεοφιλελεύθερο Ισλάμ του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν και το ΑΚΡ (Κόμμα Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης) όσο και για τη Δημοκρατική Συνομοσπονδία του Οτσαλάν και το ΡΚΚ.

Ο βαθμός στον οποίο αυτός ο υπερεθνικισμός εμποτίστηκε σε όσους ζουν εντός των τουρκικών συνόρων γίνεται δύσκολα αντιληπτός στο δυτικό κοινό. Κάθε πρωινό της επίσημης εκπαίδευσής της, μια κούρδη μαθήτρια πρέπει να πει έναν όρκο που ξεκινάει κάπως έτσι «είμαι τούρκος, είμαι καλός, δουλεύω σκληρά» κι αυτό για να μπει σε μια τάξη όπου το πορτραίτο του Ατατούρκ την κοιτάει από ψηλά, και θα ακούσει τους δασκάλους της να της παρουσιάζουν την ιστορία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας δίνοντας έμφαση στους εχθρούς που περικυκλώνουν την Τουρκία από όλες τις πλευρές. Πρέπει να περάσει επίσης όλες τις πατριωτικές γιορτές αρκετές φορές μες στο

4. Γνωστός και ως Ατατούρκ – ο Μεγάλος Τούρκος / Πατέρας των Τούρκων – μετά το 1934.

χρόνο: η επέτειος της διακήρυξης της δημοκρατίας (δεκτόν), η επέτειος του θανάτου του Ατατούρκ (...εντάξει κι αυτό), η αργία Νεότητας και Αθλητισμού (σοβαρά τώρα;), ημέρα Εθνικής Κυριαρχίας και Παιδιού (θα αστείευονται...). Για τους άντρες η υποχρεωτική στρατιωτική θητεία⁵ είναι μια τελετή για τη μετάβαση στην ενήλικη ζωή και απαραίτητη προϋπόθεση για να βρει κάποιος δουλειά. Συχνά συναντά κανείς πολύβουες σκηνές στο δρόμο όπου νεαροί άντρες συνοδεύονται στο στρατό από παρέες φίλων τους.

Ο εθνικισμός δεν προάγεται μόνο από τη δεξιά αλλά και από την αριστερά, και η γενιά του 1968 δεν αποτελεί εξαίρεση. Σε αντίθεση με τους αντίστοιχες της σε άλλες χώρες, αυτή η γενιά έμοιαζε με την παλιά αριστερά περισσότερο απ' ό,τι η νέα. Πολλοί από τους πλέον σεβαστούς βετεράνους και μάρτυρες του αριστερού φοιτητικού κινήματος αντιλήφθηκαν τους εαυτούς τους ως συνεχιστές του πλάνου του Ατατούρκ περί εθνικής απελευθέρωσης από τις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις. Είναι χαρακτηριστικό ότι η πιο ελπιδοφόρα κίνηση από τη μεριά του αριστερού φοιτητικού κινήματος συμπεριλάμβανε ένα αποτυχημένο πραξικόπημα από μεριάς τους μαζί με διαφωνούντες στρατιωτικούς. Αυτό το ισχυρό κίνημα νέων κατέλαβε πολλά πανεπιστήμια και οργάνωσε μεγάλες πορείες, συμπεριλαμβανομένης μιας περιβόητης πορείας όπου μέλη του 6ου στόλου του αμερικάνικου στόλου «πετάχτηκαν στη θάλασσα» - παίζοντας με τις μυθικές εικόνες όπου ο εθνικός απελευθερωτικός στρατός του Ατατούρκ πετά τους Έλληνες στο Αιγαίο, παραμύθι που επαναλαμβάνεται συχνά στους Τούρκους μαθητές. Παρόλο που τελικά συνетρίβη από το στρατιωτικό πραξικόπημα της 12ης Μάρτη του 1971, αυτό το φοιτητικό κίνημα άφησε

5. Παρότι στην Τουρκία ισχύει η καθολική στράτευση, ισχύουν επίσης νόμοι που δίνουν το δικαίωμα σε κάποιον να πληρώσει σχεδόν \$10,000 και να εξαιρεθεί από τη στράτευση. Επίσης όσοι έχουν ανώτερη εκπαίδευση μπορούν συχνά να βρεθούν σε ασφαλέστερες θέσεις. Συνεπώς αυτοί που στην πραγματικότητα συμμετέχουν στους πολέμους προέρχονται κυρίως από τα φτωχότερα στρώματα.

μια παρακαταθήκη ένοπλων ομάδων, συμπεριλαμβανομένου του ΤΗΚΟ (Απελευθερωτικός Στρατός των Τούρκων) του Deniz Gezmiş και το ΤΗΚΡ (Απελευθερωτικό Κόμμα των Τούρκων) του Mahir Çayan⁶.

Ο Αμπτουλάχ Οτσαλάν ήταν ένας από τους φοιτητές που δραστηριοποιούνταν στο μετα-πραξικοπηματικό δεύτερο κύμα του φοιτητικού κινήματος. Γεννημένος το 1949 στα κουρδικά εδάφη της νοτιοανατολικής Τουρκίας, ο Οτσαλάν πήγε στην Άγκυρα το 1971 για να σπουδάσει. Είχε εντυπωσιαστεί από το φοιτητικό κίνημα που είχε φτάσει μέχρι και να κάψει το αυτοκίνητο του αμερικανού πρέσβη. Δίπλα στο τουρκικό φοιτητικό κίνημα που λίγο χώρο άφηνε στο λόγο του για τους κούρδους, ήταν σε άνοδο μια νέα ενσάρκωση του κουρδικού σοσιαλισμού, συγκεκριμένα με τη μορφή του Επαναστατικού Κέντρου Ανατολικού Πολιτισμού (DDKO). Άλλες κουρδικές ομάδες είχαν κιάλας αρχίσει να οργανώνουν αντάρτικο στο Κουρδιστάν. Ο Οτσαλάν εισήλθε σ' αυτό το περιβάλλον και ανέπτυξε την ιδέα του πως το Κουρδιστάν είναι εσωτερική αποικία της Τουρκίας, ιδέα που απέκτησε υποστηρικτές γρήγορα. Συμπεριλαμβανομένου ενός πυρήνα πολιτικών αγωνιστών, αυτή η ντουζίνα ή και παραπάνω ανθρώπων έγιναν γνωστοί ως Arocular («Άπο»), όρος που χρησιμοποιείται για τους οπαδούς των ιδεών του Οτσαλάν μέχρι και σήμερα. Δεν ήταν όλα τα μέλη αυτού του αρχικού σχηματισμού κούρδοι, αλλά όλοι πίστευαν στην απελευθέρωση των κούρδων από το τουρκικό κράτος.

Αυτή η βασική ομάδα έφυγε από την Άγκυρα για να υποδαυλίσει την επανάσταση στο Κουρδιστάν. Η ιδεολογική τάση των ημερών, ειδικά με την Τουρκία μέλος του ΝΑΤΟ, ήταν ο μαρξισμός-λενινισμός. Το ΡΚΚ, που ιδρύθηκε το 1978 σε μια συνάντηση στο χωριό Φις, δομήθηκε πάνω σε αυτές τις αρχές.

6. Ο Mahir σκοτώθηκε σε μια στρατιωτική επιδρομή όταν είχαν απαχθεί τεχνικοί του ΝΑΤΟ με αίτημα την απελευθέρωση του Deniz και δύο ακόμα ατόμων, του Hüseyin İnan και του Yusuf Küpeli που επίσης θα εκτελούνταν. Ο Deniz τελικά κρεμάστηκε από το στρατιωτικό καθεστώς.

Το πρώτο μανιφέστο που γράφτηκε από τον Οτσαλάν εκείνη τη χρονιά κλείνει λέγοντας πως η Κουρδική Επανάσταση είναι μέρος της παγκόσμιας προλεταριακής επανάστασης που ξεκίνησε με τη Ρώσικη Οκτωβριανή Επανάσταση και ενισχύεται μέσα από τα κινήματα εθνικής απελευθέρωσης. Η ομάδα απέκτησε το πρώτο της AK-47 από τη Συρία και άρχισε να έχει μικρές δράσεις και να κινητοποιείται σε πόλεις του Βόρειου Κουρδιστάν. Ο Οτσαλάν ταξίδευε συνεχώς, δίνοντας μακροσκελείς διαλέξεις, κάποιες φορές και ολοήμερα συνέδρια, τα οποία και ήταν βασικά συστατικά σε αυτές τις πρώτες προσπάθειες. Αυτές τις πρακτικές τις συναντάμε ακόμα και σήμερα όπου αναμένεται από όλα τα μέλη του κουρδικού κινήματος να συμμετέχουν στα σεμινάρια πολιτικής εκπαίδευσης, τόσο από τους αντάρτες όσο και από τους πολιτικούς.

Αυτή η πρώτη φάση διακόπηκε απότομα από ένα ακόμα στρατιωτικό πραξικόπημα μόλις δέκα χρόνια μετά, το 1980 –με πολύ πιο αιματηρές συνέπειες, με τουλάχιστον 650.000 συλληφθέντες, πάνω από 10.000 να έχουν βασανιστεί, και πενήντα ανθρώπους να έχουν κρεμαστεί από το κράτος. Ο Οτσαλάν είχε διαφύγει από τη χώρα λίγο νωρίτερα, και πολλοί από την αρχική ομάδα ακολούθησαν τα βήματά του. Προορισμός τους: η Συρία. Στην πραγματικότητα, ο Οτσαλάν πέρασε από το Σουρούκ της Τουρκίας στο Κομπανί της Συρίας – δύο πόλεις που έχουν γίνει σύμβολα της κουρδικής αντίστασης, και εκατοντάδες αν όχι χιλιάδες Κούρδοι έχουν κάνει την ίδια διαδρομή τον τελευταίο χρόνο για να συμμετάσχουν στον αγώνα κατά του ISIS. Από τη Συρία, ο Οτσαλάν ξεκίνησε δυναμικά το σχέδιό του και άρχισε τις επαφές με τον ηγέτη των κούρδων στην περιοχή, οργανώνοντας συναντήσεις με τον Barzani και τον Talabani, αρχηγοί φυλών με μια αστική εθνικιστική γραμμή. Οργάνωσε τις πρώτες ασκήσεις των κούρδων ανταρτών σε παλαιστινιακά στρατόπεδα, και αργότερα σε πιο ανεξάρτητα στρατόπεδα στο Λίβανο. Τα εκπαιδευμένα μέλη του PKK γύρισαν πίσω στην Τουρκία για να ξεκινήσουν την ένοπλη μάχη που ανακοινώθηκε με την πρώτη μεγάλης έκτασης δράση τον

Αύγουστο του 1984, αυτή των επιδρομών στις πόλεις Eruh και Şemdinli.

Το 1990 το PKK είχε αντάρτικο στρατό που ξεπερνούσε τα 10.000 άτομα και άρχισε τις επιθέσεις σε τουρκικούς στρατιωτικούς στόχους και άλλα σημεία κρατικών συμφερόντων όπως κυβερνητικά κτήρια και μεγάλα κατασκευαστικά έργα. Την ίδια ώρα κάτι που είχε ξεκινήσει ως η στοχευμένη προσπάθεια μιας βασικής ομάδας αγωνιστών άρχισε να εδραιώνεται σε όλο τον κουρδικό πληθυσμό της περιοχής. Οι εορτασμοί του Newroz του 1992 αποτέλεσαν σημείο καμπής στο να γίνει δημοφιλής ο απελευθερωτικός αγώνας των Κούρδων.

Το Newroz, που γιορταζόταν μέχρι πρόσφατα κυρίως στο Ιράν και στο Βόρειο Ιράκ, αντιπροσωπεύει τη νέα χρονιά και το καλωσόρισμα της άνοιξης. Αν και αυτή τη γιορτή τη γιόρταζαν και κοινότητες της κεντρικής ασιατικής Τουρκίας, η Τουρκία την κατήργησε. Το PKK προώθησε την ιδέα του Newroz ως εθνική γιορτή αντίστασης στο Βόρειο Κουρδιστάν. Μέχρι τα τέλη του '80, η 21η Μάρτη ήταν μια μέρα μεγάλων συναθροίσεων, που συχνά κορυφωνόταν με επικές συγκρούσεις με την αστυνομία. Το Newroz του 1992 ήταν ιδιαίτερα βίαιο, καθώς το αδίστακτο αστυνομικό κράτος που ήθελε να καταστρέψει το βόρειο Κουρδιστάν άρχισε να δείχνει το πραγματικό του πρόσωπο. Η δολοφονία πενήντα ανθρώπων στη διάρκεια του Newroz του 1992 στην πόλη Τσίζρε ήταν η πρώτη πράξη του δράματος. Τη δεκαετία του '90 το Κουρδιστάν βίωσε τον πιο βρώμικο εμφύλιο, με το κράτος να χρησιμοποιεί παραστρατιωτικές οργανώσεις υπερεθνικιστών και ισλαμιστών φονταμενταλιστών. Για να ερημώσει «τη θάλασσα που κολυμπούσαν οι αντάρτες», 4.500 χωριά εκκενώθηκαν ή καταστράφηκαν ολοσχερώς. Οι περισσότεροι από τους 40.000 ανθρώπους που σκοτώθηκαν στο πόλεμο του Βόρειου Κουρδιστάν χάθηκαν τη δεκαετία του '90.

Οτσαλάν, τα χρόνια στη φυλακή και η ειρηνευτική διαδικασία

Η σύλληψη τελικά του Οτσαλάν στις 15 Φλεβάρη του 1999 είναι μια ιστορία που αξίζει να ειπωθεί, και στην οποία το κουρδικό κίνημα αναφέρεται ως «Η Μεγάλη Συνωμοσία». Απειλούμενη από τον Τουρκικό στρατό, η Συριακή κυβέρνηση τελικά είπε στον Οτσαλάν ότι πλέον δεν είναι ευπρόσδεκτος εκεί κι ότι πρέπει να φύγει. Η διεθνής ομάδα του ΡΚΚ αγωνίστηκε να βρει ένα νέο καταφύγιο για τον Οτσαλάν, αλλά καμιά χώρα δεν ήθελε επαφή μαζί του. Μεταφερόμενος μεταξύ Ελλάδας και Ρωσίας, ο Οτσαλάν τελικά βρέθηκε σε κατ' οίκον περιορισμό στην Ιταλία. Μιας και στα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν επιτρέπεται να εκδώσουν υπόδικους σε χώρες όπου ισχύει η θανατική ποινή, ένα χάραμα ο Οτσαλάν μεταφέρθηκε στην Κένυα, από όπου και τον πήραν τούρκοι καταδρομείς. Ναρκωμένος και δεμένος, ο Οτσαλάν πέταξε πίσω στην Τουρκία. Το βίντεο αυτό «πάγωσε» όλο το Κουρδιστάν.

Μια νέα φάση του κουρδικού αγώνα ξεκινούσε. Το ΡΚΚ έπρεπε να ανακαλύψει εκ νέου τον εαυτό του με τον αρχηγό του να βρίσκεται πίσω από τα σίδηρα και καταδικασμένο σε θάνατο, όντας ο μοναδικός φυλακισμένος σε ένα νησί-φυλακή περίπου 50 μίλια από την Κωνσταντινούπολη. Τελικά η Τουρκία κατήργησε τη θανατική ποινή θέλοντας να γίνει μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κι η ποινή του Οτσαλάν μετατράπηκε σε ισόβια, πράγμα που επίσης σήμαινε ότι το τουρκικό κράτος θα μπορούσε να τον χρησιμοποιήσει στο μέλλον. Από το 1999 μέχρι το 2004, το ΡΚΚ κήρυξε μονομερή κατάπαυση πυρός στο Κουρδιστάν, παρά το ότι η Τουρκία σκότωσε σχεδόν 800 αγωνιστές στην προσπάθεια των τελευταίων να φύγουν από τη χώρα και να φτάσουν στην κύρια βάση τους στο Ιράκ. Αυτό ήταν το σημείο που το ΡΚΚ έφτασε κοντά στη διάσπαση, και που αμφισβητήθηκε η ανώτατη θέση του Οτσαλάν. Αλλά όπως κι αυτός ο ίδιος είχε δηλώσει «Η ιστορία του ΡΚΚ είναι ιστορία εκκαθαρίσεων» - η ομάδα του ΡΚΚ επικεντρώθηκε στον Οτσα-

λάν και ξεπέρασε τις όποιες αμφισβητήσεις, συμπεριλαμβανομένου του ίδιου του αδερφού του.

Στη φυλακή ο Οτσαλάν βρήκε χρόνο να διαβάσει και να γράψει οχυρωμένος πίσω από διάφορους στοχαστές και ποικίλα θέματα. Πολλοί αναφέρουν πως μελέτησε τον Μάρει Μπούκτσιν⁷, μελέτησε επίσης τον Ιμμάνουελ Βάλλερσταϊν και την Ανάλυση των Κοσμοσυστημάτων, καθώς και κείμενα για την ιστορία του πολιτισμού και τη Μεσοποταμία. Με το πρόσχημα της σύνταξης της υπεράσπισής του στα τουρκικά δικαστήρια καθώς και στο Ευρωπαϊκό δικαστήριο ανθρωπίνων δικαιωμάτων και παρέχοντας ένα δρόμο για ειρήνη στην Τουρκία, έγραψε αρκετά μανιφέστα στα οποία έσπασε τις παραδοσιακές του θέσεις για την εθνική απελευθέρωση, μαζί με όλα τα μαρξιστο-λενινιστικά παρελκόμενά τους, και διαμόρφωσε κάπως πιο ευπρόσδεκτες ιδέες όσο ήταν υπό κράτηση. Αυτές ήταν οι ιδέες του περί Δημοκρατικής Αυτονομίας και Συνομοσπονδίας.

Μια περαιτέρω εξέλιξη άλλαξε το πλαίσιο του κουρδικού ζητήματος. Στο τέλος του 2002 το Κόμμα Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (ΑΚΡ), του οποίου μέχρι και σήμερα ηγείται ο δεσποτικός Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, κέρδισε τις γενικές εκλογές και ανέλαβε την εξουσία, βάζοντας ένα τέλος σε μια σειρά δυσλειτουργικών κυβερνήσεων συνασπισμού. Διαμορφώνοντας τον εαυτό του σε κάτι που θα μπορούσε να αποδοθεί με τον όρο ισλαμικός νεοφιλελευθερισμός, το ΑΚΡ επιχείρησε να ενσωματώσει την Τουρκία λίγο παραπάνω στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα μέσω ιδιωτικοποιήσεων, περιφράξεων και αναλαμβάνοντας το χρέος. Όντως, το χρέος που κάποτε οφειλόταν στο ΔΝΤ ανήκει τώρα στον ιδιωτικό τομέα. Την ίδια ώρα η Τουρκία γίνεται κοσμικό κράτος μέσω μιας υφέρπουσας

7. Αν και οι δυτικοί αριστεροί ενθουσιάστηκαν με τη σύνδεση του Οτσαλάν με τον Μπούκτσιν, δε θα λέγαμε πως και οι κούρδοι αγωνιστές στην περιοχή κυκλοφορούν με τα βιβλία του Μπούκτσιν στα χέρια. Σίγουρα η Δημοκρατική Συνομοσπονδία μοιάζει με τους ελευθεριακούς δήμιους, αλλά υποδεικνύοντας τον Μπούκτσιν ως τον ιδεολογικό προπάτορα «μυρίζει» κάτι από ευρωκεντρισμό.

φονταμενταλιστικής ηθικής⁸ και της αυταρχικής εξουσίας του Ερντογάν. Ο Ερντογάν παρουσίασε το πλάνο του ως επιστροφή της Τουρκίας στη δικαιωματική ιστορική της θέση επανενσαρκώνοντας την Οθωμανική της κληρονομιά και δίνοντας έμφαση στην οικονομική ανάπτυξη του έθνους.

Τον Μάιο του 2004 το ΡΚΚ ξεκίνησε για ακόμη μια φορά μια φάση ένοπλου αγώνα, τερματίζοντας την κατάπαυση πυρός που είχε κρατήσει από το 1999. Οι Κούρδοι υπέφεραν από την όλο και εντεινόμενη καταστολή από το Τουρκικό κράτος και τις διασυνοριακές επιχειρήσεις στις θέσεις του ΡΚΚ στο βόρειο Ιράκ. Μόλις εδραίωσε την εξουσία του, ο Ερντογάν συνειδητοποίησε ότι η ειρήνη με τους Κούρδους θα διευκόλυνε τα σχέδιά του για την κυριαρχία του στην περιοχή, σχέδια που περιλαμβάνουν πετρελαϊκά αποθέματα στο βόρειο Ιράκ και μια σειρά από αγωγούς που διέρχονται από την περιοχή. Κάνοντας τον μεγάλο κουρδικό πληθυσμό σύμμαχό του, ήλπιζε να περάσει μια σειρά συνταγματικών αλλαγών που θα παγίωναν τη δύναμή του. Για να θέσει το σχέδιό του σε εφαρμογή, το 2009, η τουρκική υπηρεσία πληροφοριών άρχισε να ενεργεί σαν ενδιάμεσος στις διαπραγματεύσεις ανάμεσα στους εκπροσώπους του ΑΚΡ και του ΡΚΚ σε μια συνάντηση στο Όσλο.

Παρά τον ανανεωμένο διάλογο και διάφορα άλλα διαβήματα, το τουρκικό κράτος συνέχισε την καταστολή των κούρδων. Ξεκινώντας τον Απρίλη του 2009, οι δίκες του ΚΣΚ (Ομάδα Κοινοτήτων στο Κουρδιστάν) έστειλαν χιλιάδες ανθρώπους στη φυλακή. Από στρατιωτικής άποψης, μια από τις πλέον αποτρόπαιες επιθέσεις ήταν ο βομβαρδισμός 34 κούρδων αγροτών στις 28 Δεκέμβρη του 2011 στο Roboski του Şirnak. Το τουρκικό κράτος ισχυρίστηκε πως ήταν μέλη του ΡΚΚ που διέσχισαν τα σύνορα, αλλά στη συνέχεια αναγκάστηκε να παραδεχτεί πως επρόκειτο για απλούς χωρικούς που έκαναν δια-

8. Δε χωρά αμφιβολία πως οι μουσουλμάνοι υπέστησαν μια συντηρητική εκκοσμίκευση στην Τουρκία πριν το ΑΚΡ. Η εκλογική επιτυχία του Ερντογάν κεφαλαιοποίησε την απορρέουσα απογοήτευση.

συνοριακό εμπόριο. Μέχρι σήμερα κανείς δεν έφτασε ενώπιον του δικαστηρίου για αυτούς τους φόνους, και τα θύματα του Roboski παραμένουν ζωντανά στις μνήμες πολλών.

Η κατάπαυση πυρός ερχόταν κι έφευγε με αυξανόμενη συχνότητα όλα αυτά τα χρόνια. Μέχρι το καλοκαίρι του 2012, το PKK είχε αποκτήσει υπολογίσιμη εδαφική ισχύ. Σε αυτή την κατάσταση, και ωθούμενος από τις εδαφικές του φιλοδοξίες, ο Ερντογάν ανακοίνωσε ότι είχε πραγματοποιηθεί συνάντηση με τον Οτσαλάν. Τρεις μήνες αργότερα, κατά τη διάρκεια του Newroz του 2013, διαβάστηκε ένα γράμμα του Οτσαλάν με το οποίο ανακοίνωνε ακόμη μία παύση πυρός. Αυτή η κατάπαυση πυρός ήταν σχετικά μακροχρόνια, και διήρκησε μέχρι τις 24 Ιουλίου του 2015. Αλλά ακριβώς μόλις φαινόταν πως η σταθερότητα είχε επιστρέψει για την Τουρκία, ένα νέο χάσμα άνοιξε στην τουρκική πραγματικότητα στις 31 Μαΐου του 2013. Κι αυτό ήταν η Αντίσταση του πάρκου Γκεζί.

Γκεζί

Η Αντίσταση του Γκεζί ήταν από τα μεγαλύτερα και σφοδρότερα κινήματα που είχε δει ποτέ η Τουρκική Δημοκρατία από μη κούρδους. Ένα κίνημα που το πυροδότησε ο αγώνας κατά της ανάπτυξης ενός πάρκου στο κέντρο της Κωνσταντινούπολης εξελίχθηκε σε μια δυναμική πανεθνική εξέγερση κατά του Ερντογάν και των νεοφιλελεύθερων πολιτικών του. Και οι κούρδοι συμμετείχαν στην αντίσταση του Γκεζί, ειδικά αφότου ωρίμασε σε ένα μη-εθνικιστικό και προ-επαναστατικό γεγονός. Πάντως για πρώτη φορά στην τουρκική ιστορία, οι κούρδοι δεν ήταν ο κύριος πρωταγωνιστής μιας εξέγερσης.

Η συμμετοχή του κουρδικού κινήματος στην αντίσταση του Γκεζί παραμένει ένα αμφιλεγόμενο θέμα. Μια μικρή πίκρα υπήρχε και στις δύο πλευρές. Πολλοί στη δυτική Τουρκία ένιωθαν πως οι Κούρδοι στην καλύτερη περίπτωση καθυστέρησαν πολύ τη συμμετοχή τους στην εξέγερση και στη χειρότερη πως ούτε καν ήθελαν να το κάνουν, φοβούμενοι πως θέτουν σε

κίνδυνο τις διαπραγματεύσεις και τη διαδικασία ειρήνευσης. Σε απάντηση, οι Κούρδοι στην περιοχή κατέδειξαν την απουσία πραγματικής αλληλεγγύης από τους τούρκους στις σφαγές που γινόταν εναντίον τους όλα τα προηγούμενα χρόνια. Στην πραγματικότητα και οι δυο αυτές θέσεις είναι γελοίες. Πολλοί κούρδοι συμμετείχαν στις συγκρούσεις γύρω από το Γκεζί από την πρώτη μέρα, λίγο μετά την κατάληψη του πάρκου από την αστυνομία, το πολιτικό κόμμα των κούρδων εκείνης της εποχής (BDP) οργάνωσε μια μεγάλη κατασκήνωση στην είσοδο του πάρκου και ύψωσε σημαίες με το πρόσωπο του Οτσαλάν σε όλη την πλατεία Ταξίμ – μια σουρεαλιστική εικόνα. Επίσης οι Κούρδοι είχαν ήδη εμπλακεί στη δική τους εκστρατεία πολιτικής ανυπακοής κατά της κατασκευής μιας στρατιωτικής βάσης – φρούριο στην περιοχή τους.

Στην πορεία της εξέγερσης του Γκεζί, το κοινωνικό κομμάτι του κουρδικού κινήματος ήταν στη διαδικασία σχηματισμού του HDP (Κόμμα Δημοκρατίας των Λαών) μετά από πάνω από ένα χρόνο διαβουλεύσεων ως HDK (Δημοκρατικό Συνέδριο των Λαών). Ένας από τους βουλευτές του μπήκε μπροστά από έναν εκσκαφέα μαζί με καμιά δεκαριά περίπου ακόμα ανθρώπους για να μπλοκάρουν το ξερίζωμα των δέντρων στις πρώτες διαμαρτυρίες στο Γκεζί, πολύ πριν αυτό γίνει μια μαζική εξέγερση. Γι' αυτό και δεν αποτελεί σύμπτωση το γεγονός ότι όταν ήταν να επιλέξουν το λογότυπο για το HDP, διάλεξαν την εικόνα ενός δέντρου.

Ανεξάρτητα από τις μνησικακίες, το Γκεζί άλλαξε για πάντα την Τουρκία – και μαζί με αυτό τη σχέση του απελευθερωτικού κινήματος των κούρδων με την τουρκική κοινωνία γενικότερα αλλά και προς το AKP καθώς και την ειρηνευτική διεργασία ειδικότερα. Πολλοί τούρκοι που δέχτηκαν τα βίαια χτυπήματα της αστυνομίας είδαν πλέον καθαρά την πραγματική εικόνα και μπόρεσαν επιτέλους να φανταστούν τα δεινά που υπέφερε η νοτιοανατολική Τουρκία. Η συσκότιση για τα γεγονότα του Γκεζί από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης έκανε όσους συμμετείχαν σε αυτά να καταλάβουν πως τους κρατούσαν ουσιαστικά

στο σκοτάδι για ό,τι πραγματικά συνέβαινε στο Κουρδιστάν. Στο τέλος της εξέγερσης του Γκεζί, όταν ένας νεαρός Κούρδος ονόματι Medeni Yildirim σκοτώθηκε ενώ διαμαρτυρόταν κατά της κατασκευής ενός αστυνομικού τμήματος – φρούριο στο Κουρδιστάν, το κίνημα τον αντιμετώπισε σαν δικό του άνθρωπο και οργάνωσε διαδηλώσεις αλληλεγγύης μαζί με τους Κούρδους.

Αυτή η λυσσαλέα αλλά και γεμάτη χαρά εξέγερση, ξεκίνησε από μια γενιά που μεγάλωσε κάτω από αλληπάλληλες ασταθείς κυβερνήσεις συνασπισμού για να ενηλικιωθεί υπό τη δεκαετή σκληρή εξουσία του Ερντογάν, και βοήθησε ώστε να παγιωθεί το μίσος κατά του Ερντογάν. Αυτή η γενιά είχε χαρακτηριστεί ως απολιτίκ ή και κατά της πολιτικής, αλλά στην πραγματικότητα ήταν αυτό που η Şükrü Arğin είχε αναγνωρίσει ως αντι-πολιτική.

Η Άγρια Νεολαία του Κουρδιστάν

Η πόλη Τσίζρε είναι το επίκεντρο του βόρειου Κουρδιστάν που ονομάζεται Botan. Στα πανύψηλα βουνά της περιοχής βρίσκονται πολλά στρατόπεδα του PKK, και οι πόλεις στους πρόποδες τους είναι μερικές από τις πλέον επαναστατικές. Ειδικά η Τσίζρε συνεχίζει ακόμα και σήμερα να παίζει ένα πολύ σημαντικό ρόλο. Στην Τσίζρε υλοποιήθηκε η 4η Στρατηγική Περίοδος Αγώνα του PKK, μεταφέροντας το πεδίο σύγκρουσης από τα ορεινά πεδία με τα διάσπαρτα αντάρτικα στρατόπεδα στα αστικά κέντρα στα οποία οργανώνονταν οι Κούρδοι αγωνιστές.

Τον Ιούνιο του 2013, στην Τσίζρε, μια ομάδα 100 νέων στεκόμενη τελετουργικά σε σχηματισμό ανακοίνωσε την έναρξη του Επαναστατικού Πατριωτικού Κινήματος Νέων (YDG-H⁹). Με μέλη των οποίων οι ηλικίες κυμαίνονταν από μικρούς έφη-

9. Η λέξη «πατριώτης» στο YDG-H είναι yurtsever που ακριβώς σημαίνει «αυτός που αγαπά τον τόπο του/της».

βους μέχρι νέους που είχαν πατήσει για τα καλά τα είκοσι, αυτή η νέα οργάνωση συντόνιζε το αντάρτικο πόλης σε κάθε μεγάλο μητροπολιτικό κέντρο εντός των τουρκικών συνόρων. Οι νεαροί κούρδοι άρχισαν να χρησιμοποιούν μολότωφ αντί για πέτρες. Η πρόσφατη άνοδος των αστικών συγκρούσεων στις κουρδικές πόλεις και γειτονιές οφείλεται σε αυτή τη νέα οργάνωση. Οι επαναστατημένοι νεαροί κούρδοι υπήρξαν ιδιαίτερα αποτελεσματικοί στις 6-8 Οκτώβρη του 2014, όταν είχε φανεί πως το Κομπάνι στη Ροζάβα θα έπεφτε στα χέρια του ISIS. Με την έγκριση της επίσημης κουρδικής ηγεσίας, η κουρδική νεολαία πέρασε στην επίθεση, κατατροπώνοντας τις κυβερνητικές δυνάμεις. Το άρρητο αίτημα των εξεγέρσεων ήταν να σταματήσει η Τουρκία να παρέχει τεχνική και υλική υποστήριξη στον ISIS, και να επιτρέψει στις κουρδικές δυνάμεις να περάσουν τα σύνορά της – επιτρέποντας για παράδειγμα στο βαρύ πυροβολικό να διασχίσει την Τουρκία ώστε να φτάσει στο Κομπάνι από το Ιράκ. Μετά το θάνατο πενήντα ανθρώπων και την απαγόρευση κυκλοφορίας σε έξι διαφορετικές πόλεις και την επιβολή στρατιωτικού νόμου στην κουρδική πρωτεύουσα του Άμεντ, η τουρκική κυβέρνηση τελικά επέτρεψε στις δυνάμεις Πεσμεργκά του ιρακινού Κουρδιστάν του KDP να φτάσουν με τα όπλα τους στο Κομπάνι.

Υπάρχουν μεγάλες πολιτικές διαφορές ανάμεσα στο PYD και κατ' επέκταση στο PKK και το KDP, το τωρινό καθεστώς των κούρδων στο βόρειο Ιράκ που ήταν αυτόνομο από τον πρώτο Πόλεμο του Κόλπου το 1991. Τα PKK/PYD μάχονται για μια κοινωνική επανάσταση με βάση την αυτοδιαχείριση, την αυτοάμυνα, την αυτονομία και την απελευθέρωση των γυναικών, με έμφαση στην οικολογία και στεκόμενοι κριτικά απέναντι σε όλες τις ιεραρχίες και κυρίως στην κρατική εξουσία. Το KDP από την άλλη, καλλιεργεί μια εθνική κουρδική αστική τάξη και ενεργεί σαν στενός σύμμαχος του Ερντογάν. Τη δεκαετία του 1990 το KDP πολεμούσε μαζί με την Τουρκία κατά του PKK. Οι εντάσεις παραμένουν σε υψηλά επίπεδα.

Το YDG-H είναι μάλλον ισχυρότερο στην Τσίζρε. Μετά την εξέ-

γερση για την υπεράσπιση του Κομπανί, η Τσίζρε ξαναμπήκε στο προσκήνιο όταν οι νέοι ξεσηκώθηκαν μετά την κηδεία του Unit Kurt, παίρνοντας τον έλεγχο τριών γειτονιών των Sur, Cudi και Nur. Κατάφεραν να δημιουργήσουν μια ζώνη αυτονομίας σε αυτές τις γειτονιές για δύο μήνες σκάβοντας συνολικά 184 χαντάκια γύρω από τις γειτονιές τους. Το τουρκικό κράτος έχασε στην ουσία τον έλεγχο αυτής της περιοχής όταν την ανέλαβαν οι νέοι, βάζοντας φωτιά σε τουλάχιστον πέντε κτήρια που είτε ανήκαν στην κυβέρνηση ή ήταν συναφών συμφερόντων – συμπεριλαμβανομένου ενός σχολείου στο οποίο πολλοί από αυτούς φοιτούσαν.

Σε ένα ταξίδι στην Τσίζρε, ρώτησα κάποια από τα μέλη του YDG-H γιατί έσκαψαν χαντάκια αντί να στήσουν οδοφράγματα, που είναι και η παραδοσιακή επαναστατική μέθοδος διεκδίκησης της αυτονομίας μιας περιοχής εξ αμνημονεύτων χρόνων. Ο Haro που με φιλοξενούσε μου εξήγησε πως μιας και τα παιδιά ήταν εξοπλισμένα με AK-47, χειροβομβίδες και μικρότερα όπλα, οι αστυνομικοί δεν μπορούσαν να βγουν από τα θωρακισμένα οχήματά τους, αλλά θα μπορούσαν να περνάνε μέσα από τα οδοφράγματα. Από την άλλη όμως, μιας και δεν μπορούσαν να βγουν από τα οχήματά τους δε θα μπορούσαν και να διασχίσουν τα χαντάκια. Ο Haro μου περιέγραψε πως αρχικά χρησιμοποίησαν αξίνες και φτυάρια για να σκάψουν αυτά τα χαντάκια, αλλά μετά επιτάχθηκαν κατασκευαστικά μηχανήματα. Τα κατασκευαστικά οχήματα της τοπικής αυτοδιοίκησης, μου είπε κρύβοντας ένα μικρό χαμόγελο. Συνειδητοποίησα ότι εννοούσε την τοπική αυτοδιοίκηση που ανήκε στο κοινωνικό κόμμα του Κουρδικού Κινήματος, το HDP.

Η άγρια νεολαία της Τσίζρε είναι οργανωμένη σε «ομάδες» των δέκα περίπου ατόμων. Ο Haro μου είπε πως όταν ο αριθμός των ατόμων μιας ομάδας ξεπεράσει τους τριάντα, τότε αυτή χωρίζεται σε μικρότερες ομάδες. Οι ομάδες παίρνουν τα ονόματά τους από κούρδους μάρτυρες, συχνά από αυτούς που έπεσαν πρόσφατα και κάποιες φορές από την ίδια την Τσίζρε – μια απόκοσμη αναπαραγωγή μαρτυρίου και μαχητικότητας.

Οι ομάδες διεκδικούν το όνομά τους με υπογραφές (ταγκιές) σε τοίχους, όπως κάνουν κι οι γκραφιτάδες σε όλο τον κόσμο. Στην αιχμή των συγκρούσεων, κάθε γειτονιά έχει μια βάση όπου εκρηκτικά, μολότωφ και όπλα αποθηκεύονται κατά τη διάρκεια της μέρας ως προετοιμασία για τις συγκρούσεις που θα ακολουθήσουν τη νύχτα. Τα μικρότερα παιδιά είναι συχνά στην πρώτη γραμμή πετώντας πέτρες στα θωρακισμένα περιπολικά, κι είναι πάντα αυτά που θα ρίξουν το σήμα τρέχοντας στις γειτονιές φωνάζοντας «Έρχεται το Σύστημα! Ο εχθρός έρχεται!»

Ο διαχωρισμός είναι σαφής για τους κούρδους μαχητές τόσο στο προσωπικό όσο και στο πολιτικό. Υπάρχει το σύστημα και ο αγώνας. Οι φοιτητές αφήνουν το σύστημα (τα πανεπιστήμια) για να μπουν στον αγώνα. Το σύστημα και οι καπιταλιστικές κοινωνικές σχέσεις αναπόφευκτα θα διαφθείρουν κάθε μορφή ρομαντικής αγάπης, γι' αυτό και η πραγματική αγάπη είναι η αγάπη για τους ανθρώπους σου, για τους οποίους και αγωνίζεσαι. Στους εικοσάχρονους μαχητές δεν επιτρέπεται να υποκύψουν στις σαρκικές τους επιθυμίες ή να ερωτευτούν. Αν το κάνουν και το παραδεχτούν, πρέπει να κάνουν την αυτοκριτική τους ελπίζοντας πως θα τη γλιτώσουν με μια ποινή που θα συμπεριλαμβάνει μια επιπλέον, ίσως και συλλογική, συνεδρία αυτοκριτικής στη βάση, όπως λένε στο PKK.

Είναι ξεκάθαρο πως το PKK βρίσκεται σε σημείο καμψής: μια νέα γενιά μαχητών βγαίνει στους δρόμους, μεταμορφώνοντας τον χαρακτήρα του κινήματος. Ίσως ο σχηματισμός του YDG-H ήταν ένας τρόπος με τον οποίο η παλιά φρουρά θα διεκδικούσε τον έλεγχό της πάνω στην επαναστατημένη νεολαία των κουρδικών φτωχογειτονιών. Ακόμα κι αν μια τέτοια στρατηγική υπήρχε, οι νέοι αποδείχτηκαν δύσκολοι στον χειρισμό, και η επίσημη ηγεσία αναγνωρίζει ότι υπάρχουν ομάδες που δρουν εκτός των κατευθύνσεών τους. Μόνο ο ίδιος ο Οτσαλάν μπορούσε να τους χαλιναγωγήσει. Το μέλλον του PKK και του κουρδικού κινήματος θα καθοριστεί από αυτούς τους εξεγερμένους νέους: θα θελήσουν να συμβαδίσουν με τη γραμμή του

κόμματος ή θα φέρουν τις δικές τους ιδέες;

Τελικά χρειάστηκε να επέμβει ο Οτσαλάν για να κλείσουν τα χαντάκια στις 2 Μαρτίου του 2015. Όταν το ανέφερα αυτό στον Ηαο που συνεχώς αναφερόταν με σκεπτικισμό για την επίσημη ηγεσία του HDP και την ειρηνευτική διαδικασία, μου είπε πως οι «Από» είναι η γραμμή που δεν ξεπερνούν, κι ότι η εξέγερσή τους στην Τσίζρε είχε δυναμώσει τη διαπραγματευτική του δύναμη στη φυλακή. Έμεινα να αναρωτιέμαι σε τι βαθμό η λατρεία για την ηγεσία του Οτσαλάν είχε να κάνει με τη φυλάκισή του, και αν οι δημοκρατικές δομές που εφαρμόζονται αποτελούν μια απόπειρα απόρριψης της ηγετικής του θέσης.

Στις 4 Σεπτεμβρίου, ο τουρκικός στρατός και η αστυνομία εισέβαλλαν στην Τσίζρε επιβάλλοντας απαγόρευση της κυκλοφορίας που θα διαρκούσε για εννιά ημέρες. Επέβαλλαν την απαγόρευση της κυκλοφορίας βάζοντας ελεύθερους σκοπευτές στους μιναρέδες των τζαμιών έτοιμους να πυροβολήσουν όποιον ήταν στο δρόμο. Η πολιορκία έσπασε μόνο ύστερα από την πίεση μιας πορείας που οργανώθηκε από κούρδους των τριγύρω πόλεων, στην οποία συμμετείχαν και βουλευτές του HDP. Όταν τελικά ο κόσμος μπήκε στην πόλη, βρήκαν 21 πολίτες νεκρούς, από τους οποίους οι 15 είχαν πεθάνει επί τόπου μετά από πυροβολισμό, οι υπόλοιποι είχαν είτε υποκύψει στα τραύματά τους είτε είχαν πεθάνει λόγω ασθένειας μιας και δεν κατάφεραν να φτάσουν στο νοσοκομείο. Μέσα σε αυτούς ήταν κι ένα μωρό 35 ημερών κι ένας ηλικιωμένος 71 ετών που επιχειρήσε να πάρει ψωμί κατά την απαγόρευση. Οι τρεις εξεγερμένες γειτονιές της Nur, της Sur και της Cudi ήταν γεμάτες σφαίρες και βαρύτερα πυρομαχικά. Το κράτος κατηγορήσε το PKK για τους θανάτους, παρόλο που ούτε ένας από τις κρατικές δυνάμεις δεν είχε τραυματιστεί – λέγοντας ψέμματα και με το πρόσχημα πως οι γειτονιές ήταν γεμάτες με «τρομοκράτες». Αυτή η τελευταία σφαγή στην Τσίζρε θα μείνει για καιρό στη μνήμη και θα τροφοδοτεί το κουρδικό κίνημα.

Η Επανάσταση στο Κουρδιστάν

Όπως τα κινήματα που προηγήθηκαν, έτσι κι αυτό του Γκεζί εμπνεύστηκε από τις εξεγέρσεις στην Αίγυπτο, την Τυνησία και την Αραβική Άνοιξη που ήταν ικανά να ανατρέψουν δικτάτορες εύκολα. Παρόλο που ο Ερντογάν κάθεται ακόμα στο θρόνο του, μέσα στο άνω του ενός δις δολαρίων παλάτι που έχτισε για τον εαυτό του, η εξέγερση του Γκεζί δεν ήταν πλήρως αποτυχημένη, μιας και άνοιξε ένα νέο πεδίο ξεσηκωμού στο μέλλον της Τουρκίας. Η Συρία, ακόμη μία χώρα που ξεσηκώθηκε κατά την Αραβική Άνοιξη, φαίνεται πως γνώρισε ένα παρόμοιο γλυκόπικρο αποτέλεσμα. Ο Μπασάρ Αλ Ασάντ κατέστειλε την εξέγερση στις κεντρικές πόλεις της Συρίας, ενώ η περιφέρεια ρίχτηκε σε ένα βίαιο εμφύλιο που άνοιξε το δρόμο για τις ομάδες των τζιχαντιστών από το Ιράκ και από αλλού, για να συγκλίνουν τελικά κάτω από το «λάβαρο» του ISIS.

Φωτεινές στιγμές στη Συρία πρόσφεραν οι Κούρδοι της Ροζάβα, που οργανώνονταν κρυφά για δεκαετίες ώστε να στηρίξουν το PKK στο βορρά και να εγκαταστήσουν τις δικές τους πολιτικές και στρατιωτικές δομές. Όπως και στην Τουρκία, το καθεστώς του Ασάντ δεν επέτρεπε την έκφραση της κουρδικής ταυτότητας ή την εκπαίδευση στη μητρική γλώσσα, τονίζοντας τις ομοιότητες μεταξύ κεμαλισμού και μπασαθισμού. Το αιματοκύλισμα στην πόλη Qamishlo, στην οποία το συριακό καθεστώς σκότωσε 52 ανθρώπους σε ταραχές που ξέσπασαν σε ποδοσφαιρικό αγώνα, συχνά αναφέρεται ως ο προάγγελος της επανάστασης της Ροζάβα.

Το PYD και άλλοι που οργανώθηκαν υπό το Tev-Dem (Κίνημα για μια Δημοκρατική κοινωνία), εκμεταλλεύτηκε την επερχόμενη αστάθεια στη Συρία για να δηλώσει την αυτονομία του στις 19 Ιουλίου του 2012. Ήταν μια σχετικά ομαλή επιχείρηση, μιας και προπαρασκευαστικές συναντήσεις είχαν γίνει σε διάφορα τζαμιά της περιοχής: θα λέγαμε πως περισσότερο ανέλαβαν τον έλεγχο παρά έδωσαν μάχη. Οργανώθηκαν σε τρία καντόνια κατά μήκος των τουρκικών συνόρων, που χωρίζο-

νταν από αραβικές περιοχές. Αυτά τα καντόνια είναι το Αφρίν στα δυτικά, το Κομπανί στο κέντρο και η Τσίζρε στα ανατολικά. Ήταν σχεδόν απίστευτο το γεγονός πως μετά από δεκαετίες αγώνα, οι Κούρδοι –πλέον επιδιώκοντας μια Δημοκρατική Συνομοσπονδία– είχαν ανακηρύξει τα δικά τους εδάφη.

Η Δημοκρατική Αυτονομία κι ο Συνομοσπονδισμός του Οτσαλάν είναι το όραμα που εφαρμόστηκε στη Ροζάβα. Αυτονομία, οικολογία και γυναικεία απελευθέρωση είναι τα τρία κεντρικά σημεία στα οποία δόθηκε έμφαση. Βασική μονάδα αυτής της νέας κοινωνίας είναι η κομμούνα. Κομμούνες υπάρχουν σε επίπεδα γειτονιάς μέχρι και σε χώρους εργασίας συμπεριλαμβανομένων μικρών διυλιστήριων πετρελαίου και αγροτικών συνεταιρισμών. Υπάρχουν αποκλειστικά γυναικείες κομμούνες, όπως τα Σπίτια των Γυναικών. Όλες αυτές οι κομμούνες είναι οργανωμένες σε συνελεύσεις που έφταναν στο επίπεδο του καντονιού. Το παρόν οικονομικό μοντέλο της Ροζάβα είναι ανάμεικτο: υπάρχει ατομική, κρατική και κοινή ιδιοκτησία. Στο Κοινωνικό Συμβόλαιο της Ροζάβα (κάτι σαν το σύνταγμά τους) η ατομική ιδιοκτησία δεν αποκλείεται, αλλά ειπώνεται πως θα υπάρχουν όρια σε αυτή. Πρόκειται για μία κοινωνία που είναι ακόμα σε μεταβατικό στάδιο, και μέχρι τώρα είναι περισσότερο αντικρατική παρά αντικαπιταλιστική, αλλά δε χωρά αντίρρηση πως υπάρχει μια ισχυρή αντικαπιταλιστική ώθηση εκ των έσω. Ο καιρός θα δείξει πόσο μακριά είναι διατεθειμένοι να το πάνε οι επαναστάτες της Ροζάβα.

Η επανάσταση της Ροζάβα είναι μία γυναικεία επανάσταση. Το κουρδικό κίνημα για την απελευθέρωση θέτει την απελευθέρωση των γυναικών πάνω απ' όλα. Πέρα από το να έχουν το δικό τους στρατό και αυτόνομες οργανώσεις μόνο για γυναίκες, σχεδόν κάθε οργανωτική δομή από τις δημοτικές αρχές μέχρι τους ένοπλους σχηματισμούς του ΡΚΚ διοικείται από κοινού από έναν άντρα και μια γυναίκα. Επιβάλλονται ποσοτώσεις για τα μέλη και για άλλες θέσεις, ώστε να διασφαλίζεται εξίσου η συμμετοχή και των δύο φύλων. Η 8η Μαρτίου, η παγκόσμια ημέρα της γυναίκας, είναι πολύ σημαντική για τις

κούρδες, πόσο μάλλον τώρα, μετά την παραδειγματική αντίσταση των γυναικών της ΥΠ] (το γυναικείο τμήμα των Μονάδων Προστασίας του Λαού – ΥΠΓ). Στα γραπτά του ο Οτσαλάν αναγνωρίζει την πατριαρχία και τον έμφυλο διαχωρισμό ως το πρώτο κοινωνικό πρόβλημα ιστορικά. Ίσως παραδόξως, πολλές κούρδες αγωνίστριες να αποδίδουν την απελευθέρωσή τους στον Οτσαλάν και τις σκέψεις του.

Οι μαχητές

Αν και η κουρδική κατάληψη της εξουσίας έγινε ομαλά, ο μήνας του μέλιτος ήταν σύντομος. Μετά την κατάσχεση μεγάλου αριθμού στρατιωτικού εξοπλισμού από τη Μοσούλη στις 10 Ιουνίου του 2014, το ISIS πίεσε προς τα βόρεια του Ιράκ και της Συρίας. Με την προέλασή του, ήρθαν ιστορίες για σφαγές, υποδούλωση, εκτοπισμό και βιασμούς. Ενάμιση μήνα μετά, τον Αύγουστο, το ISIS έφτασε στον πληθυσμό των Γιαζίντι, μία μη-μουσουλμανική κοινότητα που μιλά κουρδικά κοντά στα Όρη Sinjar, όπου δολοφόνησε χιλιάδες και εκτόπισε περίπου 290.000 άτομα, 50.000 εκ των οποίων αφήθηκαν στα βουνά χωρίς τροφή και νερό. Οι μαχητές του ISIS φάνηκαν ιδιαίτερα πρόθυμοι να εξολοθρεύσουν αυτόν τον πληθυσμό που ανήκει σε μια προ-ισλαμική θρησκεία με πολλά ανιμιστικά στοιχεία, που έχουν διωχθεί εδώ και αιώνες ως λάτρες του διαβόλου, επιβιώνοντας από πάνω από εβδομήντα σφαγές στην ιστορία τους. Η κουρδική περιφερειακή κυβέρνηση του Ιράκ δεν είχε την ευελιξία να παρέμβει με τις δυνάμεις των Πεσμεργκά -σε αντίθεση με το ΡΚΚ που κινήθηκε ταχύτατα, διασχίζοντας όλη τη χώρα από την κυρίως βάση τους στα ιρανο-ιρακινά σύνορα, στο Qandil. Ερχόμενοι για να σώσουν τους Γιαζίντι, να τους εξοπλίσουν και να τους εκπαιδεύσουν για την αυτοάμυνά τους, το ΡΚΚ απέκτησε αξιοπιστία στην περιοχή που κυβερνάται από τον Μπαρζανί και το ΚΔΡ. Παρά τις εντάσεις ανάμεσα στις τοπικές κουρδικές δυνάμεις, οι ιστορίες και οι εικόνες του ISIS που κυκλοφορούσαν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

είχαν σαν αποτέλεσμα την ένωση των κάποτε διασπασμένων Κούρδων, καθώς το ΡΚΚ/ΥΡΓ ενώθηκε με το ΚΔΡ σε μια αβέβαιη συμμαχία.

Από όλες τις ένοπλες δυνάμεις των Κούρδων, το ΥΡΓ είναι το νεώτερο. Οι λαϊκές αμυντικές δυνάμεις συγκροτήθηκαν μετά την επανάσταση, και οι αριθμοί τους γρήγορα αυξήθηκαν με εθελοντές που προσχώρησαν για υπερασπιστούν τις κουρδικές περιοχές από το ΙΣΙΣ. Αυτή η εν καιρώ πολέμου κινητοποίηση στηρίζεται επίσης από την επιστράτευση, πράγμα που έχει αρχίσει να δημιουργεί ένταση αναμεσαξύ νεολαίων που δεν θέλουν να πολεμήσουν ή που υποστηρίζουν ότι έχουν ήδη εκπληρώσει τη στρατιωτική τους θητεία υπό το καθεστώς Ασάντ. Αλλά πέρα από αυτή την κατάσταση που σιγοβράζει, σε μέρη όπως το Κομπανί, το ΥΡΓ και το ΥΡΪ αποτελούνται από ανθρώπους που υπερασπίζονται τα χωριά και τις πόλεις τους. Το Κομπανί έγινε το σημείο μηδέν της αντίστασης καθώς το ΙΣΙΣ όλο και πλησίαζε, καταλαμβάνοντας χωριά στα περίχωρα των πόλεων χάρη στην προσφάτως αποκτηθείσα στρατιωτική υπεροχή τους. Το ΙΣΙΣ ενδιαφερόταν ιδιαίτερα να καταλάβει το Κομπανί, μιας και βρίσκεται πάνω στην πιο ευθεία διαδρομή ανάμεσα στα τουρκικά σύνορα και την de facto πρωτεύουσα του ΙΣΙΣ, τη Ράκκα. Επιπλέον, το Κομπανί ήταν το σημείο έναρξης της επανάστασης της Ροζάβα. Το ΥΡΓ και το ΥΡΪ προέβαλαν ηρωική αντίσταση με τη μικρή δύναμη πυρός που είχαν, κυρίως μικρά όπλα που υποστηρίζονταν από αντιαρματικά ρουκετοβόλα και υψηλότερου διαμετρήματος ρωσικά οπλοπολυβόλα Dushkas που ήταν τοποθετημένα στην καρότσα αγροτικών αμαξιτών. Όσο υποχωρούσαν όλο και πιο βαθιά στην πόλη του Κομπανί, το ΥΡΓ και το ΥΡΪ έφτασαν σε ένα καθεστώς σχεδόν διασημότητας, εν μέρη χάρη στην Δυτική εξιδανίκευση και αντικειμενοποίηση των γυναικών του ΥΡΪ που πολεμούσαν τις γενειοφόρες ορδές του ΙΣΙΣ. Όλοι, από διακεκριμένους αριστεριστές ακαδημαϊκούς μέχρι το περιοδικό Marie Claire που έκανε αφιέρωμα στο ΥΡΪ (προκαλώντας ειρωνικά γέλια στα μέλη του ΥΡΪ στο Κομπανί), άρχισαν να εξυμνούν τους Κούρδους

μαχητές.

Πρέπει να παραδεχτούμε την ξεκάθαρη αντίθεση στο πεδίο μάχης της Ροζάβα: ένας φεμινιστικός στρατός που αντιστέκεται θαρραλέα σε ένα τσούρμο μισογύνηδων φονταμενταλιστών. Όπως φαίνεται, πολλοί μαχητές του ISIS πιστεύουν πως αν τους σκοτώσει γυναίκα, δεν θα πάνε στον παράδεισο ως ένδοξοι μάρτυρες. Αυτή η πεποίθηση είναι γνωστή στα μέλη του ΥΡJ και χρησιμοποιείται σαν ένα είδος ψυχολογικού πολέμου στην πρώτη γραμμή της μάχης. Οι γυναίκες του ΥΡJ σιγουρεύουν ότι θα ακουστεί η διαπεραστική κραυγή μάχης τους, ένα πασίγνωστο κουρδικό ξέσπασμα οργής ή πόνου που λέγεται zilgit, πριν να μπουν σε μάχη με το ISIS. Φροντίζουν να γνωρίζουν οι τζικαντιστές ότι θα σταλούν στην κόλαση.

Εκατοντάδες Κούρδοι από την Τουρκία πέρασαν τα σύνορα για να ενταχθούν στις δυνάμεις του YPG που υπερασπίζονται το Κομπανί μαζί με τις αντάρτικες μονάδες του PKK που μετακινήθηκαν προς την περιοχή. Τούρκοι αριστεροί άρχισαν επίσης να κάνουν αυτό το ταξίδι, γινόμενοι και οι ίδιοι μάρτυρες. Σε μια περίπτωση, ο Suphi Nejat Ağırnaslı, ένας φοιτητής κοινωνιολογίας σε ένα από τα πιο αναγνωρισμένα πανεπιστήμια της Κωνσταντινούπολης, επηρεασμένος κατά τα ίδια του τα γραπτά από το γαλλικό περιοδικό *Tiqan*, πήγε στη Ροζάβα μόνο για να γίνει μάρτυρας μετά από λίγες εβδομάδες. Το πολεμικό ψευδώνυμο που είχε επιλέξει ήταν το Paramaz Kizilbaş, μια σύνθεση του ονόματος ενός γνωστού Αρμένιου σοσιαλιστή επαναστάτη που εκτελέστηκε από τους Οθωμανούς και της θρησκείας των Αλεβιτών, που ιστορικά έχουν κατασταλεί στην Τουρκία. Αυτό αποτελεί παράδειγμα του χαρακτήρα της αλληλεγγύης στην περιοχή: ένας Τούρκος επαναστάτης, λαμβάνει το όνομα ενός Αρμένιου και οδεύει προς την υπεράσπιση της κουρδικής επανάστασης.

Όπως έχει αναφερθεί στα δυτικά μέσα ενημέρωσης, πολλοί Αμερικάνοι κι Ευρωπαίοι έχουν επίσης κάνει το ταξίδι για να ενταχθούν στις τάξεις των μαχητών στη Ροζάβα. Κάποιοι ενσωματώθηκαν στο YPG ή στο ΥΡJ: άλλοι εντάχθηκαν σε άλ-

λες μονάδες, όπως οι Ηνωμένες Δυνάμεις Ελευθερίας (BÖG), που αποτελείται από κομμουνιστές κι αναρχικούς. Πέρα από επαναστάτες από όλο τον κόσμο που καταφτάνουν για αλληλεγγύη στον κουρδικό αγώνα για την απελευθέρωση, υπάρχουν και πρώην ή επίδοξοι στρατιωτικοί από το Ηνωμένο Βασίλειο και τις ΗΠΑ που πιστεύουν ότι ο πόλεμος εναντίον ισλαμιστών εξτρεμιστών, στον οποίο ξεγελάστηκαν στο να μην συμμετάσχουν από βρετανικές και αμερικάνικες διεφθαρμένες κυβερνήσεις, έχει επιτέλους ξεκινήσει. Κάποιοι από αυτούς τους διεθνείς έχουν αρχίσει να προσεγγίζουν την πολιτική φιλοσοφία της δημοκρατικής αυτονομίας όπως εφαρμόζεται από τους συμπολεμιστές τους -άλλοι αποχωρούν άμεσα, συνειδητοποιώντας ότι βρίσκονταν ανάμεσα σε «ένα τσούρμο κόκκινων».

Οι διεθνείς επαναστάτες που πολεμούν δίπλα στους κούρδους συντρόφους τους θα επιστρέψουν στις χώρες τους με στρατηγική εμπειρία στο πεδίο μάχης και μια ανανεωμένη αίσθηση έμπνευσης και οπτικής για το τι είναι δυνατό όταν οι άνθρωποι δεσμεύουν τον εαυτό τους στην απελευθέρωση.

Στα μέσα του φθινοπώρου του 2014, φαινόταν ότι το Κομπανί ήταν έτοιμο να πέσει. Έγιναν διαδηλώσεις αλληλεγγύης σε όλο τον κόσμο. Στην Τουρκία ξέσπασαν ταραχές για να πειστεί ο Ερντογάν ώστε να σταματήσει να υποστηρίζει το ISIS. Εντωμεταξύ, έγιναν συναντήσεις ανάμεσα στις τοπικές δυνάμεις για να βρεθεί ένας τρόπος απάντησης. Τα μέλη του YPG στο Κομπανί ανέφεραν πως απ' ό,τι φαινόταν ήταν ζήτημα ωρών το να πέσει η πόλη: υποχώρησαν σε ένα κεντρικό σημείο της πόλης, συγκεντρώνοντας τα πολεμοφόδιά τους ώστε να καταστραφούν προκειμένου να μην πέσουν στα χέρια του ISIS. Ήταν εκείνη τη στιγμή, αντί για ένα μήνα νωρίτερα που το ISIS δεν είχε καν μπει στην πόλη, που επιτέλους ξεκίνησαν στα σοβαρά οι πολυαναμενόμενες αμερικάνικες και γαλλικές αεροπορικές επιδρομές.

Χωρίς αμφιβολία, χωρίς αυτήν την αεροπορική υποστήριξη, οι φτωχικά εξοπλισμένες δυνάμεις του YPG δεν θα είχαν

βγει νικήτριες. Το γεγονός ότι οι βομβαρδισμοί έγιναν πραγματικά το τελευταίο λεπτό, δείχνει πως πέρα από τις όποιες παρασκηνιακές διαπραγματεύσεις και συμφωνίες που λάμβαναν χώρα, οι χώρες-μέλη του ΝΑΤΟ δεν επιθυμούσαν μία νίκη του ISIS: ταυτόχρονα όμως, προφανώς ήθελαν οι Κούρδοι να παραλάβουν μια εντελώς κατεστραμμένη πόλη.

Η νατοϊκή βοήθεια στην κουρδική αυτοάμυνα είναι, το λιγότερο που μπορούμε να πούμε, ένα ευαίσθητο ζήτημα -ειδικά συνυπολογίζοντας ότι η σύλληψη του Οτσαλάν είχε εκληφθεί σαν νατοϊκή επιχείρηση. Όταν αυτή η πραγματική συνθήκη αναφέρεται σε μέλη του ΥΡΓ στο Κομπανί, οι ίδιοι αστειεύονται πρώτοι για τον «σύντροφο Ομπάμα». Αν πειστούν παραπάνω, επισημαίνουν πως παρόλο που οι ΗΠΑ και το Ισραήλ είναι από τους κακούς, δεν είναι ούτε κατά προσέγγιση τόσο κακοί όσο τα αραβικά καθεστώτα. Αλλά στην πραγματικότητα, στο τέλος της μέρας, είναι απλά ζήτημα επιβίωσης. Ιδανικά, το ΥΡΓ θα μπορούσε να αποκτήσει τον απαραίτητο οπλισμό για να αυξήσει την άμυνά του: αλλά μιας και δεν υπάρχει αυτό, αν το ζήτημα είναι ανάμεσα στην ιδεολογική καθαρότητα και την επιβίωση, η επιλογή φαίνεται προφανής.

Κομπανί

Αμέσως μετά από την απελευθέρωση από το ISIS, το Κομπανί ήταν ένα κατεστραμμένο από τον πόλεμο ερείπιο, όπου τα περισσότερα κτήρια είχαν απολέσει τους πάνω ορόφους τους εξαιτίας των πυρών. Οι αεροπορικοί βομβαρδισμοί από τις συμμαχικές δυνάμεις επίσης προκάλεσαν σημαντικές ζημιές. Ο Μαχμούντ, ένας φίλος και σύντροφος από το Κομπανί, με ξενάγησε στην πόλη από την οποία δεν είχε φύγει ποτέ στη ζωή του: τα μάτια του γέμισαν δάκρυα καθώς θυμόταν όλους τους φίλους του που πέθαναν σε εκείνους τους δρόμους. Περιπατούσαμε σε μία πόλη-φάντασμα όπου οι μόνοι άνθρωποι που συναντούσαμε ήταν μαχητές ή μικροί αριθμοί εναπομείναντων που είχαν μείνει πίσω ή είχαν μόλις επιστρέψει από στρατόπεδα

προσφύγων στην Τουρκία. Τους βλέπαμε να σκαλίζουν μέσα στα ερείπια, προσπαθώντας να περισώσουν οτιδήποτε από τα συντρίμμια. Πυρομαχικά και νάρκες που δεν είχαν εκραγεί και αφέθηκαν πίσω από το ISIS, συνέχισαν να σκοτώνουν ακόμα και μετά την αποχώρησή του, με τουλάχιστον δέκα νεκρούς τις πρώτες δύο εβδομάδες μετά την απελευθέρωση της πόλης. Παρά το υψηλό τίμημα που πλήρωσαν οι κούρδοι -ο αριθμός των νεκρών μαχητών ήταν πάνω από 2.000- υπήρχε μια αίσθηση ενθουσιασμού και νίκης στην ατμόσφαιρα, καθώς έρχονταν καθημερινά νέα ότι οι μονάδες του ISIS απωθούνταν όλο και πιο μακριά.

Ο Μαχμούτ είναι ο ένας από τρεις αδερφούς, που όλοι τους είναι μέλη του YPG στη μια ή την άλλη θέση. Όπως και όλοι όσοι από το YPG που έχουν βιώσει κάποια σύρραξη, έχουν θραύσματα στο σώμα τους και απώλεια ακοής από τις εκρήξεις και τους πυροβολισμούς. Όντας ένας πεπειραμένος εκπαιδευμένος μηχανικός, ανέλαβε μια θέση στα κλιμάκια ως οπλοουργός, -όχι μόνο επιδιορθώνοντας όπλα, αλλά και κατασκευάζοντας νέα σχέδια, ειδικά μεγάλης εμβέλειας τουφέκια ελεύθερων σκοπευτών (snipers). Όμως μπόρεσε να παίξει αυτόν τον ρόλο μέχρι που το ISIS μπήκε στα όρια της πόλης του Κομπανί. Μετά από αυτό, όλοι πήραν τα όπλα για να πολεμήσουν, συμπεριλαμβανομένου του 13χρονου βοηθού του.

Παντού υπάρχουν ιστορίες ηρωισμού, από τον ελεύθερο σκοπευτή που ανατίναξε ένα τανκ του ISIS πυροβολώντας μέσα στο στόμιο της κάννης του, μέχρι άλλους που με γενναιότητα ανέβηκαν στην οροφή ενός άλλου τανκ και πέταξαν μια χειροβομβίδα μέσα στην καταπακτή του. Οι ιστορίες αυξάνονται καθώς ο Μαχμούτ με γυρίζει στους δρόμους της πόλης και διηγείται την επί μήνες μάχη του Κομπανί. Σε κάποια περίοδο δεν είχε κοιμηθεί για πέντε συνεχόμενες μέρες -όχι μόνο επειδή ήταν υπό συνεχή επίθεση, αλλά κι επειδή φοβόταν. Είπε ότι σε κάποια φάση ήθελε να πεθάνει απλά για να τελειώσει όλο αυτό. Από τη διμοιρία του, που αποτελούνταν από περίπου εκατό άτομα, μόνο τέσσερις είναι ακόμα ζωντανοί:

περάσαμε πολλή ώρα κοιτάζοντας φωτογραφίες των νεκρών συντρόφων του στο τηλέφωνό του. Πολλοί από το YPG έχουν smartphones, συμπεριλαμβανομένων του Μαχμούντ και του αδερφού του Αρίφ, τους οποίους επέπληττε ο διοικητής τους επειδή έμπαιναν στο facebook ενώ εμπλέκονταν σε αψιμαχίες στα χαρακώματα. Ο αδερφός του ο Αρίφ ήταν ελεύθερος σκοπευτής. Αλλά εγκατέλειψε το YPG μετά το τραύμα που υπέστη επειδή πυροβόλησε καταλάθος έναν σύντροφό του.

Η δυσσομία του θανάτου ήταν έντονη σε κάποιες γειτονιές, με πτώματα να υπάρχουν ακόμα κάτω από τα ερείπια και τις σορούς των μαχητών του ISIS να σαπίζουν στην άκρη δρόμων διάσπαρτων με εγκαταλελειμμένα τανκ που είχε καταστρέψει το YPG. Για να αποφευχθεί η διάδοση ασθενειών, τα πτώματα των μαχητών του ISIS συνήθως καίγονταν, αλλά ο αριθμός των πτωμάτων ήταν τέτοιος που ήταν αδύνατο να τα διαχειριστούν όλα. Παρόλο που ήταν περικυκλωμένοι από όλο αυτόν τον θάνατο και το μακελειό, οι χαρούμενες στιγμές ήταν συχνές, ίσως χάρη στα νέα περί προέλασης που έρχονταν από το μέτωπο. Περνούσαμε τα απογεύματά μας κυνηγώντας κότες με καραμπίνες M16 για το δείπνο και στη συνέχεια καπνίζαμε τον ένα ναργιλέ μετά τον άλλο, τραγουδώντας γύρω από τη φωτιά, περιμένοντας τον ήλιο να ανατείλει πέρα από τα τουρκικά σύνορα στο βάθος.

Εθνική απελευθέρωση από τα σύνορα

Όσο σουρεαλιστικό κι αν ήταν το γεγονός ότι η αεροπορία των ΗΠΑ βοήθησε ριζοσπάστες αριστερούς μαχητές, οι αεροβομβαρδισμοί άρχισαν να αλλάζουν την κατάσταση για το YPG καθώς επανακτούσε σιγά σιγά περιοχές από το ISIS, τελικά απωθώντας το στη δυτική όχθη του Ευφράτη και φτάνοντας 40 χιλιόμετρα από τη Ράκκα. Την 1η Ιουλίου 2015, κοινή επιχείρηση του Ελεύθερου Συριακού Στρατού (FSA) με το YPG απελευθέρωσε το Tell Abyad από το ISIS. Η σπουδαιότητα αυτού ήταν πολλαπλή. Πρώτον, ήταν ο καλύτερος συντονισμός

που είχε γίνει μέχρι τότε ανάμεσα στο FSA και το YPG, ίσως καθυστερώντας κάποιους προβληματισμούς των Σύριων επαναστατών που θεωρούσαν τους κούρδους υπέρ του Ασάντ. Δεύτερων, ένα σημαντικό για το ISIS σημείο πρόσβασης των συνόρων για είσοδο στην Τουρκία κατελήφθη, κλείνοντας έναν διάδρομο που διατηρούσε μέσα στη Συρία και τη Ράκκα. Αλλά μάλλον πιο σημαντικά απ' όλα, η κατάληψη του Tell Abyad ένωσε το ανατολικό καντόνι του Τζιζρέ με το Κομπανί, δημιουργώντας ένα συνεχές άπλωμα της Ροζάβα και σπάζοντας την απομόνωση του Κομπανί για πρώτη φορά.

Οι Κούρδοι είναι κάποιοι από τους πολλούς πληγέντες από τα σύνορα που χωρίζουν τους ανθρώπους του κόσμου -στην περίπτωση τους, τα σύνορα που χαραχθηκαν από τους Sykes-Picot στο τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Αυτά τα σύνορα ανάμεσα στην Τουρκία, Συρία, Ιράκ και Ιράν είναι αυτά που προσπαθούν να καταργήσουν οι Κούρδοι, και είναι αυτή τους η εμπειρία που διαμορφώνει την κριτική τους για τα σύνορα γενικότερα. Οι Κούρδοι συχνά αναφέρονται σαν λαός χωρίς έθνος-κράτος· το PKK οδήγησε έναν εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα για δεκαετίες και ο κουρδικός απελευθερωτικός αγώνας μπορεί ακόμα να οριστεί ως τέτοιος, αλλά όχι με την κλασική έννοια. Είναι σχεδόν σαν εθνική απελευθέρωση αναβαθμισμένη για τον 21ο αιώνα. Στην Τουρκία όπως και στη Συρία, το κουρδικό κίνημα προσπαθεί να προσφέρει μια κοινή μαχητική πλατφόρμα για όλους τους καταπιεσμένους λαούς, αριστερούς επαναστάτες και άλλους -μια συλλογικοποίηση ανθρώπων στην οποία αναφέρονται ως «οι δημοκρατικές δυνάμεις». Αυτή η πλατφόρμα παραπέμπει στον intercommunalism του Huey Newton στο ότι προωθεί την αλληλεγγύη και την κοινή δράση ενώ διατηρεί την αυτονομία κάθε στοιχείου.

Αυτό είναι προφανές στην πολιτική του HDP και σημαντικότερα, στις αυτοδιοικητικές δομές της Ροζάβα -ειδικά στο ανατολικό καντόνι του Τζιζρέ, όπου Κούρδοι, Άραβες και Ασύρριοι ζούνε μαζί, συμμετέχουν στην κοινοτική αυτοδιοίκηση και κινητοποιούν μαχητικές δυνάμεις μέσα στο YPG. Για

μια περιοχή που βασανίζεται από εθνικούς διαχωρισμούς, η κουρδική πρόταση είναι ο τρίτος δρόμος. Έτσι αναφέρονται στο σχέδιό τους για να τονίσουν την αντίθεση με την επιλογή ανάμεσα στο ISIS και το καθεστώς Ασάντ στη μία πλευρά των συνόρων κι ανάμεσα στο ΑΚΡ και τον τούρκικο εθνικισμό στην άλλη.

Αυτή η πρόταση παρουσιάζει τον δημοκρατικό νεωτερισμό σαν μια εναλλακτική στον καπιταλιστικό νεωτερισμό και την αυτοδιοίκηση μέσω συνομοσπονδιών σαν μια εναλλακτική στο έθνος-κράτος. Οι Κούρδοι δεν είναι οι μόνοι που προσπαθούν να καταργήσουν τα σύνορα της Μέσης Ανατολής. Εκτός από το ISIS που έχει επιτυχώς επανασχεδιάσει τον χάρτη, ο Ερντογάν έχει τις δικιές του φιλοδοξίες υπό τον τίτλο «το σχέδιο για τη Μεγάλη Μέση Ανατολή» κατά το οποίο η Τουρκία θα αναλάβει τον ρόλο που δικαιούται (νεο-Οθωμανισμός) ως η κυρίαρχη τοπική δύναμη. Ήδη από σήμερα, οι περισσότερες ξένες εταιρίες στην κουρδική περιοχή του βόρειου Ιράκ του Μπαρζανί, είναι τουρκικού κεφαλαίου. Ένα δυνατό ΡΥΔ και ΡΚΚ στην περιοχή θα ήταν εμπόδιο σε αυτά τα σχέδια.

Εκλογές και αιματοκύλισμα

Για δεκατρία χρόνια, το ΑΚΡ είχε συντριπτικές νίκες στις εθνικές εκλογές της Τουρκίας, κατέχοντας από μόνο του την εξουσία. Το ΗΔΡ κατάφερε να χρησιμοποιήσει το αίσθημα κατά του Ερντογάν σε μια έξυπνη πολιτική στρατηγική πριν τις ιστορικές εκλογές στις 7 Ιούνη του 2015. Το εκλογικό σύστημα της Τουρκίας έχει ένα όριο της τάξεως του 10%: αν ένα κόμμα δεν πάρει το 10% ή και παραπάνω των ψήφων, δεν μπορεί να μπει στη βουλή, κι οι ψήφοι που πήρε είναι στην ουσία άκυρες. Για να το ξεπεράσει αυτό, το κουρδικό κίνημα συνήθως κατέβαζε ανεξάρτητους υποψήφιους, οι οποίοι αφού κέρδιζαν μια έδρα, γινόταν μέλη του κόμματος. Ενώ αυτή η στρατηγική βοήθησε να αποκτήσει τριανταπέντε βουλευτές, αν έπαιρνε πάνω από το 10% των ψήφων θα του εξασφάλιζε τουλάχιστον τις διπλά-

σιες έδρες.

Οι εκλογές στις 7 Ιουνίου έδωσαν τη δυνατότητα να εκτοπιστεί το ΑΚΡ και σαμποταριστούν οι φιλοδοξίες του Ερντογάν για ενίσχυση της δύναμής του μέσω συνταγματικών αλλαγών που θα τον έκαναν τον απόλυτο πατριάρχη της Τουρκίας. Ο νέος και χαρισματικός πρόεδρος του ΗΔΡ (Λαϊκό Δημοκρατικό Κόμμα) Σελαχάτίν Ντερμιράς, έκανε το «Δε θα τον αφήσουμε να γίνει Πρόεδρος» ένα από τα βασικά σλόγκαν της καμπάνιας του. Το μίσος για τον Ερντογάν που είχε κορυφωθεί στην εξέγερση του Γκεζί διασταυρώθηκε με τη δυσaréσκεια για τη στήριξη του Ερντογάν στο ΙΣΙΣ και τον ενθουσιασμό που ενέπνευσε η αντίσταση στο Κομπανί. Συνεπώς, το ΗΔΡ εξασφάλισε ένα 13% των εθνικών ψήφων και 80 βουλευτές, δημιουργώντας μια κατάσταση όπου κανένα κόμμα από μόνο του δε μπορούσε να σχηματίσει κυβέρνηση οδηγώντας αναγκαστικά σε μια μορφή συνασπισμού για την ανάληψη της εξουσίας.

Η σχέση ανάμεσα στο ένοπλο ΡΚΚ και στο εκλεγμένο ΗΔΡ είναι λεπτή αλλά παρόλα αυτά σύνθετη. Το ΗΔΡ πρέπει να πετύχει μια δύσκολη ισορροπία: αντλεί τη νομιμότητά του στα μάτια του κουρδικού πληθυσμού ως το κοινωνικό κομμάτι μιας ένοπλης μάχης, παρόλ' αυτά πρέπει να αποστασιοποιηθεί περιστασιακά ώστε να παίξει με επιτυχία το πολιτικό παιχνίδι σε εθνική κλίμακα. Ο Ερντογάν κι οι σύντροφοί του, που έχουν την οξύνοια να το δουν και το γνωρίζουν, έριχναν τα πυρά τους όπου μπορούσαν στρέφοντας το ΗΔΡ κατά του ΡΚΚ και μετά και τους δυο κατά του Οτσαλάν, που τον περιέγραφαν ως υψηλότερο στέλεχος – πράγμα εύκολο, μιας και η επικοινωνία μαζί του ελέγχεται από το κράτος και κανείς δεν έχει ακούσει τίποτα από τον ίδιο τους τελευταίους πέντε μήνες. Το ΗΔΡ είναι σε επισφαλή θέση ως νόμιμο και άοπλο πολιτικό κόμμα που υφίσταται συχνά την ίδια καταστολή με τα μέλη του ΡΚΚ.

Μετά τις εκλογές, κανείς δεν μπορούσε να σκεφτεί πώς θα γινόταν μια κυβέρνηση συνασπισμού. Κι ενώ η προσοχή όλων ήταν στραμμένη στο εκλογικό αδιέξοδο, ο Ερντογάν δήλωσε ξεκάθαρα πως θα πίεζε για εκλογές σύντομα ώστε να δώσει

στον κόσμο ακόμη μία ευκαιρία να φέρει το ΑΚΡ στην εξουσία. Κι ύστερα ήρθαν οι αιματηρές επιθέσεις στο Σουρούκ.

Ήταν απλά ακόμη μία αντιπροσωπεία νέων αριστερών από την Ιστανμπούλ στο Κουρδιστάν. Την είχε οργανώσει η Σοσιαλιστική Ομοσπονδία Συνδέσμων Νέων (SGDF) με σκοπό να βοηθήσει την ανοικοδόμηση στο Κομπάνι, προσφέροντας παιχνίδια στα παιδιά και φυτεύοντας δέντρα στην περιοχή. Το πρωί της 20ης Ιουλίου του 2015 η SGDF οργάνωσε μια συνέντευξη τύπου στο πολιτισμικό κέντρο Amara, το de facto κέντρο συνάντησης για τους εθελοντές που ταξιδεύουν για να βοηθήσουν στρατόπεδα προσφύγων. Στο μέσο αυτού, 34 άνθρωποι σκοτώθηκαν σε μια επίθεση αυτοκτονίας. Το αιματοκύλισμα αυτό σόκαρε όλη τη χώρα, δίνοντας το έναυσμα σε μια σειρά γεγονότων. Δύο μέρες αργότερα, ο Ερντογάν έκλεισε μια συμφωνία με τους αμερικανούς επιτρέποντάς τους να χρησιμοποιήσουν την τούρκικη αεροπορική βάση Incirlik εναντίον του ISIS με αντάλλαγμα τη σιωπηλή τους στήριξη στη νέα εκστρατεία εξόντωσης του PKK. Με πάτημα τη δολοφονία δύο αστυνομικών την επόμενη της επίθεσης (αντίποινα τα οποία αργότερα ρητά αποκήρυξαν τα επίσημα κανάλια του PKK), η τουρκική κυβέρνηση ξεκίνησε μια μαζική επιχείρηση από αέρος κατά των θέσεων του PKK στο βόρειο Ιράκ και στη νοτιοανατολική Τουρκία. Επίσης έγιναν επιδρομές κατά μήκος της χώρας, που είχαν ως αποτέλεσμα πάνω από 2.000 συλλήψεις που συνεχίζονται ακόμα και σήμερα. Η επιθετικότητα του ΑΚΡ ήταν τέτοια που συνέλαβαν ακόμη και κάποιον τραυματισμένο από τους σοσιαλιστές αντιπροσώπους του βομβαρδισμού στο Σουρούκ.

Το ΑΚΡ ισχυρίστηκε ότι κυνηγούσε τους εξτρεμιστές τρομοκράτες στη χώρα: το PKK, το ISIS, και το Μαξιστικό-Λενινιστικό ΔΗΚΡ-Σ (Επαναστατικό Κόμμα – Μέτωπο Λαϊκής Απελευθέρωσης). Από αυτά τα τρία, το ΔΗΚΡ-Σ δε συγκρίνεται με τα άλλα δυο ούτε σε αριθμό μελών ούτε σε αποτελεσματικότητα. Φαίνεται πως το συμπεριέλαβαν απλά για σιγουριά. Ενώ το ΑΚΡ και ο Ερντογάν έλεγαν στα μίντια ότι κυνηγάνε τον

ISIS, στην πραγματικότητα αυτό δεν ήταν παρά η βιτρίνα. Από τους 2.544 συλληφθέντες μέχρι το τέλος του Αυγούστου, λιγότεροι από 5% συνελήφθησαν με τον ισχυρισμό ότι ανήκουν στο ISIS, και πολλοί από αυτούς αφέθηκαν αργότερα. Κι όσον αφορά τους βομβαρδισμούς που στο σύνολό τους φτάνουν τις περίπου 400 επιθέσεις από αέρα, μόνο τρεις στόχευαν το ISIS. Πρόκειται για βομβαρδισμούς που στόχευαν στρατόπεδα του PKK, ειδικά το κεντρικό του Καντίλ – όμως σκοτώθηκαν και πολίτες, όπως οι δέκα στο γειτονικό ιρακινό χωριό Zelgele.

Αν και οι βομβαρδισμοί στο Σουρούτς στόχευαν το κουρδικό κίνημα, χρησιμοποιήθηκε ως δικαιολογία για να το αποδεκατίσουν. Μέχρι την ώρα που γράφεται αυτό το κείμενο αρχές του Σεπτέμβρη (του 2015), σύμφωνα με την τούρκικη Αρχή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων πάνω από 47 πολίτες και 47 αντάρτες του PKK έχουν σκοτωθεί. Το PKK αντεπιτίθεται σκληρά όπου μπορεί: μέχρι τώρα, τουλάχιστον 92 αστυνομικοί και στρατιώτες έχουν σκοτωθεί, και 24 κρατικοί αξιωματούχοι ή αξιωματικοί των δυνάμεων ασφαλείας έχουν απαχθεί.

Απέναντι σε αυτή την καταστολή, οι κουρδικές πόλεις απαντούν με διαδηλώσεις και εξεγέρσεις για πολλές νύχτες στη σειρά. Η απάντηση του κράτους ήταν βίαιη: οι ειδήμονες των μίντια λένε πως η χώρα έχει πέσει ξανά στην κατάσταση του αιματοκυλίσματος του 1990. Αν και σίγουρα έτσι είχαν τα πράγματα από τη μεριά του κράτους, από την άλλη το κουρδικό κίνημα έχει εξελιχθεί: οι κούρδοι σε πάνω από δεκαέξι πόλεις πήραν την πρωτοβουλία να διακηρύξουν την ανεξαρτησία τους από το κράτος και άρχισαν να δίνουν έμφαση στο δικαίωμά τους στην αυτοάμυνα. Αυτές οι διακηρύξεις απαντήθηκαν με μεγαλύτερη βιαιότητα και περισσότερες συλλήψεις. Ειδικά στις πόλεις Σιλόπι και Τσίζρε, το κράτος ανταποκρίθηκε με ελεύθερους σκοπευτές που κυνηγούσαν παιδιά και πολίτες που δεν εμπλεκόνταν καν άμεσα με τις συγκρούσεις. Πολύ σύντομα ακολούθησαν επιδρομές σε σπίτια και εκτελέσεις χωρίς να προηγηθεί δίκη. Οι βομβαρδισμοί στην ύπαιθρο είχαν ως αποτέλεσμα καταστροφικές φωτιές, προκαλώντας ακόμα μία

πληγή στην περιοχή. Πολλές πόλεις στην περιοχή είναι ακόμα ανακλυγμένες ως ζώνες ειδικής ασφαλείας, μια κατάσταση παρόμοια με τον στρατιωτικό νόμο, όπου οι απαγορεύσεις κυκλοφορίας και οι επιχειρήσεις των ειδικών δυνάμεων είναι ευρέως διαδεδομένες.

Νέες πρόωρες εκλογές έχουν ανακοινωθεί για την 1η Νοεμβρίου 2015¹⁰. Είναι ήδη ξεκάθαρο πως η περίοδος μέχρι τις επόμενες εκλογές θα οδηγήσει σε κλιμάκωση των δράσεων του AKP και του Ερντογάν, που έχει αποδείξει πως είναι πρόθυμος να κάνει τα πάντα για να μείνει στην εξουσία, ακόμα και να σπρώξει τη χώρα σε έναν εμφύλιο. Είναι πολύ πιθανό να χρησιμοποιήσει τις εκτελεστικές του εξουσίες ώστε να καθυστερήσει τις εκλογές για ένα χρόνο με το πρόσχημα πως υπάρχει θέμα ασφάλειας για την πραγματοποίηση των εκλογών. Οι επιτυχίες των κούρδων και στις δύο πλευρές των τουρκο-συριακών συνόρων, οι έξυπνες πολιτικές τους επιλογές και οι ηρωικοί αγωνιστικοί τους χειρισμοί έχουν ωθήσει το AKP και τον Ερντογάν σε οριακό σημείο. Αν η τρέχουσα τάση για ένα πραγματικά φασιστικό και αστυνομοκρατούμενο κράτος αποτελεί κάποια ένδειξη, τότε η πτώση του θα είναι τόσο βίαιη όσο έχει υπάρξει κι η διακυβέρνησή του.

Με εμπνέει η επιμονή των Κούρδων που προσπαθούν να ξεφύγουν από τα μαγιάτικα αριστερά δόγματα ενώ επιμένουν στην επανάσταση. Ο μετασχηματισμός ενός κοινωνικού κινήματος χιλιάδων δε γίνεται μέσα σε μία νύχτα, παρόλ' αυτά έχουν αρχίσει να εφαρμόζουν νέες κοινωνικές σχέσεις και δομές που στόχο έχουν να καταλύσουν το κράτος και άλλες μορφές ιεραρχίας, όπως των αντρών απέναντι στις γυναίκες ή των ανθρώπων απέναντι στα μη-ανθρώπινα ζώα. Απ' όσα έχω

10. Τα αποτελέσματα των εκλογών ήταν: το κυβερνών κόμμα του πρωθυπουργού Αχμέτ Νταβούτογλου, το Κόμμα Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης, επικράτησε με 49,49% και 316 έδρες και ακολούθησαν το Ρεπουμπλικανικό Λαϊκό Κόμμα με 25,34% και 134 έδρες, το φιλοκουρδικό Κόμμα Δημοκρατίας των Λαών με 11,92% και 59 έδρες και το Κόμμα Εθνικιστικού Κινήματος με 10,69% και 41 έδρες.

παρατηρήσει, πιστεύω πως αυτή η επίμονη μάχη στην οποία εμπλέκονται διάφορες γενιές έχει τη δυναμική να μεταμορφώσει την πιο πολυ-διαχωρισμένη περιοχή του κόσμου σε αυτόνομες ζώνες συνεργασίας και αλληλεγγύης. Όσο θα είναι σε θέση να επιβιώσουν του ISIS και του Τουρκικού κράτους και να συνεχίζουν να στήνουν την επανάστασή τους από τα κάτω, θα έχουν πολλά να διδάξουν σε όσους από μας παλεύουμε για την απελευθέρωση στον υπόλοιπο κόσμο.

Crimethinc,
Σεπτέμβριος 2015

Rojava: Πραγματικότητα & Ρητορική¹

Όταν οι άνθρωποι παίρνουν την κατάσταση στα χέρια τους για να επιβιώσουν, φανερώνουν τη δυνατότητα κοινωνικής αλλαγής.

Αυτό που συμβαίνει στη Rojava από το 2012 και μετά αποτελεί μια απόπειρα κοινωνικής αλλαγής, ιδιαίτερα εξαιτίας του διαφορετικού ρόλου των γυναικών.

Οι Κούρδοι αναγκάζονται να δημιουργήσουν τη δική τους ιστορία υπό συνθήκες στις οποίες μπορούν να επιδράσουν μόνο μέσα στη δίνη ενός διεθνοποιημένου εμφυλίου πολέμου – μια όχι και τόσο ιδανική συνθήκη χειραφέτησης.

Από την έλλειψη Κράτους στην οικοδόμηση του έθνους

Η αφήγηση του κουρδικού κινήματος ανεξαρτησίας είναι καλά τεκμηριωμένη: η γεωγραφία του που επικαλύπτει τέσσερις χώρες (Τουρκία, Συρία, Ιράκ και Ιράν), η διαίρεσή του σε αντίπαλα κόμματα, η τάση αυτών των κομμάτων να στρέφουν τη μια γειτονική χώρα εναντίον της άλλης, μερικές φορές τη μια υπερδύναμη εναντίον της άλλης, οι ολέθριες συνέπειες αυτών των μεταβλητών συμμαχιών, η εξάρτησή του από τη μεγάλη κουρδική διασπορά της Ευρώπης, η προσαρμοστικότητα του απέναντι στην καταστολή και τις εμφύλιες συγκρούσεις, η ικανότητά του να επιβιώνει των σκαμπανεβασμάτων της διεθνούς πολιτικής, η οποία ικανότητα εξισώνεται με την ανικανότητά του να δημιουργήσει ένα εθνικό Κράτος. Μερικές φορές υπάρχει μια λεπτή γραμμή ανάμεσα στην επιβίωση και τις τάσεις αυτοκτονίας.

Μέχρι το 2003.

Μετά, τρία σημαντικά γεγονότα άλλαξαν τη συμφωνία για

1. *Rojava: Reality & Rhetoric* (2015). Αγγλικό κείμενο που δημοσιεύτηκε στο site Troploin

τους Κούρδους, και μεταξύ άλλων συνεπειών, αναμόρφωσαν το ΡΚΚ, το Εργατικό Κόμμα του Κουρδιστάν στην Τουρκία. Πρώτον, μετά το 2003, η διάλυση του Ιράκ σε τρία ασύνδετα μεταξύ τους τμήματα: το σουνιτικό, το σιιτικό και την Περιφερειακή Κυβέρνηση του Κουρδιστάν στον βορρά – την οποία έχει αναλάβει το ΡΔΚ υπό την ηγεσία της φατριάς του Μπαρζανί – που στην πραγματικότητα μοιάζει περισσότερο με δυτικό προτεκτοράτο.

Δεύτερον, το συριακό Κράτος, εμπλεκόμενο σε εμφύλιες διαμάχες και σεκταριστικές διαιρέσεις, έχασε τον έλεγχο του μεγαλύτερου μέρους της χώρας, συμπεριλαμβανομένων των κουρδικών περιοχών.

Τρίτον, σουνίτες τζιχαντιστές κατέλαβαν μια μεγάλη λωρίδα συριακού εδάφους και απείλησαν την επιβίωση του κουρδικού πληθυσμού. Επομένως, ήταν η άνοδος του ISIS / Daesh που τελικά εξώθησε τους Κούρδους στο προσκήνιο. (ISIS είναι το αγγλικό ακρωνύμιο για το Ισλαμικό Κράτος στο Ιράκ και τη Συρία, Daesh το αραβικό αρκτικόλεξο για το Ισλαμικό Κράτος στο Ιράκ και την Ανατολική Μεσόγειο.)

Εάν το ISIS αποτελούσε μόνο κίνδυνο για τις ζωές εκατοντάδων χιλιάδων ανθρώπων, η Δύση δεν θα έκανε κάτι παραπάνω από ό,τι έχει ήδη κάνει από το 2011 και μετά για να σταματήσει το καθεστώς Άσαντ που έσφαζε τον ίδιο τον πληθυσμό του. Όπως εξελίσσονται τα πράγματα, το ISIS αποτελεί απειλή για τις περιφερειακές πολιτικές ισορροπίες και τα κατοχυρωμένα πετρελαικά συμφέροντα, οπότε η Δύση κάνει ό,τι καλύτερο μπορεί για να εμποδίσει το ISIS να αναλάβει τον έλεγχο της περιοχής και των πετρελαιοπηγών της. Ο δικτάτορας Άσαντ εμφανίζεται τώρα ως μικρότερο κακό από τους ανεξέλεγκτους τζιχαντιστές. Η έμμεση υποστήριξη των ΗΠΑ σε ένα καθεστώς, το οποίο μερικά χρόνια πριν οι ΗΠΑ σκέφτονταν να βομβαρδίσουν μέχρι παράδοσης, δεν συνιστά καθόλου έκπληξη: από το 1970 και μετά, η αμερικανική πολιτική προς τη Συρία έχει μετατοπιστεί πολλές φορές και καμία από αυτές τις μετατοπίσεις δεν είχε περισσότερο ή λιγότερο να κάνει με τον βασανισμό

και τις δολοφονίες εκ μέρους του καθεστώτος της Δαμασκού. Για τις κυρίαρχες δυνάμεις, οι δευτερογενείς επιπτώσεις του περιφερειακού χάους πρέπει να συγκρατηθούν, υποστηρίζοντας τον Άσαντ αν χρειαστεί, ακόμη και με την εδραίωση μιας κουρδικής πατρίδας.

Στις κουρδικές περιοχές στο βόρειο τμήμα της Συρίας, σιωπηρή λαϊκή (δηλαδή διαταξική) συμμαχία σχηματίστηκε για πρώτη φορά μετά το 2011 – με σκοπό την αυτοδιαχείριση μιας περιοχής την οποία εγκατέλειψαν οι συριακές αρχές – και στη συνέχεια το 2014 για την υπεράσισή της από τη θανάσιμη απειλή του ISIS. Η αντίσταση συνδυάζει τους προηγούμενους παραδοσιακούς δεσμούς με τα νέα κινήματα, ιδιαίτερα των γυναικών, σε μια λειτουργική κοινότητα στην οποία μετέχουν προλετάριοι και στοιχεία της μεσαίας τάξης και συνεκτικό στοιχείο της οποίας είναι η έμφαση σε ένα κοινό κουρδικό έθνος.

Μια αυτόνομη ενδοχώρα έχει εγκαθιδρυθεί: Rojava (δουτικά στην κουρδική γλώσσα), που αποτελείται από τρία μη όμορα καντόνια (Afrin, Kobane και Cizire) στη βόρεια Συρία, κατά μήκος των τουρκικών συνόρων. Έχει έκταση περίπου 18.300 τετραγωνικών χιλιομέτρων, με πληθυσμό 4,6 εκατομμύριων σύμφωνα με εκτιμήσεις του 2014. (Συγκριτικά, η Ουαλία έχει έκταση 20.700 τετραγωνικά χιλιόμετρα, με πάνω από 3 εκατομμύρια κατοίκους.) Μετά την αποχώρηση του επίσημου συριακού στρατού, σημειώθηκαν μερικές αψιμαχίες μεταξύ του Ελεύθερου Συριακού Στρατού και των Κούρδων, οι οποίοι τον απώθησαν. Υπάρχει τώρα “ένα είδος άγραφης συμφωνίας, κατά την οποία το καθεστώς της Συρίας επιτρέπει στη Rojava κάποια αυτονομία με αντάλλαγμα την ουδέτερη στάση των σύριων κούρδων στον εν εξελίξει εμφύλιο πόλεμο” (Il Latto Cattivo: βιβλιογραφία στο τέλος του κειμένου).

Σε αυτές τις περιοχές, η κουρδική πλειοψηφία συνυπάρχει με διάφορες άλλες “εθνικές” ομάδες, όλες τους υπό καθεστώς καταπίεσης από το ιρακινό Κράτος στο παρελθόν. Η κατάρρευση του επίσημου νόμου και της τάξης στην περιοχή δημιούργησε ένα κενό εξουσίας στη βόρεια Συρία και γέννησε μια λαϊκή

οργάνωση βάσης, συντονιζόμενη υπό την ονομασία TeV-DEM (Κίνημα της Δημοκρατικής Κοινωνίας).

Η δράση των απλών ανθρώπων έχει σπάσει τα πολιτικά και κοινωνικά αδιέξοδα. Από εκεί και πέρα, τι;

Αυτοάμυνα

«Ένα μεγάλο νεφέλωμα “κινήματων” –ένοπλων και μη, που κινούνται μεταξύ της κοινωνικής ληστείας και του οργανωμένου ανταρτοπολέμου– δρουν στις πιο άθλιες περιοχές του παγκόσμιου καπιταλιστικού σκουπιδότοπου, παρουσιάζοντας χαρακτηριστικά όμοια με εκείνα του σημερινού ΡΚΚ. Αυτά, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, προσπαθούν να αντισταθούν στην καταστροφή ήδη περιθωριακών οικονομιών επιβίωσης, στη λεηλασία των τοπικών φυσικών και μεταλλευτικών πόρων, ή στην επιβολή της καπιταλιστικής ιδιοκτησίας της γης, η οποία περιορίζει ή εμποδίζει την πρόσβαση σ’ αυτήν και τη χρήση της· μπορούμε να αναφέρουμε σαν παραδείγματα την πειρατεία στις θάλασσες ανοικτά της Σομαλίας, το MEND στη Νιγηρία, τους Ναζαλίτες στην Ινδία, τους Μαπούτσε στη Χιλή... είναι σημαντικό να κατανοήσουμε το κοινό περιεχόμενο τους που είναι η *αυτοάμυνα*. Μια αυτοάμυνα που μπορεί να θεωρηθεί ζωτική, αλλά που δεν διαφέρει, *όσον αφορά τη φύση της*, από εκείνη που εκφράζεται σε οποιαδήποτε συνδικαλιστική ενέργεια που αποσκοπεί στην υπεράσπιση του μισθού ή των συνθηκών εργασίας εκείνων που συμμετέχουν σε αυτήν. Ακριβώς όπως θα αποτελούσε ένα τρικ να παρουσιάσουμε ένα μισθολογικό αγώνα, ακόμα κι αν είναι εξαιρετικά σκληρός και ευρύς, σαν ένα «επαναστατικό κίνημα», κατά τον ίδιο τρόπο θα ήταν παραπλανητικό να αποδώσουμε σε αυτό τον τύπο αυτοάμυνας που ασκούν εξαθλιωμένοι πληθυσμοί ένα εγγενές επαναστατικό νόημα. » (Il Lato Cattivo)

Η αυτοάμυνα υπονοεί την αυτοοργάνωση. Αυτό που έχουμε στη Rojava είναι: «[...] ένα πραγματικό κίνημα ενάντια στην κρατική λεηλασία και τον εξαναγκασμό, το οποίο πολεμά-

ει με στρατιωτικά μέσα στα σύνορά του και προς τα μέσα μέσω της διάχυσης της εξουσίας στο εσωτερικό του. Τα όρια των αγώνων στη Rojava, υπ' αυτή την έννοια, είναι τα όρια των αγώνων παντού όπου η σχέση μεταξύ εργασιακής δύναμης και κεφαλαίου έχει γίνει ζήτημα καταστολής και όπου οι αγώνες έχουν ως αφετηρία αυτήν την καταπίεση. Αυτοί οι αγώνες λαμβάνουν χώρα μακριά από τα προπύργια της αναπαραγωγής του κεφαλαίου και δεν κατευθύνονται προς την ανατροπή των σχέσεων εκμετάλλευσης». (Becky)

Το όλο ζήτημα είναι αν η αυτοάμυνα στη Rojava είναι – ή θα μπορούσε να γίνει – ο δρόμος για την ανατροπή των σχέσεων παραγωγής. Αλλά πρώτα, λίγα λόγια για τον εθνικισμό.

Το έθνος έχει νέο πρόσωπο

Τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα του 21^{ου} αιώνα διαφέρουν σημαντικά από ό, τι ήταν στο παρελθόν, όταν η αποικιοκρατία πλησίαζε στο τέλος της και ξεσπούσε δι' αντιπροσώπων ο Ψυχρός Πόλεμος μεταξύ ΗΠΑ-ΕΣΣΔ με μια πλούσια γκάμα μεταβλητών συμμαχιών και εκατομμύρια νεκρών. Ο κουρδικός λαός πλήρωσε αυτό το τίμημα ακόμα περισσότερο, καθώς οι Κούρδοι είναι διαιρεμένοι μεταξύ τεσσάρων χωρών. Ωστόσο, η βαθιά αλλαγή στην εθνικιστική ατζέντα δεν οφείλεται σε ανθρωπιστικές ευαισθησίες, στη δέσμευση για μη χρήση βίας ή την ανάγνωση αυθεντικής κριτικής θεωρίας. Μιλώντας περισσότερο ρεαλιστικά, το προηγούμενο βασικό στοιχείο της είχε ξεπεραστεί.

Με λίγα λόγια, όταν ένα εθνικοαπελευθερωτικό μέτωπο αναλαμβάνει την εξουσία, το τυπικό πρόγραμμά του περιλαμβάνει το κόψιμο των δεσμών με την κυρίαρχη δύναμη (στη Μέση Ανατολή, η Μεγάλη Βρετανία μέχρι τη δεκαετία του '40, οι ΗΠΑ αργότερα), την αναζήτηση στήριξης από τον ανταγωνιστή της (ΕΣΣΔ) και την ενδογενή ανάπτυξη καθοδηγούμενη από το Κράτος στη βάση της κολλεκτιβοποιημένης γεωργίας και της βαριάς βιομηχανίας. Τουλάχιστον αυτός ήταν ο σχεδια-

σμός. Όπου δεν υπήρχε επαρκής αστική τάξη, ή ήταν αδύναμη, η εθνική απελευθέρωση επέλεξε τον γραφειοκρατικό, αντί του αστικού καπιταλισμού, έφαξε για συνταγές στον Μαρξ και τον Μάο, όχι στον Άνταμ Σμιθ και τον Κέυνς, και εγκατέστησε ένα δικτατορικό καθεστώς υπό την ηγεσία ενός δήθεν εργατικού ή λαϊκού κόμματος. Τα κατάφερε περισσότερο στη δικτατορία παρά στην ανάπτυξη, αλλά αυτό είναι μια άλλη ιστορία. Τέλος πάντων, με τη διάλυση της ΕΣΣΔ και την έλευση της παγκοσμιοποίησης, αυτό κατέστη ανεφάρμοστο. Έτσι, μετά την υπεράσπιση του μαρξισμού-λενινισμού, του γκεβαρισμού και του τριτοκοσμισμού, ο εθνικοαπελευθερωτικός αγώνας ασπάστηκε τη δική του εκδοχή εναλλακτικής παγκοσμιοποίησης. Η δυσφήμιση του σοσιαλιστικού εθνικισμού οδήγησε στον εθνικισμό των εθνικών μειονοτήτων, ο οποίος στην περίπτωση του ΡΚΚ μορφοποιήθηκε στο κάλεσμα για ένα πολυεθνικό Κράτος. Λογικά, αυτή η νέα γραμμή εγκρίθηκε και από το παράρτημα του ΡΚΚ στη Συρία, το ΡΥΔ.

Όπως κάθε πολιτικό κίνημα, έτσι και ο εθνικοαπελευθερωτικός αγώνας προσφέρει στον εαυτό του την ιδεολογία, τους συμμάχους και τους σκοπούς, τους οποίους μπορεί να έχει και τους τροποποιεί όταν αυτό εξυπηρετεί τα συμφέροντά του. Το 1903, στο 6^ο συνέδριο του, γνωστό ως «συνέδριο της Ουγκάντα», εξακολουθούσαν να υπάρχουν διαμάχες εντός του σιωνισμού γύρω από το αν μια εβραϊκή πατρίδα μπορούσε να βρεθεί στην Αφρική. Το 1914, ο Pilsudski δεν έκανε την επιλογή μεταξύ σωστού και λάθους: υποστήριξε αυτό που θεωρούσε καλύτερο για την πολωνική ανεξαρτησία, και άλλαξε πλευρά κατά την εξέλιξη του πολέμου. Ο εθνικιστής δεν πιστεύει σε μια τάξη ή ένα σύστημα ηθικών αξιών, απλά σε αυτό που θεωρεί ως «λαό του» και στον δικό του ρόλο ως ηγέτης αυτού του λαού. Οι πεποιθήσεις παρουσιάζουν διακυμάνσεις, το ίδιο και τα δόγματα.

Ποτέ μην κρίνεις ένα βιβλίο ή την εθνική απελευθέρωση από το εξώφυλλό της. Στο πραγματικό πεδίο, τα στελέχη του ΡΚΚ θα υποστηρίξουν ένα γαιοκτήμονα ή ένα αφεντικό επειδή

έχει επιρροή στην περιοχή. Επίσης, θα υπερασπίσουν απεργίες ή θα οργανώσουν διαδηλώσεις, αν αυτό τους βοηθά να κινητοποιήσουν τους κατοίκους της περιοχής. Σε ένα σημείο θα συνταχθούν με άκαμπτες μορφές θρησκείας, και σε ένα άλλο με την ανοχή. Σήμερα, εμφανίζονται ως παραδοσιακοί, αύριο ως μοντερνιστές. Αυτή είναι η πολιτική: το ΡΚΚ στηρίζει ό,τι αυξάνει τη βάση της εξουσίας του. Την περίοδο που ισχυριζόταν ότι αποτελεί τμήμα του παγκόσμιου σοσιαλισμού, δεν είχε χρόνο για αιρετικούς, όπως ο Πάνεκουκ ή ο Μάττικ, και επέλεξε τον επιτυχημένο μαρξισμό-λενινισμό. Όταν ενστερνίζεται την ελευθεριακότητα, δεν παίρνει στο κατόπι τον Μάχνο, και προτιμά μια αποδεκτή εκδοχή, ίσως την πιο μετριοπαθή από όλες σήμερα, το δόγμα Μπούκτσιν, που δίνει γεύση στον κοινοτιστικό σοσιαλισμό του 19^{ου} αιώνα πασπαλίζοντάς τον με αυτοδιαχείριση και οικολογία.

Μια αρκετά λογική επιλογή. Το ΡΚΚ υποχρεώθηκε να περιορίσει τις φιλοδοξίες του και ο *συνομοσπονδιακός κοινοτισμός* είναι η μόνη πολιτική ιδεολογία διαθέσιμη σε ένα κόμμα που προσπαθεί να τα βγάλει πέρα με Κράτη και σύνορα, διότι δεν μπορεί να ελπίζει να δημιουργήσει δικό του Κράτος με τα δικά του σύνορα, πράγμα που θα σήμαινε δυναμική επαναχώρηση των συνόρων τουλάχιστον δύο γειτονικών χωρών. Κάνοντας την ανάγκη φιλοτιμία, το ΡΚΚ έχει θάψει τις αναφορές σε “τάξη” και “κόμμα” και προωθεί την αυτοδιαχείριση, τη συνεργασία, τον κοινοτισμό (όχι κομμουνισμό), τον αντι-παραγωγισμό και το φύλο. Ο David Graeber χαιρόταν για το γεγονός ότι στο Κουρδιστάν οι άνθρωποι μπορούν πλέον να διαβάζουν Τζούντιθ Μπάτλερ. Μια απολύτως ακριβής παρατήρηση. Αποδόμηση του πολιτικού υποκειμένου (δηλαδή του προλεταριάτου ως ιστορικού φορέα), προτεραιότητα στις ταυτότητες, αντικατάσταση της τάξης από το φύλο... το ΡΚΚ έχει αναμφίβολα εναλλάξει τον μαρξισμό με τον μεταμοντερνισμό.

Μιλώντας για “μη Κράτος” παίζει με τις λέξεις. Το ΡΚΚ δεν έχει παραιτηθεί από τον στόχο κάθε εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος. Αν και χρειάζεται μεγάλη προσοχή για να αποφευ-

χθεί η χρήση μιας λέξης που ακούγεται πολύ αυταρχική, εξακολουθεί να στοχεύει στη δημιουργία ενός πολιτικού μηχανισμού κεντρικής λήψης αποφάσεων στην κεντρική επικράτεια, και τι καλύτερη λέξη για αυτό από *Κράτος*; Με την προσθήκη ότι το Κράτος αυτό θα ήταν τόσο δημοκρατικό υπό τον έλεγχο των πολιτών του που δεν θα άξιζε πλέον το όνομα του Κράτους. Τόση πολλή ιδεολογία.

Στον πραγματικό κόσμο, ο στόχος μιας ισχυρής εσωτερικής αυτονομίας σε συνδυασμό με δημοκρατική ζωή στη βάση δεν είναι ουτοπικός. Αυτή είναι η κατάσταση ενός αριθμού περιοχών στον Ειρηνικό: η κεντρική κυβέρνηση δεν ενοχλεί τους ντόπιους που συντηρούν την παραδοσιακή αγροτική κοινωνία τους, αυτοδιοικούνται σε μεγάλο βαθμό, ζουν από μια οικονομία που βασίζεται στην επιβίωση ή περιέρχονται σε κατάσταση φτώχειας, εφ' όσον δεν ενοχλούν κανέναν. Μόλις διακυβευθεί το μέταλλευμα ή το πετρέλαιο, αλλάζουν τα πάντα και αν χρειαστεί καλείται ο στρατός, όπως συνέβη στους Παπούα της Νέα Γουινέας. Η Σομαλιλάνδη έχει αρκετά χαρακτηριστικά ενός Κράτους (δική της αστυνομία, νόμισμα και οικονομία), εκτός από το γεγονός ότι κανένα άλλο Κράτος δεν την καναγνωρίζει. Στη Τσιάπας (της οποίας η κατάσταση συχνά συγκρίνεται με εκείνη της Rojava), οι Ζαπατίστας έχουν επιβιώνουν για είκοσι χρόνια σε ένα καθεστώς περιφερειακής ημι-αυτονομίας διαφυλάττοντας τον πολιτισμό και τα έθιμά τους, χωρίς να ενοχλούν το μεξικανικό ομοσπονδιακό Κράτος, υπό την προϋπόθεση ότι θα παραμείνουν εκεί όπου βρίσκονται. Η εξέγερση των Ζαπατίστας ήταν ίσως η πρώτη στην περίοδο της αντι-παγκοσμιοποίησης, καθώς δεν αποσκοπεί στη διασφάλιση της ανεξαρτησίας ή στον μετασχηματισμό του συνόλου της χώρας, αλλά στη διατήρηση ενός παραδοσιακού τρόπου ζωής.

Όσο για τους Κούρδους, αυτοί δεν ζουν ειρηνικά σε ένα νησί, πολλοί από αυτούς μένουν στην πόλη, (δυσ)τυχώς κάθονται πάνω σε πολύ πετρέλαιο, το οποίο εγείρει ζητήματα παγκόσμιας εμβέλειας και οικονομικά, πολύ πέρα από τον έλεγχό τους, ενώ η περιοχή τυχαίνει να σπαράσσεται από ατελείωτες

συγκρούσεις και να κυβερνάται από δικτάτορες. Αυτό αφήνει μικρά περιθώρια για τη Rojava ... ή ένα πολύ μικρό και εξαρτώμενο χώρο: η οικονομική βιωσιμότητα του είναι χαμηλή, αλλά όχι ανύπαρκτη, χάρη στα πιθανά μελλοντικά έσοδα από το πετρέλαιο. Ο μαύρος χρυσός έχει ήδη δημιουργήσει χώρες μαριονέτες όπως το Κουβέιτ, ένα προσοδικό Κράτος που πληρώνει για πατρονάρισμα από τον υπόγειο πλούτο του· και το κουρδικό μικρο-Κράτος στο Ιράκ οφείλει την ύπαρξή του μόνο στις πετρελαιοπηγές του. Με άλλα λόγια, η μοίρα της Rojava εξαρτάται λιγότερο από την κινητοποίηση του λαού της παρά από την αλληλεπίδραση μεγάλων επιχειρήσεων και κυρίαρχων δυνάμεων.

Αν το ΡΚΚ πλέον δεν απαιτεί το δικό του Κράτος (δεν μπορεί να το έχει), θέλει αυτοδιοικούμενες κουρδικές περιοχές εντός αρκετών κρατών με τη μορφή συνομοσπονδίας, ξεκινώντας από τη Συρία (της οποίας την «εδαφική ακεραιότητα» αναγνωρίζει το Κοινωνικό Συμβόλαιο της Rojava). Μένει να δούμε τι θα συνεπαγόταν για τον πληθυσμό μια συνομοσπονδία από τρεις ή τέσσερις αυτόνομες διασυνοριακές ζώνες που εκτείνονται σε τουλάχιστον τρεις χώρες. Η συνύπαρξη των αυτονομιών δεν ξεφορτώνεται την κεντρική πολιτική δομή που τις ενώνει. Πουθενά οι διασυνοριακές ζώνες, όπως αυτή στη γραμμή Oder-Neisse στην Ευρώπη, δεν μείωσαν την κρατική εξουσία. Ο κεντρικός μηχανισμός «νόμου και τάξης» αναθέτει ορισμένα από τα καθήκοντά του στις τοπικές αρχές. Έτσι διοικείται ένα σύγχρονο Κράτος.

“Οικοδόμηση ενός δημοκρατικού έθνους”

Αν και οι λέξεις δεν είναι το παν, στην πολιτική πολλά έχουν να κάνουν με λέξεις. Οι συγγραφείς του Κοινωνικού Συμβολαίου της Rojava θέλησαν να αποφύγουν τον όρο Σύμβαση που τους θύμιζε κρατικιστικές επαναστάσεις, αλλά η διατύπωση που επέλεξαν απηχεί τον Διαφωτισμό του 18^{ου} αιώνα. Στην αναζήτησή τους για τις ρίζες της αντιεξουσιαστι-

κής σκέψης, παρακάμπτουν τον Μπακούνιν και συναντούν τον Ρουσσώ. Το Κοινωνικό Συμβόλαιό τους διαβάζεται σαν μια εκσυγχρονισμένη εκδοχή της δήλωσης προθέσεων των αστικών επαναστάσεων του παρελθόντος.

Βρισκόμαστε στο 2014, επομένως το προοίμιό του λαμβάνει υπόψη «την ισότητα και την περιβαλλοντική σταθερότητα» και επιθυμεί «μια κοινωνία απαλλαγμένη από τον αυταρχισμό, τον μιλιταρισμό, τον συγκεντρωτισμό και την παρέμβαση της θρησκευτικής αρχής στις δημόσιες υποθέσεις». Αυτό το τελευταίο σημείο έρχεται σε αντίθεση με το άρθρο 86, το οποίο αναφέρει ότι τα μέλη της Νομοθετικής Συνέλευσης θα ορκιστούν ως τέτοια «στο όνομα του Παντοδύναμου Θεού». Πριν αποφανθούμε, ας θυμηθούμε ότι στη βρετανική Βουλή των Κοινοτήτων, μέχρι το 1888, οι βουλευτές έπρεπε να ορκίζονται με τρόπο που απέκλειε τους προτεστάντες αντιφρονούντες, τους καθολικούς και τους άθεους.

Τώρα στην ουσία του θέματος. Η Rojava θα βασίζεται στην «αμοιβαία και ειρηνική συνύπαρξη και κατανόηση μεταξύ όλων των συστατικών της κοινωνίας». Συστατικά, στρώματα, κοινωνικές ομάδες, τάξεις... Η γαλλική μετάφραση μιλάει για *στρώματα* («couches»). Προφανώς καταλαβαίνουμε ότι η Rojava δεν στερείται κοινωνικών διαιρέσεων. Αυτό με απλά λόγια σημαίνει ότι εφόσον είναι πολίτες της Rojava, όλοι οι κάτοικοί της *μπορούν και πρέπει* να ζήσουν μαζί ειρηνικά. Δεν υπάρχει χώρος για αναγνώριση της ταξικής πάλης σε αυτό που δεν είναι τίποτα περισσότερο από ένα δημοκρατικό σύνταγμα.

Η Rojava μας απευθύνεται με τα λόγια μιας αστικής επανάστασης. Το 1789, στη γαλλική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη, το δικαίωμα της «αντίστασης στην καταπίεση» ήταν σαφές, αλλά συνόδευε το δικαίωμα της ιδιοκτησίας. Η ελευθερία ήταν πλήρης... εντός των ορίων του νόμου. Ομοίως και στη Rojava: Το άρθρο 41 προβλέπει το «δικαίωμα στη χρήση και την απόλαυση της ιδιωτικής περιουσίας» εκτός αν υπάρχουν «λόγοι δημόσιας ωφέλειας ή κοινωνικού συμφέροντος». Το κοινωνικό νόημα της *ιδιοκτησίας* δεν αφορά

το δικαίωμα στην κατοχή και χρήση των ρούχων, του δωματίου ή του ποδηλάτου του/της. Αφορά το γεγονός ότι αυτοί που τυχαίνει να κατέχουν τα μέσα παραγωγής μπορούν να μισθώσουν την εργασία εκείνων που κατέχουν μόνο τα ρούχα, το δωμάτιο ή το ποδήλατό τους. Αυτό έχει να κάνει με το τι είναι η τάξη. Μόλις καθιερωθεί αυτό το κοινωνικό πλαίσιο, όπως έγινε στη Γαλλία το 1789, και όπως είναι τα πράγματα στη Rojana το 2014, σχεδόν στιδήποτε άλλο μπορεί να χορηγηθεί ή να αποτελέσει αντικείμενο υποσχέσεων: «η διάκριση των εξουσιών», «η ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας», «η οικολογική ισορροπία», «η ελευθερία λόγου», «το απαραβίαστο δικαίωμα των γυναικών να συμμετέχουν στην πολιτική, κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή», «η εξάλειψη των έμφυλων διακρίσεων», το «δικαίωμα στην ειρηνική συνάθροιση» και «στην ειρηνική διαμαρτυρία, διαδήλωση και απεργία», «οι εθνικοί πόροι» ως «δημόσιος πλούτος» και «οι εξορκτικές διαδικασίες [...] που θα ρυθμίζονται από το νόμο», «όλα τα κτίρια και γήπεδα που θα θεωρούνται δημόσια περιουσία», τουλάχιστον 40% των γυναικών σε «όλα τα κυβερνητικά σώματα, τους θεσμούς και τις επιτροπές», όχι θανατική ποινή, όχι παιδική εργασία, το δικαίωμα στο «πολιτικό άσυλο», η διαβεβαίωση ότι «κανένας πολίτης δεν θα προσαχθεί σε δίκη ενώπιον οποιουδήποτε είτε στρατοδικείου είτε ειδικού ή ad hoc δικαστηρίου» και ότι καμία κατ' οίκον έρευνα δεν θα πραγματοποιείται χωρίς το κατάλληλο ένταλμα, ένα εκπαιδευτικό σύστημα «χωρίς ρατσιστικές ή σωβινιστικές αρχές», ο«διαχωρισμός θρησκείας και Κράτους» (αν και ο όρκος...). Σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, «ο στρατιωτικός νόμος μπορεί να κηρυχθεί και να ανακληθεί από ειδική πλειοψηφία των 2/3 του Εκτελεστικού Συμβουλίου», «η απόφαση πρέπει στη συνέχεια να υποβληθεί και να εγκριθεί ομόφωνα από τη Νομοθετική Συνέλευση». Ένα από τα 22 Εκτελεστικά Συμβουλευτικά Σώματα ειδικεύεται στην «Ισότητα στην Οικογένεια και μεταξύ των Φύλων».

Ως ασφαλιστική δικλείδα απέναντι στην κourδική κυριαρχία επί των αραβικών, ασσυριακών, αρμενικών και τσε-

τσενικών μειονοτήτων, η Rojava δεσμεύεται να ενθαρρύνει την πολυεθνική «Ενότητα στην πολυμορφία». Εδώ πάλι, αυτό αντηχεί σαν μακρινή ηχώ της δημοκρατικής επανάστασης: το *e pluribus unum* («ένα μέσα από τα πολλά») υπήρχε στη σφραγίδα των ΗΠΑ από το 1782, και ήταν το *de facto* σύνθημα των ΗΠΑ, έως ότου το Κογκρέσο υιοθέτησε το «In God we trust» το 1956. Θα μπορούσε η Rojava να είναι περισσότερο «κοσμική» από τη σύγχρονη Αμερική;

Μια πολιτικά ορθή σύγχρονη διακυβέρνηση δεν θα μπορούσε να ζητήσει περισσότερα (λείπουν μόνο τα δικαιώματα των ζώων). Δεν υπάρχει κάποια παράλειψη όσον αφορά τη στρατολόγηση, όμως: κάθε πολίτης της Rojava μπορεί να κληθεί να καταταγεί στον στρατό. Αυτό αποτελεί ένα από τα παραδοσιακά προνόμια του Κράτους, το οποίο αναμένει από εκείνους που βρίσκονται κάτω από την προστασία ή την εξουσία του να υπηρετήσουν στο στρατό του. Στην πραγματικότητα, δεν πρόκειται για στρατό, πρόκειται για «Μονάδες Προστασίας του Λαού (YPG)», οι οποίες δρουν μόνο ως δυνάμεις «αυτοάμυνας», «εναντίον τόσο εσωτερικών όσο και εξωτερικών απειλών»: όπως γνωρίζουμε, κάθε πολιτική δύναμη κάνει εκτεταμένη χρήση της ιδέας της *εσωτερικής* απειλής.

«Χωρίς υπερβολή, αποτελεί το πιο δημοκρατικό σύνταγμα που είχε ποτέ ο λαός αυτής της περιοχής» (Sardar Saadi). Εντελώς αληθές. Το *Κοινωνικό Συμβολαίο* ορίζει μια κοινωνία **ίσων ενώπιον του νόμου**: κάθε άνδρας ή γυναίκα διασυνδέεται μόνο με τους ομοίους του. Η κοινωνική διαίρεση αφήνεται απ' έξω, δεν υπάρχουν πλέον πλούσιοι ή φτωχοί, αστοί ή εργάτες, μόνο πολίτες με ίσα δικαιώματα: «ένα αστικό δημοκρατικό σύστημα που καλείται δημοκρατική συνομοσπονδία» (Zafer Onat). Η δημοκρατία αποτελεί την πιο κατάλληλη πολιτική μορφή που επανενώνει έναν κοινωνικά διαιρεμένο λαό.

Αλλαγή

«Περιοχές αυτοδιαχείρισης» δεν μπορούν να δημιουργηθούν δια νόμου. Ποια κατάσταση επικρατεί επί τόπου; Παρατηρητές και επισκέπτες από όλο το πολιτικό φάσμα αναφέρουν βαθιές αλλαγές στην καθημερινή ζωή. Καταρχήν, όσον αφορά τη διασπορά της εξουσίας σε μια πληθώρα τοπικά διαχειριζόμενων πρωτοβουλιών και τη διοίκηση των χωριών από κολλεκτίβες. Επίσης, την προσπάθεια συλλογής και διάδοσης της τοπικής γνώσης (αναφορικά με την ιατρική, για παράδειγμα) και επανασύνδεσης των ανθρώπων με τη φύση, την αντικατάσταση των εξετάσεων με τη διαδραστική εκπαίδευση, την αμοιβαιότητα στα σχολεία για τη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ διδάσκοντος/διδασκόμενου, την κοινοτική (άνδρες και γυναίκες) διαβίωση στο πανεπιστήμιο, την εκλογή των διοικητών στην πολιτοφυλακή, τη νέα προσέγγιση στην υγειονομική περίθαλψη με έμφαση σε προληπτικές και πιο ολιστικές μεθόδους που θεραπεύουν ταυτόχρονα τον νου και το σώμα (με βάση την αρχή ότι η μείωση του στρες μπορεί να προκαλέσει την υποχώρηση άλλων ασθενειών), και την απόδοση δικαιοσύνης σε κάθε χωριό μέσω μιας εκλεγμένης επιτροπής ανδρών-γυναικών που μεσολαβεί τις συγκρούσεις, αποφασίζει για την ποινή και προσπαθεί να επανεντάξει και να αποκαταστήσει τον δράστη. Με άλλα λόγια, μια απόπειρα κατάργησης των *διαχωρισμών*. Πολλά από όσα προσπαθούν να εφαρμόσουν στην Ευρώπη οι Δυτικοί μεταρρυθμιστές, αποτελούν αντικείμενο πειραματισμού στη Rojava.

Ίσως ο πιο αναγνωρισμένος μετασχηματισμός να αφορά τις σχέσεις μεταξύ των φύλων. Τα κοινά σχολεία αποτελούν τον κανόνα. Οι γυναίκες δεν παραμένουν πλέον σε εσωτερικούς χώρους όλη την ημέρα. Οι συναντήσεις πραγματοποιούνται με τουλάχιστον 40% συμμετοχή γυναικών. Όλοι οι οργανισμοί έχουν δύο επικεφαλής, έναν άνδρα και μια γυναίκα. Ενθαρρύνεται η κοσμοθεωρία των γυναικών, ακόμη και ένας νέος γνωσιακός τομέας, η *jinoology* («επιστήμη των γυναικών»).

Αν και ο φεμινισμός ήταν ισχυρός στο κουρδικό απελευθερωτικό κίνημα για μεγάλο χρονικό διάστημα, αυτές οι αλλαγές δεν συνιστούν μικρή καινοτομία στη Μέση Ανατολή, και από μια άποψη η ισότητα μεταξύ των φύλων φαίνεται πιο προηγμένη στη Rojava από ό, τι στην Ευρώπη.

Από οικονομικής πλευράς, η Rojava προσπαθεί να επιτύχει τη βέλτιστη αυτοανάπτυξη. Υπό συριακή κατοχή, η περιοχή είχε πετρέλαιο αλλά όχι διυλιστήριο, και σιτάρι αλλά όχι αλευρόμυλο. Η έμφαση δίνεται τώρα στην αυτάρκεια.

Τα φαινόμενα απατούν. Όπως όλοι οι πεπειραμένοι επαγγελματίες, έτσι και το PKK και το PYD κατέχουν την τέχνη της προβολής της θετικής εικόνας του εαυτού τους, την οποία οι ξένοι επιθυμούν να δουν. Επίσης, είναι εντελώς φυσικό να πρέπει οι ντόπιοι να προσπαθήσουν να εντυπωσιάσουν τους επισκέπτες, τονίζοντας την πιο επιτυχημένη πλευρά του κινήματός τους. Αλλά δεν είναι όλα βιτρίνα. Η αυτοοργάνωση *πράγματι* βελτιώνει την καθημερινή ζωή ενός προηγουμένως παραμελημένου και καταπιεσμένου πληθυσμού.

Οι κοινές συνελεύσεις συνεδριάζουν τακτικά με συμμετοχή αρκετών εκατοντάδων ανθρώπων, όχι απλά παρόντων, αλλά συμμετέχοντας ενεργά, με μια διάχυτη ανησυχία (τιθέμενη τουλάχιστον εν μέρει σε εφαρμογή) των χαμηλότερων κλιμακίων να διατηρήσουν τον έλεγχο επί των υψηλότερων. Κάτω και πάνω... Αυτό μας φέρνει πιο κοντά στην ουσία του θέματος. Τι συζητιέται; Τα λαϊκά συμβούλια καταλήγουν σε αποφάσεις επί ήσσονων ή μείζονων ζητημάτων;

Η απάντηση βρίσκεται στην ερώτηση. Το σύστημα συμβουλίων της Rojava λειτουργεί παράλληλα με μια μεταβατική (οι μεταβάσεις μπορεί να είναι ατέρμονες) κυβέρνηση που διεξάγει έναν πόλεμο, διαπραγματεύεται με ξένες χώρες, αναδιοργανώνει την είσπραξη των φόρων, σχεδιάζει την παραγωγή πετρελαίου κλπ, όπως και κάθε κεντρικός πολιτικός θεσμός που κυβερνά μια επικράτεια. Με απλά λόγια, ένα Κράτος. Και κανείς δεν έχει δει ποτέ ένα Κράτος να ρευστοποιείται σε τοπική άμεση δημοκρατία.

Ένας αταξικός λαός;

Όπως συμβαίνει συχνά σε παρόμοιες περιπτώσεις, η επιτακτική ανάγκη αυτοάμυνας απέναντι σε έναν θανάσιμο κίνδυνο (το ISIS σε αυτή την περίπτωση) έχει οδηγήσει τους Κούρδους στον σχηματισμό ενός κοινού μετώπου, με το σύνθημα της κοινής δράσης, καθώς και με το πολιτικό νόημα του 20^{ου} αιώνα ενός *λαϊκού μετώπου*. Η αλληλεγγύη έχει αναστείλει προσωρινά τις κοινωνικές διαφορές, αλλά δεν τις έχει εξαλείψει.

Κανείς δεν ισχυρίζεται ότι ο πληθυσμός που είναι γνωστός ως «οι Κούρδοι» έχει την τύχη να αποτελεί τον μόνο λαό στον κόσμο που ζει σε γαλήνια αρμονία. Όπως όλοι οι άλλοι λαοί, έτσι και οι Κούρδοι διαιρούνται σε ομάδες με αντικρουόμενα συμφέροντα, σε τάξεις, ή αν η *τάξη* μυρίζει πάρα πολύ μαρξισμό, διαιρούνται σε κυρίαρχους και κυριαρχούμενους, σε κυβερνώντες και κυβερνωμένους. Ως εκ τούτου, εάν ένας μεγάλος κοινωνικός ξεσηκωμός βρίσκεται σε εξέλιξη στη Rojava, τότε και πώς ανατράπηκε η άρχουσα τάξη; Είναι γνωστό πως οι κυρίαρχες ομάδες καταφεύγουν σε όλα τα διαθέσιμα μέσα, συμπεριλαμβανομένου του ένοπλου αγώνα, για να παραμείνουν στην εξουσία. Ποια έντονη ταξική πάλη τους ανέτρεψε στο Κουρδιστάν και ξεκίνησε την αλλαγή;

Αν και μια τέτοια εξαιρετική περίπτωση είναι απίθανο να έχει περάσει απαρατήρητη, εκείνοι που πιστεύουν στην «επανάσταση» της Rojava δεν προτείνουν κάποια απάντηση. Το ερώτημα έχει σβηστεί από την εικόνα. Καλά, σχεδόν. Στην πραγματικότητα, έχουν μια εξήγηση, την οποία συνοψίζει ο David Graeber: «[...] οι κάτοικοι της Rojava τα βρίσκουν αρκετά εύκολα με ταξικούς όρους, διότι η πραγματική αστική τάξη, όπως αυτή υπήρξε σε μια ως επί το πλείστον πολύ αγροτική περιοχή, αποχώρησε με την κατάρρευση του μπασαθικού καθεστώτος. Οι κάτοικοι της Rojava θα έχουν μακροπρόθεσμα πρόβλημα, αν δεν παρέμβουν στο εκπαιδευτικό σύστημα για να διασφαλίσουν ότι ένα αναπτυξιολάγγο τεχνοκρατικό στρώμα

δεν θα προσπαθήσει εν τέλει να πάρει την εξουσία, αλλά εν τω μεταξύ, είναι κατανοητό ότι εστιάζουν περισσότερο άμεσα σε ζητήματα φύλου».

Ο D. Graeber έχει το μεγάλο πλεονέκτημα να συμπυκνώνει τη νοοτροπία ενός μεγάλου μέρους της ριζοσπαστικής γνώμης. Αυτό που μας λέει εδώ είναι ότι, μολονότι τόσο η τάξη όσο και το φύλο έχουν γενικά σημασία, η σημερινή προτεραιότητα στην Rojava είναι το φύλο, διότι το ταξικό ζήτημα έχει (τουλάχιστον προσωρινά) επιλυθεί με την αποχώρηση της άρχουσας τάξης. Αυτό που απομένει είναι οι κοινοί άνθρωποι, απλά ο λαός. Οι κάτοικοι της Rojava μπορεί να είναι σε δεινή κατάσταση, αλλά πέτυχαν αυτό στο οποίο οι Δυτικοί ριζοσπάστες μεταρρυθμιστές μάταια αποσκοπούσαν: την ένωση του 99% του πληθυσμού.

Ο D. Graeber μπερδεύει την τάξη με τα πρόσωπα από τα οποία αποτελείται. Οπωσδήποτε η τάξη είναι φτιαγμένη από σάρκα και αίμα, αλλά είναι και πολύ περισσότερα πράγματα, είναι φτιαγμένη από κοινωνικές σχέσεις. Η αστική τάξη δεν εξαφανίζεται από μια περιοχή την οποία έχουν εγκαταλείψει τα άτομα αστοί. Την εποχή της Κομμούνας του Παρισιού, η άρχουσα τάξη είχε φύγει από την πόλη αλλά η δομή εξουσίας της διατηρήθηκε εκείνους τους δύο μήνες: στα θησαυροφυλάκια της Banque de France και στα εκατομμύρια φράγκα, τα οποία οι Κομμουνάροι δεν έκαναν καμία απόπειρα να κατασχέσουν· και θεμελιωδώς στη συνέχιση της οικονομίας του χρήματος και της μισθωτής εργασίας. Στη Rojava, δεν υπάρχει καμία ένδειξη ότι οι κατώτερες τάξεις έχουν απαλλαχθεί από την οικονομία της αγοράς και το σύστημα της μισθωτής εργασίας.

Οι λάτρες της Rojava μιλούν πολύ για την ενδυνάμωση και τις αλλαγές στην οικιακή σφαίρα: ποτέ δεν αναφέρουν έναν μετασχηματισμό των σχέσεων εκμετάλλευσης. Στην καλύτερη περίπτωση, μας δίνονται παραδείγματα συνεταιρισμών στη γεωργία, την κλωστοϋφαντουργία, το εμπόριο και τις κατασκευές (οι οποίες μαθαίνουμε ότι ανταγωνίζονται τις ιδιωτικές επιχειρήσεις), ποτέ δεν διαβάζουμε για ένα πείραμα

κολεκτιβοποίησης. Οι πετρελαιοπηγές λειτουργούν ξανά, έχει επινοηθεί ένα διυλιστήριο, αλλά δεν γνωρίζουμε τίποτα για τους ανθρώπους που εργάζονται εκεί.

Τα διοικητικά όργανα οργανώνουν τη μετάβαση από τις μονοκαλλιέργειες στη διατροφική αυτάρκεια: πρώην κρατική γη αναδιανέμεται σε γεωργικούς συνεταιρισμούς: τα προϊόντα πωλούνται είτε στη διοίκηση είτε στην αγορά κατόπιν ελέγχου των τιμών. Το ψωμί επιδοτείται. «Το λαθρεμπόριο είναι τεράστιο», αναφέρει η Becky. Αυτό επιβεβαιώνεται και από άλλους επισκέπτες, και θα έπρεπε να είναι αναμενόμενο: σε περιοχές που στερούνται σταθερών συνόρων και μαστίζονται από την ανέχεια και τον πόλεμο, οι λαθρέμποροι συνιστούν παράνομους διασυνοριακούς εμπόρους. Η έκταση του λαθρεμπορίου δείχνει την ανθεκτικότητα της εμπορευματικής οικονομίας, της οποίας οι επιχειρηματίες προσλαμβάνουν κακοπληρωμένη εργασία για να γίνει η δουλειά. Όταν πράγματα αγοράζονται και πωλούνται, αγοράζονται και πωλούνται επίσης ανθρώπινα όντα – εργασιακή δύναμη. Δεν υπάρχει ισότητα, και σίγουρα λίγη κριτική των δύο φύλων.

Όπως η Janet Biehl, μια υπερασπιστής της «επανάστασης» της Rojava, γράφει: «Κάποιοι κάτοικοι της Rojava έχουν μισθούς, αλλά πολλοί εργάζονται σε εθελοντική βάση· άλλοι ακόμα απλά βγάζουν τα προς το ζην, as πούμε, από μια αγελάδα.» Εν τω μεταξύ, οι άνθρωποι πληρώνουν λίγο ή καθόλου φόρο εισοδήματος και τα δημόσια έσοδα προέρχονται από το πετρέλαιο. Με άλλα λόγια, κάποιοι κάτοικοι της Rojava αμείβονται με μισθό, κάποιοι ζουν με χρήματα που κερδήθηκαν αλλού, κάποιοι επιβιώνουν με φυσικά μέσα, και το μη Κράτος πουλάει πετρέλαιο. Με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, το χρήμα κατακλύζει κάθε σφαίρα της κοινωνίας της Rojava.

Σε γενικές γραμμές, οι αγορές είναι ανοικτές στους καταναλωτές σε κανονικές ώρες, το εμπόριο και η βιοτεχνία λειτουργούν, κάτι που αποτελεί τεράστια βελτίωση σε σχέση με την προηγούμενη κατάσταση. Ο Zaher Bader επισκέφθηκε την Cizire τον Μάιο του 2014 και πιστεύει ότι στο συριακό Κουρ-

διστάν λαμβάνει χώρα μια επανάσταση: “Πριν φύγουμε από την περιοχή, αποφασίσαμε να μιλήσουμε με καταστηματαρχες, επιχειρηματίες, ιδιοκτήτες πάγκων και ανθρώπους της αγοράς για να ακούσουμε τις απόψεις τους, τις οποίες θεωρούσαμε πολύ σημαντικές. Όλοι φαίνονταν να έχουν μια πολύ θετική άποψη και γνώμη για τη DSA, καθώς και την TeV-Dam. Χαίρονταν για την ύπαρξη ειρήνης, ασφάλειας και ελευθερίας και για τη λειτουργία της επιχείρησής τους, χωρίς οποιαδήποτε παρέμβαση από κάποιο κόμμα ή πλευρά. ”

Επιτέλους, βρήκαμε μια επανάσταση που δεν τρομάζει τον αστό.

Ή ίσως όλα εξαρτώνται από το τι είναι η αστική τάξη. Εάν D. Graeber διατηρεί την αντίληψη για την κορυφαία βαθμίδα της άρχουσας ελίτ, τότε έχει δίκιο: ίσως υπάρχουν πολύ λίγοι που κάνουν συχνά το επάγγελμα του εμπόρου και του εμπορικού τραπεζίτη και που διαμένουν τώρα στα τρία καντόνια της Rojava. Έτσι, για τον Graeber, δεν υπάρχει καμία τάξη στην οποία να αναφερθεί, μόνο ο λαός.

Ωστόσο, ένας άνδρας που διοικεί μια εταιρεία μεταφορών με ένα στόλο 5 φορτηγών και απασχολεί 15 άτομα ως εργατικό δυναμικό είναι αστός. Η Rojava είναι μια ταξική κοινωνία.

Η άποψη περί “κοινωνικής επανάστασης” υπονομεύεται, αλλά οι υποστηρικτές της μετά βίας επινοούν τα γεγονότα: οι ίδιες οι δικές τους αναφορές παρέχουν αρκετά στοιχεία για να αντικρουστούν οι ισχυρισμοί τους. Το μειονέκτημα βρίσκεται στην αποτυχία διατύπωσης της κατάλληλης ερώτησης: «Η κατάσταση έχει επίσης κάτι κοινό με την πορεία των αγώνων σε όλο τον κόσμο τα λίγα τελευταία χρόνια. Το Κράτος, τώρα ως φορέας του παγκόσμιου κεφαλαίου, αντιμετωπίζεται ως η ένοχη πλευρά από τα κινήματα που αποτελούνται από μεσαίες, καθώς και προλεταριακές τάξεις. Εν τω μεταξύ, το έθνος θεωρείται ως δύναμη που θα αντιταχθεί σε αυτό. Οι αγώνες συντάσσονται με την ιδεολογία της ιδιότητας του πολίτη (και τις ιεραρχίες φυλής και φύλου που αυτή προϋποθέτει). Ο μετασχηματισμός που λαμβάνει χώρα στη Rojava στηρίζεται ως

έναν βαθμό σε μια ριζοσπαστική κουρδική ταυτότητα και σε μη αμελητέες μεσαίες τάξεις; οι οποίες, παρά τη ριζοσπαστική ρητορική, έχουν πάντα κάποιο συμφέρον για τη συνέχιση του κεφαλαίου και του Κράτους.» (Becky)

Εξουσία στον λαό;

Η καθημερινή ζωή καθορίζεται από τις σχέσεις παραγωγής: όπως μόλις είδαμε, οι αυτοδιαχειριζόμενες κοινότητες της Rojava και οι οργανώσεις βάσης βρίσκονται κάτω από την κυριαρχία μικρών και μεγάλων επιχειρήσεων.

«Όταν οι Θεοί επιθυμούν να μας τιμωρήσουν, απαντούν στις προσευχές μας», έγραψε ο Όσκαρ Ουάιλντ. Η Rojava εκπληρώνει το όνειρο των θεωρητικών της σταδιακής λαϊκής ενδυνάμωσης. Η θεωρία του J. Holloway *‘As αλλάξουμε τον κόσμο χωρίς να πάρουμε την εξουσία’* φαίνεται να υλοποιείται στο συριακό Κουρδιστάν. Η κοινωνία υποτίθεται ότι μετασχηματίζεται από τα κάτω με μια ποικιλία σταδιακών αλλαγών που θα καταστήσουν τους πάνω άχρηστους και αβλαβείς μέχρι αυτοί να καταρρεύσουν ή να εξαφανιστούν. Ως εκ τούτου, η αστυνομία της Rojava δεν είναι η αστυνομία, μπορεί να είναι μόνο μη-αστυνομία, μια αντι-αστυνομία. Γράφει D. Graeber: «Τελικά –και αυτό είναι το κλειδί– οι δυνάμεις ασφαλείας είναι υπόλογες στις δομές που έχουν φορά από τα κάτω προς τα πάνω και όχι προς τα πάνω προς τα κάτω. Ένα από τα πρώτα μέρη που επισκεφθήκαμε ήταν μια αστυνομική ακαδημία [...]. Ο καθένας έπρεπε να πάρει μαθήματα μη βίαιης επίλυσης συγκρούσεων και φεμινιστικής θεωρίας πριν του επιτραπεί να ακουμπήσει ένα πυροβόλο όπλο. Οι συν-διευθύνοντες μας εξήγησαν ότι απώτατος στόχος τους ήταν όλοι στη χώρα να λάβουν έξι εβδομάδες αστυνομικής εκπαίδευσης, ώστε τελικά να μπορούν να εξαλείψουν την αστυνομία.»

Το ζήτημα δεν είναι να διασκεδάσουμε με τέτοιες καθαρές αφέλειες, αλλά να συνειδητοποιήσουμε πάνω σε τι οικοδομούνται: στην πεποίθηση ότι δεν υπάρχει λόγος να φοβάται κανείς

τις πρώην ή τις νέες δυνάμεις καταστολής στη Rojava, επειδή η πραγματική εξουσία βρίσκεται με τον λαό στο επίπεδο της βάσης, στις κοινότητες και τις τοπικές επιτροπές, έτσι ό,τι και να κάνουν οι επίσημα κυβερνώντες, σε ό,τι πολιτικούς χειρισμούς και να εμπλακούν επίδοξοι ηγέτες, *εμείς είμαστε η αστυνομία*.

Δεν αρνούμαστε την υλικότητα των (μερικές φορές πολυεθνικών) δικτύων σε επίπεδο γειτονιάς και χωριού, των γυναικείων κολεκτίβων, που ασχολούνται με πολλά θέματα, ασήμαντα (διενέξεις) ή σημαντικά (σχολεία, υγειονομική περίθαλψη, τοπικό εμπόριο), καθώς και με τις ανάγκες του πολέμου. Αυτό θα αποτελούσε αναπόσπαστο στοιχείο μιας κοινωνικής επανάστασης. Αλλά υπό τις παρούσες συνθήκες, αυτή η κοινοτική εξουσία κινείται παράλληλα με μια κεντρική δομή που λειτουργεί ως η πολιτική ηγεσία της χώρας. Ποιος αποφασίζει τι; Ποιος κάνει κουμάντο; Αυτό είναι το ζήτημα. Η περίφημη αυτονομία της κοινότητας είναι ασφαλής όσο δεν ασκείται, όσο δεν ανταγωνίζεται την κυβέρνηση. Η διαχείριση είναι ένα πράγμα, η λήψη σημαντικών αποφάσεων είναι ένα άλλο. Τίποτα δεν δείχνει ότι τα τοπικά συμβούλια έχουν πραγματικό λόγο στη χάραξη πολιτικής. Το να αποκαλεί κανείς αυτό το καθεστώς “Δημοκρατική Αυτο-εντελούμενη Διοίκηση” δεν αλλάζει σχεδόν τίποτα, μόνο τις λέξεις. Όσον αφορά το σχέδιο για ελεύθερες εκλογές το συντομότερο δυνατό, είναι τόσο καλό όσο μπορεί να είναι η κοινοβουλευτική δημοκρατία.

Γυναίκες με όπλα

As υποθέσουμε ότι έχουμε αλλάξει ονόματα και ημερομηνίες... Πολλοί από τους επαίνους που πλημμυρίζουν τη Rojava σήμερα, ιδιαίτερα σε σχέση με ό,τι θεωρείται ριζοσπαστική κριτική του φύλου, θα μπορούσε να έχει γραφτεί τη δεκαετία του 1930 από παρατηρητές της πρωτοπόρας αδελφικής και εξισωτικής ζωής στις μικρές σιωνιστικές κοινότητες της Παλαιστίνης. Εκείνες τις ημέρες, επίσης, επισκέπτες και υποστηρικτές εντυπωσιάστηκαν από τον εντελώς νέο ρόλο που επιφυλασ-

σόταν για τις γυναίκες.

Στα πρώτα κιμπούτζ, η ισότητα των φύλων δεν προήλθε απλά από προοδευτικές και σοσιαλιστικές ιδέες. Οι υλικές αναγκαιότητες (γεωργία και αυτοάμυνα) απαιτούσε να μη στερηθεί η πολύ πιεσμένη κοινότητα το μισό εργατικό δυναμικό και τη μισή ένοπλη δύναμή της. Για να μπορούν οι γυναίκες να αναλάβουν το μερίδιό τους στις γεωργικές και στρατιωτικές δραστηριότητες, έπρεπε να απελευθερωθούν από τα «γυναικεία» καθήκοντα, γι' αυτό και τα παιδιά ανατράφηκαν συλλογικά, μια καινοτομία για πολλούς και ένα σοκ για μερικούς.

Δεν υπάρχει καμία τέτοια ένδειξη στη Rojana. Η ύπαρξη γυναικών στρατιωτών δεν επιφέρει το τέλος της αρσενικής κυριαρχίας (αν το επέφερε, το Ισραήλ θα ήταν μια από τις χώρες του κόσμου με τα περισσότερα εξισωμένα φύλα). Ο Z. Baher, υποστηρικτής του αγώνα για «επανάσταση» στη Rojana, γράφει καταρχήν ότι «υπάρχει απόλυτη εξίσωση μεταξύ γυναικών και ανδρών», στη συνέχεια μισή σελίδα αργότερα προσθέτει: «Δεν έχω δει καμία γυναίκα να εργάζεται σε κατάστημα, πρατήριο καυσίμων, αγορά, καφετέρια ή εστιατόριο.» Στο «αυτοδιαχειριζόμενα» στρατόπεδα προσφύγων κατά μήκος των συνόρων, στην Τουρκία, οι Κούρδισες φροντίζουν τα παιδιά, ενώ οι άνδρες ψάχνουν για δουλειές του ποδαριού.

Ο ανατρεπτικός χαρακτήρας ενός κινήματος ή μιας οργάνωσης δεν μετριέται ανάλογα με τις γυναίκες που παίρνουν τα όπλα. Ούτε ο φεμινιστικός του χαρακτήρας. Από το 1960, τα περισσότερα αντάρτικα έχουν χρησιμοποιήσει ή εξακολουθούν να χρησιμοποιούν ένα μεγάλο αριθμό γυναικών πολεμιστών, όπως για παράδειγμα στην Κολομβία. Το 25% του στρατεύματος των Σαντινίστας ήταν γυναίκες, κάτι που δεν προκάλεσε την απελευθέρωση των γυναικών: η έκτρωση είναι πλήρως απαγορευμένη στη Νικαράγουα σήμερα. Η παρουσία γυναικών συνιστά τυπικό χαρακτηριστικό των μασοϊκών αντάρτικων. Στο Νεπάλ, το Περού και τις Φιλιππίνες, η στρατηγική *παρατεταμένου λαϊκού πολέμου* επιβάλλει την εξίσωση άνδρα-γυναίκας ως μέσο διάλυσης των παραδοσιακών (οικογενειακών, φεου-

δαρχικών ή φυλετικών) δεσμών που είναι πάντα πατριαρχικοί. Ο στόχος δεν είναι η χειραφέτηση των γυναικών, αλλά η αντικατάσταση της κυριαρχίας των γερόντων του χωριού από την εξουσία των στελεχών του κόμματος. Ο σημαντικός ρόλος των γυναικών στο PKK-PYD οφείλει λιγότερα στις φεμινιστικές επιρροές από ό,τι στις μαοϊκές καταβολές του κόμματος.

Γιατί η οπλισμένη γυναίκα τόσο εύκολα γίνεται αντιληπτή ως σύμβολο απελευθέρωσης, ακόμη και στο σημείο να παραβλέπεται ο σκοπός για τον οποίο μάχεται;

Αν η εικόνα μιας γυναίκας με έναν εκτοξευτή ρουκετών μπορεί να γίνεται πρωτοσέλιδο των δυτικών ταμπλόιντ και των ριζοσπαστικών περιοδικών, είναι επειδή διαταράσσει τον (πολύ εξασθενημένο) μύθο περί γυναικείας ειρηνικής ή παθητικής φύσης. Το δικαίωμα χρήσης όπλων (ακόμη και κυνηγετικών) αποτελεί εδώ και πολύ καιρό αρσενικό προνόμιο, οπότε η αναστροφή αυτής της παράδοσης θεωρείται απόδειξη της μοναδικότητας και του ριζοσπαστισμού ενός κινήματος. Ο στερεοτυπικός macho ήρωας είναι φορέας μιας δυσάρεστης εικόνας, η ρομαντική γυναίκα μαχητής της ελευθερίας μιας θετικής. Οι αντι-μιλιταριστές δεν ασχολούνται τόσο πολύ με τον εμφύλιο πόλεμο, όταν οι γυναίκες πηγαίνουν στο μέτωπο. Η γυναίκα μαχητής λυτρώνει τον ένοπλο αγώνα: η επανάσταση αναπτύσσεται μέσα στην κάννη ενός Καλάσνικοφ στα χέρια μιας γυναίκας. Για να μην αναφέρουμε τη φαντασία της γυναίκας Εκδικητή, που κρατάει όπλο για καλό σκοπό, την εκτέλεση σεξιστών και βιαστών: η αυτοδικία επίσης λυτρώνεται, όταν εκτελείται από γυναικεία χέρια, όπως και στο Ms. 45 του Abel Ferrara, μια ταινία του 1981 με θέμα την εκδίκηση για έναν βιασμό.

Πόσο δυτικο-κεντρικά είναι όλα αυτά. Σε πολλά μέρη του κόσμου, η στρατολόγηση γυναικών ήταν και εξακολουθεί να είναι κάτι αρκετά κοινότυπο, μερικές φορές σε ρόλο μάχης και ταχείας επέμβασης. Ένα ρώσικο τάγμα γυναικών φρουρούσε τα Χειμερινά Ανάκτορα τον Οκτώβριο του 1917. Στο Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ο Κόκκινος Στρατός είχε γυναίκες οδηγούς

τανκ, ελεύθερους σκοπευτές, κ.λπ. Οι γυναίκες με όπλα συνιστούν παραδοξότητα μόνο για το δυτικό μυαλό.

As προσθέσουμε ότι και ο στρατός του Άσαντ και το ISIS έχουν μερικές μονάδες αποτελούμενες αποκλειστικά από γυναίκες. Αλλά καθώς, σε αντίθεση με τους Κούρδους, αγνοούν την έμφυλη κριτική, δεν χρησιμοποιούν γυναίκες στην πρώτη γραμμή της μάχης, μόνο σε αστυνομικά και υποστηρικτικά καθήκοντα.

Μια πρόσκληση στα όπλα

Δεν προξενεί μεγάλη εντύπωση που ορισμένα άτομα και ομάδες, πάντα επιρρεπείς στην καταγγελία του στρατιωτικο-βιομηχανικού συμπλέγματος, απαιτούν τώρα να εξοπλιστεί η Rojana κατά του ISIS, αν θυμηθούμε ότι το 1999, κατά τη διάρκεια του πολέμου στο Κοσσυφοπέδιο, ορισμένοι αναρχικοί υποστήριξαν τους βομβαρδισμούς του NATO στη Σερβία... για να εμποδιστεί η γενοκτονία.

Από πού προέρχονται αυτά τα όπλα; Ο μέσος προλετάριος δεν κατέχει εφεδρικό τυφέκιο ή χειροβομβίδα για να την περάσει κρυφά στο Κουρδιστάν. Θα έπρεπε αυτός/αυτή να έρθει σε επαφή με τους διεθνείς εμπόρους όπλων; Ή θα έπρεπε να αναμένουμε από τις δυτικές δυνάμεις την παροχή επαρκούς οπλισμού στη Rojana; Οι παραδόσεις όπλων έχουν ξεκινήσει σε συγκρατημένη κλίμακα. Θα έπρεπε να πιέσουμε τις ΗΠΑ, τη Βρετανία και τη Γαλλία να κάνουν περισσότερα; Με τι μέσα; Η πχώ του ελευθεριακού δήμου δεν φτάνει μέχρι τον Λευκό Οίκο. Και με ποιο πολιτικό τίμημα για αυτούς που διατυπώνουν το αίτημα; Κανείς δεν σκέφτεται τη διοργάνωση νέων Διεθνών Ταξιαρχιών, αν και το ISIS έχει ήδη τις δικές του.

Έτσι, όταν φωνές απαιτούν στρατιωτική υποστήριξη για να βοηθηθεί η Rojana στην αντιμετώπιση της τζιχαντιστικής επίθεσης, για ποιο ακριβώς πράγμα μιλάνε; Είτε πρόκειται για κούφια λόγια είτε μπορούν να σημαίνουν μόνο την απαίτηση για περισσότερες δυτικές αεροπορικές επιδρομές. Πώς και

πού; Οι βόμβες και οι πυραύλοι σπάνια θα πέσουν πάνω σε ένα κομβίο τζιχαντιστικών οχημάτων στην έρημο και πιο συχνά σε μια γειτονιά που ελέγχεται από τους τζιχαντιστές, με τις αναπόφευκτες «παράπλευρες απώλειες». Καθαρὰ χειρουργικά χτυπήματα δεν υπάρχουν. Σύμφωνα με το Πεντάγωνο, από τα χτυπήματα των συμμάχων σκοτώθηκαν 6.000 μαχητές του ISIS μεταξύ Σεπτεμβρίου 2014 και Ιανουαρίου 2015. Κάποια μέρα θα μάθουμε πόσοι Κούρδοι άμαχοι έχασαν τη ζωή τους την ίδια περίοδο.

Αυτοί που απαιτούν “όπλα για την κουρδική αντίσταση” προφανώς δεν επιθυμούν πραγματικά τη μαζική σφαγή. Επομένως πρόκειται για κούφια λόγια. Για μια συμπεριφορική στάση. Αυτό είναι ίσως το χειρότερο μέρος της ιστορίας: το γεγονός ότι στη Μέση Ανατολή μια απόπειρα αυτοοργάνωσης και αυτοάμυνας, γνήσια αλλά ανίκανη να υπερβεί τον εαυτό της εξαιτίας των εχθρικών συνθηκών, θα πρέπει να χρησιμεύσει στην Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική ως πρόσχημα για κινητοποιήσεις και συνθήματα που κανείς δεν περιμένει σοβαρά να αποτελέσουν εφελτήριο για δράση.

Εκτός αυτού, οι εν δυνάμει ρεαλιστές παραβλέπουν έναν διακεκριμένο παράγοντα. Οπωσδήποτε η στρατιωτική ήττα καταδικάζει μια επανάσταση: η Παρισινή Κομμούνα συντρίφτηκε από τον αστικό στρατό. Αλλά η νίκη σε έναν πόλεμο δεν επιλύει ένα άλυτο κοινωνικό αίνιγμα: η νίκη των Μπολσεβίκων στον εμφύλιο πόλεμο εγκαθίδρυσε την κυριαρχία μιας νέας εκμεταλλευτικής τάξης. Υποθέτοντας ότι τα στρατεύματα του ISIS θα εντοπιζόνταν από τους πυραύλους και τις βόμβες των ΗΠΑ, της Γαλλίας, της Βρετανίας, της Ιορδανίας, κ.λπ. και υποθέτοντας ότι το δυσλειτουργικό Κράτος της Συρίας θα άφηνε τη Rojava να επιβιώσει, ποια επανάσταση θα μπορούσε να παραμείνει επαναστατική αν στηριζόταν στη βοήθεια των ιμπεριαλιστών και των δικτατόρων;

Mainstream ριζοσπαστισμός

Δεν εκπλησώμαστε από τη στάση ορισμένων ελευθεριακών ομάδων που πάντα υποστήριζαν την εθνική απελευθέρωση. Αυτό που μας προβληματίζει περισσότερο είναι η συχνά άκριτη συμπεριφορά ενός ευρύτερου κύκλου αναρχικών συντρόφων, καταληψιών, φεμινιστριών, ελευθεριακών κομμουνιστών, ακόμη και φίλων που γνωρίζουμε ότι έχουν υπάρξει πιο διορατικοί.

Αυτός ο χώρος είναι ικανός για ξόδεμα προσωπικής ενέργειας και ανάληψης πρωτοβουλιών, αλλά υπάρχει κάτι διανοητικά δειλό όσον αφορά αυτό που θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε τον “mainstream ριζοσπαστισμό” του. Αρνητικά, αυτός θα μπορούσε να χαρακτηρίζεται από απόρριψη θεσμών και μεσολαβήσεων που στέκονται εμπόδιο στον δρόμο για την χειραφέτηση: Κράτη, κόμματα, συνδικάτα, κοινοβούλια, γραφειοκρατία, επίσης, ενδιάμεσες “μεταβατικές περίοδοι” ανάμεσα στον καπιταλισμό και τον κομμουνισμό, ακόμη και τάξεις στο μέτρο όπως αυτές διαιωνίζονται μέσα σε μια ταξική πάλη δίχως τέλος. Θετικά, εστιάζει στην ενδυνάμωση, την αυτοοργάνωση, την άμεση δημοκρατία και την επανάσταση της καθημερινής ζωής, η οποία εκτείνεται σε όλες τις μορφές κυριαρχίας, και ιδίως το φύλο.

Κατά συνέπεια, η απόλυτα δικαιολογημένη δυσπιστία προς τις μελλοντικές υποσχέσεις των Brand New Worlds μεταμορφώνεται στην τάση να πιστεύει κανείς ότι το Αύριο είναι Σήμερα, υπό τον όρο ότι ο λαός αλλάζει ήδη τη ζωή του εδώ και τώρα, και εμφανίζεται να είναι αυτοδιοικούμενος. Την ίδια στιγμή, η καχυποψία προς την πολιτική από τα πάνω εξελίσσεται σε αναζήτηση συγκεκριμένων μέτρων από τα κάτω, ακόμα και μικρής κλίμακας, με την προϋπόθεση ότι θα επιτρέπουν στους ανθρώπους να οικοδομήσουν ξανά κοινωνικούς δεσμούς.

Αρκετά κείμενα σχετικά με το Κουρδιστάν εξετάζουν τη Rojava μόνο από την άποψη των τοπικών επιτευγμάτων, τι

έχουν καταφέρει οι κάτοικοι της Rojava σε επίπεδο δρόμου, κοινοτικού σχολείου, τοπικής κλινικής ή του μικρού πάρκου που αναφέρει ο Z. Bader (όλα τα οποία θα αποτελούσαν απαραίτητα συστατικά μιας κοινωνικής επανάστασης), χωρίς να ενδιαφέρονται πολύ για την ηγεσία του PKK και του PYD, επειδή για τους ανωτέρω αναλυτές τα τοπικά επιτεύγματα βαρύνουν περισσότερο από ό,τι οι πολιτικοί ηγέτες και είναι αυτά που καθορίζουν πραγματικά την πολιτική της Rojava. Προτεραιότητά τους είναι η δυναμική από κάτω προς τα πάνω, αλλά εμμέσως ερμηνεύουν τη Rojava σαν το κάτω να διοικούσε την κορυφή. Τι θα μπορούσαμε να κατανοήσουμε για την Ιταλία του 1977, αν βλέπαμε τα γεγονότα μόνο από την οπτική γωνία των γενικών συνελεύσεων, των άγριων απεργιών, των ταραχών και των επαναστατικών διακηρύξεων, με τη σχεδόν απόρριψη των συνδικάτων, του Κομμουνιστικού Κόμματος, των πολιτικών διαπραγματεύσεων και των δυνάμεων του Κράτους; Προς το παρόν, η Rojava αποτελεί μια απόπειρα εθνικής ανοικοδόμησης: οι ριζοσπάστες το παρερμηνεύουν ως ανοικοδόμηση της κοινότητας.

Τον παλιό καιρό, ο Μαρξισμός και ο αριστερισμός επικέντρωναν στην παραγωγή και την εργασία: στον έλεγχο των εργοστασίων, τη διαχείριση της οικονομίας, κ.λπ. Σήμερα, η επανάσταση γίνεται ολοένα περισσότερο αντιληπτή ως ζήτημα συμπεριφορικής στάσης: αυτοεπιβεβαίωση, αυτοοργάνωση, έμφαση στο φύλο, την οικολογία, τον πολυπολιτισμό, την επανασύνδεση, τη συνάντηση, τη συζήτηση... Η επανάσταση αποτελεί αντικείμενο σκέψης με *κοινωνιστικούς* [societal] παρά με *κοινωνικούς* [social] όρους: η λέξη επεκτάθηκε και το νόημά της περιορίστηκε. Το *κοινωνιστικό* έγινε της μόδας με την εξασθένιση των ριζοσπαστικών ελπίδων. Το *κοινωνιστικό* έχει νόημα όταν δεν μπορείς να μετασχηματίσεις τις κοινωνικές δομές. Η κοινωνική αλλαγή βάζει τέλος στην αρσενική κυριαρχία: κοινωνιστική αλλαγή είναι η ισοτιμία των φύλων.

Τι είδους κριτική στο Κράτος;

Αν αυτό που φέρνει σε δύσκολη θέση τους ριζοσπάστες σε σχέση με την εθνική απελευθέρωση είναι ότι αυτή αποσκοπεί στη δημιουργία ενός έθνους-Κράτους, όταν ένα εθνικό κίνημα διακηρύσσει ότι είναι μη ή αντι-κρατικιστικό, και εμφανίζεται επαρκώς ως τέτοιο, οι ριζοσπάστες παύουν πλέον να διαφωνούν με την εθνική απελευθέρωση. Οπότε, το μόνο που χρειάζονται οι ριζοσπάστες είναι να θεωρούν ότι το έθνος –υπό τον όρο ότι παραμένει άνευ Κράτους– δεν είναι στην τελική τίποτα άλλο από τον λαό και ποιος θα μπορούσε να είναι ενάντια στον λαό; Ο λαός είμαστε εμείς, όλοι μας μείον 1%, ο λαός είναι το 99%.

Εδώ ελευθεριακή σκέψη τα 'χει χαμένα. Η πλήρης αντίθεση στο Κράτος αποτελεί μια από τις βασικές αρχές της αναρχίας και ανεκτίμητο χαρακτηριστικό της.

Η στραβή είναι ότι η ασυμβίβαστη εχθρότητα προς το Κράτος συμβαδίζει με τη μη επαναστατική προοπτική, δηλαδή με το όραμα μιας δυνατής ευρείας εξελικτικής αλλαγής. Από τις τρεις κύριες αναρχικές φιγούρες του 19^{ου} αιώνα, Προυντόν, Κροπότκιν και Μπακούνιν, μόνο ο τελευταίος υποστήριζε πάντα την αναγκαιότητα μιας οριακής στιγμής που θα διαρρήγνυε την ιστορική συνέχεια, μια καταστροφική/ εποικοδομητική ρήξη με το παρελθόν. Ο Προυντόν ήταν σταθερά εχθρικός προς την επανάσταση. Το 1899, ο Κροπότκιν υποστήριξε ότι "(...) η αντίσταση, την οποία θα συναντήσει το κίνημα από τις προνομιούχες τάξεις, δεν θα έχει σχεδόν καθόλου τον χαρακτήρα της βραδύνης ισχυρογνωμοσύνης που έκανε τόσο βίαιες τις επαναστάσεις του παρελθόντος." Οι μεταγενέστερες απόψεις του για αυτό το ζήτημα ήταν αρκετά αμφίθυμες. Αν και ανέφερε μια «επαναστατική περίοδο», δεν είναι σαφές στα γραπτά του κατά πόσο «τα εποικοδομητικά γραφεία αλληλοβοήθειας» θα μπορούσαν – ή δεν θα μπορούσαν – να αναπτυχθούν εντός του καπιταλισμού και να φτάσουν να γίνουν μια κρίσιμη μάζα που θα τους επέτρεπε να αντικαταστήσουν σχεδόν φυσικά το

καπιταλιστικό σύστημα με ένα κομμουνιστικό. (Περιττό να πού-
με ότι η μαρξιστική σκέψη έχει αναπτύξει μια παρόμοια θέση
για τον καπιταλισμό, ο οποίος θα κοινωνικοποιείτο σε σημείο
που αναπόφευκτα θα μετατρεπόταν σε σοσιαλισμό.)

Οι βήμα-βήμα προοδευτικές προσεγγίσεις δεν είναι ασυμ-
βίβαστες με τον αναρχισμό. Επομένως, δεν είναι ανάρμοστο
για έναν οπαδό των σταδίων, όπως D. Graeber, να ονομάσει
τον εαυτό του «αναρχικό». Γι' αυτόν, οι διασυνοριακές κοινό-
τητες μπορούν να αναπτυχθούν τόσο πολύ ώστε τα σύνορα
να χάσουν το νόημά τους και να προξενήσουν «τη σταδιακή
διάλυση του γραφειοκρατικού έθνους-Κράτους». Η πιο σημα-
ντική λέξη εδώ είναι το *γραφειοκρατικό*: όταν όλα (εργασία,
χρήμα, πόλεμος, επιχειρήσεις...) λειτουργούν *δημοκρατικά*, η
φύση τους αλλάζει εντελώς.

Η αδυναμία του αναρχισμού είναι ότι θεωρεί το Κράτος
πάνω απ' όλα ως μέσο εξαναγκασμού – κάτι που ασφαλώς
είναι – χωρίς να ρωτάει γιατί και πώς παίζει αυτόν τον ρόλο.
Το Κράτος είναι ένας διοικητικός μηχανισμός που εγγυάται την
ασφάλεια και διατηρεί τη συνοχή μεταξύ αποκλινόντων συμ-
φερόντων. Για τους αναρχικούς, όμως, το Κράτος ταυτίζεται
πρώτα και κύρια με την επιβαλλόμενη καθετοποιημένη εξου-
σία. Μόλις υποχωρούν αυτές οι ορατές μορφές εξαναγκασμού,
είναι αρκετό για μερικούς αναρχικούς (όχι για όλους, σε καμία
περίπτωση) για να καταλήξουν στο συμπέρασμα ότι το τέλος
του Κράτους έχει επέλθει ή βρίσκεται σε εξέλιξη. Μια γνήσια
κοινωνική “οριζόντια” αστυνομική δύναμη, για παράδειγμα,
δεν θα θεωρείται η αστυνομία πια.

Ο ελευθεριακός είναι ανυπεράσπιστος απέναντι σε αυτό
που μοιάζει τόσο πολύ με το πρόγραμμά του: καθώς πάντα
αυτός αντιπαράτιθετο στο Κράτος και υποστήριζε τη δημοκρα-
τία, ο *δημοκρατικός συνομοσπονδισμός* και ο *κοινωνικός αυ-
τοκαθορισμός* έχουν πολλά στοιχεία που τον ευχαριστούν. Το
αναρχικό ιδανικό είναι πράγματι η αντικατάσταση του Κράτος
από χιλιάδες ομόσπονδες κοινότητες και κολεκτίβες εργασίας.

Στη βάση αυτή, καθίσταται εφικτή για έναν διεθνιστή η

υποστήριξη ενός εθνικού κινήματος, αν εφαρμόζει την πολιτική, κοινωνική και πολιτιστική αυτοδιαχείριση, ή την «επανοικειοποίηση των κοινών», με την ιδιόλεκτο του 21^{ου} αιώνα. Όταν το PKK επιμένει ότι δεν θέλει να καταλάβει την εξουσία, αλλά να συμβάλει σε ένα σύστημα όπου η εξουσία θα διαχέεται έτσι ώστε ο καθένας μοιράζεται την εξουσία, είναι σχετικά εύκολο για έναν αναρχικό να ταυτιστεί με αυτόν τον ισχυρισμό.

Προοπτικές

Η απόπειρα δημοκρατικής επανάστασης στη Rojava, και οι κοινωνικοί μετασχηματισμοί που τη συνοδεύουν, κατέστη δυνατή μόνο λόγω εξαιρετικών περιστάσεων: τη διάλυση του ιρακινού και της συριακού Κράτους, συν την τζιχαντιστική εισβολή, μια θανάσιμη απειλή που επιτάχυνε τη ριζοσπαστικοποίηση.

Όπως έχουν τα πράγματα σήμερα, μια πιθανότητα είναι ότι το ISIS καταλαμβάνει όλη την περιοχή, κάτι το οποίο θα μπορούσε να προκαλέσει τη διάλυση της Rojava ως πρωτο-Κράτος: η κουρδική αυτονομία θα επανερχόταν στη μορφή συρρικνούμενων λωρίδων γης, θύλακες αντάρτικου, όπως ήταν η κατάσταση σε ολόκληρη την περιοχή πριν το 2003.

Η δεύτερη και *τώρα* πιθανότερη επιλογή είναι ότι το φρούριο της Rojava κρατιέται με δυτική στρατιωτική υποστήριξη, και η δημοκρατία της Rojava ζει υπό αρκετή διεθνή κηδεμονία για να περιηγείται στα ταραχώδη νερά μιας Μέσης Ανατολής που μαστίζεται από την κρίση (μεταξύ άλλων προκλήσεων, έχοντας τον συριακό εμφύλιο πόλεμο στην άλλη πλευρά των συνόρων: παραδόξως, όσο αντέχει το καθεστώς Άσαντ, θα μπορούσε να ενεργεί ως απρόθυμος και αναξιόπιστος σύμμαχος της Rojava, προσθέτοντας άλλον ένα λεκέ αβεβαιότητας). Μια τέτοια νεογέννητη χώρα δεν θα ήταν περισσότερο ανεξάρτητη από το παρόν κουρδικό μικρο-Κράτος στο βόρειο Ιράκ υπό δυτική προστασία: όπως και η Περιφερειακή Κυβέρνηση του Κουρδιστάν, έτσι και η Rojava θα επιβίωνε μόνο αν έπαιζε το παιχνίδι

των μεγάλων δυνάμεων και των μεγάλων επιχειρήσεων.

Το πετρέλαιο θα αποτελούσε τόσο περιουσιακό στοιχείο όσο και περιορισμό. Για μια μικρή εύθραυστη χώρα, γεωγραφικά χωρισμένη σε τρία μέρη, το πετρέλαιο και ο ορυκτός πλούτος δεν είναι τίποτα χωρίς ισχυρούς αγοραστές και συμμάχους. Τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές, υπάρχει μόνο ένα αεροδρόμιο στο Cizire, υπό τον έλεγχο της συριακής κυβέρνησης.

Αυτό θα ήταν το χειρότερο/καλύτερο σενάριο. Όσο δημοκρατική και να επιθυμεί να είναι η Rojana, ακόμη και παρά την ισχυρή λαϊκή πίεση, η εδραίωση και η ομαλοποίηση της χώρας θα προωθούσε μόνο ό,τι είναι συμβατό με την αστική δημοκρατία, δηλαδή ό,τι δεν αντιβαίνει στην πρόσληψη εργασίας από το κεφάλαιο, την κυκλοφορία και τη συσσώρευση χρήματος, τις συναλλαγές με ξένα κεφάλαια, κ.λπ. Η ρωσική εκδοχή του «σοσιαλισμού σε μια χώρα» ήταν αδύνατη: το ίδιο ισχύει και για τον κουρδικό *δημοκρατικό συνομοσπονδισμό*, ό,τι κι αν αυτό σημαίνει. Θα σταματήσουν όλες οι κοινωνικές κατακτήσεις με όποιο ανατρεπτικό δυναμικό. Στην καλύτερη περίπτωση (που πιθανώς σημαίνει ότι ήδη προβάλλονται υπερβολικές απαιτήσεις), θα υπάρξουν σχετικά ελεύθερες εκλογές, λίγη διαφθορά, ένας μερικός σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μια τοπική αυτοδιοίκηση των *τοπικών* υποθέσεων, ένα καλύτερο σύστημα δημόσιας υγείας από αυτό των γειτονικών χωρών, μια μέτρια καταπιεστικά αστυνομία, μια προοδευτική εκπαίδευση, ελευθερία του Τύπου (με την προϋπόθεση ότι δεν θα εμπεριέχει βλασφημίες), ένα ανεκτικό Ισλάμ και φυσικά η ισοτιμία των φύλων, ίσως με μια γυναίκα αντιπρόεδρο. Τίποτα περισσότερο. Μάλλον αρκετά για όσους θέλουν να συνεχίσουν να πιστεύουν στην επανάσταση της Rojana. Οι οπαδοί ποτέ δεν αποθαρρύνονται από την πραγματικότητα. Όταν η θεωρία τους διαψεύδεται από τα γεγονότα, απορρίπτουν τα γεγονότα. “Να είσαι πιο διαλεκτικός!», λένε: «Αγνοήστε το παρόν: ό,τι φαίνεται κακό σήμερα ήταν χειρότερο χθες, και αύριο θα καλυτερεύσει...”

Όσο για την προοπτική μιας σύγκρουσης μεταξύ των αυτοργανωμένων οργανισμών και του μηχανισμού που τους επιβλέπει υπό το άγρυπνο βλέμμα του ΡΚΚ, αυτό μας φέρνει πίσω στο ερώτημα: «Ποιος κατέχει τα πραγματικά νήια της εξουσίας;» Δεν υπάρχει “δυναδικότητα της εξουσίας” στο Κουρδιστάν, δεν υπάρχει προλεταριακός έλεγχος από τα κάτω που ανταγωνίζεται για την εξουσία με μια πολιτική δομή από τα πάνω. Η εποπτεία του ΡΚΚ αποδέχεται τις κοινοτικές αυτοδιοικούμενες κολλεκτίβες, οι οποίες το αφήνουν υπεύθυνο για τις σοβαρές αποφάσεις και οι οποίες μόνο αυτοδιαχειρίζονται την καθημερινή ζωή: η συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού δεν μεταβάλλει την πραγματική ισορροπία δυνάμεων. Στην Ισπανία, το 1936, οι απαρχές της επανάστασης καταβροχθίστηκαν από τον πόλεμο. Στη Rojava επικρατεί ο πόλεμος, και παρά τις φιλότιμες προσπάθειες των κούρδων προλετάρων να πάρουν τα πράγματα τους στα χέρια τους, τίποτα δεν προαναγγέλλει μέχρι στιγμής την έλευση μιας επανάστασης.

G.D. & T.L., Troploin
Φλεβάρης 2015

Β μέρος

Στο εσωτερικό
του Χαλιφάτου

Χαλιφάτο και βαρβαρότητα - Α' μέρος¹

Οι Άραβες, είτε ως μισθοφόροι είτε ως βοηθητικό προσωπικό, αποτέλεσαν απαραίτητο στήριγμα των μεγάλων αυτοκρατοριών. Εξαργύρωναν τους ανταγωνισμούς τους, φοβούνταν τις εξεγέρσεις τους, εκμεταλλεύονταν τις διαφυλετικές διαμάχες τους. Γιατί λοιπόν κι αυτοί να μην εκμεταλλευτούν την αξία τους για δικό τους όφελος; Γι' αυτό θα χρειαζόταν ένα ισχυρό Κράτος που θα ένωνε τους Άραβες. Που θα μπορούσε να διασφαλίσει το εμπόριο και τον πλούτο που αποκτήθηκε, να στρέψει προς τα έξω την απληστία των φτωχότερων Βεδουίνων, τουλάχιστον στον βαθμό που αυτή αποτελεί εμπόδιο για την εμπορική δραστηριότητα των ίδιων των Αράβων. Τα Κράτη της Νότιας Αραβίας, άκρως αποικιοκρατικά προς τους νομάδες, τελείως διαχωρισμένα από τους Βεδουίνους παρά τη μακρινή τους συγγένεια, απέτυχαν σε αυτή την αποστολή τους. Ένα αραβικό Κράτος καθοδηγούμενο από μια αραβική ιδεολογία, προσαρμοσμένο στις νέες συνθήκες, αλλά που παρόλα αυτά θα παρέμενε ακόμα κοντά στο περιβάλλον των βεδουίνων που θα έπρεπε να πλαισιώσει, αποτελώντας μια δύναμη εξίσου σεβαστή με τις μεγάλες αυτοκρατορίες, αυτή ήταν και η μεγάλη ανάγκη της εποχής. Οι δρόμοι ήταν ανοικτοί για εκείνον τον έξυπνο άνθρωπο που θα ήξερε καλύτερα από κάποιον άλλο να την ικανοποιήσει. Κι αυτός ο άνθρωπος επρόκειτο να γεννηθεί.

Maxime Rodinson, Mahomet, 1961, σελ. 58-59.

Η γέννηση ενός Κράτους δεν είναι ούτε συχνή ούτε συγκινητική. Και το πρόωρο, το προ-Κράτος, αν και εύθραυστο, είναι ήδη ενοχλητικό.

Κατά την τρέχουσα αναδιάρθρωση στην Εγγύς Ανατολή, γινόμαστε μάρτυρες της συγκρότησης νέων οντοτήτων, με πιο

1. Και τα τρία μέρη είναι μεταφρασμένα από τα γαλλικά και δημοσιεύτηκαν στο site <https://ddt21.noblogs.org/>

γνωστές αυτές του Ισλαμικού Κράτους (ΙΚ) και της Rojava (δυτικό Κουρδιστάν). Αυτή η τελευταία, υπόδειγμα δημοκρατίας και φεμινισμού, θα λειτουργούσε ως ανάχωμα στη βαρβαρότητα της πρώτης. Διότι το Ισλαμικό Κράτος είναι ένα τέρας, κι οι εικόνες το αποδεικνύουν. Όλα το αποδεικνύουν. Θα έπρεπε εξάλλου να το αποκαλούμε Daech², γιατί δεν φέρει καμιά από τις «ευγενείς» ποιότητες του Κράτους και δεν έχει «τίποτα να κάνει» με το Ισλάμ. Αυτή η εξήγηση θα έπρεπε να αρκεί. Εντούτοις, δεν είναι επαρκής ώστε να καταλάβουμε γιατί και πώς, τους τελευταίους μήνες, οκτώ ή δέκα εκατομμύρια άνθρωποι ζουν σε μια επικράτεια που βρίσκεται σε πόλεμο με τον υπόλοιπο πλανήτη. Αναμφίβολα, οι μέρες του Χαλιφάτου είναι μετρημένες, αλλά το ίδιο το ερώτημα θα παραμείνει: Γιατί λειτουργεί;

Το ΙΚ προσελκύει όλα τα βλέμματα, αλλά η εικόνα του είναι συγκεχυμένη. Η αντανάκλαση που φτάνει σε εμάς μέσα από τα μήντια αφορά ένα πανηγύρι θηριωδιών προσεκτικά σκηνοθετημένων ή πολεμικά επεισόδια που επιλέχθηκαν σύμφωνα με σκοτεινά πολιτικό-στρατιωτικά συμφέροντα, όπως για παράδειγμα η μάχη του Kobané. Όμως ανάμεσα στις «αντάρτικες» ομάδες που αναδείχθηκαν κατά τη διάρκεια της συρο-ιρακινής σύγκρουσης, το ΙΚ είναι επίσης το μόνο που επιχειρεί να δημιουργήσει μια δομή κρατικού τύπου, και στηρίζεται σ' ένα πολιτικό πλάνο, δομημένο και φιλόδοξο³: η επανίδρυση του Χαλιφάτου που εξαφανίστηκε το 1258· κάτι που υπονοεί μια κριτική του κόσμου, του τρόπου με τον οποίο αυτός λειτουργεί, της Δύσης, της δημοκρατίας, του εθνικισμού κ.λπ. Δηλαδή, μια

2. Αραβικό ακρωνύμιο του αρχαίου ονόματος του ΙΚ, που χρησιμοποιήθηκε από τον Απρίλιο του 2013 μέχρι τον Ιούνιο του 2014, «Ισλαμικό Κράτος στο Ιράκ και τον Λεβάντε» (το οποίο με τη σειρά του ακολούθησε το «Ισλαμικό Κράτος στο Ιράκ»).

3. Το project του PYD δεν έχει ως πλαίσιο παρά το συριακό Κουρδιστάν (Rojava). Το ΙΚ εύχεται να επεκταθεί από την Ινδία ως την Ισπανία. Για το PYD, δες το άρθρο μας «Kurdistan?» που δημοσιεύτηκε στο DDT21 τον Ιανουάριο του 2015.

κριτική του καπιταλισμού; Οπωσδήποτε όχι, αλλά περισσότερο μια κριτική ορισμένων από τα κακά και τις υπερβολές του, αυτά που θα εμπόδιζαν την ελεύθερη και αρμονική λειτουργία μιας ονειρικής χαλιφικής κοινωνίας... και οπωσδήποτε της οικονομίας της.

Μέρος πρώτο: περί Κράτους

Αυτή τη στιγμή, το καλύτερο θα ήταν μια αυταρχική εξουσία που θα ήταν όμως πολύ καλή, αγαπητή και δίκαιη.

Lilo Pempeit στο γιο του Rainer Werner, 1977.

Δε θα ασχοληθούμε εκ νέου με την καταγωγή και τον αιώνα τεχνητό χαρακτήρα των Κρατών και των συνόρων της περιοχής, ούτε με τις εξεγέρσεις του 2011 οι οποίες, στη Συρία και το Ιράκ, άνοιξαν τον δρόμο για έναν εμφύλιο πόλεμο, ο οποίος γρήγορα εξελίχθηκε σε στρατιωτική αντιπαράθεση μεταξύ πολλών πλευρών εμπλέκοντας ένα πλήθος τοπικών και διεθνών παραγόντων με ρευστές στρατηγικές και συμμαχίες. Η ίδια η γενεαλογία του ΙΚ-στην αρχή, επρόκειτο για το ιρακινό παρακλάδι της al-Qaïda, το οποίο στη συνέχεια αυτονομήθηκε- είναι πολύ σύνθετη⁴ αλλά δεν απασχόλησε πολύ κόσμο πριν τα στρατεύματά του πετύχουν μια σειρά εντυπωσιακών νικών το καλοκαίρι του 2014.

Το στρατιωτικό ζήτημα

Το ΙΚ αποτελούσε στην αρχή μόνο μια ένοπλη αντιστασιακή ομάδα κατά της αμερικάνικης κατοχής στο Ιράκ (επομένως μια τρομοκρατική ομάδα). Όμως, από το 2009 και μετά, επωφελήθηκε από την προσχώρηση χιλιάδων σουνιτών πολιτοφυλάκων και εκατοντάδων πρώην αξιωματικών του ιρακινού

4. Γι' αυτό το ζήτημαδες Myriam Benraad, Irak, la revanche de l'histoire, Paris, Vendémiaire, 2015, 288 σελ.

στρατού⁵.

Το ΙΚ, άκρως αποτελεσματικό από στρατιωτικής άποψης, θεωρήθηκε από ένα μεγάλο μέρος του σουνίτικου ιρακινού πληθυσμού ως «απελευθερωτικός στρατός» και εορταζόταν ως τέτοιος⁶, ενώ πολλοί φύλαρχοι επέλεξαν να δηλώσουν υποταγή. Αυτό εξηγεί και το γεγονός ότι πολλές περιοχές έπεσαν στα χέρια του τόσο εύκολα (για παράδειγμα η Μοσούλη) και ότι τα στρατεύματα στα περικόρα της Βαγδάτης (σιίτες) αντιστάθηκαν λίγο.

Έτσι, περιήλθε στην κατοχή του ΙΚ ένα σημαντικό οπλοστάσιο, το οποίο θα χρησιμοποιήσει για την προέλασή του στη Συρία από το 2013 και μετά: σ' αυτή τη χώρα, μικρές πόλεις και χωριά καταλαμβάνονται ύστερα από βίαιες μάχες με άλλες ισλαμικές ομάδες ή χάρις στην προσχώρησή τους. Μέσα σε αυτό το διάχυτο χάος, η ικανότητα του ΙΚ να επιβάλλεται και να συντηρεί μια εφοδιαστική αλυσίδα το έκαναν ιδιαίτερα δημοφιλές στον πληθυσμό. Οι επιθέσεις κατά της Rojana και του καθεστώτος της Δαμασκού θα έρθουν σε δεύτερο χρόνο. Ας σημειωθεί εδώ πως το ΙΚ μοιάζει να δίνει μεγάλη προσοχή στην επιβίωση των μαχητών τουμη διστάζοντας να προβεί σε εγκατάλειψη θέσεων αν χρειαστεί (το ζήτημα των επιθέσεων αυτοκτονίας είναι άλλης τάξης). Σύμφωνα με υπολογισμούς, αυτός ο στρατός αριθμεί από 30.000 έως 100.000 άντρες: πολλούς παλιούς ιρακινούς αντάρτες, άραβες και κούρδους και τουλάχιστον 20.000 ξένους εθελοντές. Οι μισθοί τους καταβάλλονται κανονικά, γεγονός που περιορίζει τις λεηλασίες, τις κλοπές και τους εκβιασμούς που συνήθιζαν να κάνουν άλλες αντάρτικες ομάδες.

Η αδίστακτη και αιμοδιψής φήμη των στρατευμάτων του συντηρείται εσκεμμένα. Το ΙΚ, μην έχοντας υπογράψει τις Συν-

5. Από το 2006 και μετά, στο εσωτερικό των επιτροπών al-Sahwa (Η Αφύπνιση), η Βαγδάτη μίσθωσε σουνιτικές πολιτοφυλακές για την αντιμετώπιση της Al-Qaida. Ο πρωθυπουργός Nourial-Malikiέθεσε τέλος σε αυτό το 2009, απολύοντας έτσι 85.000 πολιτοφύλακες.

6. Pierre-Jean Luizard, Le Piège Daech, La Découverte, 2015, σελ.17.

θήκες της Γενεύης, δεν σέβεται κανένα «δίκαιο» πολέμου, οπωσδήποτε εναντίον αυτών που κρίνει ως άπιστους ή αποστάτες. Η μεταχείριση των αντιπάλων του, όποια κι αν είναι τα έργα τους, γίνεται με μια κρούστα σεβασμού.

Η διαχείριση της επικράτειας

Η επανίδρυση του Χαλιφάτου, υπό το όνομα του Ισλαμικού Κράτους, ανακηρύχθηκε τον Ιούνιο του 2014 στο Μεγάλο τζαμί του al-Nuri στη Μοσούλη. Έκτοτε, η διαμάχη πάνω στον όρο «Κράτος» δεν έχει σταματήσει⁷.

Αν η λέξη περιγράφει μια ορισμένη επικράτεια, στο εσωτερικό της οποίας μια κυρίαρχη εξουσία επιβάλλει τους νόμους της σε έναν σταθερό πληθυσμό, διαθέτει στρατό, νόμισμα και οικονομία, το ΙΚ μοιάζει περισσότερο με Κράτος συγκρινόμενο με ορισμένες οντότητες που σήμερα (λίγο ή πολύ) αναγνωρίζονται διεθνώς ως τέτοιες (Λιβερία, Σομαλία, Υεμένη, Βατικανό, Λουξεμβούργο, Λιβύη, Νότιο Σουδάν κλπ.) και πολύ λιγότερο με τρομοκρατική οργάνωση.

Μόνο η αστάθεια των συνόρων του αντίκειται στο δυτικό μοντέλο του Κράτους, αλλά ο πόλεμος δεν αποτελεί τη μόνη αιτία γι' αυτό:

“Χρησιμοποιείται γενικά στα αραβικά η λέξη «Dawla» για να δηλωθεί το «Κράτος»; Και σε τι χρησιμεύει το ακρωνύμιο «Daech», ενδεχομένως μεταφραζόμενο επακριβώς ως «Κράτος»; Στην ιστορία του αραβικού και του μουσουλμανικού κόσμου, αυτή η λέξη διακρίνει στην πραγματικότητα μορφές διακυβέρνησης που δεν έχουν μεγάλη σχέση με την ιστορία της λέξης Κράτος στη Δύση. Η τελευταία αναφέρεται στην ιδέα της «στατικότητας» της εδαφικότητας, των συνόρων, της κυριαρχίας, της διαφοροποίησης ανάμεσα στο πολιτικό και το κοινωνικό, με λίγα λόγια σε πολλά διαφορετικά πράγματα σε σχέση με όσα διάνοιξαν τον ρου της ιστορίας του μουσουλμανικού

7. Δες τις συζητήσεις με τον Philippe-Joseph Salazar, διαθέσιμες στο Youtube από τον Νοέμβριο του 2015 και μετά.

κόσμου”. (Bernand Badie)⁸

Στο ζήτημα της μορφής, το ΙΚ έχει ήδη απαντήσει: «Όσον αφορά εκείνους που θέλουν διαβατήρια, σύνορα, πρεσβείες και διπλωματία δεν έχουν κατανοήσει πως οι πιστοί της θρησκείας του Ibrâhîm (al-Baghdadi) δυσπιστούν και βλέπουν εχθρικά αυτά τα παγανιστικά είδωλα [...]. Θέλουμε να επανιδρύσουμε το Κράτος του Προφήτη και των τεσσάρων πρώτων Χαλίφηδων· όχι το Έθνος-Κράτος του Ροβεσπιέρου, του Ναπολέοντα ή του Ερνέστ Ρενάν». (Daral –Islam)⁹

Το ΙΚ διαχειρίζεται μια έκταση 300.000 τ.χλμ με πληθυσμό από 8 ως 10 εκατομμύρια. Δεν άργησε να εγκαταστήσει (ή να μετασχηματίσει) τα θεσμικά όργανα της περιοχής που ελέγχει. Αυτά δομούνται γύρω από μια ολιγομελή κεντρική διοίκηση (εφτά υπουργοί γύρω από τον Χαλίφη), ένα Συμβούλιο πολέμου και εφτά επαρχιακούς κυβερνήτες υποβοηθούμενων από μιαachoura.

Οι δύο μεγάλες ζώνες (Συρία και Ιράκ) διαθέτουν μια συμβουλευτική συνέλευση που αποτελείται από ιμάμηδες, ιερείς, πρόκριτους των πόλεων και φυλάρχους, όπου όλες οι απόψεις δεν έχουν την ίδια βαρύτητα αλλά επιδιώκεται η συναίνεση. Η δημοκρατία, επινόηση δυτική και «ειδωλολατρική», απορρίπτεται και η νομοθετική εξουσία κρίνεται άχρηστη : η charia αρκεί.

Η Ράκκα (200.000 κάτοικοι) αποτελεί ουσιαστικά τη διοικητική πρωτεύουσα, και η Μοσούλη (2,5 εκατομμύρια κάτοικοι) τη θρησκευτική πρωτεύουσα.

Από τη στιγμή που κατακτά μια περιοχή, το ΙΚ επιστρέφει την εξουσία στους τοπικούς παράγοντες (ή διατηρεί τους υπεύθυνους στις θέσεις τους, αν τους έχει εμπιστοσύνη): φυλάρχους, τοπικούς ηγέτες, υπό την προϋπόθεση της αποκλειστικής υποταγής στο ΙΚ, της χρήσης μόνο των εμβλημάτων του

8. Συνέντευξη του Bernard Badie, AfriqueAsie, Οκτώβριος 2015, σελ.33.

9. Daral-Islam, n° 3, Μάρτιος-Απρίλιος 2015, σελ.14 (Το Daral-Islam είναι το γαλλόφωνο περιοδικό του ΙΚ).

IK, καθώς και του σεβασμού των διαταγών του σχετικά με ζητήματα τρόπου ζωής.

Όσο για το γεγονός ότι η διοίκηση του Χαλιφάτου επιβάλλεται εν ψυχρώ με τη βία και την αυθαιρεσία, σίγουρα αυτό δεν αποτελεί λόγο για να μην αποκαλείται Κράτος, μάλλον το αντίθετο.

Ασυνήθιστη... και συνηθισμένη καταστολή

Το ΙΚ συνιστά ένα από τα πιο καταπιεστικά καθεστώτα μιας περιοχής αρκετά καλά εξοικειωμένης με το ζήτημα¹⁰, οπωσδήποτε όμως πρόκειται για το μόνο που έκανε μια τέτοια επίδειξη «θηριωδιών». Για τις δυτικές κοινωνίες, όπου συντελέστηκε η απο-αποκτώνωση¹¹, κάτι τέτοιο δεν θα μπορούσε παρά να είναι έργο «βαρβάρων», δηλαδή εκείνων που δεν μιλάνε τη δική «μας» γλώσσα.

Εντούτοις, στις ζώνες επιρροής του, το ΙΚ αποκαθιστά μια μορφή Κράτους δικαίου, κι έτσι «ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των τοπικών παραγόντων»¹². Στο Ιράκ, κυνήγησε τα σιιτικά στρατεύματα, τα οποία ο τοπικός πληθυσμός αντιμετώπιζε ως απεχθή στρατό κατοχής, ως «check point army» του οποίου η παρουσία έφερνε μαζί της μόνο καταχρήσεις, βιαιότητες, βιασμούς, εκβιασμούς, γενικότερη διαφθορά και ανασφάλεια¹³. Σε μια πόλη όπως η Μοσούλη, όπου κυριαρχούσαν η δωροδοκία και οι πελατειακές σχέσεις, και όπου η

10. Μόνη εξαίρεση η Rojava. Οι πιθανότητες αυθαίρετου εγκλεισμού, βασανισμού ή «εξαφάνισης» από την αστυνομία είναι πολύ μικρότερες από οπουδήποτε αλλού στην περιοχή. Ακόμα και το Human Rights Watch το αναγνωρίζει.

11. Με το νόημα που της προσδίδει ο George Moss, ιστορικός που επινόησε την έννοια της «αποκτώνωσης» η οποία βρίσκει εφαρμογή στις κοινωνίες που εξήλθαν του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, εντός του οποίου ο ίδιος βλέπει τη «μήτρα των ολοκληρωτισμών».

12. Pierre-Jean Luizard, ο.π., σελ.15-16.

13. Ο στρατός της Βαγδάτης, ακρωτηριασμένος από τις οργανωμένες κοπάνες και την εκτεταμένη διαφθορά, αποτέλεσε μια σπάνια περίπτωση αναποτελεσματικότητας όσον αφορά την επίφαση ασφάλειας στην πόλη.

γενικευμένη εξαθλίωση πήγαινε χέρι-χέρι με τις αδικαιολόγητα πλούσιες τσέπες, τα πρώτα μέτρα του νέου καθεστώτος, άκρως συμβολικά, μικρού κόστους και μεγάλης δημοσιότητας, ήταν η δημόσια εκδίωξη και εκτέλεση των διεφθαρμένων. Οι κάτοικοι το επιβεβαιώνουν, «αναμφίβολα είναι καλύτερα από την προηγούμενη κατάσταση που είχε γίνει αβίωτη»¹⁴.

Αν η τάξη βασιλεύει στη Μοσούλη, αυτό συμβαίνει και γιατί η καταστολή είναι αδίστακτη. Η τελευταία, μακράν από το να υπαγορεύεται από μια ανεξέλεγκτη δολοφονική τρέλα, ανταποκρίνεται σε ψυχρές κρατικές και διοικητικές λογικές και βρίσκει μια νομιμοποίηση στην κατά γράμμα ερμηνεία του Κορανίου και στην πολύ σχολαστική ερμηνεία των Hadith (οι πράξεις και τα λόγια του Προφήτη). Αυτή η αποτρόπαια καταστολή, μνησιοποιημένη σε ακραίο βαθμό, αποτελεί στην πραγματικότητα αρμοδιότητα τριών διαφορετικών επιπέδων:

1) Πολιτικό-μνησιακό

Πρόκειται για εκτελέσεις ομήρων σκηνοθετημένες από τα μήντια του Χαλιφάτου με τέτοιο τρόπο ώστε να σοκάρουν τους Δυτικούς. Αναπαράγονται μαζικά από τα δυτικά μήντια¹⁵.

2) «Εγκλήματων πολέμου»

Πρόκειται για σφαγές, κι αυτές επίσης ευρέως μνησιοποιημένες, που διαπράττονται από το ΙΚ τις πρώτες ώρες και μέρες μετά την κατάληψη μιας πόλης ή νέων εδαφών. Πέραν των εκτελέσεων ανταρτών ή υποστηρικτών άλλων καθεστώτων, ακόμα και δημοκρατών αγωνιστών που είχαν ξεφύγει από όλους τους προηγούμενους, η νέα διοίκηση του χαλιφάτου δεν μπορεί να αγνοήσει τις θρησκευτικές μειονότητες που ακόμα παραμένουν¹⁶:

14. Pierre-Jean Luizard, ο.π., σελ.29.

15. Αυτές οι εικόνες δεν χρησιμοποιούν τα ίδια κανάλια με εκείνες, πολυάριθμες και πολύ δημοφιλείς στο ίντερνετ, που δείχνουν για παράδειγμα τζιχαντιστές να παίζουν με γατάκια.

16. Μια μεταχείριση που θυμίζει, με την πρακτική της και το θρησκευτικό της πλαίσιο, αυτή των δυτικών πληθυσμών κατά τη διάρκεια των Σταυροφοριών των Albigeois τον 13ο αιώνα.

Στους ανθρώπους της Βίβλου (τους χριστιανούς) δίνονται τρεις επιλογές: προσηλυτισμός, καθεσώς dhimmitude (Σ.τ.Μ.: πρόκειται για λέξη που χρησιμοποιείται συνήθως για χριστιανούς ή Εβραίους που συνυπάρχουν με μουσουλμάνους, πολίτες δεύτερης κατηγορίας, αλλά προστατευμένοι) ή εξορία. Πολλοί επέλεξαν την τελευταία λύση πριν ακόμα την άφιξη του ΙΚ¹⁷.

Οι «παγανιστές» (οι Γεζίντι για παράδειγμα) δεν θεωρούνται άνθρωποι κι έτσι δεν τους αναγνωρίζεται κανένα δικαίωμα. Τους περιμένει είτε θάνατος είτε υποδούλωση.

Στους αποστάτες (άθεους ή όσους απαρνήθηκαν το Ισλάμ) αξίζει απλά ο θάνατος. Το ΙΚ κάνει συχνά χρήση του takfir, διαδικασίας που επιτρέπει την αφαίρεση της ιδιότητας του μουσουλμάνου από έναν αντίπαλο και τη μετατροπή του σε αποστάτη (πρόκειται για την περίπτωση των σιιτών αλλά και σχεδόν όλων των σουνιτών που αντιτίθενται στο ΙΚ).

Αν και το ΙΚ διατείνεται πως έχει στόχο την αυστηρή τήρηση των γραφών του Κορανίου σύμφωνα με τη δική του ερμηνεία, πρόκειται μόνο για θεωρία. Στην πράξη, κατά τη διάρκεια των μαχών, η εποπτεία και η πειθαρχία δεν έχουν φτάσει ακόμα σε υψηλά επίπεδα, έτσι ώστε «γκάφες» και «ακρότητες» να αποτελούν συχνό φαινόμενο.

Όσον αφορά στην επαναφορά της δουλείας, πρόκειται για άμεση συνέπεια των στρατιωτικών επιτυχιών. Οι αιχμάλωτες γυναίκες και τα παιδιά (οι «άπιστοι») θεωρούνται μέρος της λείας που πρέπει να μοιραστεί εξίσου (ή τουλάχιστον το όφελος από την πώλησή τους). Τα θύματα μετατρέπονται σε υπηρέτες και/ή «συζύγους»¹⁸ (πολλές αγοράζονται από τούρκους

17. Το καθεσώς dhimmitude, αυστηρό και περιοριστικό, περιλαμβάνει κυρίως την πληρωμή ενός ειδικού φόρου, της Djizya. Στη Ράκκα, μερικές δεκάδες χριστιανών επέλεξαν αυτό το καθεσώς, ενώ στη Μοσούλη οι επίσκοποι επέλεξαν την εξορία.

18. Abdel Bari Atwan, Islamic State: The Digital Caliphate, Londres, Saqi Books, 2015; Claude Moniquet, Jihad: D'Al-Qaida à l'État Islamique, combattre et comprendre, La Boite à pandore, 2015, σελ.182.

προαγωγούς). Ακόμα και εδώ το ΙΚ προσποιείται ότι εφαρμόζει κατά γράμμα τις οδηγίες του Κορανίου που ορίζει τέτοιες πρακτικές¹⁹.

3) Τακτικής δικαιοσύνης

Για πολλούς σχολιαστές, η απόδοση δικαιοσύνης σε επίπεδο καθημερινότητας και η εκδίκαση των πλημμελημάτων αποτελούν τις πιο αποτελεσματικές λειτουργίες του Χαλιφάτου. Θρησκευτικοί δικαστές, οι qadis, διορίστηκαν σε όλη την επικράτεια και τοποθετήθηκαν μέσα στο Δικαστικό Μέγαρο.

Οι επιβαλλόμενες κυρώσεις ποικίλουν: πρόστιμο, κατάσχεση, δημόσιο ή μη μαστίγωμα (για το κάπνισμα τσιγάρου²⁰, για παράδειγμα) φυλάκιση, ακρωτηριασμός (για τον κλέφτη), εκτέλεση με διάφορες τεχνικές (για μοιχεία, ομοφυλοφιλία, διαφθορά κλπ). Το ζητούμενο είναι οι ποινές να λειτουργούν αποτρεπτικά και παραδειγματικά, οι εκτελέσεις και τα πτώματα είναι σε δημόσια θέα. Η μείωση της παραβατικότητας και της εγκληματικότητας αναμένεται να είναι σημαντική. Πλευρές τέτοιων πρακτικών συναντάμε και σε άλλες μουσουλμανικές χώρες, ιδιαίτερα στη Σαουδική Αραβία.

Η δικαιοσύνη υποτίθεται απολαμβάνει μεταξύ του πληθυσμού τη «φήμη της αμερόληπτης»²¹. Προφανώς, τα μήντια του ΙΚ προβάλλουν παραδείγματα τζιχαντιστών που δεν διαφεύγουν του νόμου: εδώ σταυρώνεται κάποιος για διαφθορά, εκεί ένας μαχητής εκτελείται για βιασμό.

Οι qadis διαθέτουν αστυνομία επιφορτισμένη με την εφαρμογή των αποφάσεών τους. Μια άλλη ομάδα, οι muhtasibîn, επιβάλλει τον σεβασμό της hisbah (τι είναι και τι δεν είναι κατάλληλο, σύμφωνα με το Κοράνι). Αυτή η αστυνομία των ηθών, που έγινε διάσημη από την παρουσία στις τάξεις των

19. Πρακτικές που είναι προβληματικό να αποκαλούνται «βάρβαρες», καθώς θυμίζουν τις ενδοξότερες στιγμές της ελληνικής Αρχαιότητας.

20. Από τη σκοπιά της επικινδυνότητάς του, το τσιγάρο εξομοιώνεται με την αυτοκτονία, την οποία το ισλάμ απαγορεύει.

21. «Administration, police, communication... Daech, les rouages d'un quasi-État», <http://bibliobs.nouvelobs.com>, 18 Νοεμβρίου 2015.

ευρωπαϊών γυναικών τζιχαντιστών, επιβλέπει εξίσου και τις αγορές.

Χωρίς να ξεχνάμε και την μυστική πολιτική αστυνομία, την Αηπί και την απαγόρευση των διαδηλώσεων. Ο έλεγχος και η επιτήρηση του πληθυσμού μοιάζει τρομερός και οι ειδικοί αναγνωρίζουν σ' αυτόν τα «ίχνη» ιρακινών αξιωματικών εκπαιδευμένων στις τεχνικές του Ανατολικού Μπλοκ²². Όσο αντιφρονούντες αποκαλύπτονται, εκτελούνται με παραδειγματικό τρόπο και, θα έχει γίνει κατανοητό, «αν σέβεστε τους κανόνες χωρίς παραστράτηματα, κανείς δεν θα προσπαθήσει να σας βλάψει»²³. Παρόλα αυτά, όσο αποτελεσματική και να είναι, μια κατασταλτική πολιτική δεν αρκεί για να διασφαλίσει τη βιωσιμότητα ενός καθεστώτος.

Η καθημερινή ζωή

Οι πληροφορίες που διατίθενται είναι αποσπασματικές, συχνά ανεκδοτολογικού χαρακτήρα και αφορούν τις περισσότερες φορές τη Ράκκα και τη Μοσούλη. Αναμφίβολα, η πραγματικότητα διαφέρει πολύ στην ύπαιθρο ή από τη μία πόλη στην άλλη, ανάλογα με τη χρονική άφιξη του ΙΚ, τον βαθμό υποστήριξης ή αντίστασης των φυλών και του πληθυσμού, την απόσταση ή την εγγύτητα από το μέτωπο. Οι κανονισμοί μπορούν για παράδειγμα να εφαρμόζονται προοδευτικά²⁴.

Αυτό που κάνει εντύπωση στον δρόμο είναι σίγουρα το μαύρο των γυναικών. Οι νέοι κανόνες σχετίζονται με τα ήθη, τη θρησκεία (απαγόρευση του καπνίσματος, του αλκοόλ και των ναρκωτικών²⁵), αλλά οι πλέον διάσημοι είναι αυτοί που

22. Alain Rodier, « Irak/Syrie: Daesh, comment ça marche? », <https://www.cercle-k2.fr>, 7 Ιουνίου 2015.

23. Σύμφωνα με ένα μέλος μιας ομάδας της αντιπολίτευσης, «Η Ράκκα σφαγιάζεται ήσυχχα», παρατίθεται στο Layal Abou Rahal, «Raqqqa, la ville modèle du califat de l'EI », L'Orient le Jour, 21 Ιουνίου 2015.

24. Hala Kodmani, «A Palmyre, l'État islamique a cherché à gagner la confiance», Libération, 1 Ιουνίου 2015.

25. Το διάσημο Captagon, ένα είδος αμφεταμίνης, μη όντας ψυχοτρόπο ή πα-

αφορούν την κατάσταση των γυναικών.

Στην πραγματικότητα, στο Ιράκ, η κατάσταση των γυναικών υποβαθμίζεται σταδιακά από το πρώτο εμπάργκο του 1990 και κυρίως μετά το 2003. Αναμφίβολα, το ίδιο ισχύει και στη Συρία από το 2011, όπου η πλειονότητα των «απελευθερωμένων» από τον Άσαντ περιοχών ήταν στα χέρια ένοπλων ισλαμικών ομάδων.

Εκτός του πολύ αυστηρού ενδυματολογικού κώδικα που επιβλήθηκε από πολύ νεαρές ηλικίες (υποχρεωτικό κάλυμμα προσώπου για τα κορίτσια από την τρίτη τάξη του δημοτικού), οι γυναίκες δεν μπορούν να κυκλοφορούν στις πόλεις του Χαλιφάτου χωρίς την παρουσία κάποιου αρσενικού κηδεμόνα. Τα μόνα γυναικεία επαγγέλματα που επιτρέπουν την εκτός σπιτιού μετακίνηση φαίνεται ότι σχετίζονται με τον τομέα της ιατρικής και της εκπαίδευσης. Ας σημειωθεί πως, σε αντίθεση με τη Σαουδική Αραβία, οι γυναίκες επιτρέπεται να οδηγούν αυτοκίνητο.

Απαιτείται εξίσου από τους άνδρες να προσέχουν την ενδυμασία τους, κυρίως ώστε να αποφεύγονται δυτικότερα ντυσίματα ή ρούχα μάρκας.

Οι δρόμοι των μεγάλων πόλεων στους οποίους η αστυνομία εξετάζει το ντύσιμο μοιάζουν ιδιαίτερος πολυσύχναστοι και πολύβουοι, οι πάγκοι και τα μαγαζιά είναι γεμάτα, και η εμπορική δραστηριότητα είναι στην ακμή της²⁶. Δεν είναι οι business αυτές που θέλει να ανατρέψει το ΙΚ, αλλά κυρίως την εμφάνιση και την εικόνα τους ώστε να τις εναρμονίσει με το θεϊκό θέλημα. Η διάρκεια της ημέρας ρυθμίζεται (διακόπτεται, σύμφωνα με ορισμένους εμπόρους) από τις πέντε καθημερινές προσευχές, υπάρχει επίσης τροχονόμος που ρυθμίζει την κίνηση

ραισθησιογόνο, δεν κρίνεται ως haram. Οι στρατιώτες του ΙΚ το χρησιμοποιούν, καθώς αυξάνει την ψυχική ενεργητικότητα και καταπολεμά την κούραση. Γάλλοι τζιχαντιστές που υπέκυψαν στον εξαρτησιογόνο χαρακτήρα του φυλακίστηκαν από το ΙΚ.

26. Δες τα ρεπορτάζ του Vice News για τη Ράκκα: <https://news.vice.com/video/the-islamic-state-part-1>.

ση στα σταυροδρόμια, νέες πινακίδες αυτοκινήτων, σεληνιακό ημερολόγιο κλπ.

Το ΙΚ δίνει ιδιαίτερη προσοχή στη διασφάλιση και την καλύτερευση των προμηθειών, καθώς και στη μείωση των τιμών στα τρόφιμα· εξού και ο έλεγχος των ελαιοτριβείων και των φούρνων, άλλοτε δημόσιων στη Συρία. Ενώ μια νέα «Αρχή προστασίας του καταναλωτή» επιβλέπει την υγιεινή και την ποιότητα των προϊόντων, οι *muhtasibîh* προσέχουν τις τιμές στους δρόμους και τις αγορές: μπορεί ακόμα και να εκτελεστεί κάποιος για «κερδοσκοπία και πρακτικές ολιγοπωλίου»²⁷.

Όταν κατακτήσει μια πόλη, όπως κάθε συνεπής στρατός κατοχής, το ΙΚ έχει μέσα στις προτεραιότητές του την αποκατάσταση των δημόσιων υπηρεσιών. Οι εργαζόμενοι των δημόσιων επιχειρήσεων και οι δημόσιοι υπάλληλοι ενθαρρύνονται να παραμείνουν στις θέσεις τους· στην περίπτωση αυτή η καταβολή των μισθών τους είναι διασφαλισμένη²⁸(και περισσότερο ομαλοποιημένη απ' ό,τι υπό το καθεστώς του Nourial-Maliki). Το κοσμικό κράτος μπαίνει ξανά σε λειτουργία λαμβάνοντας υπόψη του τις αναγκαίες νομικές τροποποιήσεις (όπως το να επιτρέπεται ο γάμος των κοριτσιών από την ηλικία των 9 ετών). Το ΙΚ καταβάλλει κάθε προσπάθεια για την ανοικοδόμηση των υποδομών που καταστράφηκαν στον πόλεμο, προωθεί όμως και νέα προγράμματα που αξιοποιούνται από τον τύπο του: αποκατάσταση γεφυρών και ηλεκτρικών δικτύων, δημιουργία γραμμών δημόσιων μέσων μαζικής μεταφοράς με μειωμένες τιμές, αποκατάσταση των ταχυδρομικών υπηρεσιών, κλπ. Κατά την κατάληψη της Παλμύρας, και με τις εκτελέσεις να μην έχουν πλήρως σταματήσει, το ΙΚ έστειλε τεχνικούς για την αποκατάσταση του ηλεκτρικού δικτύου και των ιντερνετικών συνδέσεων. Οι δημόσιοι υπάλληλοι έλαβαν προκαταβολές του

27. Στο παρελθόν, τα τοπικά πελατειακά δίκτυα οργάνωναν τεχνητά την έλλειψη βασικών ειδών διατροφής για να προκαλέσουν άνοδο των τιμών.

28. Η Βαγδάτη ή η Δαμασκός συνεχίζουν ορισμένες φορές να πληρώνουν τους δημόσιους υπαλλήλους τους στις ζώνες που δεν ελέγχουν πλήρως· το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση της Rojava.

μισθού τους και καινούργιο ιατρικό υλικό εγκαταστάθηκε στο νοσοκομείο²⁹. Στη Ράκκα, ενέργεια εμβληματική, το κυβερνητικό μέγαρο μετατράπηκε σε νοσοκομείο³⁰. Στην περιφέρεια, πολλές φορές παραμελημένη από το προηγούμενο καθεστώς, το ΙΚ κατάφερε «να επωφεληθεί σημαντικά της σύγκρισης όσον αφορά τις σχέσεις του με τους πληθυσμούς»³¹ χρηματοδοτώντας καμπάνιες εμβολιασμού, κατασκευή κλινικών, έργα άρδευσης ή σχολεία.

Η εκπαίδευση αποτελεί μια ακόμη από τις προβαλλόμενες προτεραιότητες. Το καθεστώς επιμένει στην αναγκαιότητα εκ νέου ανοίγματος των σχολείων και των πανεπιστημίων, κυρίως στους επιστημονικούς και τεχνικούς τομείς. Ίδρυσε ιατρική σχολή στη Ράκκα, όπου υπήρξε και η πρόβλεψη σχολής θετικών επιστημών για τις γυναίκες. Όσο για τα σχολικά προγράμματα, αυτά υπέστησαν ολική μεταρρύθμιση σύμφωνα με το σαουδικό μοντέλο. Κυκλοφόρησαν εικόνες παιδιών και εφήβων που λάμβαναν στρατιωτικού τύπου εκπαίδευση, της οποίας το περιεχόμενο αγνοούμε: πλήρης αποσχολειοποίηση ή (το πιο πιθανό) εβδομαδιαία μαθήματα;

Αλλά η προπαγάνδα του καθεστώτος δείχνει επίσης τους τζιχαντιστές να κάνουν μπάνιο με χαμογελαστά παιδάκια, να παίζουν μαζί τους, άλλα παιδιά να οδηγούν συγκρουόμενα ή να παίζουν σε πάρκα με γιγάντια φουσκωτά παιχνίδια. Ξέρουμε επίσης ότι στη Μοσούλη οργανώθηκε «Μέρα διασκέδασης» όπου μοιράστηκαν μπαλόνια (sic) και έγινε διαγωνισμός απαγγελίας στίχων του Κορανίου...³²

29. Hala Kodmani, «A Palmyre, l'État islamique a cherché à gagner la confiance», Libération, 1 Ιουνίου 2015.

30. www.france24.com, Οκτώβριος 2014.

31. Grégoire Chambaz, «Facteurs tribaux dans les dynamiques du contrôle territorial de l'État islamique», <http://courrierdorient.net>, 11 Οκτωβρίου 2015.

32. Yochii Dreazen, «Daech, administrateur colonial», Foreign Policy, 20 Αυγούστου 2014 (Courrier international, hors-série, Οκτώβριος-Νοέμβριος 2015).

Ένα κοινωνικό πρόγραμμα

Τα βίντεο των εκτελέσεων δεν είναι τίποτε άλλο παρά μέρος της ιντερνετικής προπαγάνδας του ΙΚ: σ' αυτή προστίθεται μια κοινωνική και φιλανθρωπική συνιστώσα.

Κλασικό χαρακτηριστικό των ισλαμικών κινημάτων (της αντιπολίτευσης) είναι να θέτουν σε εφαρμογή προγράμματα ενίσχυσης των πιο φτωχών. Τα προγράμματα του ΙΚ είναι μεγάλης κλίμακας και τα μέτρα που ανακοινώθηκαν ποικίλουν: διάθεση χρημάτων στις πιο φτωχές οικογένειες (στη Ράκκα, πόλη που παραμελούσε η Δαμασκός, δόθηκαν 10\$ για κάθε παιδί, και στη συνέχεια 250\$ στην αρχή του χειμώνα)³³, άνοιγμα κυλικείων, διανομή τροφίμων, έλεγχος ή μείωση των τιμών στα είδη πρώτης ανάγκης, πλαφόν στα ενοίκια, οικογενειακά επιδόματα, επίδομα γάμου και επίδομα για κάθε γέννηση³⁴, επιδόματα στις οικογένειες των πεσόντων στρατιωτών κλπ..

Το ΙΚ εξαγοράζει έτσι την κοινωνική ειρήνη και τη στήριξη του πληθυσμού, αλλά κάτι τέτοιο εγγράφεται στον πολιτικό σχεδιασμό του. Οι τζιχαντιστές, αναλαμβάνοντας τη διοίκηση μιας επικράτειας, ακόμα κι αν εξολόθρευσαν τους αντιπάλους τους, έπρεπε επίσης να φροντίσουν και το τεράστιο μέρος του πληθυσμού που σέβεται τον τρόπο που αυτοί ερμηνεύουν τη χαρία και που μπορεί, ως ένα βαθμό, να επωφεληθεί κι αυτό το ίδιο από τις στρατιωτικές κατακτήσεις³⁵.

Αναγκαστικά, υπάρχει διάσταση ανάμεσα στο πρόγραμμα και την πραγματικότητά του³⁶. Ειδικά το ΙΚ, παρά τη θρησκευ-

33. Olivier Hanne, Thomas Flichy de la Neuville, L'État islamique. Anatomie du nouveau Califat, Bernard Giovanangeli Editeur, 2015, σελ.98.

34. 1.000 δολάρια σύμφωνα με τον Samuel Laurent, L'État islamique, Seuil, 2014, σελ.100.

35. Σκεφτόμαστε εδώ το βιβλίο του Götz Aly, Comment Hitler a acheté les Allemands : Le IIIe Reich, une dictature au service du peuple, Flammarion, Paris, 2005.

36. Είναι σπάνιες οι πληροφορίες που περιγράφουν μια καταστροφική συνθήκη, από διατροφική και κοινωνική σκοπιά, πριν από το καλοκαίρι του 2015. Δες για παράδειγμα, όσον αφορά τη Ράκκα τον Νοέμβριο του 2014, το Marie Le Douaran, «A Raqqa, Daech vit grand train mais fait mourir la ville à petit

τική νομιμοποίησή του, δεν μπορεί να ανατρέψει την καθεστική κυρία (από τον Θεό) τάξη καταπολεμώντας τις διαφορές στα εισοδήματα, τις τάξεις, τις ιεραρχίες (πολλές φορές φυλετικές), την υποταγή κλπ. Δεν μπορεί παρά να θέσει ως στόχο τον περιορισμό των υπερβολών και των κραυγαλέων καταχρήσεων, χωρίς παρόλα αυτά να υποκύψει και το ίδιο με τη σειρά του στη διαφθορά· κάτι που δεν είναι απλό³⁷.

Η οικονομία του χαλιφάτου

Γενικά, οι πληροφορίες σε αυτόν τον τομέα είναι αποσπασματικές και ανεπιβεβαίωτες (μαθαίνουμε έτσι πως η βιομηχανία του τσιμέντου συμβάλλει στο 10% των εσόδων του ΙΚ, χωρίς μεγαλύτερη ακρίβεια³⁸), πολλοί αριθμοί είναι φουσκωμένοι αλλά έχουμε πολύ λίγες λεπτομέρειες σχετικά με τη συγκεκριμένη λειτουργία των επιχειρήσεων.

Το ΙΚ διαθέτει μια κληρονομιά 2.260 δισεκατομμυρίων δολαρίων –τον περίφημο «θησαυρό του πολέμου», όμως αυτός ο αριθμός καλύπτει στην πραγματικότητα την αξία των εγκαταστάσεων πετρελαίου και αερίου, τα ορυχεία φωσφορικών οξέων, τις αγροτικές γαίες και τα καλλιεργήσιμα εδάφη που βρίσκονται στο έδαφός του– (εκ της οποίας εκατοντάδες εκατομμύρια δολάρια βρίσκονται στα θησαυροφυλάκια της κεντρικής τράπεζας της Μοσούλης)³⁹. Είναι αυξημένη σε σχέση με το 2014. Ο κρατικός προϋπολογισμός για το 2015, που ανέρχεται σε 2,5 δισ. ευρώ, μειώθηκε εξαιτίας των περιορισμένων εσόδων από το πετρέλαιο (πτώση των τιμών και αύξηση των βομβαρδισμών), αν και τα έσοδα που προέρχονται από φόρους και κατασχέσεις κλιμακώθηκαν.

feu», <http://www.lexpress.fr>, 27 Φεβρουαρίου 2015.

37. Myriam Benraad, «Défaire Daech: une guerre tant financière que militaire», *Politique étrangère*, vol. 80, n° 2, καλοκαίρι 2015.

38. Olivier Hanne, Thomas Flichy de la Neuville, ο.π., σελ.118.

39. Marine Rabreau, «Pétrole, taxes, trafics d'humains : comment Daech se finance», *Le Figaro*, 19 Νοεμβρίου 2015.

Πρώτα απ' όλα, έχουμε να κάνουμε με μια οικονομία πολέμου, σε ζώνες που είναι πολλές φορές ρημαγμένες από τις μάχες και ερημωμένες από ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού τους. Αυτή είναι οπωσδήποτε η περίπτωση της Συρίας, από τα 22 εκατομμύρια κατοίκους της οποίας, τα 4 εκατομμύρια έχουν φύγει στο εξωτερικό και 8 με 10 αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους· κι αν κάποιες πόλεις «πέρασαν» ανέπαφες στο ΙΚ, άλλες ισοπεδώθηκαν από τις μεγάλες μάχες. Πολλά εργοστάσια μετεγκαταστάθηκαν σε άλλες περιοχές ή στην Τουρκία⁴⁰.

Η κατάσταση είναι διαφορετική στο ιρακινό κομμάτι του χαλιφάτου όπου η οικονομία και ο πληθυσμός είναι καιρό τώρα προσαρμοσμένοι σε τέτοιες συνθήκες.

Είναι μέσω της Τουρκίας (και σε μικρότερο βαθμό μέσω της Ιορδανίας) που η οικονομία του ΙΚ συνδέεται με τον υπόλοιπο κόσμο, αλλά η είσοδός της πρώτης στον πόλεμο το καλοκαίρι του 2015, καθώς και οι κουρδικές επιθέσεις, απειλούν αυτήν τη σύνδεση.

Στα πλαίσια μιας οικονομίας πολέμου, το ΙΚ μοιάζει να συμπεριφέρεται πραγματιστικά με σκοπό να επαναφέρει, το δυνατότερο, σε λειτουργία τις μονάδες που συνδέονται με την παραγωγή των απαραίτητων τόσο για τις πολεμικές του επιχειρήσεις όσο και για τον ανεφοδιασμό του πληθυσμού που βρίσκεται υπό την ευθύνη του (και που στη συνέχεια θα του αποδώσει φόρους). Αυτή η απόπειρα επαναφοράς εξαρτάται από το επειγόν της περίπτωσης, τον τύπο ιδιοκτησίας (κρατικές εταιρείες, που είναι πολυάριθμες, ή ιδιωτικές) και τις τοπικές ιδιαιτερότητες. Αυτή η ικανότητα προσαρμογής διευκολύνεται από την ευρεία αυτονομία των τοπικών αρχών.

Είναι αυτός ο ρεαλισμός λοιπόν, και όχι κάποια διάθεση για οικονομικό φιλελευθερισμό, που εξηγεί την ιδιωτικοποίηση ορισμένων κρατικών επιχειρήσεων (χωρίς βέβαια να απο-

40. Henri Mamarbachi, «Comment fonctionne l'économie de guerre en Syrie», <http://orientxxi.info>, 8 Οκτωβρίου 2015.

κλείεται και το οικονομικό όφελος) ή την ανάληψη ενός προγράμματος στήριξης των μικρών επιχειρήσεων και της τοπικής οικονομίας⁴¹. Αδιαμφισβήτητα, εγκαταλειμμένα εργοστάσια τέθηκαν ξανά σε λειτουργία από το ΙΚ. Για παράδειγμα, η διαχείριση ορισμένων κοιτασμάτων πετρελαίου είχε αφηθεί για κάποιο διάστημα στις επιχειρήσεις που βρίσκονταν ήδη εκεί, ενώ σε άλλες περιπτώσεις το ΙΚ την είχε εμπιστευθεί στις τοπικές φυλές.

Σε κάθε περίπτωση φαίνεται πως το ΙΚ εκδίδει περισσότερα προγράμματα, μπροσούρες, διατάγματα, φετφά κλπ για ηθικά παρά για οικονομικά ζητήματα.

Φόροι και φορολογικό σύστημα

Ένα νέο φορολογικό σύστημα, βασιζόμενο σε τακτικές δόσεις και σε επίσημες διαδικασίες και κλίμακες, τέθηκε σε εφαρμογή ώστε να διασφαλιστεί η λειτουργία του κράτους. Αυτοί οι φόροι, που τα δυτικά μέσα χαρακτήρισαν ως «ληστεία» και «εκβιασμό», αφορούν τουλάχιστον το ένα τρίτο των εσόδων του ΙΚ. Περιλαμβάνουν τη Zakât, τη νόμιμη φιλανθρωπία και τρίτο πυλώνα του Ισλάμ, με διάφορες μορφές, κάποιες φορές καταβάλλεται σε είδος από τους αγρότες· τη Sadaqa, την εθελοντική δωρεά στους μη έχοντες, και τη Djizya, τον φόρο των dhimmis· φόρος βαρύς που αυξάνεται όμως προοδευτικά ανάλογα με το εισόδημα (μιλάμε για ποσό που κυμαίνεται από 60 ως 250 δολάρια μηνιαίως στη Μοσούλη).

Υπάρχουν πολλοί φόροι (ορισμένοι στο πλαίσιο της Zakât), για παράδειγμα: φόρος επιχειρήσεων, φόρος εισοδήματος νεοϊδρυθέντων επιχειρήσεων, τηλεπικοινωνιών, προστασίας εμπορίου, ανάληψης μετρητών, μισθού (5% για την «κοινωνική προστασία»), φόροι που καταβάλλονται από τη Δαμασκό ή τη Βαγδάτη (50%), φόρος προϊόντων που φτάνουν μέχρι τα σύνορα, καμήλας, διοδίων, κλπ. Αυτό το φορολογικό

41. Yochii Dreazen, « Daech, administrateur colonial », ο.π.

σύστημα αντικαθιστά εκείνο των προηγούμενων καθεστώτων, καθώς και τις δωροδοκίες που ήταν υποχρεωτικές.

Οι «ληστείες» αναφέρονται σε πολυάριθμες περιπτώσεις κατασχέσεων: χρημάτων για τη μη συμμόρφωση με τους κανονισμούς (σχετικά με το αλκοόλ ή τα τσιγάρα), σπιτιών, οικοπέδων, αυτοκινήτων ή ζώων που εγκαταλείφθηκαν από τους ιδιοκτήτες τους.

Η αύξηση των εσόδων το 2015 οφείλεται σε δύο λόγους: στις δυσκολίες του καθεστώτος που οδήγησαν στην αύξηση των τρεχόντων φόρων, και στη βελτίωση της διοίκησης και της εισπρακτικής ικανότητας.

Έκτακτοι και «εγκληματικοί» πόροι

Πρόκειται για χρήματα που καταβάλλονται από ιδιώτες χορηγούς του Κόλπου (οι φυλετικές διασυνδέσεις παίζουν εδώ έναν ιδιαίτερο ρόλο), για λύτρα από ομήρους, από την πώληση/επαναγορά σκλάβων, και από το εμπόριο αρχαιοτήτων (ή κυρίως από τη διαχείριση αυτής της διακίνησης). Αυτά τα έσοδα πουσυνήθως σχετίζονται με τις στρατιωτικές κατακτήσεις, έχουν την τάση να στερεύουν.

Πολλές φήμες κυκλοφορούν για διάφορα εμπόρια (τσιγάρων, ναρκωτικών, οργάνων) και μαφιόζικες δραστηριότητες που έρχονται σε αντίφαση με τη διατεινόμενη ιδεολογία του καθεστώτος. Αυτό που μάλλον είναι σίγουρο, είναι η φορολόγηση κάποιων δικτύων που προϋπήρχαν (για παράδειγμα της διακίνησης του Captagon)

Τράπεζες⁴²

Το ΙΚ διαθέτει μια κρατική τράπεζα και ένα επίσημο νόμισμα: δηνάρια, *dihrams* και *fulus* του χαλιφάτου με τη μορφή

42. Jean-Charles Brisard and Damien Martinez, *Islamic State : The Economy-Based Terrorist Funding*, Thomson Reuters, Οκτώβριος 2014, 12 σελ.

χρυσών, ασημένιων και χάλκινων νομισμάτων (η αξία ενός νομίσματος συμπίπτει με την εγγενή αξία του μετάλλου από το οποίο φτιάχνεται). Δεν γνωρίζουμε τίποτα για την πραγματική τους χρήση, αν και μοιάζει να είναι μάλλον απίθανη.

Το ΙΚ ελέγχει μερικές δεκάδες τραπεζικών καταστημάτων στο έδαφός του, πολλά από τα οποία συνεχίζουν να πραγματοποιούν εμπορικές συναλλαγές, μεταξύ των οποίων και διεθνείς. Οι τράπεζες της Μοσούλης, υποκαταστήματα των τραπεζών με έδρα στον Κόλπο ή τη Βαγδάτη, συνέχιζαν (και μπορεί ακόμα να συνεχίζουν) να λειτουργούν κανονικά.

Το καθεστώς αντιμετωπίζει παρόλα αυτά διάφορες συναλλαγματικές δυσκολίες: μολονότι τα κέρδη του εξαγωγώνονται σε δολάρια, ευρώ, τούρκικες ή συριακές λίρες, διευθετεί τους λογαριασμούς του σε δολάρια.

Γεωργία

Αποτελεί το 7-20% των εσόδων του χαλιφάτου, που ελέγχει τις εύφορες κοιλάδες του Τίγρη και του Ευφράτη, περιοχές όπου παράγεται το 50% του συριακού σιταριού, το ένα τρίτο του ιρακινού (8η χώρα σε παραγωγή παγκοσμίως) και περίπου το 40% του ιρακινού κριθαριού.

Εδώ ο πόλεμος αποτελεί ακόμα έναν σημαντικό παράγοντα για τις περιοχές που είναι κυρίως αγροτικές (στο κυβερνείο της Ράκκα, το 50% του ενεργού πληθυσμού απασχολείται σε αυτό τον τομέα). Πολλοί αγρότες έφυγαν (κυρίως χριστιανοί ή κούρδοι) εγκαταλείποντας αγροκτήματα και χωράφια. Το ΙΚ τα πήρε υπό την κατοχή του, αλλά κάποια παραμένουν ακαλλιέργητα⁴³. Ο έλεγχος της παραγωγής αυτής είναι ζωτικής σημασίας διότι επιτρέπει στο καθεστώς να ρυθμίζει την τιμή του αλευριού και συνεπώς του ψωμιού, που είναι η βάση της διατροφής.

43. Aline Joubert, «L'État islamique vit-il au-dessus de ses moyens?», <http://www.marianne.net>, 7 Μαρτίου 2015.

Το ΙΚ ελέγχει επίσης ένα μεγάλο μέρος των συριακών καλλιερχειών βαμβακιού, η πώληση του οποίου αντιπροσωπεύει το 1% των εσόδων του. Η εξαγωγή αυτού του νήματος είναι πιο δύσκολη από την εξαγωγή πετρελαίου, αλλά ο κύριος προορισμός είναι ο ίδιος: το 6% των τουρκικών εισαγωγών προέρχονται από τις καλλιέρχειες του χαλιφάτου. Από τις οποίες και παράγεται το ένα πέμπτο των *made in Turkey t-shirts* (το 1,2% εκ των οποίων πουλιέται στη Γαλλία)⁴⁴.

Διάφορα

Αν και το ΙΚ κατέλαβε τα περισσότερα συριακά ορυχεία φωσφορικών οξέων (απαραίτητων για την παραγωγή λιπασμάτων), δεν έχει τα μέσα να επανεκκινήσει το σύνολο της παραγωγής και επίσης του είναι δύσκολο να την πουλήσει. Παρόλα αυτά, από εδώ προκύπτει το 10% των εσόδων του⁴⁵. Ελέγχει εξίσου τις περιοχές εξόρυξης θείου στη Συρία και το Ιράκ, καθώς και πολλές μονάδες τσιμέντου.

Υδρογονάνθρακες

Μολονότι το 2003 οι αμερικάνικες εταιρείες είχαν αρπάξει όλα τα ιρακινά συμβόλαια, έπρεπε στη συνέχεια να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό της BP, της Lukoil και κυρίως της Κίνας, η οποία από το 2008 είχε επενδύσει δεκάδες δισεκατομμύρια στο ιρακινό πετρέλαιο· γεγονός που την έκανε τον νούμερο ένα πελάτη και τον νούμερο ένα επενδυτή στη χώρα. Σήμερα, το 50% της παραγωγής εξάγεται στην Κίνα (αριθμός που θα πρέπει να φτάσει το 80% το 2035), και υπάρχουν σχέδια για την κατασκευή δύο αγωγών που θα συνδέουν τις δύο χώρες. Πάνω από 10.000 κινέζοι εργάτες βρισκόταν εκεί πριν

44. «Le coton syrien continue d'habiller les Français», *Le Monde*, 23 Σεπτεμβρίου 2015. et Caroline Piquet, « Peut-on retrouver du coton «made in Daech» dans nos vêtements ? », *Le Figaro*, 3 Σεπτεμβρίου 2015.

45. Olivier Hanne, Thomas Flichy de la Neuville, ο.π., σελ.118.

την εισβολή του ΙΚ.

Ενώσω οι ΗΠΑ προσπαθούσαν να απεμπλακούν στρατιωτικά από την περιοχή, η όξυνση του χάους στο Ιράκ δυσκόλεψε κυρίως τους κινέζους επενδυτές (ήδη κυνηγημένους από τη Συρία λόγω του πολέμου). Μόνο τον Αύγουστο του 2014, όταν το ΙΚ απείλησε τις πετρελαϊκές μονάδες που είχαν συμβόλαια με αμερικάνικες εταιρείες (στο Κουρδιστάν και το νότιο Ιράκ) και τη Βαγδάτη (της οποίας η πτώση θα ήταν καταστροφική για όλη την περιοχή), ήταν που η Αμερικάνικη αεροπορία χρειάστηκε να επέμβει.

Το ΙΚ ελέγχει το 60% του συριακού πετρελαίου και το 10-15% του ιρακινού (το δεύτερο νούμερο έχει σίγουρα μειωθεί μετά την απόσυρση των στρατευμάτων του ΙΚ από το φθινόπωρο του 2015 και μετά). Η παραγωγή υπολογίζεται για το 2015 γύρω στα 20.000 με 50.000 βαρέλια ημερησίως, έναντι 70.000 τον προηγούμενο χρόνο: πρόκειται για σταγόνα στον ωκεανό σε σχέση με την παραγωγή της περιοχής (η Συρία παράγαγε 385.000 βαρέλια τη μέρα το 2010)⁴⁶. Το πετρέλαιο, το οποίο πωλείται 50-60% κάτω από τις τιμές που επικρατούν στην αγορά, φαίνεται πως αποδίδει 1-1,5 εκατομμύρια δολάρια τη μέρα, δηλαδή 350-600 εκατομμύρια το χρόνο. Αυτή είναι και η κύρια πηγή εσόδων του ΙΚ (σύμφωνα με πηγές το 25% με 40%), όμως περιορίζεται λόγω της μείωσης των τιμών στην αγορά και τους δυτικούς βομβαρδισμούς.

Εξάλλου, το Daesh προσλαμβάνει με μεγάλο κόστος ικανό προσωπικό (τεχνικούς, μηχανικούς, εμπόρους...) στη Συρία και το Ιράκ, καθώς επίσης και στο εξωτερικό, για τη βελτίωση της παραγωγικότητας των μονάδων που παλιώνουν⁴⁷. Το ΙΚ έχει θέσει ως στόχο τον διπλασιασμό των αποδόσεων των κοιτασμάτων πετρελαίου πριν αυτά περιέλθουν στην κατοχή του⁴⁸.

46. Το 2014, η Ιταλία παράγαγε καθημερινά 121.000 βαρέλια και το Κουβέιτ 2,8 εκατομμύρια.

47. Marine Rabreau, « Comment Daesh organise son lucratif marché pétrolier », Le Figaro, 26 Νοεμβρίου 2015.

48. Elisabeth Studer, « Daesh financé par la manne pétrolière », www.

Το ΙΚ ασχολείται σχεδόν αποκλειστικά με την άντληση αργού πετρελαίου, που πωλείται επιτόπου στις πετρελαιοπηγές σε ανεξάρτητους εμπόρους, σε λαθρεμπόρους ή απλά σε ιδιοκτήτες φορτηγών που μεταφέρουν το πετρέλαιο με σκοπό τη διύλιση, την τοπική κατανάλωση (σε ποσοστό 60-70%) ή την εξαγωγή. Τον Οκτώβρη και τον Νοέμβρη του 2015, οι αμερικανικοί βομβαρδισμοί κατέστρεψαν εκατοντάδες τέτοια φορτηγά. Παρομοίως, καθώς οι μεγάλες εγκαταστάσεις διύλισης όπως και πολλά πρόχειρα διυλιστήρια (κινητά) είχαν καταστραφεί από τον δυτικό συνασπισμό, το ΙΚ στράφηκε στα ιδιωτικά διυλιστήρια των οποίων την παραγωγή φορολογεί. Στη Συρία, μέσω της πληρωμής των φόρων, οι ιδιωτικές εταιρείες πετρελαίου μπορούσαν να συνεχίζουν να δουλεύουν στις περιοχές που είχαν κατακτηθεί από το ΙΚ⁴⁹. Η εξαγωγή γίνεται λαθραία προς την Ιορδανία, την Τουρκία ή προς περιοχές υπό την κατοχή εχθρικών ομάδων μέσω χιλιάδων φορτηγών, μερικές φορές στην πλάτη ενός γαϊδουριού ή ενός αλόγου ή μέσω αυτοσχέδιων μικρο-αγωγών. Στο Ιράκ, το λαθρεμπόριο πετρελαίου αποτελεί πρακτική που χρονολογείται από την εποχή του εμπάργκο, ακόμα και πιο πριν.

Στη Συρία, ο έλεγχος της άντλησης δίνει αφορμή για πολλές συγκρούσεις ανάμεσα σε αντάρτικες ομάδες που διεκδικούν αυτή τη σημαντική πηγή εσόδων. Το ίδιο ισχύει και για την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων φυσικού αερίου που επιτρέπουν την παροχή θερμότητας και ηλεκτρισμού στους πληθυσμούς.

Αφήνεται επίσης ανοικτό πεδίο και για τη διακίνηση ναρκωτικών. Το πετρέλαιο που αντλείται σε εδάφη του ΙΚ μπορεί να πωληθεί στους εχθρούς του: σε άλλες ομάδες, στο καθεστώς της Δαμασκού ή τη Rojava⁵⁰. Η απόκτηση μιας μονάδας παραγωγής ενέργειας από φυσικό αέριο στην Παλμύρα ανά-

leblogfinance.com, 19 Οκτωβρίου 2015.

49. Financial Times, 16 Οκτωβρίου 2015.

50. «Les ennemis de Daesh achètent son pétrole», RMC, 26 Σεπτεμβρίου 2014.

γκασε τη Ράκκα και τη Δαμασκό να μπουν σε διαπραγματεύσεις, αφού κανείς δεν ελέγχει το σύνολο της αλυσίδας από την παραγωγή ως τη διανομή⁵¹. Στην περιοχή Deir ez-Zor, το ΙΚ εμπιστεύτηκε την εξαγωγή πετρελαίου και φυσικού αερίου στις τοπικές φυλές, οι οποίες και έπαιρναν ένα μέρος των κερδών, αλλά πωλούσαν ένα μέρος της παραγωγής στο καθεστώς του Άσαντ ώστε να προστατευτούν από τις αεροπορικές επιθέσεις⁵². Προσοχή όμως στο σαμποτάζ κατά των αγωγών από τις φυλές που αποκλείονται από το παιχνίδι!

Τίποτα λιγότερο από Κράτος;

Η οικοδόμηση ενός Κράτους μπαίνοντας σε πόλεμο με σχεδόν όλες τις δυνάμεις του πλανήτη μόνο εύκολη δεν είναι. Αυτό που περιγράψαμε αποτελεί λιγότερο έναν κοινωνικο-οικονομικό πίνακα του ΙΚ σε μια δεδομένη στιγμή και περισσότερο την περιγραφή μιας διαδικασίας που χοντρικά διαρκεί από το καλοκαίρι του 2014 μέχρι το καλοκαίρι του 2015. Είναι κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, η οποία ίσως μια μέρα θεωρηθεί ως το «απόγειο» του χαλιφάτου, ως περίοδος της μέγιστης επέκτασής του, όπου το ΙΚ ξεκινάει την κατασκευή ενός Κράτους, της διοίκησής του, όπου τείνει να επανεκκινήσει την οικονομία του διασφαλίζοντας παράλληλα ένα αποδεκτό βιοτικό επίπεδο για τον πληθυσμό του.

Αυτή η περίοδος έχει αναμφίβολα ολοκληρωθεί και αυτή η διαδικασία έχει περάσει ανεπιστρεπτή. Δεν αποτελεί έκπληξη πως η διαδοχική εμπλοκή της Τουρκίας στις συγκρούσεις, η ρωσική επέμβαση (Οκτώβρης 2015) η εντατικοποίηση της δυτικής επέμβασης (καλοκαίρι και φθινόπωρο του 2015) έθεσε εδώ και λίγους μήνες ως επιτακτική τη διευθέτηση του ζητήματος της εδαφικής ύπαρξης του ΙΚ στη Συρία και στο Ιράκ. Ήδη

51. Jacques Hubert-Rodier, «Les affaires mafieuses d'Assad avec Daech», Les Echos, 19 Οκτωβρίου 2015.

52. Frantz Glasman, «Deir ez-Zor, à l'est de la Syrie. Des islamistes, des tribus et du pétrole... », <http://syrie.blog.lemonde.fr>, 8 Δεκεμβρίου 2013.

όλοι οι δείκτες είναι στο κόκκινο και οι πίνακες παραγωγής και τα στατιστικά στοιχεία που αναφέρθηκαν παραπάνω θα είναι στο τέλος του 2016 σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

Αναρωτηθήκαμε στην αρχή «γιατί λειτουργεί;» και είδαμε πως η επιβίωση και η εξάπλωση του καθεστώτος δεν εξηγείται μόνο από τις στρατιωτικές και αστυνομικές του ικανότητες. Κάποιοι μιλούν ακόμα και για «Κράτος Πρόνοιας».

Επίσης το Χαλιφάτο δεν είναι μόνο, απλά, ένα Κράτος. Δεν αρκείται μόνο να διοικεί, αλλά ισχυρίζεται πως θέλει να αλλάξει τον κόσμο, να εγκαινιάσει μια νέα εποχή ή να προετοιμάσει την έλευσή της... Μια εποχή όπου δεν θα πρόκειται προφανώς για την κατάργηση της μισθωτής εργασίας ή της εμπορευματικής κοινωνίας εκ μέρους του ΙΚ, αλλά μόνο για την αναδιαμόρφωσή τους με το δικό του τρόπο. «Για να μείνουν όλα όπως ήταν, πρέπει όλα να αλλάξουν» (εδώ έχει σημασία το «όπως ήταν»), η επιφάνεια, τα ήθη, τα έθιμα, κλπ. Οπωσδήποτε, όμως σήμερα για χιλιάδες κατοίκους του Ιράκ και της Συρίας, ή και παραπέρα, η ελπίδα έχει το όνομα του Χαλιφάτου. Και δεκάδες χιλιάδες νέοι, κυρίως πολλοί προλετάριοι, διασχίζουν τον πλανήτη για να ζήσουν ή να πεθάνουν εκεί, και πολλοί άλλοι το ονειρεύονται. Αυτή η ελπίδα είναι απελπιστική. Ή μήπως όχι;

Tristan Leoni,
Νοέμβριος 2015

Χαλιφάτο και βαρβαρότητα - Β' μέρος

Περί ουτοπίας

«Εντούτοις, υπό τον όρο ότι κρίνουμε σοφά τα πράγματα, παντού οι επαναστάσεις αυτής της εποχής δεν προσφέρουν παρά έναν πόλεμο μεταξύ αλόγιστων σκλάβων, οι οποίοι χτυπιούνται μεταξύ τους με σίδερα και περπατούν μεθυσμένοι»

Saint-Just, Το Πνεύμα της επανάστασης και του συντάγματος της Γαλλίας, 1791.

Η καταστολή κάθε αντιπολίτευσης δεν ερμηνεύει τα πάντα. Οπωσδήποτε όχι την «επιτυχία» του Ισλαμικού Κράτους (ΙΚ), δηλαδή τη λαϊκή στήριξη που βρίσκει. Πρόκειται γι' αυτό που λαμβάνει χώρα κατά τη διαδικασία ανοικοδόμησης ενός κράτους πέρα από την κατάληψη μιας περιοχής από μια «τρομοκρατική ομάδα».

Μετά από χρόνια ανελέητου εμφύλιου πολέμου, η άφιξη των στρατευμάτων του ΙΚ δεν σημαίνει μόνο την αντικατάσταση ενός καθεστώτος τρόμου από ένα άλλο, αλλά επίσης¹ την επιστροφή ενός Κράτους δικαίου, μια σχετική ηρεμία, τη βελτίωση της παροχής τροφίμων, την επιδιόρθωση των υποδομών, την επαναλειτουργία των δημόσιων υπηρεσιών, τον γρήγορο διορισμό μιας διοίκησης... στην καλύτερη ή χειρότερη των περιπτώσεων, σίγουρα, αλλά οι κάτοικοι μπορούν να προτιμούν την τάξη από το χάος². Το γεγονός ότι το ΙΚ χρησιμοποιεί έτσι τις νομικές, διοικητικές, λογιστικές και οικονομικές δυνατότητες του εξηγεί πώς κατέστη δυνατόν να το υποδεχτούν ως απελευθερωτή σε πολλές πόλεις, πώς μπόρεσε να εμφανιστεί σε

1. Δες το πρώτο μέρος αυτής της σειράς κειμένων για το ΙΚ με τίτλο Χαλιφάτο και Βαρβαρότητα (πρώτομέρος).

2. Καθισμένοι πίσω από τους υπολογιστές μας, θα προτιμούσαμε να προτιμούν τον κομμουνισμό ή να τείνουν να τον εφαρμόσουν.

ορισμένους «ως ένα καθεστώς εντελώς αξιοσέβαστο»³ ή πώς φυλές δήλωσαν υποταγή σε αυτό⁴.

Αλλά αυτό δεν είναι όλο. Θα πρέπει να προσθέσουμε μια επίστρωση, αυτή της «απελπισμένης ελπίδας». Αυτή της προσήλωσης, πέρα από τον πραγματισμό, μιας μερίδας του πληθυσμού στον λόγο και το όραμα του Χαλιφάτου. Διότι το ΙΚ μπορεί να στηρίζεται στην ενεργό συμμετοχή δεκάδων χιλιάδων αγωνιστών, στρατιωτών ή δημοσίων υπαλλήλων, υπολογίζει όμως και στην παθητική υποστήριξη ενός ορισμένου αριθμού κατοίκων του Ιράκ και της Συρίας (και στη συνετή παθητικότητα ή αδιαφορία πολλών άλλων).

Και μετά υπάρχουν αυτές οι δεκάδες χιλιάδες νέοι, κυρίως πολλοί προλετάριοι, που διασχίζουν τον πλανήτη για να ζήσουν στο Χαλιφάτο ή να πεθάνουν εκεί, ενώ άλλοι ονειρεύονται κάτι τέτοιο.

Σουνιστάν...

«Σκέψου πλανητικά, δράσε τοπικά»

Jacques Ellul

Ήρθε ο καιρός για την έλευση του Ισλαμικού Κράτους; Ενός νέου Κράτους; Λιγότερο τεχνητού από τα υπάρχοντα; Είναι γνωστό ότι το ΙΚ κατήργησε, πραγματικά και συμβολικά,

3. Olivier Hanne, Thomas Flichy de la Neuville, L'Étatislamique. Anatomie du nouveau Califat, Bernard Giovanangeli Editeur, 2015, σελ.100.

4. Δεν νομίζουμε ότι το ΙΚ ερμηνεύεται με μυστικές συνομοσίες, τις οποίες θα έπρεπε να αποκαλύψουμε για να επιλυθεί η κρίση. Από το 2006 ως το 2015, πολλές χώρες διαδοχικά του παρείχαν διακριτικά βοήθεια με πολύ διαφορετικές και συχνά έμμεσες μορφές: προσφέροντας εκατομμύρια δολάρια, κλείνοντας τα μάτια στην τάδε διακίνηση, επικεντρώνοντας την καταστολή σε άλλες ομάδες κλπ. Η υποστήριξη στους εχθρούς των εχθρών του και η συντήρηση της μεταξύ τους αντιπαλότητας αποτελούν κλασσικές τακτικές (η στήριξη του Ισραήλ στη νεαρή Χαμάς δεν αρκεί για να εξηγήσει την επιτυχία που γνώρισε αυτό το κόμμα). Αλλά το αρχικά σεμνό αντάρτικο κίνημα, χρήσιμο μερικές φορές, έγινε ένα αυτόνομο πρωτο-κράτος με υπέρμετρες φιλοδοξίες.

το καλοχαραγμένο σύνορο μεταξύ Συρίας και Ιράκ. Αποτελεί το ΙΚ το φημισμένο μεγάλο Κράτος που θα συγκεντρώσει τους άραβες σουνίτες, πατώντας στα συντρίμια των άλλων δύο;

Ένα τμήμα της τοπικής αστικής τάξης μπορεί να ελπίζει σε ένα όραμα τύπου Σουνιστάν⁵. Το Ιράκ ήταν καταδικασμένο και η Συρία μοιάζει να είναι εξίσου. Στην περίπτωση της κατάρρευσης του Ιράκ, όπως την περιεργαζόταν πριν την απότομη εμφάνιση του ΙΚ, η σουνίτικη πλευρά θα αποκτούσε μια περιθωριακή θέση, αποκομμένη, πολύ κατώτερη αυτής που θα της παραχωρούσε ένα μελλοντικό μεγάλο σουνίτικο Κράτος.

Η μορφή του ίσως προκαλεί έκπληξη, αλλά το ΙΚ παίζει τον ρόλο του ως Κράτος διατηρώντας τα συμφέροντα της τοπικής καπιταλιστικής τάξης και φέροντας ένα όραμα για το μέλλον. Από μια οικονομική οπτική, στο πρώτο μέρος δείξαμε τη θέληση του ΙΚ να ενοποιήσει (πέρα από τις τεχνητές εθνικές, εθνοτικές διαιρέσεις) και να εξειρνεύσει μια περιοχή, να αναζωογονήσει, να εξορθολογίσει και να εκσυγχρονίσει την οικονομία, κυρίως την εξόρυξη πετρελαίου⁶. Και αν ξεκινά να καλεί σε Hijra, προσκαλώντας όχι μόνο μουσουλμάνους που έχουν στρατιωτική εμπειρία –αλλά και δασκάλους, νομικούς, γιατρούς και μηχανικούς⁷– να μεταναστεύσουν στα εδάφη του είναι για να προετοιμάσει το μέλλον και να αντισταθμίσει τη μετανάστευση πολλών μελών των μεσαίων και ανώτερων τάξεων. Σήμερα παρείσακτο, το ΙΚ θα μπορούσε αύριο να ικανοποιήσει τα συμφέροντα των μεγάλων δυνάμεων (ανοικοδόμηση της χώρας, μοίρασμα εκ νέου της τράπουλας για την παραγωγή πετρελαίου, πώληση όπλων κλπ.) ή τουλάχιστον να

5. Ξαναδιάβασε το παράθεμα του Maxime Rodinson στην εισαγωγή του πρώτου μέρους.

6. Οι δυνάμεις που βρίσκονται στο πεδίο μοιάζουν να αντιμάχονται για τον έλεγχο των ζωτικών εγκαταστάσεων (πηγάδια πετρελαίου, διυλιστήρια, φράγμα της Μοσούλης) χωρίς αυτές να πειραχτούν. Οι Δυτικοί αρνούνται μέχρι στιγμής να βομβαρδίσουν τα πηγάδια πετρελαίου του ΙΚ και περιμέναν μέχρι το φθινόπωρο του 2015 για να επιτεθούν στα ιδιωτικά βυτιοφόρα.

7. Olivier Hanne, Thomas Flichy de la Neuville, ό.π., σελ.101

προετοιμάσει το έδαφος για τέτοια σχέδια.

Η δημιουργία ενός Σουνιστάν εκ των πραγμάτων συμπεριλαμβάνεται στον αναπόφευκτο επανασχεδιασμό του χάρτη της Μέσης Ανατολής που χαρακτήκε πριν από έναν αιώνα. Το ΙΚ φέρνει σε πέρας τη βρώμικη δουλειά: σφαγές και εκτοπίσεις πληθυσμών που θα διευκολύνουν τη χάραξη των μελλοντικών συνόρων, καθιστώντας έτσι αυτές τις ζώνες εθνοτικά και θρησκευτικά ομογενείς, ολοκληρώνοντας μια διαδικασία διαχωρισμού με βάση τα θρησκευτικά πιστεύω που ξεκίνησε εδώ και καιρό. Για να κάνει αυτό, στηρίζεται σε ό,τι πιο παραδοσιακό υπάρχει ως εξουσία: τις φυλές. Ο Al-Baghdadi δεν παραλείπει να αποκαλεί τον εαυτό του μέλος της φυλής των Ouraysh, αυτής των απογόνων του Μωάμεθ. Εκσυγχρονισμός και αρχαιϊσμός δεν είναι ασύμβατοι.

Το σχέδιό του στηρίζεται σε μια ευέλικτη κρατική δομή, αποκεντρωμένη, που επιστρέφει στους τοπικούς άρχοντες την εξουσία την οποία είχαν κατασχέσει η Βαγδάτη και η Δαμασκός. Διασφαλίζει την εσωτερική κοινωνική σταθερότητα επικεντρώνοντας την προσοχή στο «κοινωνικό» (έθιμα, καθημερινή ζωή), διοχετεύοντας επίσης την εξέγερση των πιο φτωχών και την ενδημική βία προς το εξωτερικό.

Στην ιρακινή ζώνη του Χαλιφάτου, παθητικά ή ενεργητικά, μια πλειοψηφία σουνιτών Αράβων αποδέχεται το νέο καθεστώς. Μετά από χρόνια εξευτελισμού, είναι η εκδίκησή τους (ενάντια στους σιίτες και τους Αμερικάνους), η επανακατάκτηση της εξουσίας, της τιμής και της πολιτικής ορατότητας. Από ομορτισμό και όσο αυτό εξυπηρετεί τα συμφέροντά τους, οι αρχηγοί των φυλών σιγά-σιγά προσκολλήθηκαν στον υπερθρησκευτικό σχεδιασμό του ΙΚ⁸. Ακολουθήθηκαν από παλιά μπάσθικά στελέχη, πρώην αξιωματικούς του ιρακινού στρατού και πολυάριθμους προλετάρους των αποστερημένων ζωνών της περιοχής.

Αλλά, εξωθημένο ίσως από την αμερικάνικη επέμβαση

8. Pierre-Jean Luizard, ό.π., σελ. 26

το καλοκαίρι του 2014 προς μια στρατηγική «εξόδου από τα πάνω», το ΙΚ δεν περιορίστηκε σε έναν εθνοτικο-θρησκευτικό κοινοτισμό τύπου Σουνιστάν. Αν και «εκδίκηση της ιστορίας», το σχέδιο του ΙΚ δεν περιορίστηκε στην κατάργηση μόνο ενός συνόρου.

... ή Χαλιφάτο;

Οι εισαγόμενες ιδεολογίες από τη Δύση (εθνικισμός, σοσιαλισμός και, τελευταία χρονολογικά, δημοκρατία) δεν ικανοποίησαν σχεδόν καθόλου, δεν έπεισαν ούτε στα ίδια τα εδάφη από τα οποία κατάγονται και πλέον δεν χρειάζεται να καταδεικνύεται η αδυναμία προσαρμογής του εθνικού πλαισίου σε μεσανατολικές καταστάσεις. Τέλος οι μεγάλες πολιτικές ιδεολογίες:

Αν το Χαλιφάτο αποδίδει μια τέτοια σημασία στις λεγόμενες κοινωνικές μεταρρυθμίσεις (καθημερινότητα, τρόπος ζωής), δεν το κάνει από μανία. Το κοινωνικό κάνει τη διαφορά, το μόνο σε βάθος χρόνου: είναι η καλύτερη δικαίωση του ΙΚ, το πολιτικό του ίχνος, η αυτονόμησή του σε σχέση με τη Δύση, η ρήξη με πάνω από έναν αιώνα αποικιοποίησης, υποκλίσεων, ιδεολογικών δανείων και ανεπαρκών διαστρεβλώσεων.

Το ΙΚ, το οποίο καταγγέλλει τον εθνικισμό ως «σκουπίδι της Δύσης», κατήργησε το σύνορο μεταξύ Συρίας και Ιράκ, κάτι που του επέτρεψε να αναβιώσει τους δεσμούς μεταξύ των φυλών⁹. Ο εθνικισμός, υποτίθεται ξεπερασμένος από το 1945, επανεμφανίζεται στην Ευρώπη με τη μορφή της αυτονόμησης περιφερειών (Βόρεια Ιταλία, Φλάνδρα, Καταλωνία, Σκωτία...), αλλά η αναγέννησή του στα όρια της ηπείρου (πρώην Γιουγκοσλαβία, Ουκρανία) συνοδεύεται από φονικές συγκρούσεις. Αυτό που θεωρήθηκε ότι ενώνει, διαιρεί. Στη Μέση Ανατολή, ένα «συριακό» ή «ιρακινό» εθνικό Κράτος έχει μόνο την ισχύ

9. Σε αντίθεση με τις κουρδικές οργανώσεις που εξήγγειλαν την αναγνώριση των διεθνών συνόρων και μπήκαν ιδιαίτερα στη διαδικασία να ορθώσουν αυτά που χωρίζουν συριακό και ιρακινό Κουρδιστάν.

του δικτάτορα που είναι ικανός να το ελέγξει. Δεν προκαλεί έκπληξη λοιπόν ότι η ιδεολογική «αναβίωση» του διεθνισμού και του συνιβερσαλισμού αποτελεί ένα από τα στοιχεία του ΙΚ που ελκύει περισσότερο.

Το επίσημο πρόγραμμά του συνίσταται στην αποκατάσταση του Χαλιφάτου των Αββασιδών που εξαφανίστηκε το 1258 και, σε έναν πρώτο χρόνο, στην εκ νέου κατάκτηση όλων των μουσουλμανικών εδαφών, από την Ινδία μέχρι την Ισπανία. Μπορεί κανείς να γελάσει, αλλά ορισμένοι παίρνουν το ζήτημα πολύ στα σοβαρά, κυρίως αυτοί που είναι έτοιμοι να πεθάνουν και να σκοτώσουν γι' αυτό. Όσον αφορά τον «μεσαιωνικό» χαρακτήρα του, είναι απατηλός διότι αν άδικα περνιέται στη Γαλλία για αρχαϊκό, χοντροκομμένο ή πρωτόγονο, το ΙΚ στον αραβομουσουλμανικό κόσμο θυμίζει μια χρυσή εποχή, μια εποχή αναφοράς. Υιοθέτηση αυτού του σχεδίου σημαίνει αναβίωση «ενός αραβικού ονείρου». Σίγουρα «όνειρο αφυπνισμένο που σπέρνει τον θάνατο», αλλά πρόκειται για «την τελευταία αξιόπιστη ολοκληρωτική ιδεολογία, ταυτόχρονα ιδεαλιστική και ρεαλιστική»¹⁰, ικανή να κινητοποιήσει τα πλήθη. Αυτό το αραβικό όνειρο της επιστροφής στη χάρη και στη δόξα μετά από αιώνες εξευτελισμού μπορεί να μοιάζει αντιφατικό με το μουσουλμανικό ιδεώδες καθολικότητας, αλλά αυτή η αντίφαση δεν είναι καινούργια και αρθρώνεται αρκετά καλά... σίγουρα αν Άραβες ηγούνται ενός τέτοιου σχεδίου. Ό,τι κι αν είναι, νικητής ή ηττημένος, το Χαλιφάτο θα είναι προσδεμένο, μέσω συμβόλων, στη δημιουργία μιας μυθολογίας ικανής να επιβιώσει της εξαφάνισής του και, στο μέλλον, να εμφανίζεται στα όνειρα κάποιων.

Το κρυμμένο παιδί της Άνοιξης;

Το ΙΚ εκπροσωπεί εκείνον τον ισλαμικό Χειμώνα που θα μπορούσε να διαδεχτεί τις αραβικές Άνοιξεις, αν δεν τους είχε

10. Olivier Hanne, Thomas Flichy de la Neuville, ο.π. σελ.178.

ήδη προκαλέσει ασφυξία; Ή αποτελεί τον νόθο γιο τους που μόλις χτύπησε την πόρτα;

Η περίπτωση του Ιράκ διαφοροποιείται λίγο από αυτές τις εξελίξεις μιας και, από το 2003 και μετά, η χώρα έχει γνωρίσει μια ξένη κατοχή και έναν πρώτο θρησκευτικό πόλεμο. Το 2011 και το 2012, το καθεστώς του Nouri al-Maliki έρχεται εντούτοις αντιμέτωπο με ένα πλατύ κίνημα κοινωνικής διαμαρτυρίας, κατά πλειοψηφία σουνίτικο, στο οποίο απαντάει με βίαιη καταστολή. Κατά συνέπεια, η σύγκρουση μεταξύ σουνιτών και σιιτών αρχίζει εκ νέου, αλλά παίρνει αυτή τη φορά τη μορφή ενός ανοιχτού πολέμου μεταξύ της κυβέρνησης της Βαγδάτης και του ΙΚ.

Η συριακή κατάσταση το 2011 εγγράφεται σε ένα αφηγηματικό σχήμα πιο κλασσικό. Αυτό μιας χώρας όπου, ακόμα κι όταν πήραν την πρωτοβουλία μόνα τους, τα διεφθαρμένα στελέχη των παλιών δικτατοριών μπλόκαραν τις απόπειρες φιλελεύθερων μεταρρυθμίσεων. Ένας συμβιβασμός που θα ικανοποιούσε τα αντιφατικά συμφέροντα των τωρινών τάξεων δεν θα προϋπέθετε τίποτα λιγότερο από την αυτόνομη και εξειρνητισμένη καπιταλιστική ανάπτυξη στην περιοχή – πιθανότητα εντελώς αποκλεισμένη.

Στη Συρία, η πολιτική της *infitâh* (άνοιγμα και φιλελευθεροποίηση της οικονομίας) της δεκαετίας του 2000 ωφέλησε προφανώς την αλαουίτικη εξουσία, αλλά και ένα σημαντικό μέρος της σουνίτικης αστικής τάξης των πόλεων, με την οποία η πρώτη συμμαχούσε. Τα θύματα αυτών των μεταρρυθμίσεων είναι, θα το έχετε μαντέψει, οι εργάτες, οι άνεργοι και οι χωρικοί. Είναι μέσα στις συνοικίες που αυτοί μένουν (πολυεθνικές, αλλά κατά πλειοψηφία σουνίτικες) που ξεσπάει τον Μάρτιο-Απρίλιο 2011 η εξέγερση, με την οποία γρήγορα συνδέθηκε η κινητοποίηση των διανοουμένων και των αναδυόμενων μεσαίων τάξεων, δυσαρεστημένων με τα όρια της κοινωνικής αλλαγής και της δημοκρατικής προόδου. Ανέναντι

στην αποφασιστικότητα του καθεστώτος και του στρατού¹¹, την άγρια καταστολή, αλλά και τη συνέχιση των διαδηλώσεων, ένα τμήμα της συριακής αστικής τάξης επέλεξε να έρθει σε ρήξη με το καθεστώς και να ποντάρει τα πάντα στην πτώση της. Χάρης στη στήριξη των αντιφρονούντων που ζούσαν στις πρωτεύουσες της Δύσης και στη στήριξη διαφόρων Κρατών (κυρίως του Κόλπου) η εξέγερση θα πάρει μια μιλιταριστική στροφή¹². Είναι γνωστό ότι «ο πόλεμος καταβροχθίζει την επανάσταση», αλλά εδώ είχε πολύ λίγα να φάει και ο εκφυλισμός ήταν γοργός. Εξαιτίας ενός καθεστώτος που παίζει το χαρτί της μετατροπής του πολέμου σε θρησκευτικό, της παροχής εξωτερικής βοήθειας και του πρόσφορου εδάφους, η σύγκρουση θα εμφανιστεί ως αντίθεση μεταξύ σουνιτών και σιιτών. Στρατιωτικοποίηση και εξέγερση κάνουν σταδιακά ομοιοκαταληξία με τον ισλαμισμό, αν όχι τον σαλαφισμό και τον τζιχαντισμό, για εκατοντάδες ένοπλες ομάδες. Αλλά από το 2012 και μετά, «η πλειοψηφία των νέων Σύριων που εξεγέρθηκαν ενάντια στο καθεστώς με δημοκρατικό πνεύμα είναι νεκροί ή στην εξορία ή ασπάστηκαν τον τζιχαντισμό. Δεν υπάρχουν πλέον μετριοπαθείς»¹³.

Η ένοπλη και θρησκευτική πλευρά της σύγκρουσης δεν έσβησε παρόλα αυτά κάθε ταξική πτυχή της και τέμνει εκ νέου τις προϋπάρχουσες αντιθέσεις μεταξύ χρήσιμων και περιφερειακών περιοχών, πόλεων και υπαίθρου, κέντρου της πόλης και φτωχών συνοικιών. Είναι εντός αυτών των τελευταίων που γεννήθηκε η εξέγερση, κυρίως σε εκείνες τις «απλές συνοικίες»¹⁴ που ζώνουν τις μεγάλες συριακές πόλεις: για παράδειγμα

11. Σε αυτή τη χώρα, σε αντίθεση με την Τυνησία ή την Αίγυπτο, και για διάφορους λόγους, ο στρατός αποφάσισε να μην εγκαταλείψει τον δικτάτορα που βρισκόταν στην εξουσία.

12. Δεν αναφερόμαστε εδώ στην αυτοάμυνα που μπόρεσαν να προβάλλουν οι διαδηλωτές ή οι χωρικοί.

13. Olivier Hanne, Thomas Flichy de la Neuville, ο.π.,σελ. 25-26.

14. Valérie Clerc, « L’habitat des pauvres à Damas : de la crise du logement vide à la recrudescence des quartiers informels», Les Carnets de l’Ifpo, Οκτώβριος 2012.

το Χαλέπι, όπου διαμένει ένας πληθυσμός κατά πλειοψηφία σουνίτικος ο οποίος εγκατέλειψε την ύπαιθρο μετά την ξηρασία του 2008. Οι μάχες θα πάρουν συχνά τη μορφή συγκρούσεων μεταξύ περιφέρειας–συνοικιών κατά πλειοψηφία εξεγερμένων– και κέντρου της πόλης –πιστού στο καθεστώς. Φαίνεται λοιπόν ότι πολλοί εξεγερμένοι τζιχαντιστές προέρχονται από τις πιο φτωχές ζώνες της υπαίθρου, αυτές που η Δαμασκός θα εγκαταλείψει πρώτες. Η ξαφνική εμφάνισή τους στο κέντρο των πόλεων βιώθηκε συχνά με άσχημο τρόπο από τους κατοίκους, οι οποίοι τους αντιλήφθηκαν ως «ένα είδος λούμπεν προλεταριάτου της υπαίθρου σε αναζήτηση εκδίκησης απέναντι στην πόλη». Για παράδειγμα στο Deïrez-Zorkai στο Χαλέπι, όπου ο πληθυσμός «υποδέχτηκε με ψυχρότητα την είσοδο στην πόλη των εξεγερμένων που προέρχονταν από την ύπαιθρο»¹⁵.

Ορισμένοι από αυτούς τους εξεγερμένους θα δηλώσουν πίστη στο ΙΚ, όταν αυτό θα εισέλθει στη Συρία το 2013. Αποτελούν επομένως τον φυσικό δεσμό μεταξύ των εξεγέρσεων του 2011 και του Χαλιφάτου, το οποίο θα διεκδικήσει για τον εαυτό του τον τίτλο «του μόνου αληθινού κληρονόμου» των αραβικών Ανοιξεων¹⁶. Σε κάθε περίπτωση, το ΙΚ αποτελεί συνέπεια της αποτυχίας τους, ακόμα και απάντηση σε αυτήν. Ο αγώνας ενάντια στη διαφθορά, που εμφανίστηκε ως κεντρικός

15. Frantz Glasman, «Deïrez-Zor, à l'est de la Syrie. Des islamistes, des tribus et du pétrole... », 8 Δεκεμβρίου 2013, <http://syrie.blog.lemonde.fr>.

16. Pierre-Jean Luizard, ό.π., σελ. 35. Η εμπειρία της Rojava εγγράφεται σε ένα άλλο πλαίσιο. Κατόπιν συμφωνίας, τα στρατεύματα του PKK αντικατέστησαν τα στρατεύματα της Δαμασκού τα οποία αποχώρησαν μερικώς από εκείνη τη ζώνη. Κάθε θεσμικό κενό αποφεύχθηκε επομένως και η εξεγερσιακή διαδικασία έλαβε τέλος. Το PKK στη συνέχεια εγκαθίδρυσε το «ελευθεριακό» κομμουναλιστικό πρόγραμμά του. Όσον αφορά την «αραβική Άνοιξη», αντίθετα με τον πραγματισμό της al-Qaida και της al-Nosra, οι οποίες διέβλεψαν μια εξέλιξη που θα μπορούσε να καταλήξει προς όφελός τους, αυτό που τότε αποτελούσε μόνο το Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ την καταδίκασε ως αντι-ισλαμική. Abdel Bari Atwan, Islamic State. The Digital Caliphate, Saqi, 2015, σελ. 69-71.

για το ΙΚ, οπωσδήποτε αντηχεί τις καταγγελίες των διαδηλωτών του 2011. Σεβόμενο τις παραδόσεις –και απορρίπτοντας τη Δύση και τη δημοκρατία της, αλλά και τις δικτατορίες της– το ΙΚ φέρει έναν ηθικό στοιχείο, για το οποίο δεν μπορούν να περηφανευτούν οι λαϊκές δημοκρατίες. Και ενάντια στις ισλαμικές δημοκρατίες, είναι η δημοκρατία ως δυτική κατασκευή την οποία το ΙΚ καταδικάζει, και μαζί της τη Δύση συνολικά, προσκολλώμενο με αυτόν τον τρόπο στις θεωρίες περί σύγκρουσης πολιτισμών.

Το ΙΚ κάνει αυτό, το ΙΚ κάνει το άλλο, αλλά είναι η τοπική αστική τάξη που βρίσκεται στο τιμόνι. Είναι δυνατόν να ειπωθεί πως η πραγματική σημασία της dawla δεν είναι παρά διακοσμτική και να δούμε στο ΙΚ ένα Κράτος όπως τα άλλα, δηλαδή μια απλή έκφραση της τοπικής αστικής τάξης που υπερασπίζεται τα συμφέροντά της και καταστέλλει το προλεταριάτο. Όπως μπορούμε να το πούμε για την Ουγγαρία του ναυάρχου Horthy, το Εκουαδόρ του Rafael Correa και τη Γαλλία του Francois Hollande. Μπορούμε επίσης να προσθέσουμε ότι οι προλετάριοι χρησιμεύουν πάντοτε ως κρέας για τα κανόνια των αστικών τάξεων που συγκρούονται. Είναι αλήθεια, αλλά παρόλα αυτά η συζήτηση δεν κλείνει. Η ισχυρή εμπλοκή προλεταρίων στο εσωτερικό του ΙΚ αξίζει να διερευνηθεί (όπως η παρουσία τους στο εσωτερικό του NSDAP ή των κόκκινων Καπέλων).

Ταξική κοινωνία στη Συρία, το Ιράκ, όπως παντού· βεβαίως, αλλά τι με την πάλη των τάξεων; Στη Συρία, το ερώτημα δεν τίθεται πλέον καθόλου καθώς η έξοδος του πληθυσμού υπήρξε μαζική (4 εκατομμύρια μεταναστών, 8 με 10 εκατομμύρια εκτοπισμένων): οι πρώτοι που έφυγαν ήταν οι πιο πλούσιοι (πολλά στελέχη και ελεύθεροι επαγγελματίες), αυτοί που έμειναν είναι σίγουρα οι πιο φτωχοί. Σε μια πόλη όπως το Deir ez-Zor, που μετρούσε από 600.000 μέχρι 800.000 κατοίκους, δεν υπάρχουν πλέον παρά μερικές δεκάδες χιλιάδες, κάτι που ανατρέπει λιγάκι την καθημερινότητα της ταξικής πάλης στο εργοστάσιο ή το γραφείο.

Στην ιρακινή πλευρά, το είδαμε, η κοινωνία προσαρμόστηκε εδώ και δεκαετίες να επιβιώνει στον πόλεμο, μετά στον εμφύλιο πόλεμο, αλλά η δραστηριότητα του Χαλιφάτου ικανοποιεί εντούτοις ένα μέρος της καπιταλιστικής τάξης (έμποροι, καταστηματαρχες, αρχηγοί φυλών). Ειδικά οι εκτελέσεις διεφθαρμένων δημοσίων υπαλλήλων και τοπικών αρχόντων έχουν το πλεονέκτημα ότι προσφέρουν θέσεις εργασίας σε αυτούς που δεν μπόρεσαν να τις έχουν και ότι η νέα γραφειοκρατία μοιάζει (προς στιγμήν) λιγότερο παρασιτική από την προηγούμενη.

Το ΙΚ προσφέρει στους πιο φτωχούς μια οδό διαφυγής γιατί, πέρα από τη φιλανθρωπική του πλευρά, αποτελεί έναν δυνητικό εργοδότη για το υπεράριθμο προλεταριάτο που δεν έχει μεταναστεύσει. Η θρησκευτική κινητοποίηση και ο κατακτητικός πόλεμος (προς το εξωτερικό) παρέχουνσε πρώτο χρόνο εισόδημα σε δεκάδες χιλιάδες προλετάρους, επομένως σε οικογένειες (οι μισθοί καταβάλλονται τακτικά). Η κοινωνική άνοδος στο εσωτερικό του κινήματος μπορεί να είναι ραγδαία (σε αντίθεση με την al-Qaida, της οποίας η ηγεσία προερχόταν γενικά από τις κοινωνικές ελίτ). Αλλά σε αυτά προστίθενται τα πρότζεκτ υποδομών και οι εργασίες ανοικοδόμησης τις οποίες ξεκίνησε το καθεστώς, ένα είδος “κεϋνσιανής” ανάκαμψης χρηματοδοτούμενης από τα πολεμικά λάφυρα του ΙΚ. Ελέγχοντας στέπες και ερήμους στηρίζει επίσης, ή υπόσχεται να το κάνει, τους φτωχούς χωρικούς και τους βεδουίνους αυτών των περιφερειακών περιοχών, τους οποίους εγκατέλειψαν οι άλλες κυβερνήσεις.

Στις ζώνες του Ιράκ και της Συρίας που ελέγχει, το ΙΚ μοιάζει άρα να συνδέει τα συμφέροντα ενός τμήματος της καπιταλιστικής τάξης με τα συμφέροντα ενός τμήματος του προλεταριάτου, εξωθώντας έτσι στη δημιουργία μιας κοινής κοινότητας φορέα κοινωνικής ειρήνης. Εντούτοις, μολονότι η κοινωνική καταγωγή της ηγεσίας δεν αποδεικνύει τίποτα, θα θυμηθούμε πως, σε τελική ανάλυση, οι choura και τα συμβουλευτικά σώματα που βοηθούν τον Χαλίφη στο έργο του (δες το

πρώτο μέρος) αποτελούνται από ιμάμηδες, τοπικούς άρχοντες των πόλεων και αρχηγούς φυλών. Απέχουμε επομένως από τα εργατικά συμβούλια.

Ισλάμ supplementum;

«Εν μέσω αυτών των ανακατατάξεων, το Ισλάμ έχει κάτι το αξιοσημείωτο: προσφέρει μια κοινότητα αμεσότητας (έκδηλη στην ενεργό αλληλεγγύη που οργανώνει) και επιβεβαιώνεται ενάντια στο χρήμα και ενάντια στα σύνορα. Αυτή η τελευταία πλευρά δεν είναι δευτερεύουσα. Για έναν Γάλλο (μουσουλμάνο, καθολικό ή άθεο), τα σύνορα μετράνε λίγο γιατί είναι ελεύθερος να ταξιδεύει έχοντας παράλληλα την επιβεβαίωση ενός εθνικού πλαισίου, εντός του οποίου, όσο υπακούει τους νόμους, επωφελείται μιας ελάχιστης προστασίας και αρωγής: με μια λέξη, έχει ένα Κράτος. Το ήμισυ των Αφρικανών και ένας αριθμός κατοίκων της Ανατολής αγνοούν την ευτυχία αυτής της «τεράστιας άνετης φυλακής» (Max Weber). Η επικράτεια όπου διαμένουν μπορεί να διασχιστεί και ρημαχθεί από ανεξέλεγκτες ομάδες, τα πενιχρά αγαθά τους να διασκορπιστούν και η οικογένειά τους να εκτοπιστεί ή να εξολοθρευτεί. Υποφέρουν ταυτόχρονα από έναν δικτατορικό κρατικό μηχανισμό και από την εξάλειψή του. Θα προτιμήσουν τόσο περισσότερο την υπερεθνική κοινότητα όσο το εθνικό Κράτος αποτελεί γι' αυτούς απάτη: η ουμπα των πιστών εμφανίζεται ως διέξοδος και η *charia*ως παράγοντας σταθερότητας.»

Troploin, Le Présent d'une illusion, 2006.

Φαίνεται ότι καμία θρησκευτική αυθεντία δεν είναι σε θέση να κρίνει πόσο ισλαμικό είναι το ισλαμικό Κράτος¹⁷. Ορισμένοι υποστηρίζουν, εντούτοις, ότι δεν έχει «σε τίποτα να κάνει με το Ισλάμ». Εμείς είμαστε σε ακόμα δυσχερέστερη θέση για να αποφανθούμε επί του ζητήματος, καθώς για εμάς η πί-

17. Γι' αυτό το ζήτημα, διαβάστε ειδικά το Philippe-Joseph Salazar, *Paroles Armées*, Paris, Lemieux Editeur, 2015.

στη στον θεό είναι προφανώς συνώνυμη της αλλοτρίωσης. Θα περιοριστούμε επομένως να παρατηρήσουμε ότι το ίδιο το ΙΚ ερμηνεύει και δικαιολογεί το σύνολο των πράξεων, των γραπτών και των στόχων του με μια κυριολεκτική ανάγνωση του Κορανίου και μια αυστηρή ανάγνωση των hadiths.

Το πρόβλημα δεν βρίσκεται στην υπερβολική πίστη, ούτε η λύση στον μετριάσμό της. Δεν είναι περισσότερο παράλογο να πιστεύεις στον Παράδεισο (και επομένως στη μικρή σημασία της επίγειας ζωής), στην εγγύτητα της Αποκάλυψης, στην επιστροφή του Χαλιφάτου από ό,τι στην «απλή» ύπαρξη ενός θεού. Και αν παραδεχτούμε την πραγματικότητα ενός Παραδείσου, αρκεί μερικές φορές ένα (μεγάλο) βήμα επιπλέον για να τον θεωρήσουμε πραγματοποιήσιμο επί της Γης.

Σύμφωνα με ορισμένους μουσουλμάνους θεολόγους, πολυάριθμα σημάδια, ξεκινώντας από τον πόλεμο στη Συρία, αποδεικνύουν ότι το τέλος του κόσμου πλησιάζει, η ώρα της τελικής μάχης ενάντια στον Σατανά. Η επανίδρυση του Χαλιφάτου που εξαφανίστηκε το 1258 με την κατάκτηση της Βαγδάτης από τους Μογγόλους εγγράφεται σε αυτό το πλαίσιο και αντιπροσωπεύει την «αποκρυστάλλωση ενός αρχαίου ονείρου»¹⁸.

Σε χώρες σε μεγάλο βαθμό εκκοσμικευμένες όπως η Γαλλία, αυτό μοιάζει με τρέλα και τείνουμε να αποκρινόμαστε με σαρκασμό. Συνηθισμένοι σε ανεκτικές θρησκείες –καθότι χλιαρές, μετριοπαθείς και ενθαρρύνουσες τον διάλογο– δυσκολευόμαστε να κατανοήσουμε τον μάρτυρα ή την εσχατολογία και ακόμα περισσότερο τη συνύπαρξη μιας πολιτικής διάστασης (η αξίωση για χαλιφική ηγεμονία) και μιας θρησκευτικής διάστασης (η αξίωση για εσχατολογική πραγματοποίηση του ισλάμ). Σκεφτόμαστε αμέσως με όρους παρωδίας ή εργαλειοποίησης. Η θρησκεία εντούτοις δεν είναι ποτέ αποκλειστικά ούτε ακόμα ειδικά πνευματική: είναι εξίσου πολιτική, πολιτιστική, οικονομική και στρατιωτική, ένα κοινωνικό πλαίσιο που

18. Olivier Hanne, Thomas Flichy de la Neuville, ό.π., σελ.6.

δύναται σε ορισμένες χώρες να πάρει πολύ συγκεκριμένες μορφές (διαχωρισμός των συνοικιών μιας πόλης στη βάση των θρησκευτικών πεποιθήσεων, όπως για παράδειγμα στη Βηρυτό ή το Μπέλφαστ).

Αλλά αυτό ισχύει ακόμα περισσότερο στο ισλάμ που στηρίζεται στην ορθοπραξία: το να είσαι μουσουλμάνος σημαίνει σεβασμός των πρακτικών (ιδιαίτερα των πέντε πυλώνων). Ο σεβασμός αυτών των πρακτικών είναι επομένως συνδεδεμένος με μια ταυτότητα, με το να ανήκεις σε μια ομάδα, μια κοινότητα η οποία, στη Μέση Ανατολή, ξεπερνάει και συμπεριλαμβάνει τα περιορισμένα πλαίσια της φυλής. Τεχνητή; Στον ίδιο βαθμό με το έθνος ή το Μπάαθ που έδειξαν την ανεπάρκειά τους ως ιδεολογικό μπετόν μιας κοινωνίας που όφειλε να συνενώσει προλετάριους και αστούς. Εξ' ου και η σημασία που αποδίδουν οι αγωνιστές του Χαλιφάτου στον σεβασμό των πρακτικών, ο οποίος συμβάλλει στη δημιουργία μια θρησκευτικής και πολιτιστικής ομοιογένειας (σχεδόν «χαλαρής» μετά από χρόνια εμφύλιου πολέμου). Εξ' ου και το γεγονός της επίθεσης καταρχήν στους κακούς πιστούς (ανήθικους, διεφθαρμένους σουνίτες κλπ.). Η αποστολή είναι ακόμα πιο επείγουσα αν η Αποκάλυψη πλησιάζει, διότι «για να προετοιμαστεί η σύγκρουση μεταξύ πίστης και ασέβειας, είναι η γη του ισλάμ που πρέπει να καθαριστεί από τους άδικους κυβερνήτες, τους διεφθαρμένους ουλέμας, τους διεστραμμένους πιστούς και τις ξεδιάντροπες γυναίκες. Το έπος της εκδίκησης θα επιτεθεί στους υποκριτές πριν στραφεί στους άπιστους»¹⁹. Αλλά δεν πρόκειται μόνο για αίμα που θα χυθεί, αλλά και για την οικοδόμηση ενός Κράτους, όπου οι μουσουλμάνοι, οι καταπιεσμένοι, μπορούν να καταφύγουν και να ζήσουν πλήρως τη θρησκεία τους καθώς θα προετοιμάζονται, υλικά και πνευματικά, για την τελική μάχη. Η πρακτική δίνει ζωή στην επικράτεια.

Όταν η θρησκεία κινητοποιεί τα πλήθη, η ειλικρίνεια αποκλείεται; Ερώτημα που συχνά τίθεται για τους διοικούντες το

19. Jean-Pierre Filiu, *L' Apocalypse dans l' islam*, Fayard, 2008, σελ. 289.

Χαλιφάτο και τους παλιούς μπαθιστές αξιωματικούς, λιγότερο για τους απλούς αγωνιστές της βάσης (πάντοτε αυτή η διχοτόμηση μεταξύ χειραγωγών και ηλίθιων). Εκπέμπουμε γενικά αμφιβολίες για την πραγματικότητα της προσκόλλησης σε αξίες ή ιδέες που μας κάνουν να εξεγερόμαστε.

Στην πολιτική (όπως και στη ζωή) είναι σπάνιο να είναι κανείς εντελώς κυνικός ή εντελώς αφελής. Λίγο ενδιαφέρει αν ο Al Baghdadi πιστεύει στον θεό ή αποκλειστικά στο χρήμα²⁰. Για τους παλιούς ιρακινούς αξιωματικούς, η προσκόλληση στο κόμμα Μπααθ δεν αποτελούσε εντούτοις προσκόλληση στην μπααθική ιδεολογία. Είναι γνωστό, αντίθετα, ότι το ισλάμ βγήκε από τα μπαούλα της ιστορίας από τον Σαντάμ Χουσεϊν για πρώτη φορά το 1991 και ότι ο μαρξισμός δεν παρέχει αντισώματα ενάντια στη θρησκεία (δείτε την επιρροή του στους ιδρυτές της Hezbollah ή της ισλαμικής παλαιστινιακής Djihad).

Το σημαντικό είναι η αντιστοιχία που επιτελείται σε μια δεδομένη στιγμή μεταξύ πίστης και συνθηκών. Μολονότι η ισλαμική ιστορία διατρέχεται από επαναστατικά κινήματα που εργαλειοποίησαν, περισσότερο ή λιγότερο επιτυχημένα, τη χιλιαστική δυναμική, από τα τέλη της δεκαετίας του '70, σε παγκόσμιο επίπεδο, αναβιώνει η ανάγνωση των αποκαλυπτικών κειμένων, με εντεινόμενο τρόπο από το 2001 και μετά (διαδικτυακά ή με τη μορφή μπροσούρας). Το 2008, ο Jean-Pierre Filiu, ο οποίος δεν είχε στο μυαλό του τη γαλλική πολιτική ζωή, έγραφε ότι «μια ανατρεπτική ομάδα, υπό το άγχος να ξαναβρεί τον «δρόμο των μαζών» ή να διαχωριστεί από τους αντίπαλους σχηματισμούς, μπορεί να έχει έντονα την τάση να ανατρέχει στη μεσσιανική θεματική: θα της χρησιμεύσει ως λόγος υπέρ της στράτευσης, ως ερμηνευτικό πρίσμα ή ως συνταγή επανίδρυσης, με αμφίβολα αποτελέσματα»²¹.

Το ΙΚ αποτελεί οπωσδήποτε μια τέτοια περίπτωση, τα όσα λέει παίρνουν σήμερα μια άμεση πολιτική σημασία για τον μουσουλμανικό κόσμο και συγκεκριμενοποιούνται στον πό-

20. Να σημειωθεί όμως ότι, προς στιγμήν, αν και διαθέτει ένα Rolex, δεν έχει iPhone, δεν μένει σε παλάτι αλλά κρύβεται από τα drones, δεν κυκλοφορεί με λιμουζίνα αλλά με ένα Toyota pick-up.

21. Jean-Pierre Filiu, ό.π., σελ. 288.

λεμο στη Μέση Ανατολή. Είναι σίγουρα παράδοξο να νομίζει κανείς ότι στον 21ο αιώνα οι μεγάλες μάχες πρέπει να λαμβάνουν χώρα μεταξύ ρωμαϊκών και μουσουλμανικών στρατευμάτων υπό την ηγεσία του Mahdî (του «πεφωτισμένου» ιμάμη) και ότι, στον λευκό μιναρέ του τζαμιού της Δαμασκού, ο Ιησούς θα εμφανιστεί για να συμμετάσχει στην τελική μάχη ενάντια στον Σατανά²². Αλλά όταν αυτή η ιδέα δίνει ζωή σε δεκάδες χιλιάδες μαχητών πεισμένων ότι συμμετέχουν σε μια ιστορική επαναστατική ρήξη που εγκαινιάζει μια νέα εποχή, η ιδέα γίνεται «υλική δύναμη». Η κατανόηση αυτού σημαίνει ότι αντιλαμβάνομαστε τα κοινωνικά θεμέλια της ιδέας, αλλά και ότι μετράμε «την πολιτιστική απόσταση χώρου-χρόνου» (Salazar) που μας χωρίζει από τον χαλιφικότζιχαντισμό. Όταν ο Ένγκελς μελετούσε τον Πόλεμο των Χωρικών τον 16ο αιώνα, χωρίς να θεωρεί ότι οι ιδέες (η Μεταρρύθμιση, η χιλιαστική πίστη) έκαναν τον κόσμο να γυρίζει, τις έπαιρνε στα σοβαρά ως ιστορικό παράγοντα. Αν δυσκολευόμαστε να κάνουμε το ίδιο απέναντι στο ΙΚ είναι γιατί θεωρούμε λανθασμένα ότι η θρησκεία πνέει τα λοίσθια και ότι δεν θα μπορούσε παρά να προσπαθεί να επιβιώσει.

Προλετάριοι, ουτοπιστές και αντιδραστικοί;

«Η πραγματικότητα της δημοκρατίας εμφανίστηκε λοιπόν μπροστά μου καθαρά: το να διατηρείς στο πνεύμα των ανθρώπων την ιδέα της ελευθερίας και να τους πείθεις ότι αποτελούν ελεύθερο λαό την ίδια στιγμή που... φέρνεις στο προσκήνιο τους people και μια ψευδή πραγματικότητα προκειμένου να αποσπάσεις την προσοχή τους από αυτό που πραγματικά συμβαίνει και εξαιτίας αυτού του να θρέφεις μεταξύ των Δυτικών μια άξεστη πολιτική άγνοια».

Jake Bilardi, αυστραλός τζιχαντιστής²³.

22. Σύμφωνα με το Κοράνι και τις hadiths είναι στη Sham (Συρία) που θα λάβουν χώρα οι κρίσιμες μάχες του τέλους του κόσμου μεταξύ μουσουλμανικών και ρωμαϊκών στρατευμάτων (οι Βυζαντινοί ή το NATO ανάλογα με τις ερμηνείες), του Σατανά και σία.

23. Philippe-Joseph Salazar, ό.π., σελ. 216.

Οι αλλοδαποί τζιχαντιστές βρίσκονται στο επίκεντρο των δυτικών και χαλιφικών εφημερίδων. Πόσοι είναι; Δεν είναι γνωστό, χιλιάδες σε κάθε περίπτωση, ίσως μεταξύ 15.000 και 30.000, ερχόμενοι από περίπου εκατό χώρες για να ενώσουν τις δυνάμεις τους με το ΙΚ²⁴. Οι μισοί προέρχονται από τη Μέση Ανατολή (Σαουδάραβες, Τούρκοι, Ιορδανοί, κλπ.) και από το Μαγκρέμπ (κυρίως Τυνήσιοι), πολλές χιλιάδες από την Ευρωπαϊκή Ένωση (εκ των οποίων το 60% από τη Γαλλία, τη Μεγάλη Βρετανία και τη Γερμανία). Μεταξύ αυτών, 1.500 έως 2.000 Γάλλοι, από τους οποίους ήδη πολλοί έχουν επιστρέψει.

Όλοι αυτοί που ενώνουν τις δυνάμεις τους με το Χαλιφάτο δεν το κάνουν για να καταταγούν στον στρατό του (30.000 έως 100.000 άνδρες). Οι γυναίκες καταρχήν (10% του συνόλου των εθελοντών, δες παρακάτω) αποκλείονται από το μέτωπο. Αλλά το ΙΚ κάλεσε σε hijra (μετανάστευση, εγίρα) όλους τους μουσουλμάνους, ιδιαίτερα στελέχη, μηχανικούς, δασκάλους, κλπ. Κατά την άφιξή τους, οι εθελοντές βλέπουν να τους ανατίθεται ένα έργο που αντιστοιχεί στις ικανότητές τους και στις ανάγκες της στιγμής. Αλλά ορισμένοι περιορίζονται να ανταποκριθούν στο κάλεσμα για να ζήσουν στη γη του ισλάμ: Γάλλοι, για παράδειγμα, έχουν ανοίξει δυο εστιατόρια στη Ράκκα.

Το εύρος του φαινομένου δεν εξηγείται από την επιθυμία για περιπέτεια ή τη γοητεία της βίας: αυτά τα μοτίβα υπάρχουν αλλά με τίποτα δεν προσιδιάζουν στο ΙΚ. Δεν θα το κατανοήσουμε αν εκ των προτέρων το αποδώσουμε στην άγνοια, την παθολογία, το μικρό της ηλικίας, τα οικογενειακά προβλήματα ή την πνευματική χειραγώγηση μέσω του Ίντερνετ· ερμηνείες που χρησιμεύουν για να κερδίζουν το ψωμί τους οι ειδικοί της «απο-ριζοσπαστικοποίησης» των έφηβων τζιχαντιστών²⁵. Δεν

24. Και άλλες ένοπλες ισλαμικές οργανώσεις, ιδιαίτερα το Μέτωπο Al-Nosra, δέχονται αλλοδαπούς εθελοντές, αλλά λιγότερους σε αριθμό.

25. Η “αποριζοσπαστικοποίηση” για την οποία γίνεται πολύς λόγος, και η οποία δeneφαρμόζεται προστο παρόν παράμόνοστουσεθελοντές, προέρχεται από πειραματικέευρωπαϊκά πρότζεκτ που προορίζονταν να “θεραπεύσουν”

υπάρχει κάποιο τυπικό προφίλ τζιχαντιστή, αλλά μπορούμε να διακρίνουμε δυο ομάδες:

Η πρώτη περιλαμβάνει τους νέους προλετάριους, με κατγωγή κυρίως από το Μαγκρέμπ, που προέρχονται από τα προάστια. Πρόκειται οπωσδήποτε για άνδρες που έχουν περάσει τα είκοσι. Πρόκειται για ένα προφίλ τζιχαντιστή, το οποίο οι «ειδικοί» θεωρούν κλασσικό, κοντά σε αυτό που υπήρχε τη δεκαετία του '90. Η φιγούρα του μικρού dealer της γειτονιάς που ριζοσπαστικοποιείται στη φυλακή υφίσταται, αλλά δεν είναι ο κανόνας.

Η δεύτερη ομάδα (σε εξέλιξη) συνομαδώνει τους νέους των μεσαίων τάξεων (ακόμα και ανώτερων), εκ των οποίων πολλοί είναι σε εφηβική ή μετεφηβική ηλικία (30% με 40% αγόρια και 30% κορίτσια). Αυτό το φαινόμενο γίνεται πολύ αισθητό στην Ευρώπη από το 2013 και μετά, εποχή κατά την οποία επιδεινώνεται πολύ η κατάσταση στη Συρία με την άφιξη, μεταξύ άλλων, του ΙΚ.

Ακόμα κι αν είναι γεμάτοι μίσος για την κοινωνία, αποπροσανατολισμένοι ή σε αναζήτηση νοήματος, γίνεται κατανοητό λανθασμένα ότι αυτοί οι νέοι έλκονται από μια χώρα όπου περνάνε τον χρόνο τους σφαγιάζοντας ή αποκεφαλίζοντας ανθρώπους. Αυτό συμβαίνει ενδεχομένως γιατί οι εκτελέσεις και ο τρόμος που διαχέονται ευρέως από τα mainstream μήντια δεν αντιπροσωπεύει στην πραγματικότητα παρά το 2% των εικόνων που διαχέονται στο ίντερνετ από τον τομέα επικοινωνίας του Χαλιφάτου²⁶.

τουςνεοναζί. Για τουστωρινούσειδικούς, το πρόβλημα της “ριζοσπαστικοποίησης”, διαδικασία που απολήγει σε βίαιη δράση, μπορεί επίσης να άπτεται των οργανωμένων της άκρας δεξιάς ή της άκρας αριστεράς, των ισλαμιστών ή των υπερασπιστών των ζώων. Farhad Khosrokhavar, *Radicalisation*, Éditions de la Maison des sciences de l’homme, 2014.

26. Σύμφωνα με μια έρευνα πάνωστα προπαγανδιστικά βίντεο του ΙΚ, το 52% των εικόνων αναφέρονταν στον “ουτοπικό κόσμο” του Χαλιφάτου, 37% στον πόλεμο και 2% σκηνοθετούσαν αποτρόπαιες βιαιότητες. Δείτε David Thomson, *Le Secret des sources*, France Culture, 12 Δεκεμβρίου 2015.

Αναζήτηση δικαιοσύνης

Αυτό που ο κοινωνικός έλεγχος και η αστυνομία αποκαλούν «ριζοσπαστικοποίηση» προέρχεται γενικά από ένα βαθύ αίσθημα κοινωνικής αδικίας και μια συνειδητοποίηση για παράδειγμα των σχέσεων εξουσίας «κυρίαρχοι/κυριαρχούμενοι» εντός αυτής της κοινωνίας (αλλά όχι του ταξικού της χαρακτήρα), του «συστήματος», της βίας που υφίστανται οι συριακοί και παλαιστινιακοί πληθυσμοί υπό το απαθές βλέμμα των Δυτικών, κλπ.

Οφείλουμε να αναρωτηθούμε γιατί, αυτή τη στιγμή, οι απαντήσεις της αναρχικής Ομοσπονδίας (απλό παράδειγμα) δεν αναγνωρίζονται ως σημαντικές. Η αδυναμία διακίνησης της εφημερίδας *Le Monde Libertaire* δεν αποτελεί αναμφίβολα τη μόνη αιτία.

Όχι μόνο οι απαντήσεις του ΙΚ είναι ριζοσπαστικές καθώς στιγματίζουν την παρακμάζουσα Δύση, τα διεφθαρμένα Κράτη του Κόλπου και τον σιωνισμό, αλλά επίσης ερείζονται σε μια συγκεκριμένη πρακτική και στη δυνατότητα εξεύρεσης άμεσων λύσεων: το Χαλιφάτο παρουσιάζεται ως στρατιωτική οχύρωση ενάντια στις θηριωδίες του Άσαντ, ως στήριγμα των πληθυσμών (κοινωνικές παροχές, νοσοκομεία, ορφανοτροφεία, κλπ.), ως εργαλείο της θείας θέλησης, με το οποίο αρκεί να ενώσεις τις δυνάμεις σου για να αλλάξεις τον κόσμο. Και αν χρειαστεί, το αεροπορικό εισιτήριο θα είναι πληρωμένο.

Θρησκεία ρήξης

Ο προσπλυτισμός στο ισλάμ συνιστά υποχρεωτικό πέρασμα, κάτι το οποίο χαρακτηρίζει τους τζιχαντιστές που προέρχονται από τη Δύση. Μεταξύ αυτών, υπάρχουν πολλοί Γάλλοι «καταγωγής» (25% με 30%) που δεν ανατράφηκαν με μουσουλμανική «κουλτούρα». Όσον αφορά αυτούς που ανατράφηκαν, αυτοί γενικά θεωρούνται προσπλυτισμένοι: είναι οι

born again, αυτοί που επιστρέφουν στο ισλάμ²⁷.

Το ισλάμ γεμίζει, όπως λέγεται, το «μεταφυσικό κενό», τυπικό των κοινωνιών μας, αυτό μιας νεότητας σε αναζήτηση ταυτότητας και σημείων αναφοράς και, σε κάθε περίπτωση, κάτι τέτοιο αποτελεί ρήξη. Καταρχήν, με την παρακμάζουσα Δύση· ορισμένοι συγγραφείς φέρνουν στον νου ακόμα και μια νεολαία που «ενσαρκώνει τα ιδεώδη ενός αντι-Μάν-68»²⁸, - συντονιζόμενη με τους αντιδραστικούς συγγραφείς που είναι στη μόδα και, όπως οι νεαροί διαδηλωτές στη Manif our Tous, αντιτίθενται στη χαλάρωση των νορμών, στη διάλυση της εξουσίας, στην ανασύνθεση της οικογένειας, κλπ. Αλλά ρήξη εξίσου με τον τόπο καταγωγής και τον οικογενειακό κύκλο, διότι το μαροκινό ισλάμ, όπως το αλγερινό ή το γαλλικό, δεν είναι το «καλό», ενώ αυτό του Χαλιφάτου παρουσιάζεται ως το ισλάμ πιο κοντά στα κείμενα.

Τείνουμε γενικά να θεωρούμε αφερέγγυους τους τζιχαντιστές κοροϊδεύοντας την ταχύτητα με την οποία προσηλυτίζονται και τις ασθενείς θρησκευτικές γνώσεις τους (αλλά πόσοι καθολικοί θα μπορούσαν να ερμηνεύσουν την Αγία Τριάδα;). Από την άλλη, το ισλάμ αποτελεί μια θρησκεία όπου ο προσηλυτισμός είναι ιδιαίτερα εύκολος· το να γίνεις μουσουλμάνος δεν απαιτεί παρά την απαγγελία της chahada και μετά τον σεβασμό των πέντε πυλώνων. Ο πιστός στη συνέχεια είναι ελεύθερος να θυσιάσει το υπόλοιπο της ζωής του στη μελέτη των κειμένων.

Αντιρατσισμός

Το ΙΚ προβάλλει έναν αντιρατσιστικό λόγο (κι εδώ καταγγέλλοντας τη Δύση): οι μαχητές του ανήκουν σε έναν «πολυεθνικό στρατό» και τα μόντια του δείχνουν συνεχώς εικόνες τζιχαντιστών όλων των χρωμάτων δέρματος. Το Χαλιφάτο

27. David Thomson, *Les Français jihadistes*, Les Arènes, 2014.

28. Farhad Khosrokhavar, « Qui sont les jihadistes français ? », 20 Νοεμβρίου 2015 <http://www.scienceshumaines.com>.

επιδιώκει τη συγκρότηση της κοινότητας των πιστών συμπεριλαμβανομένων των εθνοτήτων οι οποίες παραμένουν μέχρι τώρα αντίπαλες ή οι οποίες, αλλού, διαρρηγνύονται. Πολυάριθμοι Κούρδοι πολεμούν έτσι στον στρατό του: έφτασαν να αντιπροσωπεύουν το 50% του δυναμικού του κατά τη μάχη του Kobane²⁹. Τουλάχιστον ένας από τους επτά διοικητές του ΙΚ είναι ιρακινός τουρκμένος.

Λαϊκισμός

Οι εθελοντές είναι επίσης ευαίσθητοι στο κάλεσμα για εξέγερση που απευθύνει το Χαλιφάτο. Εξέγερση των καλών (οι αποκλεισμένοι, τα θύματα, αυτοί που είναι από κάτω, που αντιστέκονται και παίρνουν θέσεις μάχης) ενάντια στους κακούς (οι πλούσιοι, οι διεφθαρμένοι, οι “βρώμικοι”, οι ελίτ, οι διανοούμενοι, ο τύπος). Λίγο ενδιαφέρουν εδώ οι ταξικοί διαχωρισμοί, όλα είναι ζήτημα επιλογής που πρέπει να γίνει για να ενώσεις τις δυνάμεις σου με το στρατόπεδο του Καλού, αυτό του ΙΚ.

«Ο χαλιφικός τζικαντισμός έχει όλα τα γνωρίσματα ενός ισχυρού λαϊκισμού, αυτού που φέρνει σε πέρας τις επαναστάσεις. [...] Το ότι αυτός ο “λαός” κανονικοποιείται με θρησκευτικούς όρους δεν αλλάζει κάτι στη διαδικασία. Είναι καιρός να το αντιληφθούμε, διότι αυτό που σκιαγραφείται είναι ένα κίνημα λαϊκίστικης επανα-γοήτευσης του κόσμου. Μια συσσώρευση αυθόρμητων πράξεων και ομαδικών δράσεων εγείρει λίγο λίγο ένα κίνημα συλλογικής συνείδησης. Και αυτό το κίνημα, διευρυνόμενο, γίνεται η συγκροτητική λογική του «αληθινού, καλού λαού», η άγρια ανάδυση του «λαού» που παίρνει μια ακαταμάχητη πολιτική μορφή και η οποία μεταφράζεται, προς αυτούς που υποδείχτηκαν ως ο αντίπαλος, με μια ριζοσπαστική

29. Olivier Hanne, Thomas Flichy de la Neuville, ό.π., σελ. 150. Δεδομένων των δυνάμεων που βρίσκονται στο πεδίο, μπορούμε να συμπεράνουμε πως υπήρξε τουλάχιστον ίδιος αριθμός Κούρδων στις τάξεις του ΙΚ και των ΥΡΓ.

εχθρότητα»³⁰.

Φιγούρα του «αρνητικού ήρωα»

Η τζιχαντίστικη ένταξη έχει προσεγγιστεί μέσω άλλων τρόπων να κινητοποιείται κανείς ένοπλα³¹. Μολονότι η σύγκριση είναι λανθασμένη, αυτό δεν συμβαίνει μόνο επειδή ο ένας σκοπός θα ήταν καλός (αγώνας ενάντια στον φασισμό και υπέρ της επανάστασης) και ένας άλλος κακός (η διάδοση μιας θρησκείας με τη βία στον πλανήτη). Ο «ρομαντικός εξωτισμός» που προσφέρει το τζιχάντ είναι πολύ διαφορετικός από τους αριστεριστικούς και τριτοκοσμικούς προκατόχους του. Η αρχή του 21ου αιώνα συμπίπτει με την έλευση μιας από τις πρώτες γενιές που πιστεύουν ότι το μέλλον δεν θα είναι καλύτερο από το παρόν, πιθανόν χειρότερο, και ότι η πολιτική δεν θα μπορέσει να αλλάξει κάτι σε αυτό. Καθώς μοιάζει να εκλείπει κάθε συλλογικό πολιτικό σχέδιο που να φέρει την ελπίδα, μπορεί να εμφανίζεται ο μαύρος ήρωας (χρώμα των πειρατών, των αναρχικών, των φασιστών και των τζιχαντιστών), ο εξτρεμιστής που τρομοκρατεί την κοινωνία, φιγούρα απεχθής στον ύψιστο βαθμό. Επομένως, ιδιαίτερα σαγηνευτική.

Ένας χαλιφικός φεμινισμός;

«Αν θέλουμε να τοποθετηθούμε αντιθετικά με τη δυτική κουλτούρα, η γυναίκα στην κουζίνα είναι μια εναλλακτική.»³²

Δεν υφίσταται καμία φεμινιστική αυθεντία με τα προσόντα να αποφανθεί περί του φεμινισμού ή μη του ισλαμικού Κράτους. Αυτό μπορεί να εκπλήσσει, αλλά, αναντίρρητα, το

30. Philippe-Joseph Salazar, ό.π., σελ. 212, 222.

31. Laurent Bonelli, «Brigadistes, djihadistes», Le Monde Diplomatique, Αύγουστος 2015.

32. Géraldine Casutt, «Pourquoi les jeunes filles rejoignent les rangs de l'État islamique», madame.lefigaro.fr, 14 Δεκεμβρίου 2015.

ζήτημα ξεπερνάει ειδικούς και δημοσιογράφους που ενδιαφέρονται για το ζήτημα των γυναικών τζιχαντιστών, ενώ η λέξη φεμινισμός επιστρέφει ασταμάτητα στις άκρες των πενών τους χαρακτηριζόμενος με διαφορετικούς τρόπους ως «χαλιφικός», «ψευδο», «εκμαυλισμένος», «διεστραμμένος», «μετα», «αντι», κλπ. Οι πιο νέοι επινοούν ακόμα και ένα τζιχάντ σε εκδοχή girl power.

Είναι μέσα στη δεκαετία του 1990 που εμφανίζεται ο «ισλαμικός φεμινισμός». Οι αγωνίστριες που θεωρούν τις εαυτές τους φεμινίστριες αντλούν έμπνευση και δικαίωση από τα εδάφια του Κορανίου τα οποία, σύμφωνα με αυτές, εκπέμπουν ένα μήνυμα ισότητας και δικαιοσύνης. Η προϊσλαμική περίοδος, η Jahiliya, εποχή αταξίας και άγνοιας, χαρακτηριζόταν στην Αραβία από τη χαλαρότητα, την ακολασία και τη μη ελεγχόμενη σεξουαλικότητα. Το ισλάμ βάζει τέλος σε αυτήν την περίοδο κωδικοποιώντας ακριβώς εντός του Κορανίου ζητήματα γάμου, καταγωγής, κληρονομιάς, κλπ. ή θέτοντας εντός πλαισίου και περιορίζοντας νομικά εθιμικές πρακτικές (όπως η πολυγαμία). Ο έλεγχος των γυναικών και της σεξουαλικότητάς τους, ο οποίος προκύπτει από αυτές τις ρυθμίσεις, γίνεται ιστορικά αντιληπτός ως συνώνυμο της τάξης, της ισορροπίας και της ειρήνης³³. Πρόκειται για μεγάλη πρόοδο όσον αφορά τις γυναίκες που εξηγεί γιατί ο Μωάμεθ μπορεί να θεωρηθεί ως «μια από τις μεγαλύτερες καθολικές φιγούρες του φεμινισμού»³⁴.

Το ΙΚ δεν προσδιορίζεται ως τέτοιο καθ' οιονδήποτε τρόπο και δεν αναφέρεται στον «ισλαμικό φεμινισμό»· αλλά και αυτό θα αναζητήσει στο Κοράνι και, εξίσου, στις hadiths απαντήσεις στο ζήτημα της «γυναίκας». Το Χαλιφάτο μπορεί να δρα ενάντια στις γυναίκες υποστηρίζοντας ταυτόχρονα ότι τις τοποθετεί στο κέντρο της κοινωνίας και τις προστατεύει.

Τις προστατεύει; Και οι σιίτισσες, χριστιανές ή γεζίντι γυ-

33. Fatima Mernissi, *Sex e idéologie islam*, Tierce, 1983, σελ. 31, 83-84, 88.

34. Zahra Ali, *Féminism es islamiques*, La Fabrique, 2012, σελ. 61.

ναίκες που δολοφονήθηκαν, βιάστηκαν ή έγιναν σκλάβες [δες το πρώτο μέρος]; Αν αξίζουν κάτι τέτοιο, αυτό συμβαίνει γιατί, στη λογική του ΙΚ, δεν ανήκουν νομικά στην κατηγορία «γυναίκες», η οποία περιλαμβάνει μόνο τις μουσουλμάνες γυναίκες. Αυτή την οπτική προφανώς μοιράζονται μεταξύ τους οι αγωνιστές και οι αγωνίστριες του Χαλιφάτου, με τις αλλοδαπές τζιχαντίστριες να την ενστερνίζονται περισσότερο³⁵.

«Αγωνίστριες» και «ενθουσιώδεις», διότι η ένταξή τους συνιστά σοβαρό ζήτημα. Εδώ ξανά, ο κυρίαρχος δυτικός λόγος υποδεικνύει περισσότερο να τις θεωρούμε ως θύματα φτηνής στρατολόγησης, χειραγώγησης ή εγκεφαλικής ασθένειας· οπωσδήποτε περισσότερο από ό,τι οι άνδρες, επειδή θεωρούνται λιγότερο ικανές να πάρουν τέτοιου είδους αποφάσεις. Και μετά, σύμφωνα με μια ουσιοκρατική αντίληψη ακόμα πολύ διαδεδομένη, «η γυναίκα» που δίνει ζωή δεν μπορεί εκ φύσεως να ενώσει τις δυνάμεις της με το στρατόπεδο του κακού και του θανάτου. Όμως, ως είμαστε βέβαιοι, το ΙΚ υιοθετεί παρόμοιες θέσεις.

Οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν το 10% των αλλοδαπών εθελοντών. Ανάμεσά τους, πολλές εκατοντάδες Δυτικές, εκ των οποίων πολλές Γαλλίδες και Βρετανίδες, στο μεγαλύτερο μέρος τους νέες (συχνά μεταξύ 15 και 25 ετών) και γενικά με καλύτερη εκπαίδευση από ό,τι οι ομόλογοί τους άνδρες, και πιο συχνά προερχόμενες από τις μεσαίες τάξεις. Για ορισμένες αυτή η επιλογή αποτελεί ένα είδος χειραφέτησης (ή, το λιγότερο, φυγής) από τον οικογενειακό και πολιτιστικό χώρο καταγωγής· το λιγότερο, μια πράξη αυτονομίας και ανάληψης ευθύνης «σε χτυπητή αντίθεση με την «πολιτιστική στρατηγική» ενός ισλάμ εγκατεστημένου στην Ευρώπη που προνομοποιεί καταρχήν τον άνδρα»³⁶.

Τα κίνητρά τους είναι παρόμοια με αυτά των ανδρών: αί-

35. Παράδοξο; Στο όνομα της εργατικής τάξης, το ΚΚΓ έσπαγε τις απεργίες και έβρισκε εργάτες να το υποστηρίξουν.

36. Philippe-Joseph Salazar, ό.π., σελ. 142.

σθημα αδικίας μπροστά στα δεινά του συριακού λαού, εξέγερση ενάντια στις διακρίσεις που υφίστανται οι μουσουλμάνοι στη Δύση, επιθυμία να παράσχουν μια συγκεκριμένη βοήθεια (περισσότερο ανθρωπιστική παρά στρατιωτική), αλλά και λαχτάρα να ζήσουν ελεύθερα τη θρησκεία τους (πλήρης κάλυψη χαρακτηριστικών, πλήρης μπανάμειξη με άλλους, κλπ.).

Αν και μια χούφτα από αυτές, πολύ μνησιοποιημένη, εργάζεται για την αστυνομία της Ράκκα, η κύρια λειτουργία των γυναικών στο Χαλιφάτο απέχει μακράν από το να είναι δευτερεύουσα: είναι σύζυγοι και μητέρες. Γι' αυτές τις γυναίκες που δεν μπορούν να χειριστούν το ΑΚ 47 στο μέτωπο, αυτή η λειτουργία αποτελεί μια μορφή τζιχάντ: «Δεν υπάρχει μεγαλύτερη ευθύνη για εκείνη από το να είναι η γυναίκα του συζύγου της», και «το μεγαλείο της θέσης της, ο σκοπός της ύπαρξής της είναι το θείο χρέος της μητρότητας»³⁷.

Περισσότερο απαξιωμένος στις κοινωνίες μας, ο παραδοσιακός ρόλος της μητέρας/γυναίκας στην κουζίνα παρουσιάζεται από το Χαλιφάτο ως ο ρόλος «μιας επαναστάτριας σε μια κοινωνία ριζικά εναλλακτική»³⁸.

Κι έπειτα υπάρχει αυτή η περίεργη «τάση προς εξάρτηση»³⁹, αυτή η κατευναστική υποταγή. Αλλά η υποταγή της συζύγου προς τον σύζυγο δεν θα ήταν παρά σχετική, τυπική, καθώς και οι δύο είναι ευθέως υποταγμένοι στον Θεό (η Colette Guillaumin θα μιλούσε ίσως για «θεία οικειοποίηση»). Αλλά η επιλογή συζύγου δεν είναι άνευ σημασίας, διασχίζονται ήπειροι για να βρεθεί ο κατάλληλος. Δεν μιλάμε για κάποιο συγκεκριμένο άτομο, αλλά για τον ιδανικό άνδρα. Υπάρχει, ρισκάρει τη ζωή του στο πεδίο της μάχης στο όνομα του Θεού, είναι ο τζιχαντιστής: ένας άνδρας ευσεβής, ειλικρινής, τίμιος, πιστός, θαρραλέος, δυνατός, αρρενωπός και προστάτης, που πιστεύ-

37. Brigade Al-Khansaa, Women of the Islamic State, A manifesto on women, 2015 (έκδοση αγωνιστριών του ΙΚ). <http://www.quilliamfoundation.org/wp-content/uploads/publications/free/women-of-the-islamic-state3.pdf>.

38. Interview de Géraldine Casutt, Le Nouvel Observateur, 9 Απριλίου 2015.

39. Ο.π.

ει στον γάμο και την οικογένεια⁴⁰. Ένας άνδρας ο οποίος, οι αναγνώστες του Soral και του Zemmour το ξέρουν καλά, δεν υπάρχει πια στη Γαλλία. Εκατοντάδες νέες γυναίκες αναχωρούν για τη Συρία για να παντρευτούν και να κάνουν οικογένεια με τέτοιου είδους άνδρες. Πρόκειται για τον κύριο σκοπό τους⁴¹. Γραφεία συνοικεισίων έχουν ιδρυθεί σε πόλεις του Χαλιφάτου προκειμένου να διευκολύνουν την ένωση μεταξύ τζιχαντιστών, αλλά και με αυτόχθονες.

Οι πένες του ΙΚ συμφωνούν με τους αντιδραστικούς γάλλους συγγραφείς⁴² διακηρύσσοντας «την αποτυχία του δυτικού φεμινιστικού μοντέλου»⁴³, το οποίο κατηγορούν ότι δεν σέβεται ούτε τις γυναίκες (υποχρεώνοντάς τις για παράδειγμα να στέκονται δίπλα στους άνδρες, εγκρίνοντας το γυμνό αλλά απαγορεύοντας τη niqab) ούτε την οικογένεια (gay γάμος, έκτρωση). Από την εκτίμηση, την οποία θα μπορούσαν να προσυπογράψουν ριζοσπάστριες φεμινίστριες, περί μιας ψευδούς ισότητας ολοένα πιο διεστραμμένης όσο τείνει να κάνει τις γυναίκες να πιστεύουν ότι είναι ελεύθερες, το ΙΚ περνάει σε έναν λόγο που υπόσχεται μια λογική διαφοράς και πραγματικής συμπληρωματικότητας των φύλων.

Δεν είναι εύκολο να σκουπίσεις με μια κίνηση του χεριού την «υποκουλτούρα του τζιχαντιστικού girl-power» ή της «ενδυνάμωσης με τζιχαντιστικήσως» που εμφανίζεται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης⁴⁴. Ο φεμινισμός, έχοντας πραγματοποιήσει στη Δύση ένα μέρος του προγράμματός του, συχνά αντιμετωπίζεται ως καρικατούρα, όμως έχει γίνει συναινετικός, έχει αυτονόητα κεκτημένα, η ισότητα ανδρών-γυναικών διακηρύσ-

40. Farhad Khosrokhavar, «Qui sont les jihadistes français?», ό.π.

41. Η φήμη για ένα “τζιχάντ του σεξ” για την “ανάπαυση του πολεμιστή”, η οποία έχει κυκλοφορήσει εδώ και καιρό, αποτελεί επινόηση.

42. Διευκρινίζουμε ότι ο Alain Soral, για τον οποίο το ΙΚ είναι μια μαριονέτα στα χέρια της Μοσάντ, καταγγέλλεται στο Dar-al-Islam no7 ως φιλο-ιρανός «άπιστος συνωμότης».

43. Ταξιαρχία Al-Khansaa, ό.π.

44. Héléne Février, Sylvie Braibant, «Les sirènes pseudo-féministes du djihadisme», <http://information.tv5monde.com>, 20 Νοεμβρίου 2015.

σεται παντού, η «θεωρία του φύλου» διδάσκεται στα σχολεία... εντούτοις οι ανισότητες συνεχίζουν να υπάρχουν. Αυτές οι αντιφάσεις είναι βούτυρο στο ψωμί του ακραίου ισλάμ, το οποίο παίζει μουσική σε αντικομοφορμιστικούς τόνους.

Αποδίδοντας τόσο μεγάλη σημασία στον γάμο μεταξύ των αγωνιστών του, στην οικογένειά τους (είδαμε στο πρώτο μέρος ότι θεσμοθέτησε διάφορα επιδόματα και μπόνους), το Χαλιφάτο αγκυρώνει αποφασιστικά το σχέδιό του στο μέλλον. Πρόκειται για τη διασφάλιση της παραγωγής μελλοντικών μαχητών και προλετάριων (το χάπι είναι προφανώς απαγορευμένο στην επικράτειά του). Οι γυναίκες τζιχαντίστριες, ένα είδος πρωτοπορίας, αποκτούν επομένως έναν διαβαθμισμένο ρόλο και αποτελούν πρόσωπα που χαίρουν ιδιαίτερου σεβασμού και προστασίας.

«Ιδαιτέρως ελεγχόμενες, θέλετε να πείτε! Πατριαρχικός λόγος, υποκρισία και όλα αυτά!» Χωρίς καμία αμφιβολία, αλλά η ιδεολογία του Χαλιφάτου είναι έτσι φτιαγμένη που, ό,τι κι αν σκεφτόμαστε, λειτουργεί.

Η αυξανόμενη συμμετοχή τζιχαντιστριών γυναικών αποτελεί ωστόσο πηγή ανησυχίας για τους άνδρες τζιχαντιστές, διότι η γυναικεία πρωτοβουλία αναβιώνει πάντα στις μνήμες τους τις συγκρούσεις της Jahiliya⁴⁵. Ο Olivier Roy φέρνει με αυτόν τον τρόπο στο νου, όσον αφορά το συριακό τζιχάντ, έναν «παράδοξο εκσυγχρονισμό».

Ένα Χαλιφάτο υπέρ της αντι-παγκοσμιοποίησης;

«Σε αντίθεση με την «παλιά al-Qaida που ήταν πυραμιδωτή, μυστική, αυταρχική, υπερεθνική, το Daesh υποστηρίζει ότι είναι σύγχρονο, ανοιχτό, ριζωμένο και αστικό»⁴⁶

Αυτό που χτυπάει στο μάτι, όταν σκύβουμε πάνω από το Χαλιφάτο, είναι η κεντρικότητα της θρησκείας, η αποτρόπαιη

45. Fatima Mernissi, ό.π., 1983, σελ. 88.

46. Olivier Hanne, Thomas Flichy de la Neuville, ό.π., σελ. 114.

βία και η αξίωση μη ανεκτικότητας. Κι όλο αυτό συνοδευόμενο από το ολοκληρωτικό όραμα μιας κοινωνικής αρμονίας, σε αναζήτηση εσωτερικής ισορροπίας⁴⁷.

Εντούτοις, εκτός του πλαισίου τους, ορισμένες πρακτικές και σχέδια του Χαλιφάτου βρίσκουν μια απρόσμενη ηχώ. Το πρόγραμμά του περιλαμβάνει πράγματι τον αγώνα ενάντια στη διαφθορά και τη χρηματοπιστωτική κερδοσκοπία (απαγόρευση της τοκογλυφίας), τη δημιουργία εναλλακτικού νομίσματος (χρυσά, ασημένια και χάλκινα νομίσματα με αναφορές στα δηνάρια και τα dirhams των αββασσιδών, δηλαδή «αληθινό» χρήμα προκειμένου το ΙΚ να ξεφύγει από το κυρίαρχο νομισματικό σύστημα), την αναβάθμιση των δημόσιων υπηρεσιών, την αποκέντρωση της εξουσίας μέσω περιφερειακής αυτονομίας, την απόρριψη της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας (και της δημοκρατίας «συνολικά», το ΙΚ υπερασπίζεται ένα είδος «οργανικού κεντρισμού» υπό τη θεία κυριαρχία), την κατάργηση των συνόρων, τον αγώνα ενάντια στον ρατσισμό, χωρίς να ξεχνάμε την απόρριψη της φρενήρους κατανάλωσης και της υποταγής στις μάρκες.

Ένας λόγος που θα έμοιαζε ότι είναι ενάντια στην παγκοσμιοποίηση, αν είχε περισσότερες αναφορές στη *Monde Diplomatique* και τον Υποδιοικητή Μάρκος από ό,τι στο Κοράνι και τον Χαλίφη Ιμπραήμ. Ναι, το ΙΚ παρουσιάζεται ως μεσαιωνικό, αλλά σύγχρονο, «εξισωτικό, καθολικό και πολυφυλετικό»⁴⁸.

Οι λέξεις έχουν ακόμα κάποιο νόημα; Ούτε περισσότερο ούτε λιγότερο από πριν. Το ΙΚ, στη θεωρία ή στην πράξη, δεν επιδίδεται προφανώς στην κριτική του καπιταλισμού, αναζη-

47. Για μια συντρόφισσα, ας κάνουμε εδώ μια μικρή προβοκάτσια, αυτή «η αναζήτηση της καθαρότητας του να ζεις μαζί» αντipeί ένα φορμαλισμό που μπορεί να βρεθεί στους χώρους των οργανωμένων. Κωδικοποιώντας ποιος θα παίρνει τον λόγο, το λεξιλόγιο, τις συμπεριφορές, πρόκειται, με κάθε τίμημα, για την αποφυγή της σύγκρουσης, της fitna.

48. Olivier Hanne, «Le rêved'Etat du djihadisme», *Diplomatie*, n° 77, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2015, σελ. 44.

τάει (και μέσω αυτού ένα τμήμα της τοπικής αστικής τάξης) να τροποποιήσει ορισμένες όψεις που του φαίνονται λιγότερο νόμιμες, πιο ενοχλητικές, για προσαρμοστεί στις άλλες. Μολονότι ορισμένες πρακτικές είναι ακραίες, ο λόγος του συχνά συντονίζεται σε μεγάλα βάθη. Και αν ανακαλύπτουμε σε αυτόν τον λόγο πιο οικείες ρίμες, αυτό δεν αποτελεί τόσο «επανοικειοποίηση» όσο ισοπέδωση, προς τα κάτω, προς αυτό που δεν φέρει τίποτα το καινούργιο: η άκρα δεξιά καταγγέλλει επίσης εδώ και καιρό τις αποκλίσεις και τις υπερβολές του καπιταλισμού. Συμπεριλαμβανομένου του χρηματοπιστωτικού καπιταλισμού⁴⁹. πηγή όλων των κακών, ειδικά αν του προσθέσουμε με ευκολία δόσεις συνωμοτισμού και αντισημιτισμού. Ταξικές σχέσεις, εκμετάλλευση, υπεραξία και άλλες παλιατζούρες πετιούνται επομένως στην αποχέτευση, το λεξιλόγιο απλοποιείται και όλοι συμφωνούν μεταξύ τους. Αλλά το ΙΚ, για να υπάρξει, πρέπει να επικεντρώσει τον λόγο του στο «κοινωνικό».

Απέναντι στη φιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση δυτικής έμπνευσης που κυριαρχεί στον πλανήτη, το ΙΚ αντιπαραθέτει μια πλανητική εναλλακτική, μια άλλη παγκοσμιοποίηση που διεκδικεί ανοιχτά την καταστροφή των τοπικών ιδιαιτεροτήτων, σε πρώτο χρόνο στο εσωτερικό του ισλάμ όπου αντιμάχεται τις μυστικιστικές (σουφισμός) ή τις ιατρο-μαγικές (μαραμπουτισμός) πρακτικές.

Σε αυτό το πεδίο βρίσκεται σε ανταγωνισμό με την ουαχαμπιτική ιδεολογία, η οποία διαχέεται πλανητικά από τη σαουδαρβική μοναρχία. Η σαλαφιστική καθολικότητα του Χαλιφάτου είναι παρόλα αυτά διαφορετική, ανατρεπτική, αν όχι της αριστεράς, τουλάχιστον λαϊκίστικη (βρίσκεται σε αρκετά καλή συμφωνία με την παλιά σοσιαλιστική χροιά των μπααθικών κομμάτων) και του είναι εύκολο να χαρακτηρίζει τους Σαουδάραβες ως αποστάτες, διεφθαρμένους και συμμάχους των ΗΠΑ.

49. Με τον ίδιο τρόπο, αν μια πτέρυγα της άκρας δεξιάς ενδιαφέρθηκε για τον αγώνα της ZAD, είναι γιατί διέκρινε εκεί έναν πολιτικό και ρητορικό προσαρμοτισμό που είναι δικός της: οικολογία, περιοχή, κοινότητες χωρικών, κλπ.

Για να ξεπεράσει τον άλλο ανταγωνιστή του, τη νεφελώδη al-Qaida, σε υποσχέσεις ακτινοβόλου μέλλοντος το ΙΚ επωφελείται της ελκτικής δύναμης που αντιπροσωπεύει η οικοδόμηση μιας συγκεκριμένης «ουτοπίας» επί τόπου. Γιατί, μολονότι οι αγωνιστές πιστεύουν στην ύπαρξη ενός άλλου κόσμου, εύχονται να μην περιμένουν μέχρι αύριο για να χτίσουν έναν καλύτερο κόσμο, και προτιμούν να ζήσουν από σήμερα σύμφωνα με την πίστη τους. Οικοδομώντας το Χαλιφάτο, αποδεικνύουν τη δυνατότητα να δράσουν εδώ και τώρα για να αλλάξουν τον κόσμο.

Ποια αλλαγή; Καθώς οι υποσχέσεις για ένα σαγηνευτικό αύριο δεν έχουν μεγάλη επιτυχία, το σύνθημα του Χαλιφάτου είναι «Ανοίγουμε τον δρόμο προς τα πίσω!». Στο ισλαμικό Κράτος όπως και στη Γαλλία, οι νέοι αντιδραστικοί δεν είναι (μόνο) διανοούμενοι, αλλά και αγωνιστές, που έχουν αποπολιτικοποιηθεί προσβλέποντας σε αξίες, σε μια ηθική: born again-σαλαφιστές, *Manif pour Tous*, υπεράσπιση της οικογένειας, των παραδόσεων, της περιοχής, του εδάφους, κλπ. Αν η ανάδυση του καπιταλισμού –ο οποίος όμως έχει γίνει αζεπέραστος ως ορίζοντας– είναι η αιτία όλων των δεινών, τι να κάνουμε αν όχι να επιστρέψουμε προς «τα πίσω» και, σε αυτή την περίπτωση, γιατί όχι στον Μεσαίωνα; Όσο διαρκέσει, θα πρόκειται για Χρυσή Εποχή.

Γι' αυτούς τους αγωνιστές, το Χαλιφάτο είναι η *Dawla*. Ο όρος μεταφράζεται γενικά ως Κράτος, αλλά έτσι υποτιμάται «η ιδέα της επανάστασης, δηλαδή η ανατροπή του κόσμου προς την κατεύθυνση της ευλάβειας και του θείου νόμου»⁵⁰. Επανάσταση ή αποκατάσταση της παλιάς τάξης; Στο πρώτο μέρος, πήραμε από το *Guépardto* φημισμένο ρητό «Για να παραμείνουν όλα όπως πριν, πρέπει όλα να αλλάξουν» και προσθέσαμε ότι το «όπως πριν» ήταν σημαντικό. Το ΙΚ προτείνει μια προκαπιταλιστική ταυτότητα, το ιδανικό μιας Αραβίας του 7ου

50. Olivier Hanne, « Le rêved' Etat du djihadisme », *Diplomatie*, n° 77, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2015, σελ. 44.

αιώνα, το ιδανικό των εμπόρων και των πολεμιστών· μαγική φόρμουλα για να δώσει ξανά νόημα στη ζωή μιας νεολαίας χαμένης και υποταγμένης στις αξίες της νεωτερικότητας: ατομισμός, υλισμός, κατανάλωση και ηδονισμός⁵¹.

Εντούτοις, παρά τον σεπαρατισμό και την υπερβολή του, ο χαλιφικός λόγος, όπως ο πιο λογικός εναλλακτισμός στον οποίο είμαστε συνηθισμένοι, αποτελεί λόγο που παράγεται από το κυρίαρχο σύστημα και το σχέδιό του είναι μια εναλλακτική στο εσωτερικό αυτού που υπάρχει. Το Χαλιφάτο δεν μπορεί να επιβιώσει παρά οικονομικά συνδεδεμένο με τον υπόλοιπο καπιταλιστικό κόσμο. Η προτίμηση των τζιχαντιστών για τους σκλάβους δεν τους οδηγεί εντούτοις στην καθιέρωση ή την αποκατάσταση ενός «σκλαβογενούς τρόπου παραγωγής» και η μισθωτή σχέση βασιλεύει στη Μοσούλη όπως και στο Μιλάνο. Όνειρο αφυπνισμένων και νέα φάση του εφιάλτη, αυτή η γιγάντια αντιδραστική ΖΑΔ γύρω από τον Τίγρη και τον Ευφράτη δεν μπορεί να γίνει κατανοητή και να πολεμηθεί ως τέτοια παρά μόνο ως εφιαλτική παραλλαγή μιας παγκόσμιας καπιταλιστικής τάξης, της οποίας εμφανίζεται ως εχθρός.

Μπροστά στην αβεβαιότητα

«Όχι κομμουνισμός στο ισλάμ»

Fatwa του Πανεπιστημίου al-Azhar, 1948.

Ελπίδα για ορισμένους, τρόμος για πολλούς περισσότερους, το ΙΚ δεν είναι η Ρωσία του 1919 και σε κάθε περίπτωση η παρτίδα δεν εξελίσσεται καλά όσον αφορά ένα Κράτος που δεν μπορεί να επωφεληθεί ούτε κάποιου τεράστιου μεγέθους ούτε κάποιας απόστασης της επικράτειας όπου οικοδομεί την «ουτοπία» του. Η σχετική είσοδος της Τουρκίας στη διεθνή

51. Η κριτική της νεωτερικότητας δεν είναι κριτική της τεχνολογίας. Σε αυτό το σημείο το ΙΚ αναγνωρίζει την πρόοδο της Δύσης, αλλά την ερμηνεύει με τη λεπλασία των αραβο-μουσουλμανικών γνώσεων από τους Ευρωπαίους από τον Μεσαίωνα και μετά.

συμμαχία ενάντια στο Daesh αλλάζει τα δεδομένα διαταράσσοντας ή μπλοκάροντας τις κρίσιμες ροές. Αναμφίβολα, περνώντας ο χρόνος ιδιαίτερα γρήγορα αυτά τα τελευταία χρόνια, το Χαλιφάτο δεν μπόρεσε να το ευχαριστηθεί. Χωρίς ιστορική έκπληξη μεγάλου μεγέθους, όπως η κατάρρευση του συριακού στρατού, ακολουθούμενη από την πτώση της Δαμασκού και την αποσταθεροποίηση του Λιβάνου, της Ιορδανίας ή της Σαουδικής Αραβίας⁵², η επιβίωση μεσοπρόθεσμα αυτού του Κράτους δεν είναι πολύ πιθανή.

Το ΙΚ στην πραγματικότητα πήρε την ισχύ, το πρεστίζ και την περιουσία του από τις πολεμικές κατακτήσεις του. Η στασιμότητα στο μέτωπο, οι τακτικές υποχωρήσεις και οι ασταμάτητοι βομβαρδισμοί θα είναι η ήττα του.

Μετά από μια μακρά περίοδο containment οι Δυτικοί φαίνεται ότι έχουν αποφασίσει να περάσουν στο rollback του ΙΚ. Η μέχρι τώρα στρατηγική τους ήταν συνετή, να κάνουν την καθημερινή ζωή του τοπικού πληθυσμού πιο δύσκολη: από το καλοκαίρι 2014, μεταξύ των πρώτων στόχων της USAF ήταν οι κεντρικές εγκαταστάσεις παροχής ηλεκτρισμού, οι μύλοι και τα σιλό με σιτηρά. Ο πολλαπλασιασμός αυτών των αεροπορικών επιδρομών από το φθινόπωρο 2015 και η προέλαση των κουρδικών και σιιτικών στρατευμάτων προκάλεσαν την έξοδο των πληθυσμών προς το εσωτερικό της επικράτειας του Χαλιφάτου, με τη διοίκησή του να πρέπει να υποστηρίξει τις απώλειες εσόδων και τη διαχείριση των προσφύγων. Το ιατρικό υλικό γίνεται σπάνιο (το ΙΚ ζήτησε έναν χειρουργικό θάλαμο ως λύτρα για έναν όμηρο⁵³), η προμήθεια τροφίμων περιπλέκεται, οι φόροι αυξάνουν και πρέπει να πληρωθούν εκ των προτέρων, κλπ⁵⁴. Οι δυσκολίες στο μέτωπο υποχρεώνουν τις αρχές σε ορισμένες ζώνες να καταφεύγουν σε υποχρεωτική

52. Ή απρόβλεπτος 3ος Παγκόσμιος Πόλεμος μεταξύ NATO και Ρωσίας επιβεβαιώνοντας τη χαλιφική εσχατολογία.

53. Luc Mathieu, «A Raqqa, l'ambiances' estendue, la paranoïa grandit», Libération, 16 Σεπτεμβρίου 2015.

54. «Finances de l'EI : la guerre secrète», Le Monde, 29-30 Νοεμβρίου 2015.

στρατολόγηση, κάτι που προκαλεί λιποταξίες από την πλευρά των κληρωτών.

Στην πραγματικότητα, είναι η διαδικασία κανονικοποίησης και κρατικοποίησης, την οποία αποπειραθήκαμε να σκιαγραφήσουμε στο πρώτο μέρος, που τίθεται σε κίνδυνο. Κατ' αυτόν τον τρόπο, συρρικνώνονται οι «κοινωνικές» ικανότητές του Χαλιφάτου οι οποίες ήταν η δύναμή του· δεν θα μπορέσει να τις αντισταθμίσει παρά μόνο με αύξηση των φόρων και της καταστολής. Κάτι που θα προκαλέσει τη μεταστροφή ενός μέρους του πληθυσμού και ορισμένων φυλάρχων. Διακινδυνεύεται έτσι η εκ νέου εμφάνιση αποκλίνοντων συμφερόντων (για παράδειγμα μεταξύ τοπικών αρχόντων και ξένων τζιχαντιστών).

Η δυτική στρατηγική δεν είναι πολύ διακριτική, αλλά χωρίς αμφιβολία αποδίδει. Εκτός κι αν, εξαιτίας της ύπαρξης νεκρών αμάχων από τους βομβαρδισμούς και την προέλαση κουρδικών και σιιτικών στρατευμάτων, προκαλέσει το αντίστροφο αποτέλεσμα και προσδέσει τους κατοίκους στο άρμα του Χαλιφάτου. Οι πιθανότητες να πειστούν για τις ωφέλειες της δημοκρατίας και της λαϊκότητας είναι αντίθετα αρκετά μικρές. Όπως είναι και οι πιθανότητες της επιστροφής μιας διαρκούς ειρήνης σε όλη την περιοχή. Αν και καταδικασμένο, το Χαλιφάτο δεν θα πεθάνει γρήγορα (και θα συνεχίσει να υπάρχει ενδεχομένως με διαφορετικές μορφές, σε άλλες ηπείρους). Όσον αφορά τους αλλοδαπούς εθελοντές, δεν φαίνεται να ριζοσπαστικοποιούνται λιγότερο από το θέαμα...

Αποτελώντας ουτοπικό σχέδιο οικοδόμησης ενός Κράτους σε εντελώς νέες βάσεις, το ΙΚ σηματοδοτεί λιγότερο τη ριζοσπαστικοποίηση του ισλάμ και περισσότερο την ισλαμοποίηση της εξέγερσης, ηχώ ενός διαχωρισμού με βάση τα θρησκευτικά πιστεύω ο οποίος δρα σχεδόν παντού, από την αμερικάνικη συντηρητική δεξιά μέχρι τα γαλλικά προάστια. Η βία της δεν άπτεται ενός εξτρεμισμού που προσιδιάζει στο ισλάμ, αλλά στο γεγονός ότι ο θρησκευτικός φανατισμός απελευθερώνεται μέσα σε ένα πλαίσιο εμφύλιου πολέμου και ξένων επεμβάσεων.

Θα ήταν πολύ κρίμα και επιβλαβές, το επόμενο διάστημα, η κοινωνική διαμαρτυρία να εξαντληθεί σε μορφές που σήμερα σκιαγραφεί το ΙΚ. Ας ελπίσουμε ότι δεν πρόκειται παρά για ένα κακό σκαρίφημα που θα καταλήξει στα σκουπίδια. Κάθε εποχή παράγει έναν τύπο αντεπανάστασης που της προσιδιάζει. Γενικά, η αντεπανάσταση ερχόταν να συντρίψει και να μεταστρέψει την εξέγερση των προλεταριακών μαζών, εκτός κι αν εξέφραζε τα ίδια τα όρια του κινήματος. Τώρα, στις αρχές του 21ου αιώνα, πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι οι αντεπαναστικές μορφές είναι δραματικά προληπτικές.

Τι θα προκύψει από αυτή τη συνθήκη; Αντίποινα, νέες σφαγές, νέα αυταρχικά καθεστώτα, μίσος, πικρία, και...

Με το πρόσχημα ότι πλησιάζει το τέλος του άρθρου, δεν θα υποκύψουμε σε μια βολική αισιοδοξία που θα μας επέβαλε να καταλήξουμε, παρόλα αυτά, στο αναπόφευκτο της επανάστασης. Κάποιες βεβαιότητες, ωστόσο. Η κατάρρευση του Χαλιφάτου δεν θα ρυθμίσει καμία από τις αιτίες που ευνόησαν την ανάδυση και την επιτυχία του. Η λύση δεν θα σχεδιαστεί μόνο στη Μέση Ανατολή. Μια περίοδος πολέμου είναι τόσο περισσότερο απεχθής όσο είναι εμφύλια και θρησκευτική και γενικά λίγο ευνοϊκή για το προλεταριάτο. Αλλά είναι επίσης μια περίοδος μεγάλης αβεβαιότητας που ορισμένες φορές δεν αποκρύπτει παρά μόνο πολύ ατελώς τις βαθιές σχέσεις που δομούν την κοινωνία...

Tristan Leoni,
Δεκέμβριος 2015

Χαλιφάτο και βαρβαρότητα: Περιμένοντας τη Ράκκα - Γ' μέρος

«Θα είμαστε ηττημένοι, κι εσείς νικητές, αν πάρετε τη Μοσούλη, τη Ράκκα ή τη Σύρτη; Σίγουρα όχι. Ήττα σημαίνει να χάνεις την όρεξη για μάχη»

Abou Mohammed al-Adnani,
εκπρόσωπος του Ισλαμικού Κράτους, 2/11/2016

«Χρειάζομαι να μισθώσω προλετάριους, αλλά δεν ξέρω πού να τους βρω»

Nikolaï Erdman, 1925

Το ισλαμικό Κράτος (ΙΚ) υποχωρούσε σε όλα τα μέτωπα και η Ράκκα, η πολιτική πρωτεύουσά του, έμοιαζε να βρίσκεται στο σημείο να πέσει στα χέρια των ένοπλων ενωμένων δυνάμεων της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της λαϊκότητας, ίσως ακόμα και του φεμινισμού. Αυτά συνέβαιναν στα τέλη του 2015, αλλά οκτώ μήνες αργότερα το ΙΚ είναι ακόμα εκεί. Αλλά αν το Χαλιφάτο δεν πεθαίνει επιτέλους, η κατάσταση έχει εξελιχθεί και μια σελίδα γυρίζει.

Si vis pacem...

Πάντα ήταν θέμα βούλησης. Των κρατών που εμπλέκονται στην ιρακο-συριακή κρίση να τελειώνουν με το ΙΚ ή όχι. Αυτό είναι σήμερα το ζήτημα· περάσαμε από μια πολιτική containment σε μια πολιτική rollback. Καθένα βρήκε σοβαρούς λόγους για να ανάγει το ΙΚ σε κύριο εχθρό: βάζοντας τέλος σε κινήσεις που είχαν γίνει πολύ ενοχλητικές· αντιδρώντας στις επιθέσεις (Λίβανος, Σινά, Γαλλία) λόγω πολιτικής αναγκαιότητας¹· μην αφήνοντας το πεδίο ελεύθερο σε άλλες δυνάμεις

1. Μολονότι οι επιθέσεις, όπως για παράδειγμα στη Γαλλία τον Νοέμβριο του 2015, μπορούν να αποδειχθούν πολύ χρήσιμες σε ορισμένες κυβερνήσεις με όρους εσωτερικής πολιτικής, ο πολλαπλασιασμός τους γίνεται ενοχλητικός.

κλπ. Η κατάσταση των τοπικών πληθυσμών, θα έχει γίνει κατανοητό, ενδιαφέρει εδώ αρκετά λίγο.

Ο Bachar El Assad ελπίζει να επωφεληθεί της περιστασης. Ο στρατός του, ο Συριακός Αραβικός Στρατός (AAS), αντεπιδέθηκε και ανέκτησε τον έλεγχο του μεγαλύτερου μέρους της «χρήσιμης» Συρίας. Επωφελείται της στήριξης των διάφορων θρησκευτικών και πολιτικών πολιτοφυλακών, της λιβανέζικης Hezbollah και σίγουρα της μαζικής και άμεσης στήριξης της Ρωσίας. Το Ιράν, ένας άλλος σημαντικός σύμμαχος, επέστρεψε επισήμως στην κοινότητα των εθνών ως περιφερειακή δύναμη μετά την άρση των κυρώσεων τον Ιανουάριο του 2016 (μετά τη συμφωνία πάνω στο πυρηνικό πρόγραμμά του τον Ιούλιο του 2015).

Οι ΗΠΑ, αν και οπωσδήποτε διεξάγουν έναν πόλεμο μέσω proxy με τη βοήθεια των YPG και των σιιτικών πολιτοφυλακών, αναπτύσσονται στο Ιράκ όπως και στη Συρία ολοένα περισσότερο με όρους στρατού ξηράς· ανάπτυξη που δεν τυγχάνει πάντοτε εκτίμησης από τους τοπικούς πληθυσμούς.

Οι χώρες που κάποια στιγμή προσπάθησαν να εργαλειοποιήσουν το ΙΚ (η Τουρκία και οι χώρες του Κόλπου) εδώ και καιρό ποντάρουν σε άλλες ομάδες και η συριακή αντιπολίτευση, ως μην το ξεχνάμε, παρακαλέστηκε να μην απαιτεί πλέον την αποχώρηση του Assad ως προαπαιτούμενο των διαπραγματεύσεων.

Είναι η ώρα που διαγράφεται η πολιτική, διπλωματική και στρατιωτική επίλυση της συρο-ιρακινής κρίσης. Αλλά ο κοινός στόχος, να τελειώνουμε με το Χαλιφάτο, δεν συνιστά στρατηγική ούτε, ακόμα λιγότερο, μεταπολεμικό σχεδιασμό. Εδώ τα συμφέροντα διαφέρουν ή αντιτίθενται και η ρύθμιση ενός προβλήματος διακινδυνεύει την ανάδυση άλλων. Ήδη, επί του πεδίου, όσο απωθείται το ΙΚ, οι εντάσεις μεταξύ αυτόκλητων εκπροσώπων των κοινοτήτων γίνονται αισθητές. Όσον αφορά τις βιαιότητες απέναντι στους σουνιτικούς αραβικούς πληθυσμούς, αυτές θεωρούνται σχεδόν δευτερεύουσες μέσα στο χάος αν δεν αποτελούν προάγγελους μιας ζοφερής επόμενης

ημέρας. Δεν θα λείψουν επομένως οι στάχτες κάτω από τους κέδρους.

Το Ιράκ οδεύει προς την επιστροφή στο *statu quo ante*, δηλαδή στη σιιτική και κουρδική πολιτικο-στρατιωτική κυριαρχία της χώρας και τον εξευτελισμό των σουνιτικών πληθυσμών.

Στη Συρία, παίρνει μορφή ο τελικός γύρος των διαπραγματεύσεων, ενδεχομένως στο τέλος μαζί με μια πλήρη κατάπαυση του πυρός, μια κυβέρνηση εθνικής ενότητας και, σε μερικά χρόνια, μετά τις εκλογές, με τον Assad να αποσύρεται ως συνταξιούχος στη Ρωσία. Όλοι λοιπόν κάνουν ό,τι περνάει από το χέρι τους για να φτάσουν με τη βία στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων, όπου η χώρα θα τεμαχιστεί σε ζώνες επιρροής. Επιζητούνται ιδιαίτερα η γεωγραφική συνοχή των υπό έλεγχο ζωνών, με άλλα λόγια η τελική σύμπτωση μεταξύ στρατιωτικής συνθήκης και πολιτικών σχεδιασμών· για παράδειγμα, δημιουργώντας μια αυτόνομη περιοχή υπό τουρκική επιρροή στα βόρεια της χώρας, εξ ου και οι συγκρούσεις για τον έλεγχο του Χαλεπιού που θα μπορούσε να αποτελέσει την πρωτεύουσά της. Ο χάρτης των συγκρούσεων, που μέχρι τώρα έμοιαζε με το δέρμα της λεοπάρδαλης, τείνει να απλοποιηθεί.

Η ανακωχή μεταξύ καθεστώτος και ανταρτών, που τέθηκε σε ισχύ τον Φεβρουάριο του 2016, γίνεται εν μέρει σεβαστή και επιτρέπει στα στρατεύματα που είναι πιστά στο καθεστώς να επικεντρωθούν στη μάχη ενάντια στο ΙΚ και τους πιο ριζοσπάστες ισλαμιστές όπως η Al-Nosrah (το συριακό παρακλάδι της Al Qaida). Το καθεστώς, ευρισκόμενο σε θέση ισχύος, κίνησε εκ νέου μια διαδικασία «συμφιλίωσης» περνώντας από την υπογραφή τοπικών συμφωνιών με μικρές αντάρτικες ζώνες που ήταν περικυκλωμένες εδώ και μήνες, ακόμα και χρόνια, και σε κατάσταση ασφυξίας: κατάπαυση του πυρός, παράδοση του οπλισμού, κατόπιν αμνηστία στους αντάρτες· επιστροφή στη μπασθική κανονικότητα υπό την επιτήρηση του ΟΗΕ και της Ρωσίας.

Είναι αναμφίβολα ο καιρός να διαλέξει κανείς, για μια τε-

λευταία φορά, το σωστό στρατόπεδο: εξ ου και οι διαρρήξεις των συμμαχιών, οι μεταστροφές και οι αλλαγές ετικέτας, ονόματος και σημαίας για πολλές ένοπλες ομάδες· στη Συρία, τα εμπλεκόμενα μέρη επιδίδονται σε ένα χαοτικό κυνήγι για το δέρμα του Χαλιφάτου.

Προβλήματα στο Χαλιφάτο

Πιστοί στη φήμη τους: οι Ρώσοι βομβαρδίζουν με τέτοια αγριότητα (sic) που καταλήγουμε να πιστέψουμε ότι δεν σημαδεύουν παρά νοσοκομεία και αρτοποιεία· οι Δυτικοί δεν εκπροσωπούν παρά τη σύνεση, την ακρίβεια και τη λεπτότητα². Εδώ και πολλούς μήνες, υπό τις βόμβες της αμερικάνικης και ρωσικής αεροπορίας τα στρατεύματα του ΙΚ έρχονται αντιμέτωπα με μια εντελώς παράδοξη συμμαχία που περιλαμβάνει: τον AAS (και τους συμμάχους του), τις YPG-FDS, την Al-Nosra (και άλλες ισλαμικές ομάδες), τον ιρακινό στρατό (υπό ανοικοδόμηση), διάφορες σιιτικές πολιτοφυλακές και τις ειδικές δυνάμεις 10 ή 15 διαφορετικών χωρών! Το Χαλιφάτο, έχοντας πτηθεί από στρατιωτικής πλευράς, επέλεξε να κάνει την ήττα του να διαρκέσει. Εγκατέλειψε τις αραιοκατοικημένες αγροτικές ζώνες και υποχώρησε εκεί που η αντίσταση είναι ευκολότερη (στις μεγάλες οροσειρές) ή πραγματικά στρατηγικής σημασίας, δηλαδή σε ορισμένες πόλεις των οποίων την κατάληψη θα κάνει να κοστίζει ακριβά. Μέχρι σήμερα, οι στρατιωτικές δυνατότητές του, του επιτρέπουν ακόμα να διεξάγει μη αναμενόμενες αντεπιθέσεις και να εντατικοποιεί επιχειρήσεις τρομοκρατικού τύπου.

Στο Ιράκ, η ανακατάληψη των σουνιτικών πόλεων ακολουθεί πάντα το ίδιο σχήμα: βομβαρδισμοί, περικύκλωση, πολιορκία κατά κανόνα (ακόμα κι αν αυτό σημαίνει λιμοκτονία του πληθυσμού)³, απόπειρα να στραφούν οι φυλές ενάντια

2. Οι ΗΠΑ επιβεβαιώνουν το 90% των βομβαρδισμών τους, η Γαλλία μόλις το 5%.

3. Διότι το να κάνεις μια πόλη να λιμοκτονεί, να της κόβεις το νερό, το πλε-

στο ΙΚ, συνετή επίθεση με τη μαζική χρήση ειδικών δυνάμεων (στρατός, αστυνομία) και σιιτικών πολιτοφυλακών και, τέλος, ευρεία αστυνομική επιχείρηση. Το Ramadī καταλήφθηκε έτσι τον Φεβρουάριο του 2016 μετά από δυο μήνες οδομαχιών, η Falouja τον Ιούνιο μετά από ένα μήνα. Αυτό το σχήμα δύσκολα εφαρμόζεται στη Μοσούλη, μια πόλη με πάνω από δυο εκατομμύρια κατοίκους, η οποία υποδέχτηκε τα στρατεύματα του ΙΚ ως απελευθερωτές πριν από δυο χρόνια. Οι αξιωματούχοι και οι αρχηγοί των φυλών, αντί να παραδώσουν την πόλη (και το εμπόριο) τους στην καταστροφή, είναι πιθανόν να ζητήσουν στους στρατιώτες του ΙΚ να αποσυρθούν – όπως το έκαναν το 2014 με τα σιιτικά στρατεύματα – ... και αυτοί θα αρνηθούν μην έχοντας σχεδόν καθόλου χώρο να υποχωρήσουν.

Ένα Κράτος δεν μπορεί να κρατηθεί αποκλειστικά με την καταστολή. Όπως έχουμε γράψει, αν το ΙΚ κατάφερε να αποκτήσει την υποστήριξη ενός μέρους του πληθυσμού, των αρχηγών των φυλών και των τοπικών αξιωματούχων, αυτό συνέβη επειδή παρείχε την απαραίτητη τάξη και ασφάλεια για την επανέναρξη της οικονομικής δραστηριότητας και βελτίωσε την παροχή τροφίμων⁴. Οι βομβαρδισμοί έχουν στόχο την καταστροφή των οικονομικών και διαχειριστικών ικανοτήτων του (λογιστικές υποδομές, κεντρικές ηλεκτρικές εγκαταστάσεις κ.α.) αποκόπτοντάς ένα τμήμα της λαϊκής στήριξής του και συνεισφέροντας στην επιτάχυνση της πτώσης του. Από αυτή την οπτική γωνία, η κρατική δομή του ΙΚ είναι αναμφίβολα σε πλήρη παρακμή. «Το Ισλαμικό “Κράτος” έχασε έδαφος στη Συρία και το Ιράκ και επομένως ελέγχει μικρότερους πληθυσμούς. Η καταβολή “φόρου” αποδίδει πολύ λιγότερο γιατί υπάρχουν λιγότεροι “καταβάλλοντες”. Όσον αφορά στα κολοσσιαία ποσά που κατασχέθηκαν από τις χρηματοοικονομικές εγκαταστάσεις κατά τη διάρκεια των διάφορων κατακτήσεων, ιδιαίτερα στο

κτρικό ρεύμα, ακόμα και το ίντερνετ, δεν αποτελούν «βάρβαρες πρακτικές», μόνο την αλφαβήτα του πολέμου πολιορκίας που ξέρουν όλοι.

4. Δες το «Χαλιφάτο και Βαρβαρότητα» (Α' μέρος), Νοέμβριος 2015 σε αυτή τη μπροσούρα.

Ιράκ, αυτά είναι όπως οι κληρονομίες: φθίνουν σιγά-σιγά. Πρέπει να ειπωθεί πως η διαχείριση ενός “Κράτους” κοστίζει ακριβά”⁵. Οι μισθοί των δημόσιων υπαλλήλων και τα επιδόματα μειώθηκαν, οι φόροι αυξήθηκαν. Ήρθε το πλήρωμα του χρόνου για μια πολεμική «οικονομία» της αρπαγής. Το ΙΚ, αποκομμένο από τον υπόλοιπο κόσμο, πρέπει να διαχειριστεί στο εσωτερικό του τις ροές μεταναστών που διαφεύγουν των μαχών, των βομβαρδισμών και της έλλειψης τροφίμων την ίδια στιγμή που παρέχει τρόφιμα κατά προτεραιότητα στους μαχητές του. Η επαναφορά της υποχρεωτικής κατάταξης σε ορισμένες περιοχές συνεισφέρει εξίσου στη δυσανασχέτηση του πληθυσμού, ενώ οι εκτελέσεις λιποτακτών (συμπεριλαμβανομένων των ξένων εθελοντών) πολλαπλασιάζονται.

Το Χαλιφάτο γεννήθηκε και γνώρισε ευημερία πάνω στην κατάρρευση δυο Κρατών, αλλά σήμερα είναι το ίδιο, ως κρατική οντότητα με τα δυο πόδια εκατέρωθεν των συρο-ιρακινών συνόρων, που βρίσκεται σε διαδικασία εξαφάνισης. Έχοντας ατονήσει η βασική ελκτική του δύναμη, η ισχύς, θα απομείνει μόνο ο μύθος: αυτόν που επεδίωξε να σφυρηλατήσει με την προπαγάνδα και τον εσχατολογικό λόγο του (επιβεβαιωμένο από τη δημιουργία μιας πλανητικής συμμαχίας εναντίον του). Θα παραμείνει η πικρία επίσης σε όσους πίστεψαν ή ωφελήθηκαν από αυτό το καθεστώς, κυρίως μεταξύ των ιρακινών συνυιτών, την οποία το ΙΚ θα συνεχίσει να εκμεταλλεύεται, ακόμα και περιοριζόμενο σε ένα τοπικό και διεθνές αντάρτικο δίκτυο⁶. Αναζητώντας να κατανοήσουμε πώς λειτουργεί το Χαλιφάτο, πώς ζούσαν εκεί καθημερινά 8 με 10 εκατομμύρια κάτοικοι, δεν αναφερθήκαμε μέχρι τώρα στις «εξωτερικές» wilayas (επαρχίες) της Λιβύης, της Υεμένης, της Αιγύπτου ή του Αφγανιστάν. Πρόκειται για στρατιωτικά σώματα που έχουν δηλώσει πίστη στο ΙΚ και ασκούν έναν μικρότερο ή μεγαλύτερο έλεγ-

5. Alain Rodier, «L'épreuve de vérité ?», Atlantico, 28 Ιανουαρίου 2016.

6. Προσεγγίζοντας σε μορφή την Al-Qaida η οποία, αντίστροφα, από το 2014 και μετά, είχε την τάση να εδαφικοποιείται ιδίως στην Υεμένη και τη Συρία.

χο σε κάποιες ζώνες ή περιοχές με τον παραδοσιακό τρόπο του αντάρτικου, αλλά δεν είναι σε θέση να εγκαταστήσουν μια σταθερή διοίκηση.

Αξιοσημείωτη εξαίρεση αποτελεί η Λιβύη και η τάση να μεταφερθεί εκεί το κοινωνικό μοντέλο του ΙΚ. Τον Οκτώβριο του 2014, μετά από τρία χρόνια εμφύλιου πολέμου, μια ομάδα εγκατεστημένη γύρω από τη Σύρτη, παλιό προπύργιο της φυλής του Kadhafi, δηλώνει πίστη στον Χαλίφη Al-Baghdadi. Επωφελούμενη της περιθωριοποίησης που υφίσταται η πόλη μετά από την «επανάσταση», χτίζει συμμαχίες με διάφορες τοπικές φυλές και ένοπλες πολιτοφυλακές και σταδιακά επεκτείνει τον έλεγχό της σε μια παραλιακή ζώνη μήκους 200 χλμ, καθώς και για σύντομο χρονικό διάστημα, στην πόλη της Derna στην Κυρηναική. Θεσμοθετείται ισλαμικό δικαστήριο και αστυνομία ηθών, ενώ καθιερώνονται οι αυστηροί κανόνες διαβίωσης που επικρατούν στη Ράκκα. Αλλά η φυγή ενός μεγάλου μέρους των 120.000 κατοίκων αποδιοργανώνει εντελώς την καθημερινή ζωή. Καθώς ο δρόμος προς τη Συρία γίνεται ολοένα και πιο δύσκολος, στην πόλη αρχίζουν να συγκεντρώνονται χιλιάδες ξένοι μαχητές, εκ των οποίων πολλοί Τυνήσιοι. Ο αντιρατσιστικός λόγος του ΙΚ εντούτοις δεν αποδίδει, μιας και οι τζιχαντιστές που προέρχονται από χώρες της υποσαχάριας Αφρικής (Σομαλοί, Σενεγαλέζοι, Σουδανοί κ.α.), πολλοί σε αριθμό, δεν γίνονται αποδεκτοί από τον τοπικό πληθυσμό.

Καθώς οι δυτικές χώρες απεύχονται την επανεμφάνιση της χαλιφικής κρατική εμπειρίας στη Βόρεια Αφρική και την επέκτασή της στην Τυνησία ή την Αλγερία, είχε εξεταστεί το ενδεχόμενο μιας νέας διεθνούς στρατιωτικής επέμβασης. Μια τέτοια επέμβαση θα επέτρεπε παρεμπιπτόντως (δυνητικά) και την επίλυση ζητημάτων που προϋπάρχουν της εμφάνισης του ΙΚ όπως η ρύθμιση των μεταναστευτικών ροών (υπήρχαν σε εξέλιξη διαπραγματεύσεις με τον Kadhafi επί του θέματος από το 2008) ή η εκμετάλλευση των κοιτασμάτων πετρελαίου. Αλλά η λύση που βρέθηκε, φτηνότερη και απλούστερη καθώς δεν απαιτεί μια πραγματική μακροπρόθεσμη στρατηγική, είναι

η υποστήριξη –με ειδικές δυνάμεις και βομβαρδισμούς– των τοπικών ισλαμικών πολιτοφυλακών που είναι αντίπαλοι του ΙΚ. Τη στιγμή που γράφουμε αυτές οι γραμμές, και μετά από δυο μήνες συγκρούσεων, οι τελευταίοι υπερασπιστές της Σύρτης πολεμάνε ακόμα, αν και χωρίς ελπίδα, σε μερικές συνοικίες στο κέντρο της πόλης. Άλλοι θα συνεχίσουν πιθανόν να πολεμούν στο όνομα του Χαλιφάτου περισσότερο στον Νότο, μέσα στην έρημο.

«Rojava»?

Πριν τον πόλεμο, η Συρία περιελάμβανε πολλές ασυνεχείς ζώνες με κουρδικό πληθυσμό κατά μήκος των τουρκικών συνόρων: Jazira, Kobane και Afrin, τρία «καντόνια» μιας επικράτειας στην οποία πολλοί δίνουν το όνομα «Rojava», «δύση» στα κουρδικά, «δυτικό Κουρδιστάν» κατ' επέκταση. Ο κουρδικός πληθυσμός υπολογίστηκε τότε μεταξύ 1,5 και 3 εκατομμυρίων ατόμων, αλλά πολλοί από αυτούς, ίσως η πλειοψηφία, ζούσαν στο Χαλέπι και τη Δαμασκό. Ένας πληθυσμός ο οποίος υφίστατο διακρίσεις από το καθεστώς του Assad, αλλά στον οποίο η συμμαχία μεταξύ ΡΚΚ και συριακού καθεστώτος (από το 1979 μέχρι το 1998 με στόχο την αποσταθεροποίηση της Τουρκίας) επέτρεπε να ζει ήρεμα. Θα έπρεπε να περιμένουμε το 2003 για να δημιουργήσει το ΡΚΚ ένα συριακό παρακλάδι, το ΡΥΔ, χωρίς μεγάλη απήχηση. Σε αυτή την επικράτεια θα λάβει χώρα μια σημαντική λαϊκή εξέγερση ενάντια στις διακρίσεις.

Το 2011, οι διαδηλώσεις ενάντια στο καθεστώς είναι μαζικές στην περιοχή και τα ζητήματα που αφορούν την κουρδική εθνότητα, σε αντίθεση με το 2004, τίθενται σε δεύτερο πλάνο. Τον Απρίλιο, το καθεστώς, παίζοντας το χαρτί της εθνικοποίησης, δίνει τη συριακή υπηκοότητα σε 150.000 Κούρδους –οι οποίοι την είχαν στερηθεί από το 1962 και μετά– και απελευθερώνει φυλακισμένους αγωνιστές του ΡΥΔ. Το κόμμα κάνει την εμφάνισή του τότε στα βόρεια της Συρίας, κυρίως με την επιστροφή του εξόριστου διοικητή του Salih Muslim

Muhammad, ο οποίος παίρνει χάρη από τη Δαμασκό⁷. Τον Ιούλιο, το καθεστώς αποσύρει στρατιώτες και αστυνομικούς από τα τρία καντόνια και τους επανατοποθετεί σε άλλα μέρη της χώρας όπου συμμετέχουν στην καταστολή. Το κουρδικό κόμμα καταλαμβάνει, χωρίς βία, τοπικά κτίρια και εκτάσεις που έχουν εγκαταλειφθεί. Σε αυτές τις ζώνες, σταματούν άμεσα οι διαμαρτυρίες εναντίον του Assad και υπέρ της δημοκρατίας⁸ και το PYD αρχίζει να εφαρμόζει το πρόγραμμά του, τον «δημοκρατικό συνομοσπονδισμό»⁹.

Τρία χρόνια αργότερα, χάρις στη μηντιακή μάχη του Kobane, ένα τμήμα της άκρας αριστεράς και των αναρχικών της Γαλλίας ανακαλύπτει τη Rojava. Σύμφωνα με μια αγωνιστική λογική που έχουμε ξαναδεί (Αλγερία, Νικαράγουα ή Τσιάπας), ανακαλύπτουν εκεί μια πραγματική ή δυνητική επανάσταση και ρίχνονται στην εξύμνησή της. Αυτή η διαδικασία δεν συνιστά παρόλα αυτά παρά τη μεταμοντέρνα εκδοχή ενός παρωχημένου εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος, με τις αναπόφευκτες ατέλειές του, το οποίο όμως αποσκοπεί στην καθιέρωση μιας δημοκρατίας δυτικού τύπου συνδυασμένης με τη συμμετοχή των πολιτών. Το PYD δεν κάνει λάθος και αναζητεί τη στήριξη των σοσιαλδημοκρατών (Σοσιαλιστικό Κόμμα, Κομμουνιστικό Κόμμα, Πράσινοι για τη Γαλλία). Μια από τις ιδιαιτερότητές του ήταν να παίξει με τις φεμινιστικές διαθέσεις των Δυτικών θέτοντας συστηματικά στο προσκήνιο, για τους δημοσιογράφους, γυναίκες μαχητές (οι οποίες, θα σημειώσει ένα προσεκτικό μάτι, σπανίως στην πραγματικότητα βρίσκο-

7. Christophe Ayad, «Les Kurdes syriens profitent de la guerre pour faire avancer leurs revendications», *Le Monde*, 25 Σεπτεμβρίου 2012.

8. Σε αυτές τις ζώνες όπως και στην κουρδική συνοικία του Χαλεπιού, το ίδιο το PYD θα καταστείλει τους διαδηλωτές, πληροφορία που επιβεβαιώθηκε πρόσφατα από το Adam Baczko, Gilles Dorronsoro, Arthur Quesnay, *Syrie. Anatomie d'une guerre civile*, CNRS éditions, 2016, σελ. 87.

9. Ακόμα και οι πιο πεισμένοι υποστηρικτές του PYD οφείλουν να αναγνωρίσουν ότι πρόκειται εκεί για «εντολή από τα πάνω» και όχι για «προϊόν αυθόρμητης λαϊκής ώθησης». Δες Mathieu Léonard, «Le Kurdistan, nouvelle utopie», *Le Crieur*, n° 4, Ιούνιος 2016, σελ. 130-134.

νται στην πρώτη γραμμή).

Δεν θα επιστρέψουμε εδώ στον ελάχιστο ελευθεριακό χαρακτήρα αυτού του κόμματος και του καθεστώτος στη Rojava, ούτε στην υποτιθέμενη επαναστατική διαδικασία του, οι κριτικές είναι πολυάριθμες¹⁰. Η μόδα της Rojava υποχώρησε αλλά έκανε ζημιά στον χώρο των αγωνιστών¹¹. Είναι για παράδειγμα δύσκολο να καταγγέλλεις σήμερα τον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό όταν χθες καλούσες το NATO να υποστηρίξει τις YPG... Σήμερα, αφήνοντας στην άκρη το σχέδιο ενός εργοστασίου κατασκευής βιολογικών λιπασμάτων, οι πληροφορίες που προέρχονται από τη Rojava είναι σίγουρα στρατιωτικής ή αστυνομικής φύσης και αν μερικές δεκάδες ευρωπαίων μαοϊκών μάχονται ακόμα στις τάξεις των YPG, το κάνουν στο πλάι εκατοντάδων αμερικανών στρατιωτών των ειδικών δυνάμεων.

Το PYD σοφά επωφελήθηκε της συριακής σύγκρουσης για να πραγματοποιήσει τους δικούς του στόχους: την ένωση των τριών καντονιών, μεταξύ των οποίων παρεμβάλλονταν μέχρι πρότινος ζώνες κατοικημένες από Άραβες (μερικές φορές προμελετημένα «αραβοποιημένων» τη δεκαετία του '70) ή Τουρκμένους. Αυτό επέτρεψε στο κόμμα να γίνει ο αναπόφευκτος συνεργάτης των δυνάμεων που εμπλέκονται στη σύγκρουση, γιατί τα σχέδιά του συμπίπτουν με τη θέλησή τους να τελειώσουν με το Χαλιφάτο. Μετά την Ουάσιγκτον, υποστηρίχτηκε και από τη Μόσχα όπου εξάλλου άνοιξε και τα πρώτα «διπλωματικά» γραφεία του (μετά στην Πράγα, το Βερολίνο, το Παρίσι κ.α.). Οι YPG, οι οποίες μετρούν μεταξύ 5.000 και 50.000 μαχητών(!), έχουν γίνει οι περίφημες «δυνάμεις εδάφους» που καμία χώρα δεν ήθελε να χρησιμοποιήσει.

Οι ΗΠΑ, για να πείσουν το PYD να συμμετάσχει στην κατάληψη της πρωτεύουσας του ΙΚ, έπρεπε να υποσχεθούν να βο-

10. Μεταξύ άλλων, «J'ai vu le futur, et ça fonctionne.» – Questions critiques pour les partisans de la révolution au Rojava», Μάιος 2015.

11. Διαβάστε το Lettre à des amis «rojavistes», TKGv, Μάιος 2016 σε αυτή τη μπροσούρα.

νήσουν (στρατιωτικά και διπλωματικά) στην επανένωση των τριών καντονιών. Η συμφωνία ολοκληρώθηκε τον Οκτώβριο του 2015 με τη δημιουργία μια νέας αραβο-κουρδικής στρατιωτικής συμμαχίας, των Συριακών Δημοκρατικών Δυνάμεων (FDS), στο εσωτερικό των οποίων οι YPG αντιπροσωπεύουν το 75 με 80% των μαχητών. Είναι πράγματι περισσότερο ενδεδεδειγμένο να υποστηρίξεις μια τέτοια συμμαχία από ό,τι το αδελφό κόμμα του PKK, το οποίο έχει χαρακτηριστεί «τρομοκρατικό» από τη «διεθνή κοινότητα». Η συμμετοχή αραβικών και συριακών εφεδρειών αποτελεί εξάλλου αναγκαιότητα για να κατακτηθούν οι μη κουρδικές ζώνες και σίγουρα η Ράκκα, της οποίας οι 300.000 κάτοικοι δεν βλέπουν αναγκαστικά με καλό μάτι την άφιξη κουρδικών δυνάμεων. Στις αρχές του 2016, η επιχείρηση αποκτά επείγων χαρακτήρα μιας και από τον νότο είναι οι FDS που προσεγγίζουν την πόλη. Οι ΗΠΑ έστειλαν λοιπόν 500 άνδρες που συμμετείχαν στις συγκρούσεις δίπλα στις YPG-FDS. Δεδομένου του οικονομικού και συμβολικού βάρους της πόλης, δεν είναι άνευ σημασίας αν θα πέσει στα χέρια των φιλορώσων ή των φιλοαμερικών.

Στο δυτικό τμήμα της χώρας, τον Φεβρουάριο του 2016, οι YPG συμμετείχαν στην επίθεση που ξεκίνησαν οι FDS και η Χεζμπολλάχ στα βόρεια του Χαλεπιού εναντίον πολλών «αντάρτικων» ομάδων, μεταξύ των οποίων και η Al-Nosrah, με σκοπό να κοπεί ο στρατηγικός διάδρομος του Azaz. Η επιχείρηση διεξήχθη με τη στήριξη της ρωσικής αεροπορίας και την έγκριση των ΗΠΑ¹². Επιπλέον στα νότια, όπου το πρόσχημα της ενοποίησης των καντονιών δεν μπορεί να γίνει αντικείμενο επίκλησης, οι YPG βοήθησαν επανειλημμένως τα στρατεύματα του Assad να ολοκληρώσουν την περικύκλωση των συνοικιών «των ανταρτών» στο Χαλέπι, όπου μένουν ακόμα 200.000 κάτοικοι.

12. Μερικές μέρες πριν την επίθεση, στις 31 Ιανουαρίου 2016, ο ειδικός απεσταλμένος του προέδρου Barack Obama, Brett Mc Gurk, επισκεπτόταν το Kobane και συναντούσε τους υπεύθυνους του PYD και των YPG.

Η συνεργασία μεταξύ YPG και FDS δεν εκπλήσσει γιατί η αμφίσημη σχέση μεταξύ διοικήσεων της Δαμασκού και της Rojana χρονολογείται, όπως είδαμε, από το 2011. Ορισμένα μέλη της συριακής αντιπολίτευσης του εξωτερικού, συμπεριλαμβανομένων και άλλων κουρδικών οργανώσεων, θεωρούν εντελώς έντιμο το PYD ως εκπρόσωπο του καθεστώτος Assad. Αυτό που χαρακτηρίζει τη σχέση YPG/FDS από την αρχή του πολέμου είναι πριν από όλα η ειρηνική συνύπαρξη που ωφελεί τις αντίστοιχες ατζέντες τους. Αλλά ακριβώς όπως η προηγούμενη συμμαχία μεταξύ Afez el Assad και PKK, έτσι και αυτή μεταξύ Bachar el Assad και PYD παραμένει συγκυριακή και θα μπορούσε να διακοπεί βίαια (ειδικά καθώς ένα μέρος των σουνιτικών αντάρτικων ομάδων που ενώθηκαν με τις FDS αντιτίθενται στον Assad). Το βλέπουμε καλά στο Hasakeh και το Qamishli, δυο θύλακες πιστούς στο καθεστώς στην καρδιά της Rojana όπου checkpoints και μαχητές των δυο στρατοπέδων συνυπάρχουν και όπου, από το 2011 και μετά, έχουν λάβει χώρα πολλές διενέξεις¹³. Οι YPG είχαν τα μέσα να επιβληθούν αλλά η παρουσία του καθεστώτος είναι χρήσιμη για τα συμφέροντά τους, με το αεροδρόμιο του Qamishli για παράδειγμα να διασφαλίζει τη σταθερή αεροπορική σύνδεση της Rojana με το υπόλοιπο της Συρίας· επιτρέποντας επίσης στις μεσαίες τάξεις της περιοχής (Κούρδοι και Άραβες) να ταξιδεύουν στη Δαμασκό και στις ζώνες πιστές στο καθεστώς για τις δουλειές, τις σπουδές, την ιατρική περίθαλψη και άλλες υποθέσεις τους¹⁴. Η κατάκτηση αυτών των δύο πόλεων από τις YPG δεν θα λάβει

13. Ημερολογιακά τελευταία τον Μάρτιο του 2016: συγκρούσεις μεταξύ κούρδων αστυνομικών και πολιτοφυλάκων πιστών στο Assad σε ένα checkpoint εξελίσσονται σε συγκρούσεις διάρκειας τριών ημερών, χρονικό διάστημα που χρειάστηκε για να εκτονωθεί η ένταση και οι αξιωματικοί κάθε πλευράς να ξαναπάρουν τον έλεγχο των στρατευμάτων τους. Η άφιξη ανώτερων αξιωματικών, κυρίως Ρώσων, επέτρεψε να αποκατασταθεί η κατάπαυση του πυρός στην πόλη και να ξεκινήσουν οι διαπραγματεύσεις για την ανταλλαγή αιχμαλώτων και την επιστροφή στις προηγούμενες θέσεις.

14. Michel Korinman (dir.), Daech. Menace sur les civilisations, L'Esprit du Temps, 2015, σελ. 280-281.

χώρα παρά μόνο μετά το οριστικό τέλος της σύγκρουσης.

Δεν ξέρουμε πλέον σήμερα αν πρέπει ακόμα να μιλάμε για «Rojava» καθώς, τον Μάρτιο, μια απλή αυτόνομη «Περιφέρεια στα Βόρεια της Συρίας», με θολά και επεκτάσιμα όρια, διαδέχτηκε τη διοίκηση των τριών καντονιών από το PYD. Πρόκειται για την καθυσύχασση των αραβικών ή χριστιανικών πληθυσμών, για τους οποίους η ηγεμονία του PYD γίνεται εκνευριστική (ορισμένες αραβικές πόλεις, όπως το Tell Abyad, που δεν είδαν με καλό μάτι τη διοικητική προσάρτησή τους στο καντόνι του Kobane)¹⁵. Αυτό που διαγράφεται είναι η δημιουργία μιας επικράτειας (εκτων πραγμάτων) αυτόνομης στα βόρεια της Συρίας, κατά μήκος των τουρκικών συνόρων, πολιτικά κυριαρχούμενης από το PYD αλλά υπό τη στρατιωτική προστασία των Ηνωμένων Πολιτειών. Οι τελευταίες αναμφίβολα έχουν υποσχεθεί στον τούρκο συμμαχό τους ότι αυτή η επικράτεια δεν θα φέρει το όνομα του... «Κουρδιστάν».

Τάξεις υπό καταστροφή

Και οι προλετάριοι σε όλο αυτό; Μιλάμε πράγματι για αυτό το ζήτημα από την αρχή, αλλά υπό τη μορφή του κρέατος για τα κανόνια. Είναι αλήθεια πως, αν δεν βρίσκεσαι ήδη με τη βία σε ένα στρατόπεδο, η επαγγελματική επιλογή του να πάρεις όπλα αποτελεί σε ορισμένες περιοχές ευκαιρία οικονομικής επιβίωσης. «Όλα τα επαγγέλματα εξαφανίζονται, δεν απομένει πλέον άλλη επιλογή στους νέους από το να καταταγούν ως μαχητές»¹⁶. Και επιλογή επιβίωσης «εν γένει» σε αυτούς τους πολέμους, όπου οι πολίτες πληρώνουν βαρύτερο τίμημα από ό,τι οι στρατιώτες. «Είναι αλήθεια. Σε αυτούς τους πολέμους, το πρόβλημα είναι να είσαι πολίτης. Αν επιθυμείτε να παραμείνετε ζωντανός, πιο πολύ αξίζει να πάρετε τα όπλα» (Gérard Chaliand).

15. Wladimir van Wilgenburg, «Les Kurdes syriens cherchent à prendre Raqqa en s'alliant à une nouvelle force arabe», Middle East Eye, Οκτώβριος 2015.

16. Catherine Gouëset, «Syrie: cinqans de guerre dans les faubourgs de Damas», L'Express, 15 Μαρτίου 2016.

Μια κουρελιασμένη οικονομία

Πρέπει καταρχήν να λάβουμε υπόψη μας ότι η οικονομία της χώρας είναι ρημαγμένη, όπως οι πόλεις και οι βιομηχανικές και αγροτικές ζώνες της. Μεταξύ Μαρτίου 2011 και τέλους 2015, ο πόλεμος είχε κοστίσει στο συριακό Κράτος περίπου 250 δισεκατομμύρια δολάρια (απώλεια οικονομικής παραγωγής, μερική ή ολική καταστροφή κεφαλαίου, στρατιωτικές δαπάνες εκτός προϋπολογισμού)¹⁷. Το ΑΕΠ της συρρικνώθηκε κατά 55% μεταξύ 2010 και 2015. Τα τελωνειακά και φορολογικά έσοδα εκμηδενίστηκαν, ενώ τα έσοδα που συνδέονται με τον πετρελαϊκό τομέα μειώθηκαν κατά 95%. Το ακαθάριστο εσωτερικό αγροτικό προϊόν μειώθηκε κατά 60% και οι καλλιεργήσιμες επιφάνειες περιορίστηκαν από τα 6 στα 3,6 εκατομμύρια εκτάρια προκαλώντας σημαντική αύξηση των τιμών των αγροτικών προϊόντων, τα οποία εντούτοις επιχορηγούνται. Στην πραγματικότητα, δεν υπάρχει πλέον αγορά σε εθνικό επίπεδο, μόνο πολλές οικονομικές περιφέρειες περιορισμένων συναλλαγών.

Πριν τον πόλεμο, η ΕΕ αποτελούσε τον κύριο εμπορικό εταίρο της χώρας, αλλά οι οικονομικές κυρώσεις που επέβαλε στη Συρία τα άλλαξαν όλα. Μεταξύ 2012 και 2013, οι εισαγωγές της ΕΕ από τη Συρία μειώθηκαν κατά 53% και οι εξαγωγές της ΕΕ προς τη Συρία κατά 36%. Συνολικά, οι εξαγωγές και εισαγωγές της χώρας μειώθηκαν αντίστοιχα κατά 89 και 60% μεταξύ 2011 και 2014. Είναι η Κίνα που έγινε ο κύριος πάροχος αγαθών στη Συρία, ακολουθούμενη από την Τουρκία και τη Ρώσικη Ομοσπονδία.

Το μισθολογικό μέρος των εισοδημάτων των Σύριων βρίσκεται σε πτώση εξαιτίας του κλεισίματος πολλών επιχειρήσεων: από το 2011 και μετά, αν και πολλά αφεντικά μετεγκατέστησαν τα εργοστάσιά τους σε πιο ασφαλείς ζώνες (προς την ακτή), άλλα εγκαταστάθηκαν στο εξωτερικό (Αίγυπτος, Τουρ-

17. Jihad Yazigi, «La guerre continue à détruire, mais aussi à créer de nouvelles structures», Le Commerce du Levant, Μάρτιος 2016.

κία, Λίβανος). Σε ορισμένες περιοχές που ελέγχουν οι αντάρτες, ολόκληρα εργοστάσια αποσυναρμολογήθηκαν, πουλήθηκαν στη μαύρη αγορά και στη συνέχεια συναρμολογήθηκαν εκ νέου στην Τουρκία. «Από τα 40.000 εργοστάσια και βιοτεχνίες που ήταν σε λειτουργία στην επαρχία του Χαλεπιού, που περιλαμβάνει την πόλη μαζί με τα περίχωρά της, μόνο 4.000, δηλαδή το 10% συνεχίζουν να λειτουργούν. Περίπου 28.000 καταστράφηκαν μερικώς ή ολικώς, ενώ περίπου άλλα 8.000 εργοστάσια μετεγκαταστάθηκαν στην Τουρκία ή στις συριακές ακτές ή απλά σταμάτησαν να λειτουργούν»¹⁸.

Αν και το μεγαλύτερο μέρος των μεγάλων βιομηχανικών συμπλεγμάτων όπως διυλιστήρια, κεντρικές ηλεκτρικές εγκαταστάσεις ή τσιμεντοβιομηχανίες μοιάζουν ανέπαφα, η οικονομία έχασε μεταξύ 2,1 και 2,7 εκατομμύρια θέσεις εργασίας. Οι μισθοί των δημοσίων υπαλλήλων αποτελούν σήμερα τη βασική πηγή εισοδήματος για τους Σύριους (συμπεριλαμβανομένων όσων ζουν σε ορισμένες ζώνες που ελέγχονται από τους αντάρτες).

Το ποσοστό ανεργίας ήταν 55% το 2015, στους νέους έφτανε το 78% (αντί 12 και 30% αντίστοιχα το 2011). Σήμερα, το 83,4% των Σύριων ζει κάτω από το όριο της φτώχειας (αντί 28% το 2010). Σε αυτή τη διαλυμένη χώρα, η αθλιότητα δεν αντισταθμίζεται παρά μόνο με μικρούς μισθούς, την άσκηση ελευθέρων επαγγελμάτων, την ευφυΐα, τον δανεισμό, την πώληση διάφορων αντικειμένων κλπ. Πολλοί χρωστούν την επιβίωσή τους στην ανθρωπιστική βοήθεια όπως στις συνοικίες πιστές στο καθεστώς, και άλλοτε «αστικές», του Χαλεπιού των σχεδόν ενός εκατομμυρίου κατοίκων¹⁹.

Σε αυτή την πόλη, το 52% των κατοικιών είναι εφεξής μη χρησιμοποιήσιμες (κυρίως στα παράνομα χτισμένα περίχωρα). Η μεγάλη πλειοψηφία των εκτοπισμένων προς το εσωτερικό

18. Jihad Yazigi, «Quereste-t-il du tissu industriel syrien?», Le Commerce du Levant, Μάιος 2016.

19. Laure Stephan, «Dans les quartiers ouest, une vie en sursis», Le Monde, 6-7 Μαρτίου 2016.

της ίδιας τους της χώρας, ακόμα και εντός της ίδιας της πόλης τους, πρέπει να μένουν σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους ή με συγγενείς, να καταλαμβάνουν γιασιά ή μερικώς κατεστραμμένα σπίτια ή να κάνουν κατάληψη σε κενά διαμερίσματα. Στη Λαττάκεια, μια ασφαλής πόλη, το 82% των προσφύγων είναι ενοικιαστές, συχνά με συγκατοίκους εξαιτίας του ύψους των ενοικίων.

Στις «απελευθερωμένες» ζώνες

Ως αναφορά στη ματαιωμένη «Επανάσταση» της άνοιξης του 2011, οι αντιπολιτευόμενοι στον Assad αποκαλούνται ακόμα μερικές φορές «επαναστάτες». Ορισμένοι χρησιμοποιούν το ίδιο επίθετο για να χαρακτηρίσουν τη διαδικασία αυτοοργάνωσης που τέθηκε σε εφαρμογή στις λεγόμενες «απελευθερωμένες» ή «ημι-απελευθερωμένες» ζώνες, δηλαδή μη ελεγχόμενες από τον AAS, το ΙΚ ή τις YPG.

Στις περιοχές όπου χρειάστηκε να αποσυρθούν τα στρατεύματα που ήταν πιστά στο καθεστώς, η καθημερινή επιβίωση αναλήφθηκε από τον ίδιο τον πληθυσμό ξεκινώντας από το καλοκαίρι του 2012. Τα πολυάριθμα πολιτικά κόμματα της συριακής αντιπολίτευσης στο εξωτερικό, όπως ακριβώς τα συνδικάτα, ήταν ανύπαρκτα εντός της χώρας και δεν μπόρεσαν να πλαισιώσουν το κίνημα. Αυθόρμητα ή κατόπιν πρωτοβουλίας δικτύων αλληλεγγύης και αντίστασης που συγκροτήθηκαν την άνοιξη του 2011, σχηματοποιήθηκε μια πολλαπλότητα ενώσεων, «λαϊκών» επιτροπών, «τοπικών» ή «γειτονιάς», τοπικά (όπου μαζεύονται οι επιτροπές) ή δημοτικά (εκλεγμένα) συμβούλια, τα οποία επρόκειτο να διασφαλίσουν τη λειτουργία των ζωτικών δημόσιων υπηρεσιών ή να διαχειριστούν την παροχή τροφίμων. Είναι αυτό που πρόκειται να αποκαλεστεί «θεσμοί των πολιτών», μια αυτοοργάνωση που, με τον χρόνο, θα μετασχηματιστεί σε αυτοδιοίκηση²⁰. Το γεγονός ότι οι επι-

20. «"Cessez-le-feu" en Syrie », CQFD, n° 142, Απρίλιος 2016.

τροπές είχαν μια μη ιεραρχική λειτουργία βασισμένη στην αλληλοβοήθεια ερμηνεύει το γεγονός ότι ορισμένοι μπόρεσαν να δουν σε αυτές μια ελευθεριακή επιρροή²¹. Αλλά, ευτυχώς, οι αναρχικοί δεν είναι οι μόνοι που οργανώνονται όταν πρόκειται για την επιβίωση.

Εν αναμονή της επιστροφής μιας εξουσίας, οι διοικητές των ανταρτών επιδιώκουν στην πραγματικότητα να εκπληρώσουν τα καθήκοντα που το Κράτος, απών από αυτές τις ζώνες, δεν μπορεί να εκτελέσει. Οι προηγούμενοι δημόσιοι υπάλληλοι, όντας οι πιο ικανοί για να ξαναθέσουν σε λειτουργία τις δημόσιες υπηρεσίες, προφανώς συνεισέφεραν σε αυτό, συμπεριλαμβανομένων μερικές φορές των αστυνομικών. Αυτό ήταν ακόμα πιο πρακτικό μιας και η Δαμασκός συνεχίζει να συχνά να καταβάλλει τους μισθούς τους.

«Πρέπει καταρχήν να κάνουμε να επικρατήσει η τάξη και να επανασυγκροτήσουμε, ορισμένες φορές στηριζόμενοι σε μέχρι πρότινος στα πράγματα έμπειρους φορείς, τις αστυνομικές υπηρεσίες. Πρέπει να οργανώσουμε εκ νέου τα δικαστήρια και να αρχίσουμε ξανά να αποδίδουμε Δικαιοσύνη. Πρέπει να κρατάμε ενήμερους τους διοικητικούς μηχανισμούς και να παρέχουμε στους κατοίκους τα έγγραφα που έχουν ανάγκη. Πρέπει να επιτρέψουμε στις τράπεζες να λειτουργήσουν με πλήρη ασφάλεια. Πρέπει να προμηθεύσουμε τις αγορές παρά τα εμπόδια και τις ελλείψεις καυσίμων. Πρέπει να κάνουμε τα αρτοποιεία να δουλέψουν. Πρέπει να οργανώσουμε μυστικά κέντρα παροχής βοήθειας για να εμποδίσουμε την καταστροφή τους από τις αεροπορικές δυνάμεις του καθεστώτος. Πρέπει να παράσχουμε βοήθεια στις οικογένειες που έχουν ανάγκη και στους γονείς των κρατούμενων. Πρέπει να παράσχουμε καταφύγιο και προμήθειες στους πρόσφυγες που πετάχτηκαν στον δρόμο από την καταστροφή των σπιτιών τους. Πρέπει να

21. Κυρίως την επιρροή του Σύριου αναρχικού Omar Aziz. Δες τα Voir Leila Shrooms, «La base sociale de l'opposition civile syrienne», avanti 4.be, Οκτώβριος 2013 και Christophe Ayad, «Mort en détention de Omar Aziz, père des comités locaux de la révolution syrienne», Le Monde, 26 Φεβρουαρίου 2013.

μαζέψουμε τα σκουπίδια, να συντηρήσουμε το οδικό δίκτυο, να επισκευάσουμε τα απαραίτητα κτίρια. Πρέπει να ξεκινήσουμε τα σχολεία. Κλπ, κλπ.»²².

Οι πρώτοι θεσμοί που στήνονται εκ νέου είναι λοιπόν συχνά η αστυνομία και η δικαιοσύνη²³. Η δημιουργία μιας αστυνομίας οφείλει να εγγυηθεί την «ασφάλεια» σε αυτούς τους καιρούς που άνδρες με όπλα βρίσκονται παντού. Πραγματικότητα ή φαντασία, έχει σημασία ότι κυκλοφορεί η φήμη της απελευθέρωσης από τον Assad χιλιάδων φυλακισμένων του κοινού ποινικού δικαίου στην αρχή της εξέγερσης. Μια επαρκής αστυνομία επιτρέπει επίσης την απομάκρυνση εκτός πόλης των ενοχλητικών ένοπλων ομάδων που, αυθόρμητα, επιθυμούν να παίξουν αυτόν τον ρόλο²⁴.

Όσον αφορά τα δικαστήρια, το διακύβευμα είναι εξίσου πολιτικό για τους αντάρτες, οι οποίοι, πολεμώντας μια δικτατορία, πρέπει να αποδίδουν δικαιοσύνη σωστά. Αλλά πώς θα γίνει αυτό, ειδικά όταν οι δικαστές έχουν φύγει και σε ποιο δίκαιο θα στηριχτείς; Είναι οι σεΐχηδες, οι δικηγόροι και φοιτητές του Δικαίου που κλήθηκαν να συνεισφέρουν στην αρχή. Μολονότι μερικές φορές συνεχίζεται η εφαρμογή του συριακού αστικού Δικαίου και άλλοι προτιμούν τον κώδικα της αραβικής Ένωσης (ένα αστικό και ποινικό δίκαιο που βασίζεται στη σαρία και συντάχθηκε το 1996 από την αραβική Λίγκα), είναι πιο συχνά η Σαρία που διατηρεί τη νομιμότητά της εντός του πληθυσμού, οπωσδήποτε στην επαρχία²⁵.

Η διατήρηση της υπάρχουσας κοινωνικής τάξης (ατομική ιδιοκτησία, χρήμα, μισθωτή εργασία κλπ.) και ο ρόλος των με-

22. Ignace Leverrier, «La mise en place en Syrie des organisations de la société civile», Colloque Ilasouria.01, Οκτώβριος 2013.

23. Adam Baczko, Gilles Dorransoro, Arthur Quesnay, ό.π., σελ. 35. Ας σημειωθεί πως το ΙΚ κάνει το ίδιο από τη στιγμή που καταλαμβάνει μια πόλη.

24. Την άνοιξη του 2013, χάρις στην οικονομική στήριξη των Ηνωμένων Πολιτειών και της ΕΕ, οι αστυνομικοί του Χαλεπιού επωφελήθηκαν της εκπαίδευσης που παρείχε μια βρετανική εταιρεία παροχής υπηρεσιών ασφαλείας. Adam Baczko, Gilles Dorransoro, Arthur Quesnay, ό.π.σελ. 155.

25. Adam Baczko, Gilles Dorransoro, Arthur Quesnay, ό.π., σελ. 36.

σαίων τάξεων καθιστά εκ των ων ουκ άνευ αυτόν τον τύπο των δομών· εξ ου, απέναντι στο χάος, η αναγκαία αναζήτηση μιας εξουσίας, δηλαδή ενός μονοπωλίου της βίας.

«Απελευθερωμένη» δεν σημαίνει αναγκαστικά «δημοκρατική», ειδικά όταν η διοργάνωση εκλογών αποδεικνύεται δύσκολη. Ο έλεγχος αυτών των θεσμών συνιστά διακύβευμα εξουσίας. Επιλεγμένες, διορισμένες ή εκλεγμένες, βρίσκουμε έτσι στο τιμόνι των ποικίλων συμβουλίων πολλές προσωπικότητες που προέρχονται από το κίνημα του 2011 (των μεσαίων τάξεων), αλλά επίσης και τοπικούς αξιωματούχους, εκπροσώπους φυλών ή τοπικών στρατιωτικών ομάδων.

Από το φθινόπωρο του 2012 και μετά, η αντιπολίτευση του εξωτερικού εκκινεί μια διαδικασία ενσωμάτωσης και συγκεντροποίησης των πολιτικών δομών και διοργανώνει στην Τουρκία συναντήσεις «σημαντικών εκλεκτόρων». Πολλές επιτροπές επιλέγουν να συνδεθούν με αυτή τη διαδικασία με σκοπό να επωφεληθούν από το δίκτυο διανομής της διεθνούς ανθρωπιστικής και οικονομικής βοήθειας, την οποία έχουν απολύτη ανάγκη, μιας και οι τοπικές πηγές εισοδήματος είχαν εξαντληθεί εξαιτίας της αδυναμίας να συλλεχθούν φόροι και δασμοί.

Εντούτοις, μιας και οι μαχητές έχουν πάντοτε προτεραιότητα για τους χρηματοδότες, αυτοί οι θεσμοί θα πρέπει να συνυπάρξουν μαζί με ποικίλες ένοπλες ομάδες. Το μονοπώλιο της βίας είναι στην πραγματικότητα αυτό που επιτρέπει όλα τα υπόλοιπα.

Στρατιωτικοποίηση της εξέγερσης

Την άνοιξη του 2011, ο Assad καλεί εσπευσμένα τον στρατό, ο οποίος ως σώμα παραμένει πιστός σε αυτόν²⁶, για να ηγηθεί της βίαιης καταστολής. Συγκροτούνται λοιπόν μικρές

26. Σε αντίθεση με τον αιγυπτιακό και τυνησιακό στρατό, που είχαν στενές σχέσεις με τις δυτικές χώρες.

ένοπλες ομάδες αυτοάμυνας για να συνοδεύουν τα μπλοκ των διαδηλωτών. Αλλά, με την εισροή λιποτακτών και την εγκατάλειψη ορισμένων περιοχών από το καθεστώς (κυρίως των πιο φτωχών ζωνών της υπαίθρου ελλείψει διαθέσιμων στρατευμάτων), συγκροτούνται κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού αυτόνομες ένοπλες ομάδες εκκινώντας από τοπικές πρωτοβουλίες. Οι συγκρούσεις γενικεύονται στο τέλος του έτους διότι αυτές οι ομάδες, οι οποίες αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους ως προεικόνιση ενός νέου εθνικού στρατού, δημιουργούνται σχεδόν παντού. Είναι μόνο αργότερα, στις αρχές του 2012, που η αντιπολίτευση του εξωτερικού θα προσπαθήσει να τις συντονίσει σε έναν πραγματικό στρατό, τον Ελεύθερο Συριακό Στρατό (ASL), αλλά η απόπειρα θα οδηγηθεί σε αποτυχία.

Αυτό το πέρασμα στην ένοπλη πάλη, που εξελίσσεται τάχιστα σε στρατιωτικοποίηση, δεν γίνεται ομόφωνα. Η βία δεν διακινδυνεύει τη δυσφήμιση του κινήματος; Σε πολλές πόλεις, όπως η Homs για παράδειγμα, αυτή η διαμάχη αντανακλά εν μέρει την αντιπαράθεση μεταξύ των κατοίκων των λαϊκών συνοικιών και της υπαίθρου (πιο «πρακτικών») και των αστικών ελίτ που αποτελούνται από φοιτητές και ελεύθερους επαγγελματίες, οι οποίοι διευθύνουν τις ειρηνικές διαδηλώσεις. Η στρατιωτικοποίηση βιώνεται από πολλούς εξ αυτών ως απέκδυση της επανάστασης²⁷ (παρά τις εξαιρέσεις, όπως το Πανεπιστήμιο του Χαλεπιού που δημιουργεί τη δική του ένοπλη ομάδα).

Μολονότι η πλειοψηφία των μαχητών κατάγεται από τις λαϊκές περιοχές και την ύπαιθρο, η σύνθεση της διοίκησης είναι πιο πολύπλοκη, μιας και ο πόλεμος αναδιανέμει μερικώς τα χαρτιά. Οι ικανότητες, η γενναιότητα, η ικανότητα να προμηθεύσει όπλα μετράνε, δίνοντας προνομιακή θέση στους λιποτάκτες αξιωματικούς. Αλλά αν η θέση του αξιωματικού πριν τον πόλεμο δεν αρκεί για να σε κάνει στρατιωτικό διοικητή,

27. Adam Baczko, Gilles Dorronsoro, Arthur Quesnay, ο.π. ,σελ. 127, 286-287.

αναδεικνύεται ως προσόν όπως ακριβώς το (κατάλληλο) ανήκειν σε μια φυλή. Άλλο κριτήριο, η αρχική οικονομική συνεισφορά, η οποία εξηγεί τον διευθυντικό ρόλο των βιοτεχνών, των σεϊχηδων ή των διακινητών, μιας και η ανάκτηση του οπλισμού του AAS δεν είναι ούτε απλή ούτε επαρκής. Και η δημιουργία και διατήρηση ενός αγήματος, ακόμα και μειωμένης εμβέλειας, απαιτεί σημαντικές πηγές εισοδήματος. Μια σφαίρα των 7,62 χιλιστών (για το AK 47) ήταν δυνατόν στην αρχή της σύγκρουσης να κοστίζει μέχρι δυο δολλάρια. Από όπου και τα εκπληκτικά ανέκδοτα, όπως για παράδειγμα ενός εμπόρου που πουλάει το σύνολο της περιουσίας του για να εξοπλίσει και να μισθοδοτήσει ένα άγημα 30 ατόμων για τρεις μήνες...²⁸ Περίοδος κατά τη διάρκεια της οποίας θα ψάχνει για σπόνσορες δημοσιεύοντας τα ανδραγαθήματά του στο Youtube.

Κι αυτό συνέβη γιατί η αντιπολίτευση του εξωτερικού αποδείχτηκε ανίκανη να χρηματοδοτήσει αυτές τις ομάδες, ειδικά στο να καταβάλλει μισθούς, γιατί κανενός είδους συντονισμός δεν ήταν εφικτός και γιατί οι ένοπλοι άνδρες έπρεπε να βρουν μόνοι τους τα απαραίτητα χρήματα, επί τόπου ή στο εξωτερικό. Από όπου και η τάχιστη εμφάνιση ανταγωνισμού και εχθροτήτων, ακόμα και πριν τις συγκρούσεις.

Αν μια ομάδα διευρύνεται, το ίδιο κάνει και προϋπολογισμός της. Αρπαγές, έλεγχος και φορολόγηση των ροών κ.α. είναι αποτελέσματα μιας «συσσώρευσης σύμφωνα με τη λογική της στρατιωτικής εξουσίας», μιας αναζήτησης του μονοπωλίου, γιατί όσο μια ομάδα δεν το κατέχει, το χάος βασιλεύει στην περιοχή και η οικονομία υποφέρει. Στις ζώνες εξόρυξης πετρελαίου, τα εισοδήματα των τοπικών επιχειρηματιών τους επιτρέπουν να συντηρούν αρκετούς μαχητές ώστε να απωθούν την πλειοψηφία των εισβολέων και να προστατεύουν τις εγκαταστάσεις τους²⁹.

28. Ό.π. σελ. 132.

29. Ό.π. σελ. 308.

Είναι κατανοητό το πλεονέκτημα που θα έχουν οι ομάδες που διαθέτουν πηγές εισοδήματος και στήριξη από το εξωτερικό, καθώς μια τέτοια στρατιωτικοποίηση θα ήταν αδύνατη χωρίς εξωτερική βοήθεια ειδικά από τις μοναρχίες του Κόλπου και, σε μικρότερο βαθμό, τις δυτικές χώρες (η Γαλλία, παρά το εμπάργκο που επέβαλε η ΕΕ, προμηθεύει όπλα σε ορισμένες ομάδες από το 2012 και μετά). Μολονότι η αντιπολίτευση του εξωτερικού ήταν στην αρχή επιφυλακτική, ένα τμήμα της συριακής αστικής τάξης, ποντάροντας στη διεθνή στήριξη, ακόμα και στη στρατιωτική επέμβαση εναντίον του Assad, έστησε δίκτυα και επαφές και ώθησε προς τη στρατιωτικοποίηση.

Οι ένοπλες ομάδες, όσο λίγο κι αντέχουν στον χρόνο, αφού διαθέτουν χρηματοδοτική αυτονομία, θα δυσανασχετήσουν να υποταχθούν στην πολιτική εξουσία· κι αυτό όσο περισσότερο προέρχονται από περιοχές της υπαίθρου και όσον δεν τυγχάνουν καλής υποδοχής από τους κατοίκους των πόλεων³⁰. Αυτές οι ομάδες έχουν αντίθετα την τάση να ποζάρουν ως διαχειριστές της κατάστασης προικίζοντας τους εαυτούς τους με ένα πολιτικό παρακλάδι. Εξ ου, και εδώ, το αυξανόμενο βάρος αυτών οι οποίοι επωφελούνται στήριξης από το εξωτερικό, όπως για παράδειγμα τους Αδελφούς Μουσουλμάνους, των οποίων οι ικανότητες διαχείρισης της καθημερινής ζωής είναι ανώτερες των αντιπάλων τους. Επιπλέον, η οικονομική άνεση τους κάνει να έχουν μικρότερη τάση να προβαίνουν σε εκβιασμούς, λεηλασίες και απαγωγές και επομένως προσλαμβάνονται καλύτερα από τον πληθυσμό (πρόκειται για την περίπτωση της Al-Nosra³¹ του ΙΚ). Προφανώς δεν περνάμε τόσο γρήγορα, όπως το συνοψίζουμε εδώ, από τις αυτόνομες ομάδες λιποτακτών που συγκροτήθηκαν αυθόρμητα σε ένα γενικευμένο χάος όπου εκατοντάδες πολιτοφυλακές, συχνά ισλαμικές και επιχορηγούμενες από το εξωτερικό, συγκρού-

30. Δες το «Χαλιφάτο και Βαρβαρότητα. Δεύτερο μέρος: περί ουτοπίας, Δεκέμβριος 2015. Ενότητα με τίτλο “Το κρυμμένο παιδί της Άνοιξης;”» σε αυτή την μπροσούρα.

ονται μεταξύ τους με τη μορφή ασταθών και προσωρινών συνασπισμών. Αλλά, από το φθινόπωρο του 2012 και μετά, εκκινεί ένας ανταγωνισμός μεταξύ των ομάδων που θεωρούν ότι ανήκουν περισσότερο ή λιγότερο στον ASL και αυτών που εξαγγέλλουν ότι θέλουν να εγκαθιδρύσουν μια ισλαμική διοίκηση στη Συρία: είναι αυτοί οι τελευταίοι που κυριαρχούν, με την εξαίρεση των νότιων περιοχών. Η κατάσταση χειροτερεύει από την αρχή της άνοιξης του 2013 εξαιτίας της επέμβασης εξωτερικών παραγόντων.

Τα πάνω-κάτω;

Αστοί και προλετάριοι δεν είναι ίσοι μπροστά στον θάνατο, ούτε μπροστά στον πόλεμο, αλλά και στις δυο περιπτώσεις πάντα υπάρχει μια δόση αβεβαιότητας.

Μάχες και βομβαρδισμοί αφορούν πριν από όλα τις προλεταριακές συνοικίες των συριακών πόλεων, κυρίως τις λεγόμενες «παράνομες» περιφερειακές συνοικίες, όπου συσσωρεύονταν τα θύματα της κρίσης και της εξόδου από την ύπαιθρο και οι οποίες αποτέλεσαν τις καμίνους της εξέγερσης του 2011. Καθώς τα κέντρα των πόλεων και οι συνοικίες των αστών ήταν εν γένει με την πλευρά του καθεστώτος, το λιγότερο που μπορεί να ειπωθεί είναι ότι διέφυγαν των πιο βίαιων βομβαρδισμών.

Εδώ ορισμένοι, πέρα από τη ζωή τους, έχουν περισσότερα πράγματα να χάσουν. Τα μέλη των μεσαίων τάξεων που είναι για παράδειγμα ιδιοκτήτες ακινήτων, ή οπωσδήποτε οι βιοτέχνες και οι έμποροι, μπορούν να βρεθούν σε μια στιγμή υποβιβασμένοι εξαιτίας της αδεξιότητας του πιλότου ενός Σουκχοί. Η υποτίμηση της συριακής λίρας κατέστρεψε μόνο τους μικροκαταθέτες, όχι τους αστούς που είναι κάτοχοι λογαριασμών στο εξωτερικό.

Μολονότι ορισμένες οικογένειες χάνουν τα υπάρχοντά τους, όσοι επωφελούνται από τον πόλεμο ευημερούν, διακινούν και επενδύουν. Ένας στρατιωτικός διοικητής γίνεται εύ-

κολα διευθυντής επιχείρησης. Οι ιεραρχίες μετασχηματίζονται, πολύ μερικώς.

Είναι οπωσδήποτε μια μειοψηφία των συριακών μεσαίων τάξεων, που ενεπλάκησαν στις διαμαρτυρίες του 2011, η οποία επωφελείται των νέων θεσμών και βρίσκεται σε θέσεις ευθύνης. Εξαιτίας του επιπέδου σπουδών και των τεχνικών ικανοτήτων τους, νέα στελέχη αναδεικνύονται, περισσότερο έμπειρα, μεγαλύτερης ηλικίας από αυτά που εμπύχωσαν το κίνημα του 2011 (στο Idlib, για παράδειγμα, πρέπει να κατέχεις πτυχίο πανεπιστημίου για να μπορείς να εκλεγείς)³¹. Ο ρόλος των μελών των μεσαίων τάξεων είναι κεντρικός εξαιτίας της απουσίας των παλιών ελίτ που διέφυγαν γρήγορα στο εξωτερικό ή διαμένουν στις περιοχές που είναι πιστές στο καθεστώς. Αντίθετα, παλιές κυρίαρχες οικογένειες, που είχαν περιθωριοποιηθεί από το μπασθικό καθεστώς, επιστρέφουν στο προσκήνιο της πολιτικής ζωής. «Σε αυτό το πλαίσιο αυξανόμενης απομόνωσης των ατόμων, μια μειοψηφία βλέπει το κοινωνικό της κεφάλαιο να συσσωρεύεται εξαιτίας του ότι ανήκει στα δίκτυα διαμαρτυρίας [...] Αυτό που μένει είναι ότι η τυχόν κατοχή κεφαλαίου στο παρελθόν καθορίζει αρκετά ευρέως τη διανομή των θέσεων εξουσίας στο εσωτερικό των νέων θεσμών. Ενώ οι προερχόμενοι από την επαρχία και οι λαϊκές τάξεις παίζουν κυρίαρχο ρόλο στους στρατιωτικούς θεσμούς, οι μεσαιές τάξεις επιβάλλουν την παρουσία τους στην αναγεννώμενη πολιτική διοίκηση και οι ελίτ στους θεσμούς εκπροσώπησης της Συρίας στο εξωτερικό»³².

Η συμφωνία για την παύση των εχθροπραξιών που τέθηκε σε ισχύ τον Φεβρουάριο, δίνει εκ νέου θέση στους πολίτες σε αυτές τις ζώνες. Μήντια, αστοί και αγωνιστές ανακοίνωσαν σε πολλές πόλεις την επανάληψη των διαδηλώσεων της Παρασκευής ενάντια στον Assad. Σαν, μετά από πέντε χρόνια διακοπής, η συριακή «επανάσταση» να μπορούσε ήσυχια να ξανα-

31. Ό.π. σελ. 282.

32. Ό.π. σελ. 278.

πάρει τον δρόμο της. Απέχουμε πράγματι πολύ από τα πλήθη που γέμιζαν τις λεωφόρους το 2011· οι συγκεντρώσεις ήταν ιδιαίτερα μικρές, για παράδειγμα 200 διαδηλωτές στο Χαλέπι (μεταξύ 200.000 κατοίκων των συνοικιών των ανταρτών), και δεν επαναλήφθηκαν. Είναι αλήθεια πως σε ορισμένες πόλεις προκλήθηκαν εντάσεις, ακόμα και συγκρούσεις, με ένοπλες τοπικές ομάδες όπως η Al-Nosrah. Τίποτα που να προκαλεί έκπληξη, αν σκεφτούμε ξανά την αντίθεση μεταξύ κατοίκων των πόλεων και της υπαίθρου, με τις ένοπλες ισλαμικές ομάδες να εκπροσωπούν τη «συντηρητική κουλτούρα της υπαίθρου»³³.

Ενώ το 2011 οι γυναίκες κατείχαν εν γένει μια ειδική θέση στα μπλοκ των διαδηλώσεων (στο κέντρο ή πίσω), ήταν εντελώς απύσυχες από τις πρόσφατες διαδηλώσεις³⁴. Αν στην αρχή, για ορισμένες γυναίκες, η εμπλοκή στην «επανάσταση» μπόρεσε να αποτελέσει μέσο χειραφέτησης από τις κοινωνικές νόρμες (για άλλες ήταν η χρεία), η όψιμη άφιξη των μουλάδων σε όλο το εύρος της δικαστικής εξουσίας και το πολιτικό τους βάρος έβαλε ένα φρένο σε αυτό.

Η προλεταριακή εξέγερση του 2011 συνδέθηκε με και ανελήφθη από τις μεσαίες τάξεις. Ο πόλεμος τους έκοψε κάθε προοπτική αλλά, σήμερα, όλα μοιάζουν ξανά να γίνονται δυνατά. Οι προλετάριοι ήταν εντελώς λάθος τοποθετημένοι για να μπορέσουν να επωφεληθούν από τον εμφύλιο πόλεμο όλα αυτά τα χρόνια. Διακινδυνεύουν να βρεθούν σε παρόμοια συνθήκη αμέσως μόλις επιστρέψει η ειρήνη.

Στον δρόμο των προλετάριων

Από έναν συριακό πληθυσμό υπολογιζόμενο σε 22 εκατομμύρια άτομα το 2015, 6,5 εκατομμύρια εκτοπίστηκαν στο εσωτερικό της χώρας (εκ των οποίων 1,7 εκατομμύρια ζουν

33. «“Cessez-le-feu” en Syrie », ό.π.

34. Δες για παράδειγμα <https://syriafreedomforever.wordpress.com>, ένα site ενάντια στον Assad που συγκεντρώνει βίντεο και φωτογραφίες από πολλές πόλεις.

αυτή τη στιγμή σε στρατόπεδα) και 6 εκατομμύρια έχουν επισήμως καταγραφεί σε γειτονικές χώρες (Αίγυπτος, Ιράκ, Ιορδανία, Λίβανος και Τουρκία)³⁵. Ας σημειωθεί ότι μετά το 2003, εκατοντάδες χιλιάδες Ιρακινοί (ίσως 1,5 εκατομμύριο) έχουν ήδη βρει καταφύγιο στη Συρία. Σύμφωνα με τον ΟΗΕ, πρόκειται «για την μεγαλύτερη ανθρωπιστική κρίση στον πλανήτη από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο». Μολονότι πολλοί πρόσφυγες αποπειράθηκαν να φτάσουν στην Ευρώπη από το 2011 και μετά, η «μεταναστευτική κρίση» του 2015 έσπασε όλα τα ρεκόρ³⁶, ενώ η ήπειρος είχε να γνωρίσει πληθυσμιακές μετακινήσεις τέτοιου μεγέθους από την εποχή αμέσως μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (1945-47). Εντούτοις, είναι οι γειτονικές στη Συρία χώρες που «υποδέχονται» τους περισσότερους πρόσφυγες.

Η Τουρκία προσφέρει κατάλυμα χωρίς αμφιβολία σε περισσότερους από 3 εκατομμύρια Σύριους πρόσφυγες, εκ των οποίων 10 με 15% διαμένει σε στρατόπεδα κοντά στα σύνορα με τη Συρία και εκατοντάδες χιλιάδες στην Ιστανμπούλ. Καθώς δεν υπάρχει υποχρέωση χορήγησης βίζας για τους Σύριους, μόνο μια μειοψηφία επωφελείται του στάτους του πρόσφυγα, που δίνει το δικαίωμα για άδεια εργασίας, με την πλειοψηφία να καταφεύγει επομένως στην άτυπη οικονομία (στα τέλη του 2015, 400.000 Σύριοι πρόσφυγες εργάζονταν παράνομα στη χώρα). Αλλά η Τουρκία συχνά δεν αποτελεί για τους μετανάστες παρά ένα ενδιάμεσο βήμα με προορισμό την Ευρώπη.

Ο Λίβανος, ο οποίος αρχικά μετρούσε 4 εκατομμύρια κατοίκους, υποδέχτηκε επισήμως 1,2 εκατομμύρια Σύριους το

35. ΟΗΕ και Πανεπιστήμιο Saint Andrews, *Syria at War: Five Years On*, 2016, σελ. 36

36. Οι διάφοροι οργανισμοί τείνουν να καθιερώνουν τη διάκριση μεταξύ προσφύγων (που διαφεύγουν του πολέμου και εμπíπτουν στη Συνθήκη της Γενεύης) και οικονομικών μεταναστών (που αναζητούν εργασία), αν και οι δυο κατηγορίες συχνά συμπίπτουν. Η διάκριση είναι επομένως καθαρά νομική, ποικίλει σε λειτουργικότητα ανάλογα με τη χώρα και επιτρέπει τη διαίρεση και την κατηγοριοποίηση των μεταναστών.

2016, όμως είναι πιθανότερο ο αριθμός αυτός να φτάνει τα 2 εκατομμύρια. Καθώς εκεί, από νομική άποψη, δεν υφίσταται κανένα στρατόπεδο προσφύγων, πολλές οικογένειες μένουν η μια πάνω στην άλλη σε προσωρινές κατοικίες, υποτυπώδη καταφύγια, γκαράζ ή σκηνές. Οι μισοί από αυτούς καταλαμβάνουν με λίγα ή καθόλου προσόντα μια θέση εργασίας στις κατασκευές, την παροχή υπηρεσιών ασφαλείας και τη γεωργία, ενώ σχεδόν όλοι τους εργάζονται υπό καθεστώς παρανομίας. Πριν τον πόλεμο, σε αυτούς τους τρεις τομείς απασχολούνταν ήδη πολλοί Σύριοι και μετανάστες και είναι αυτοί που υπέστησαν μείωση μισθών εξαιτίας της κατάστασης: το μέσο μηνιαίο εισόδημα ενός Σύριου εργάτη είναι περίπου 38% κάτω από τον μέσο μισθό στον Λίβανο (450 δολλάρια)³⁷.

Καθώς η άνοδος της αντισυριακής ξеноφοβίας και οι συγκρούσεις ανάμεσα στους πρόσφυγες αθροίζονται στην οικονομική και κοινωνική ευθραυστότητα της χώρας και στις τρομοκρατικές επιθέσεις, υπάρχει μεγάλος κίνδυνος οι εχθροπραξίες στη Συρία να περάσουν στη μικρή γειτονική χώρα.

Deutschland überalles

Όσον αφορά στην Ευρώπη, οι αριθμοί δεν είναι ακριβείς, κυρίως εξαιτίας της κινητικότητας των μεταναστών. Περίπου 1,3 εκατομμύρια πρόσφυγες κατέθεσαν το 2015 «αίτημα διεθνούς προστασίας» σε ένα Κράτος της ΕΕ, πάνω από το διπλάσιο της προηγούμενης χρονιάς. Οι Σύριοι αποτελούν κάτι μεταξύ του ενός τρίτου και του μισού αυτών (τουλάχιστον 400.000, δηλαδή δυο φορές πάνω από ό,τι το 2014), οι Αφγανοί το 20% (περίπου 180.000, τέσσερις φορές πάνω από ό,τι το 2014) και οι Ιρακινοί το 10% (120.000 ή επτά φορές πάνω). Αλλά πέρα από τους αριθμούς, αυτό που εγείρει το ενδιαφέρον είναι οι υποτιθέμενες ιδιότητες και τα προσόντα αυτών των μεταναστών.

37. Jeanine Jalkh, «Réfugiés syriens : le risque de l'effet boomerang», L'Orient le Jour, 30 Ιουνίου 2016.

Τον Σεπτέμβριο του 2015, ο Πρόεδρος της MEDEF (ο γαλλικός ΣΕΒ) κρίνει επομένως ότι «οι μετανάστες συνιστούν πλεονέκτημα για τη Γαλλία» γιατί «έχουν συχνά υψηλό μορφωτικό επίπεδο, είναι τις περισσότερες φορές νέοι, σωματικά υγιείς και δεν έχουν παρά μια επιθυμία, να ζήσουν ειρηνικά και να μπορέσουν να κάνουν οικογένεια». Ο Υπουργός Οικονομίας ανακοινώνει ότι η εισροή προσφύγων αποτελεί «ευκαιρία από οικονομικής άποψης, γιατί πρόκειται για γυναίκες και άνδρες που έχουν αξιοσημείωτα προσόντα». Αλλά οι μετανάστες «αδιαφορούν» για τη Γαλλία, η οποία έχει κακή φήμη από τη σκοπιά της υποδοχής μεταναστών ή της οικονομικής κατάστασης. Μόνο 10.000 Σύριοι πρόσφυγες έγιναν δεκτοί μεταξύ 2011 και 2015, περίπου 5.000 έκαναν εδώ αίτηση ασύλου, δηλαδή το 1.3% των αιτήσεων που κατατέθηκαν στην Ευρώπη.

Όλοι το ξέρουν, οι μετανάστες στη μεγάλη πλειοψηφία τους θέλουν να πάνε στη Γερμανία, όπου καταγράφηκαν πάνω από ένα εκατομμύριο αιτήσεις ασύλου το 2015³⁸. Ένα αίσθημα λαϊκού ενθουσιασμού εκδηλώθηκε σε ένα τμήμα των Γερμανών που είπαν «willkommen!» αλλά, αν και κινούμενοι από ευγενικά συναισθήματα, πολλοί υπογράμμιζαν ότι αυτοί οι πρόσφυγες δεν ήταν μετανάστες όπως οι άλλοι, ότι όλοι τους είχαν υψηλά προσόντα, ήταν μορφωμένοι και ήδη μιλούσαν ξένες γλώσσες. Προς απόδειξη αυτού, όλοι οι μετανάστες που έδωσαν συνέντευξη στους δημοσιογράφους μιλούσαν άπαιστα αγγλικά και ήταν δικηγόροι, μηχανικοί ή δάσκαλοι... Αυτές οι παρατηρήσεις θα αποδειχτούν πρακτικής σημασίας, καθώς μερικούς μήνες αργότερα θα γίνει λόγος για διαχωρισμό με-

38. Όσον αφορά μια έρευνα που πραγματοποίησε η Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες μεταξύ των Σύριων που έφτασαν σε ευρωπαϊκό έδαφος στο χρονικό διάστημα ανάμεσα στον Απρίλιο και τον Σεπτέμβριο 2015, το 50% θέλει να πάει στη Γερμανία και μόνο το 0,4% στη Γαλλία. Αυτούς τους αριθμούς πρέπει να τους αντιμετωπίζει κανείς με όλες τις απαραίτητες επιφυλάξεις, ειδικά αφού, αναμφίβολα, οι πρόσφυγες κατάλαβαν γρήγορα ότι οι ανθρωπιστές ήταν παράλληλα και βοηθοί της αστυνομίας. UNHCR, Syrian Refugee Arrivals In Greece, 2015, 15 σελ.

ταξύ καλών και κακών αφιχθέντων. Όμως, στη Γερμανία, πέρα από τη χρήση ηθικών επιχειρημάτων, κατά τη διάρκεια της διαμάχης σχετικά με την υποδοχή μεταναστών, αυτοί οπωσδήποτε θεωρήθηκαν ως δυνητική εργασιακή δύναμη, αν όχι μάννα εξ ουρανού.

Υποδοχή και κερδοφορία

Η Γερμανία πράγματι αντιμετωπίζει εδώ και χρόνια έλλειψη εργατικών χεριών και δημογραφικά προβλήματα όπως γήρανση του πληθυσμού και υπογεννητικότητα. Με την έναρξη της σχολικής χρονιάς του 2015, 80.000 θέσεις μαθητευόμενων έμειναν κενές σε μια χώρα που μετράει ένα εκατομμύριο κενές θέσεις εργασίας κυρίως στη βιοτεχνία.

Για πολλούς «ειδικούς» η λύση βρίσκεται στον μετανάστη, ειδικά καθώς προσφέρει το πλεονέκτημα ότι βρίσκεται ήδη σε εργάσιμη ηλικία και επομένως μειώνει το κόστος αναπαραγωγής της εργασιακής δύναμης: «η συντήρηση και η εκπαίδευση μιας ανθρώπινης ύπαρξης κατά τη διάρκεια των είκοσι πρώτων χρόνων της ζωής της κοστίζει περίπου 200.000 ευρώ»³⁹. Αλλά από το 2000 μέχρι το 2010, το μεταναστευτικό ισοζύγιο παρέμεινε αρνητικό στη Γερμανία, ενώ ο αριθμός των αιτούντων ασύλου άρχισε να αυξάνεται μόνο στις αρχές του 2008. Το 2014, στη χώρα καταγράφηκε θετικό μεταναστευτικό ισοζύγιο κατά 550.000 άτομα σε σύνολο 1,46 εκατομμυρίων αφιχθέντων στη χώρα. Το ζήτημα είναι επομένως η εύρεση των καλών μεταναστών, αλλά και η φύλαξή τους.

Ειδικοί και ερευνητές θα ψάξουν λοιπόν να μάθουν αν αυτοί οι «νέοι» μετανάστες αντιπροσωπεύουν το περίφημο «συριακό φάρμακο». Στην πραγματικότητα, το προφίλ τους ποικίλει ανάλογα με τη χρονική περίοδο και τον προορισμό. Οι πρώτοι που φεύγουν είναι θεωρητικά αυτοί με τα περισσό-

39. Wildcat, «Migration, réfugiés et force de travail», Échanges, άνοιξη 2016. Έχει εκδοθεί στα ελληνικά.

τερα προσόντα, τουλάχιστον αυτοί που είναι επιδεκτικοί στο να βρουν γρήγορα δουλειά και χρήματα και επομένως να φέρουν στη συνέχεια την οικογένειά τους.

Για τον ΟΗΕ, σχεδόν το ήμισυ των Σύριων προσφύγων έχουν ηλικία μικρότερη των 17 ετών, αλλά οι υπόλοιποι «βρίσκονται στην παραγωγική ηλικία τους» (as θυμηθούμε ότι πέρα από τον Ρήνο, η μαθητεία ξεκινάει σε ηλικία 15 ετών). Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία, αυτοί που φτάνουν στην Ευρώπη είναι κατά πλειοψηφία νέοι άνδρες εργένηδες με μόρφωση δευτεροβάθμιου ή ανώτερου επιπέδου⁴⁰.

Το φθινόπωρο του 2015, τα γερμανικά αφεντικά υποδέχονται καταρχήν με ικανοποίηση τη «μεταναστευτική κρίση». Ο πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος της Daimler ανακοινώνει ότι θέλει να αναζητήσει προσωπικό άμεσα από τα κέντρα κράτησης: «Η πλειοψηφία των προσφύγων είναι νέοι, πολύ μορφωμένοι και με ισχυρά κίνητρα. Είναι ακριβώς το είδος ανθρώπων που ψάχνουμε». Σύμφωνα με ερευνητές πλησίον των αφεντικών «υπάρχουν νέα προσόντα σε όσους έρχονται σε σχέση με προηγούμενα μεταναστευτικά κύματα, εκ των οποίων δεν επιδιώξαμε να κρατήσουμε κάποιον. Σήμερα, θέλουμε να ενσωματώσουμε τους εργάτες σε μακροπρόθεσμη βάση και κάνουμε πολλά για την ενσωμάτωση»⁴¹.

Τα γερμανικά αφεντικά πιέζουν στην πραγματικότητα πολλά χρόνια την κυβέρνηση να απλοποιήσει και να διευκολύνει τις διαδικασίες υποδοχής και απόδοσης υπηκοότητας. Απαιτούν ιδιαίτερα την εφαρμογή του λεγόμενου κανόνα «3+2»: τη διασφάλιση ότι ένας αιτών άσυλο που εκπαιδεύεται θα μπορεί να μείνει στη Γερμανία τα τρία χρόνια που διαρκεί η μαθητεία του ακολουθούμενα από δυο χρόνια, κατά τη διάρκεια των

40. Το 81% είναι άνδρες, το 69% είναι ηλικίας μεταξύ 18 και 35 ετών και το 86% έχει απολυτήριο λυκείου και ανώτερες σπουδές. Αμφισβητήσιμα δεδομένα, όπως θα δούμε. Και το 58% δηλώνει τη διάθεσή του να φέρει την οικογένειά του στη χώρα υποδοχής. UNHCR, ο.π.

41. Cécile Boutelet, «En Allemagne, les patrons souhaitent faciliter l'embauche des réfugiés», Le Monde, 9 Σεπτεμβρίου 2015.

οποίων θα μπορεί ο εργοδότης να αποκομίσει όφελος από την επένδυση που έκανε⁴².

Τον Νοέμβριο του 2014, υπό την πίεση των αφεντικών, ο χρόνος αναγκαίας παραμονής των προσφύγων στη χώρα, για να μπορούν αυτοί να εργαστούν νόμιμα, μειώθηκε από εννιά σε τρεις μήνες· αλλά σήμερα ο Σύνδεσμος Γερμανικών Βιομηχανιών (BDI, αντίστοιχος της MEDEF) θα ήθελε να μειωθεί κι άλλο. Τον Αύγουστο του 2015, το χρονικό διάστημα, κατά το οποίο αναβάλλεται για έναν μετανάστη η πρόσβαση σε επιδόματα κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσής του, μειώθηκε από 4 χρόνια σε 15 μήνες.

Ένα άλλο «obstacle», του οποίου επιθυμείται η απομάκρυνση αφορά την υποχρέωση για μια επιχείρηση να δηλώνει ότι, για μια θέση εργασίας που προκηρύσσει, δεν υφίσταται από την πλευρά της εκ των προτέρων «εθνική προτίμηση» για έναν γερμανό υποψήφιο ή υποψήφιο προερχόμενο από χώρα της ΕΕ ή αναγνωρισμένο πρόσφυγα, ο οποίος κάνει τη σχετική αίτηση στην Υπηρεσία Απασχόλησης. Η εφαρμογή αυτού του μέτρου χαλάρωσε αρκετά από τον Νοέμβριο του 2015 και μετά και, επιπλέον, η Υπηρεσία Απασχόλησης διένειμε μια μπροσούρα όπου εξηγούσε στις επιχειρήσεις πώς να παρακάμψουν τη νομοθεσία, για παράδειγμα καταφεύγοντας στα stage ή τη μαθητεία⁴³. Τον Απρίλιο του 2016, αυτό το μέτρο ανεστάλη για τρία χρόνια.

Διέσεις και παρακούσματα

Οι Σύριοι μετανάστες, για να περιοριστούμε σε αυτούς, διαφεύγουν του πολέμου, προσπαθούν να επιβιώσουν, μερικές φορές τα έχουν χάσει όλα, ονειρεύονται να ξαναφτιάξουν τη ζωή τους και, για τους πιο αισιόδοξους, να επιστρέψουν μια μέρα σε μια Συρία ειρηνική. Αυτό που είναι σίγουρο είναι ότι

42. «L'afflux de migrants profite aux patrons allemands», Le Temps, 2 Σεπτεμβρίου 2015.

43. Cécile Boutelet, ο.π.

δεν έχουν διασχίσει χιλιάδες χιλιόμετρα για πλάκα, ούτε επειδή τους αρέσει ο νομαδισμός, ούτε για να «αντικαταστήσουν» ή να δώσουν ζωή σε ένα ευρωπαϊκό προλεταριάτο το οποίο ορισμένοι θεωρούν υπερβολικά χορτασμένο και υποταγμένο, ούτε για επιλύσουν το πρόβλημα εργατικών χεριών των γερμανικών αφεντικών. Και αυτά τα τελευταία, όσο ισχυρά κι αν είναι, δεν υποδαύλισαν πολέμους για να σύρουν από εκεί νέους προλετάρους· επωφελούνται με πιο κοινότυπο τρόπο αυτής της κατάστασης. Η ροή μεταναστών δεν είναι κάτι που έπεσε από τον ουρανό, μόνο το προϊόν σφαγών.

Μεταξύ έρευνών και πραγματικότητας, υπάρχει μια απόσταση. Το πρώτο εμπόδιο για τη ταχεία απασχολησιμότητα των μεταναστών είναι η πλήρη άγνοια της της γλώσσας, ακόμα και του ίδιου του λατινικού αλφαβήτου, από την πλευρά τους. Ακόμα χειρότερα, ένας σεβαστός αριθμός ανάμεσά τους αποδεικνύεται αναλφάβητος. Σε αυτό προστίθεται το ζήτημα των διπλωμάτων –τουλάχιστον στον βαθμό που κατέχουν ένα– και της αντιστοιχίας τους με τα γερμανικά δεδομένα, γιατί σύμφωνα με ορισμένες έρευνες το 80% από αυτούς βρίσκεται στην πραγματικότητα κάτω από το επίπεδο και τη μόρφωση ενός απλού Γερμανού ειδικευμένου εργάτη⁴⁴.

Η ενσωμάτωσή τους στην αγορά εργασίας διαφαίνεται δύσκολη, αλλά τα αφεντικά δηλώνουν έτοιμα να επενδύσουν στην εκπαίδευσή τους, με συνετό τρόπο, μιας και οι πρόσφυγες διαθέτουν μόνο μια άδεια παραμονής διάρκειας τριών χρόνων· δηλαδή του απαραίτητου χρονικού διαστήματος για να βρεθούν στο επίπεδο του υπόλοιπου εργατικού δυναμικού.«Στην Daimler, 40 αιτούντες ασύλου εντάχθηκαν σε ένα πρόγραμμα απόκτησης εργασιακής εμπειρίας τον Νοέμβριο [...]. Κάθε μέρα, για δυόμισι ώρες, παρακολουθούν ως μαθητευόμενοι τους εργαζόμενους στην παραγωγή και ακολούθως τρεισήμισι ώρες μαθήματα γερμανικών. Κι άλλα παρόμοια προγράμματα

44. Pascal Hugues, «Réfugiés : un miracle économique pour l'Allemagne?», Le Point, 1η Φεβρουαρίου 2016.

προβλέπεται να ξεκινήσουν φέτος. Ο όμιλος ανακοινώνει πως πολλές εκατοντάδες αιτούντων ασύλου προβλέπεται να μπορούν να επωφεληθούν από ένα τέτοιο πρόγραμμα το 2016. Η διεύθυνση του ομίλου ενθαρρύνει τους εργαζόμενους να συμμετάσχουν σε ένα σύστημα ηθικής στήριξης επιτρέποντας την ενσωμάτωση των νεοεισερχόμενων»⁴⁵.

Αυτή η πολιτική υποδοχής έχει την υποστήριξη του Συνδέσμου Γερμανικών Βιομηχανιών και του Συμβουλίου των Επιμελητηρίων, αλλά σε κάποια αφεντικά οι αμφιβολίες παραμένουν, ιδιαίτερα στις Ενώσεις Κατασκευαστών και Μεταλλουργίας⁴⁶. Θα χρειαστεί η επίδραση του χρόνου και πολύ χρήμα, εκτίμησαν οι ειδικοί: καθώς η μέση παραγωγικότητα ενός πρόσφυγα είναι κατώτερη από αυτήν ενός γερμανού εργαζόμενου, θα περάσουν 5 με 7 χρόνια πριν ο πρώτος παράξει περισσότερο από ό,τι στοιχίζει στο Κράτος⁴⁷. Η ολοκληρωμένη ενσωμάτωση των προσφύγων θα αποφέρει καθαρά κέρδη μεσοπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα, 4 με 10 χρόνια σύμφωνα με τα σενάρια. Εντούτοις, ο ΟΗΕ εμφανίζεται καθησυχαστικός: αν μόνο μια μειοψηφία εισέλθει στην οικονομία, «η επένδυση είναι επικερδής»⁴⁸.

Προς στιγμήν βασιλεύει η σύνεση, μιας και μεταξύ φθινοπώρου 2015 και Ιουνίου 2016, μόνο 54 πρόσφυγες προσλήφθηκαν σε μια από τις 30 επιχειρήσεις του δείκτη Dax! Αντίθετα, 131.000 εγγράφηκαν στην Ομοσπονδιακή Υπηρεσία για την Απασχόληση, εκ των οποίων τα τρία τέταρτα χωρίς επαγγελματική μόρφωση⁴⁹. Φαίνεται όμως ότι η Daimler χρηματοδοτεί τη μαθητεία των προσφύγων προκειμένου να τους

45. Η Deutsche Bahn και η Siemens ξεκίνησαν παρόμοια προγράμματα. Pascal Hugues, ο.π.

46. Jean-Philippe Lacour, «Migrants: l'enthousiasme des industriels allemands retombe», Les Echos, 20 Οκτωβρίου 2015.

47. Pascal Hugues, ο.π.

48. ΟΗΕ και Πανεπιστήμιο Saint Andrews, Syria at War: Five Years On, 2016, 36 σελ.

49. «Les réfugiés en Allemagne restent aux portes du Dax», Les Échos, 5 Ιουλίου 2016.

μετακινήσει στη συνέχεια προς κάποιους από τους υπεργολάβους της⁵⁰.

Λέγεται ότι οι πρόσφυγες δεν πρέπει να βυθιστούν στην αδράνεια περιμένοντας, όσο η λογιστική της υποδοχής τους –για την οποία στελεχική ανάλυση αρμόδιες είναι οιδημοτικές αρχές– επαφίεται κατά ένα μεγάλο μέρος σε αγαθοεργίες, οι οποίες με τον χρόνο σπανίζουν. Η κυβέρνηση αποφάσισε λοιπόν να δώσει το δικαίωμα στους αιτούντες ασύλου να «επωφεληθούν» από τις περίφημες *ein euro jobs* (εργασίες γενικού ενδιαφέροντος, οι οποίες αποζημιώνονται με 1,05 € την ώρα και αφορούν αυτούς που ζουν με το αντίστοιχο του επιδόματος κοινωνικής αλληλεγγύης), προκειμένου αυτοί να μπορούν να εκτελούν τις εργασίες που συνδέονται με την ίδια την υποδοχή τους (καθαριότητα των χώρων στέγασης, κουζίνα, κλπ.). Οι πρόσφυγες στην πραγματικότητα δεν έχουν το δικαίωμα να καταλαμβάνουν θέσεις εργασίας και να απασχολούνται με τις κλασικές μορφές όσο δεν αναγνωρίζονται επίσημα ως δικαιούχοι παροχής ασύλου. Πρόκειται επομένως για ένα μέσο παράκαμψης των δυσκολιών. Από τον Απρίλιο του 2016, 4.000 μετανάστες εργάζονται σε 75 κέντρα στέγασης του Βερολίνου, 9.000 στη Βαυαρία και η κυβέρνηση αποφάσισε να δημιουργήσει 100.000 θέσεις τέτοιου τύπου (από τις οποίες θα αποκλείονται οι μετανάστες που προέρχονται από τις χώρες που έχουν κατηγοριοποιηθεί ως ασφαλείς, όπως για παράδειγμα η Αλβανία ή το Κόσοβο).

Σε πρώτο χρόνο, εκτός της αναπόφευκτης αύξησης της ανεργίας, ποιες συνέπειες θα έχει η αιφνίδια άφιξη ενός εκατομμυρίου νέων προλετάριων; Για τους ειδικούς του ΟΗΕ, οι επιπτώσεις στους μισθούς και την απασχόληση των ντόπιων εργατών προβλέπεται «μικρή ή ανύπαρκτη», μαζί σίγουρα με «μια ορισμένη πίεση στις θέσεις εργασίας μικρής προστιθέμενης αξίας και στους πιο χαμηλούς μισθούς»⁵¹. Τον Απρίλιο,

50. Pascal Hugues, ο.π.

51. ΟΗΕ και Πανεπιστήμιο Saint Andrews, *Syria at War: Five Years On*, 2016, σελ. 36

ένας συνδικαλιστής υπογράμμισε στον τύπο ότι τα άτομα που θίγονται περισσότερο από την ανεργία και την υποαπασχόληση είναι αυτά με τα λιγότερα προσόντα και ότι οι νέοι πρόσφυγες τείνουν εξίσου να ανήκουν σε αυτή την ομάδα. Κατά πάσα πιθανότητα, πρόκειται να ενταθεί ανταγωνισμός στο εσωτερικό ενός προκαριάτου ολοένα και περισσότερο κατακερματισμένου (και για λόγους πέρα από τη διαφορετική μεταχείριση των μεταναστών) και να αυξηθούν οι ρατσιστικές ρηγματώσεις (συμπεριλαμβανομένων αυτών μεταξύ νεοεισερχόμενων και μακροχρόνια εγκατεστημένων μεταναστών) από τις οποίες θα επωφεληθούν τα αφεντικά.

Γιατί ο εγκωμιασμός της *Willkommens kultur*, της «κουλτούρας καλωσορίσματος» που προσιδιάζει σε αυτή τη χώρα, και οι εικόνες μεταναστών που γίνονται δεκτοί από χαμογελαστούς Γερμανούς απέκρυψαν ένα άλλο φαινόμενο: την εδώ και μερικά χρόνια αύξηση της ξενοφοβίας με τις επιθέσεις ενάντια στα κέντρα που φιλοξενούνται αιτούντες ασύλου ή τις επιβλητικές διαδηλώσεις κατόπιν πρωτοβουλίας του PEGIDA στην πρώην Ανατολική Γερμανία. Οι επιθετικές ενέργειες που έλαβαν χώρα τη νύχτα της Πρωτοχρονιάς στην Κολωνία και σε άλλες γερμανικές πόλεις αναμφίβολα συνεισέφεραν στην αντιστροφή ενός μέρους της κοινής γνώμης⁵². Έκτοτε, η αντιμεταναστευτική ρητορική που είχε υιοθετήσει το ευρωσκεπτικιστικό AfD (*Alternative für Deutschland*) του έδωσε σημαντικό προβάδισμα στις περιφερειακές εκλογές του περασμένου Μαρτίου.

Το επεισόδιο «μεταναστευτική κρίση» προσωρινά τελείωσε και οι ροές προσφύγων βρίσκονται σε καθαρή υποχώρηση (92.000 είσοδοι στη Γερμανία τον περασμένο Γενάρη, 16.000 τον Ιούνιο). Το κλείσιμο της «βαλκανικής οδού» και η θέση σε

52. Μόνο μια μειονότητα από τους υπόπτους που συνελήφθησαν κατάγεται από τη Συρία. Για αυτά τα γεγονότα διαβάστε το Bulletin n° 9 (Φεβρουάριος 2016) του Mouvement Communiste, «Cologne: les attaques contre les femmes sont le produit du patriarcat et font le jeu des racistes anti-immigrés».

ισχύ της συμφωνίας μεταξύ ΕΕ και Τουρκίας εν μέρει ερμηνεύουν αυτή την εξέλιξη.

Στα όρια του πραγματικού;

«Stop!» Αυτό είναι το έμμεσο μήνυμα που έστειλαν τον περασμένο Μάρτη το αφεντικό των γερμανών αφεντικών και ο γάλλος ομόλογός του σε κοινό άρθρο τους απαιτώντας μια «γρήγορη ευρωπαϊκή πρωτοβουλία», ενώ οι ροές μεταναστών οφείλουν «να τεθούν υπό έλεγχο και να μειωθούν αισθητά». Η συμφωνία που καταλήχθηκε στις 18 Μαρτίου 2016 μεταξύ ΕΕ και Τουρκίας θα πρέπει να τους ικανοποιεί. Η Άγκυρα –σε αντάλλαγμα μερικών δισεκατομμυρίων ευρώ, της απελευθέρωσης της χορήγησης βίζας και της επανέναρξης των ενταξιακών διαπραγματεύσεων– ελέγχει εφεξής τους μετανάστες στο έδαφός της.

Το βλέπουμε: η «Ευρώπη-Φρούριο» αποτελεί πριν από όλα ένα φάντασμα για αριστεριστές και φασίστες, μιας και η οικονομία της ΕΕ έχει ανάγκη κάθε χρόνο εκατοντάδες χιλιάδες μετανάστες. Όσον αφορά τα Κράτη-μέλη, εξ ορισμού στην υπηρεσία των καπιταλιστών, έχουν σίγουρα την ανάγκη ρύθμισης των υπαρχουσών ροών. Αρκετά κυνικά, καθώς ο θάνατος είναι εδώ, τα εμπόδια στον δρόμο των μεταναστών λειτουργούν ως φίλτρο που στην ιδανική περίπτωση αφήνει να περάσουν μόνο «όσοι είναι σωματικά και διανοητικά ικανοί, έχουν κάποια λεφτά και προσωπικούς ή οικογενειακούς πόρους, είναι αφοσιωμένοι και διαθέτουν υψηλό κίνητρο»⁵³. Από την άλλη, η Frontex, η οποία βρίσκεται στο κέντρο ενός μηχανισμού που υποτίθεται ότι συντονίζει τη δράση του λιμενικού, αποδείχτηκε το 2015 αρκετά ανεπαρκής αν πιστέψουμε τους κυβερνώντες. Ήταν αναγκαίο να κινητοποιηθούν οι ΜΚΟ και οι συμπαθητικοί νέοι ανθρωπιστές για να συμμετάσχουν στη διαλογή και την καταγραφή των μεταναστών στα στρατό-

53. Wildcat, o.n.

πεδα της Ελλάδας. Αυτά τα περίφημα «κέντρα καταγραφής και ταυτοποίησης για τους πρόσφυγες», τα «hotspots», χρησιμεύουν στον διαχωρισμό των οικονομικών μεταναστών από τους πρόσφυγες, με τους πρώτους να προορίζονται για απέλαση και τους δεύτερους για φιλοξενία, σε ένα πλήρως κατανοητό μείγμα εγκλεισμού και φιλανθρωπίας. Η δράση των ΜΚΟ επιτρέπει επίσης τη διατήρηση της βοήθειας, την οποία φέρνουν οι τοπικοί πληθυσμοί, εντός ενός αυστηρού πλαισίου φιλανθρωπίας και συμπάθειας και όχι, εν τέλει, εντός ενός πλαισίου αλληλεγγύης μεταξύ προλετάριων.

Τι να κάνουν οι μετανάστες στη συνέχεια; Το πρόβλημα είναι ότι τα Κράτη έχουν διαφορετικά συμφέροντα, δείκτες ανεργίας και ανάγκες για εργασιακή δύναμη... και δεν συμπίπτουν αναγκαστικά με τις ευχές, τα όνειρα, τις πιθανότητες ή την επινοτικότητα των μεταναστών (ο κόσμος είναι άσχημα φτιαγμένος). Η εκ νέου αναχώρηση και μετεγκατάσταση των μεταναστών αποτελεί σπαζοκεφαλιά. Η Πολωνία για παράδειγμα δεν θέλει μετανάστες, αλλά η Πορτογαλία θα ευχόταν να δεχτεί περίπου δέκα χιλιάδες για να εποικίσει ορισμένες αγροτικές περιοχές⁵⁴.

Ο απαραίτητος έλεγχος των μεταναστευτικών ροών περιπλέκεται από τη χρήση των προσφύγων ως όπλο διπλωματίας (από την Ελλάδα ή οπωσδήποτε από την Τουρκία που ανοίγει ή κλείνει «τις στρόφιγγες» για να ασκήσει πίεση στην ΕΕ) ή πολέμου (προκαλώντας τη φυγή των πολιτών προκειμένου να κορεστούν με πρόσφυγες οι εχθρικές περιοχές και να αποσταθεροποιηθούν, όπως το έπραξε ο Assad απέναντι στην Τουρκία).

Η «προσφυγική κρίση» του 2015 αποτελεί ίσως μόνο ένα τεστ μεγάλης κλίμακας εν όψει των ερχόμενων δεκαετιών, που καταλήγει σε λίγα συμπεράσματα καθώς σηματοδότη-

54. Julia Mourri, «Le Portugal veutac cueillir plus de migrants: les réfugiés aident au développement du pays», leplus.nouvelobs.com, 23 Φεβρουαρίου 2016.

κε από απώλεια του ελέγχου, αυτοσχεδιασμό στο επίπεδο της διαχείρισης, λήψη αποφάσεων υπό συνθήκες κατεπείγοντος και οπωσδήποτε ανεπάρκεια των υπάρχοντων μηχανισμών. Η Frontex επομένως θα αντικατασταθεί από μια νέα Ευρωπαϊκή Υπηρεσία φύλαξης των θαλάσσιων και χερσαίων συνόρων με ενισχυμένες αρμοδιότητες και εξουσιοδοτημένη να επιβάλλει την παρουσία των μονάδων της σε κάθε Κράτος της ΕΕ⁵⁵. Υπάρχει στον αέρα η μεταρρύθμιση των μεταναστευτικών πολιτικών.

Περί του ονείρου της επανάστασης

Ποια επόμενη μέρα περιμένει τη Συρία; Σε κάθε περίπτωση, οι γίγαντες του κατασκευαστικού και βιομηχανικού τομέα προετοιμάζονται. Μιας και ο ΟΗΕ υπολογίζει σε 90 δισεκατομμύρια δολάρια (79 δισεκατομμύρια ευρώ) το κόστος των καταστροφών που υπέστησαν κατοικίες και υποδομές, το εργοτάξιο ανοικοδόμησης θα είναι τεράστιο. Τα σχέδια κατασκευής αγωγών πετρελαίου και αερίου θα ξαναβγούν από τα μπαούλα. Αλλά ποιος θα βρίσκεται σε καλύτερη θέση και πώς θα εκκινήσει εκ νέου η αγορά; Σύμφωνα με ζώνες επιρροής; Στην ίδια τη χώρα, ο πόλεμος ρύθμισε με τρόπο δριμύ το πρόβλημα του υπεράριθμου προλεταριάτου, αλλά αυτό χωρίς να λάβουμε υπόψη τον όλεθρο, τα εργοστάσια που καταστράφηκαν, μετεγκαταστάθηκαν, αποσυναρμολογήθηκαν και κλάπηκαν. Θα έπρεπε σε τελική ανάλυση να εισαχθεί εργασιακή δύναμη; Τόση όση προκύπτει από το γεγονός ότι, από το 2011 μετά, η εκπαίδευση και η επαγγελματική κατάρτιση δεν αποτελούσαν προτεραιότητα της Δαμασκού και ότι ένα μέρος του εργατικού δυναμικού, πιθανόν αυτό με τα περισσότερα προσόντα και την υψηλότερη μόρφωση, εξορίστηκε. Ο αρχιεπίσκοπος του Χαλεπιού το υπενθύμισε από τη σκοπιά του, αυτή των σύ-

55. Charles de Marcilly, «Crise des réfugiés: l'UE face aux dé fis migratoires», *Diplomatie*, n°31, Φεβρουάριος-Μάρτιος 2016.

ρων χριστιανών, αλλά η άποψή του έχει αξία και για τις άλλες «κοινότητες»: «Με την άφιξη εκατοντάδων χιλιάδων προσφύγων στην Ευρώπη, φοβάμαι για το μέλλον. Αισθάνομαι σαν να οργανώθηκε η απέλαση του πληθυσμού μας, οπωσδήποτε του παραγωγικού πληθυσμού μας, αυτών που μπορούσαν να ανοικοδομήσουν τη χώρα και την Εκκλησία. Είναι η μεσαία τάξη, καίριας σημασίας και σπονδυλική στήλη της κοινωνίας μας, που βρίσκεται σε διαδικασία απορρόφησης»⁵⁶.

Όσον αφορά τους προλετάρους, αναμφίβολα έχουν σφαιγιαστεί, διαιρεθεί, προσηλυτιστεί και δογματιστεί πάρα πολύ για να μπορούμε να ελπίζουμε από αυτούς ένα ξέσπασμα τα επόμενα χρόνια. Η περίοδος του πολέμου προσφέρει μερικές φορές δυνατότητες ριζοσπαστικής ρήξης χάρις στην ευθραυστότητα και την κατάρρευση του Κράτους, όπως το 1871 στο Παρίσι, το 1917 στη Ρωσία και το 1918 στη Γερμανία, αλλά ο εμφύλιος πόλεμος πνίγει συχνά (αν όχι σχεδόν πάντοτε) τις προοπτικές.

Θα έπρεπε παρόλα αυτά να μιλάμε θετικά; Ψάχνοντας καλά; Είναι σίγουρα ανακουφιστικό να έχεις ήρωες, ελπίδες, πίστη, αλλά από εδώ να πηδάς στην καρέκλα σου σαν κασίκι λέγοντας «Επανάσταση! Επανάσταση!»... Και να προσπαθείς να πείσεις και να πειστείς ότι αυτό που συμβαίνει είναι «πολύ ενδιαφέρον». Διότι «κάποιοι» κάνουν «κάτι». Η προπαγάνδα αποτελεί πάντοτε δυσάρεστη δραστηριότητα αλλά εδώ, στο πεδίο των συριακών ερειπίων που συνιστούν για τον ευρωπαϊό αγωνιστή το απόγειο της αλληλεπίδρασης κατοίκων και χτισμένου περιβάλλοντος (urbanisme), αυτός που δεν έχει ψευδαισθήσεις αναζητά εκείνο το φυλαχτό που θα αποδείκνυε ότι έχει δίκιο, ότι η επανάσταση ως επινόηση υπάρχει. Ο όρος «επανάσταση» χρησιμοποιήθηκε για να περιγράψει την τάδε ή τη δείνα διαδικασία που βρισκόταν σε εξέλιξη στη Συρία, αλλά συχνά από αγωνιστές ή δημοσιογράφους που τη βλέπουν μόνο ως συνώνυμο της «πραγματικής» μεταρρύθμισης.

56. RTL, 30 Ιανουαρίου 2016.

Μερικές φορές χρησιμοποιήθηκε από άλλους, περισσότερο συνηθισμένους στη ριζοσπαστική κριτική και οι οποίοι γνωρίζουν όμως ότι οι λέξεις έχουν νόημα. Λεξιλογικό σφάλμα; Η κατάσταση του προλεταριάτου στη Γαλλία, η διάψευση των προσδοκιών, το παραμορφωτικό και υπνωτικό πρίσμα του ΑΚ-47 αποτελούν επαρκείς δικαιολογίες;

Αυτοδιαχείριση της επιβίωσης σε μια κατεστραμμένη πόλη, με τα όπλα ανά χείρας, μιμούμενοι μόνο την καταρρέουσα κοινωνία... Δεν θα βάλουμε τη λέξη «επανάσταση» σε αυτόν τον εφιάλτη.

Γιατί η προλεταριακή εξέγερση στη Συρία απέτυχε το 2011, όπως ακριβώς η δημοκρατική «επανάσταση» που την ακολούθησε; Είναι αποκλειστικά εξαιτίας εξωγενών φαινομένων; Γιατί, απέναντι στην αποσύνθεση του Κράτους, αναζητείται η αντικατάστασή του, προετοιμάζεται/διευκολύνεται η επιστροφή του. Γιατί η ελάχιστη δραστηριότητα ενός πληθυσμού που βρίσκεται στο έλεος του πολέμου –το να κατορθώνει να επιβιώσει– συντρίβεται στο τείχος της πραγματικότητας; Το να κάνεις το Κράτος να υποχωρήσει είναι αναγκαίο αλλά όχι ικανό, αποκατάσταση της «κανονικότητας» σημαίνει να προετοιμάσεις την επιστροφή του. Το να εντοπίζεις το ιδανικό σου ως επανάσταση εντός των ορίων ακόμα και αυτού του τύπου διαδικασίας, σημαίνει να καταδικάζεις τον εαυτό σου σε οδυνηρές αποτυχίες· για παράδειγμα όσον αφορά το ζήτημα της σχέσης με τη βία, τη στρατιωτικοποίηση ή τον πραγματισμό⁵⁷. Προφανώς, δεν ξέρουμε πώς συγκεκριμένα οι προλετάριοι θα καταργήσουν τις τάξεις, δεν έχουμε το μοντέλο. Αλλά ίσως μια μέρα βρεθούμε με τη σειρά μας αντιμέτωποι με την αποκάλυψη και έχουμε ως στόχο ένα ελάχιστο χρησιμότητας, καθώς για παράδειγμα θα σπρώχνουμε προς μια διέξοδο από το εκ των άνω χάος τείνοντας να τελειώνουμε με το Κράτος, τον στρατό,

57. As σκεφτούμε για παράδειγμα ότι η «προσωρινή» συμμαχία με αυτούς τους νέους που είναι τόσο προικισμένοι για μάχη (τζιχαντιστές της Al Nosrahí Navy seals) δεν εγείρει συνέπειες.

το χρήμα, τη μισθωτή εργασία κ.α. Θα πρέπει για αυτό να έχουμε, τουλάχιστον, λίγο παραπάνω φιλόδοξα όνειρα.

Tristan Leoni,
Ιούλιος 2016

Γλωσσάρι οργανώσεων

AAS/SAA	Syrian Arab Army – Συριακός Αραβικός Στρατος
ASL/FSA	Free Syrian Army Ελεύθερος Συριακός Στρατός
CNS	Conseil national syrien – Συριακό Εθνικό Συμβούλιο.
DAESH/ISIS	Αραβικά: al-Dawla al-Islamiya al-Iraq al-Sham/ Islamic State of Iraq and the Levant – Ισλαμικό Κρά- τος
DSA	Democratic Self-Administration (of Rojava)
FDS/SDF	Syrian Democratic Forces – Συριακές Δημοκρατικές Δυνάμεις
KDP/PDK	Kurdistan Democratic Party: Δημοκρατικό Κόμμα των Κούρδων του Ιράκ
KUK	Εθνικοί Απελευθερωτές του Κουρδιστάν
PJAK	Partiya Jiyana Azad a Kurdistanê – Κουρδικό Κόμμα για μια Ελεύθερη Ζωή
PKK	Partiya Karkerên Kurdistanê – Εργατικό Κόμμα του Κουρδιστάν
PSKT	Partiya Şoreşa Kurdistan – Επαναστατικό Κόμμα του Κουρδιστάν στην Τουρκία
PUK	Patriotic Union of Kurdistan – Πατριωτική Ένωση του Κουρδιστάν. Δραστηριοποιείται στο Ιρακ
PYD	Partiya Yekîtiya Demokrat - Δημοκρατικό Κόμμα του Κουρδιστάν στη Συρία
TEV-DEM	Tevgera Civaka Demokratîk – Δημοκρατικό Κοινω- νικό Κίνημα
YPJ	Yekîneyên Parastina Jin – Γυναικεία Μονάδα Προ- στασίας
YPG	Yekîneyên Parastina Gel - Λαϊκές Μονάδες Προστα- σίας

Kahramanmaras

Kozan

Adana

Osmaniye

Gaziantep

Mersin

Nizip

Kobane
عين العرب

Silifke

Iskenderun

Kilis

Aleppo
حلب

Antakya

Latakia
اللاذقية

Gazimağusa
Αμμόχωστος

Ayia Napa
Αγ. Νάπα

Συρία

Hama
حمّاه

Homs
حمص

Λίβανος

Beirut
بيروت

Damascus
دمشق

Tyre
صور

Al-Qisa
قيسا

Haifa

Ισραήλ

Ιορδανία

Tel Aviv-Yafo

WEST BANK

Amman
عمان

Jerusalem

Turkey

Şirnak

Mardin

Cizre

Diyarbakır

Kızıltepe

Nusaybin

Duhok
دهوك

Ceylanpınarı

M4

Al Hasakah
الحسيكة

Sinjar
سنجار

Tal Afar
تلعفر

Mosul
الموصل

M4

Ar Raqqa
الرقة

Deir ez-Zur
دير الزور

M20

Al Mayadin
الميادين

Baiji
بيجي

Al Bukamal
الوكمال

Qa'im
القائم

Haditha
حديثة

Irbil

Hit
هيت

Ramadi
الرمادي

Rutba
الرطبة

1

1

Οι σκέψεις που κατατίθενται στα κείμενα αυτής της συλλογής επιδιώκουν να μιλήσουν για αυτά τα οράματα από μια κριτική σκοπιά, καθώς με τον έναν ή τον άλλο τρόπο επικρατεί σύγχυση σχετικά με το καθεστώς που επικρατεί ειδικά στη Rojava και το οποίο χαρακτηρίζεται «επαναστατικό» από πολλές και διαφορετικές πλευρές, με διαφορετικά κίνητρα και επιδιώξεις. Η παρούσα έκδοση φιλοδοξεί να συμβάλλει, κατά το δυνατόν, στη διεξαγωγή αυτής της συζήτησης με καλύτερους όρους. Παρόλο που δεν θα συνυπογράψαμε κάθε θέση που μπορεί να εκφράζεται στα επτά κείμενα που μεταφράστηκαν και συμπεριλαμβάνονται στην παρούσα έκδοση, για εμάς είναι αναγκαίο να μπορέσουμε να κατανοήσουμε τις εκεί διεργασίες προκειμένου να διακρίνουμε τις όποιες ρήξεις λαμβάνουν χώρα, αλλά και τις ιδεολογίες με τις οποίες νομιμοποιείται η αποκατάσταση νέων σχέσεων κυριαρχίας και η ανάδυση νέων κρατικών σχηματισμών.

Στην εποχή μας, που ελάχιστα προσφέρεται για επαναστατική εσχατολογία, πέρα από οποιαδήποτε ανάλυση των όποιων επαναστατικών σκιρτημάτων στους αγώνες, πέρα από οποιαδήποτε κατονομασία της αντεπανάστασης που τους αντιπαράθεται, χρειάζεται να ενδιαφερθούμε για τη συγκρουσιακή πορεία του καπιταλισμού, τις κρίσεις που φέρει η αναπαραγωγή του, καθώς και για τις εξεγέρσεις που προκαλεί και θα εξακολουθήσει να προκαλεί. Γιατί ναι μεν οι σημερινές εξεγέρσεις και οι σημερινοί αγώνες δεν θα παραγάγουν κατά μνηχανικό τρόπο επαναστατικές προοπτικές, αλλά μόνο μέσα σε αυτές τις στιγμές και στη βάση των πρακτικών που αναπτύσσονται εκεί θα μπορέσει ίσως να αναδυθεί ξανά η επαναστατική προοπτική.